

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Volume 43 Number 3 May-June 2024

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 43 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2567

Table listing articles such as 'The Results of Classroom Learning Activities based on the Concept of Cooperative Learning Management with the Use of Tik ToK Application...' with page numbers.

Table listing articles such as 'ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik ToK...' with page numbers.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 43 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน 2567

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยากรด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม-กุมภาพันธ์/เล่ม 2 มีนาคม-เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม-มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม-สิงหาคม/เล่ม 5 กันยายน-ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ทั้งภายในและภายนอกจากหลากหลายสถาบัน

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	
บรรณาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อิศพล อินตะเสนา	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รั้งคุณูปวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรุณจักรี สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูสรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกวัชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ตาวรัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เข้มศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติระจนวนงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วนิช นิรันทรานนท์	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอุตรธานี
รองศาสตราจารย์ ยงยุทธ ชูแว่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ สิทธิพร ภิรมย์รื่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังข์พันธุพานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Mr. Adrian R. Plant	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ผู้ช่วยเลขานุการ จิรรัตน์ ภูสีถุทธิ์ พัทศรีวิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416
กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2567

Contents

The Results of Classroom Learning Activities based on the Concept of Cooperative Learning Management with the Use of Tik ToK Application to Improve English Speaking Skills of Students in Mathayom Suksa 3/2, Satri Wat Rakhang School1 <i>Kittinon Promsawad, Teeraporn Plailek</i>	378
Situation-Based Learning Approach for Enhancing 9th Grade Students' Systems Thinking About Ecosystems <i>Charupha Nuanpheng, Sirinapa Kijkuakul</i>	385
Factors Influencing Securities Trading via the Internet among Investors in Hat Yai District, Songkhla Province <i>Natticha Amonwet, Bussagone Tavonprasith</i>	399
An Analytical Study of the Translation into Thai of the Word "Ren" in the Four Books of the Confucius School <i>Benjamaporn Ruechai, Kanokporn Numtong</i>	413
The Development of Web Application to Promote Community Based Tourism Guideline in Sukhothai Province <i>Fa Wilaikum, Suthanya Panthong, Dutrawee Kammathan, Nongpanga Sukosot</i>	433
Cultural Tourism Guidelines for the Songkhla Lake Basin: Case Study of Sathing Phra Peninsula <i>Pattareya Sungnoi, Prapaphon Yangprayong, Hathairat Wattanapruek</i>	445
The Problem-based Learning Management for Computational Thinking Skill Development about Rectilinear Motion in Vocational Students <i>Rungthipporn Saneaha, Sirinapa Kijkuakul</i>	457
A Study of Local Knowledge Space Construction Process of Kwan Phayao Fisherfolks Community to Promote Lifelong Learning <i>Wasan Sapphasuk</i>	470
The Development of Learning Activities using Constructivist Concepts with Role-play Activities on Extensions of Mendelian Genetics to Enhance the Learning Achievements of Mathayomsuksa 6 Students <i>Winyoo Phanmuangma</i>	484
Factors Affecting the Mediation Success Facilitated by Mediation Agencies under the Mediation Act B.E. 2562: the Study of the Government Dispute Mediation Center at Mahasarakham Provincial Justice Office <i>Sakchai Soonthornthanabhirom</i>	495
Identity Communication of Fusion Restaurants in Pattani Province <i>Sakiroh Yaena Benharoon, Hamdia Mudor</i>	511
Action Research for Development of 7 th Grade Students' Creative Problem-Solving Abilities in a Special Science-Mathematics Classroom using Problem-Based Learning <i>Supansa Khansumrit, Navara Seetee</i>	526
The Development of Learning Management Models to Enhance Learning Management Competencies for Teacher Students of Bachelor of Education Program on Rajabhat University in Lower Northeastern Region <i>Supattra Kamsuk, Piyaporn Pitchayapirath, Bhombhong Jomhongbhibhat</i>	541
Rights of The Government Official Who Has Been Sued Under the Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedure, B.E. 2542 (1999) <i>Amonrat Ariyachaipradit Nimnoo</i>	565

สารบัญ

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง กิตตินนท์ พรหมสวัสดิ์, ชีราภรณ์ พลายเล็ก	378
การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ เรื่อง ระบบนิเวศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จรรยา นวลเพ็ง, สิริินภา กิจเกื้อกุล	385
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุนในอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา ณัฐริชา อมรเวช, บุษกร ถาวรประสิทธิ์	399
การศึกษาวិเคราะห์การแปลคำว่า “เหริน” ในจตุรปรกณ์สำนักขงจื่อเป็นภาษาไทย เบญจมาภรณ์ ฤาไชย, กนกพร นุ่มทอง	413
การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ฟ้า วิไลขำ, สุทธิญา ปานทอง, ดุจรวี กรรมถัน, นงพงา สุขไอสถ	433
แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ ภัทริยา สังข์น้อย, ประภาพร ยางประยงค์, หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์	445
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง รุ่งทิพย์พร เสน่หา, สิริินภา กิจเกื้อกุล	457
การศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต วสันต์ สรรพสุข	470
การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของ พันธุศาสตร์เมนเดล เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิญญา พันธุ์เมืองมา	484
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกลเกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกลเกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกลเกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 : ศึกษาศูนย์ไกลเกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์	495
การสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชันในจังหวัดปัตตานี สาเกีระเช แยนนา เบ็ญฮารุน, ฮัมเดีย มุดอ	511
การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สุพรรณษา ชันสัมฤทธิ์, ณวรา สีที	526
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สุพัตรา คำสุข, ปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์	541
สิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์ นิมหนู	565

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik ToK เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง

The Results of Classroom Learning Activities based on the Concept of Cooperative Learning Management with the Use of Tik ToK Application to Improve English Speaking Skills of Students in Mathayom Suksa 3/2, Satri Wat Rakhang School

กิตตินนท์ พรหมสวัสดิ์¹, ธีราภรณ์ พลายเล็ก^{2*}
Kittinon Promsawad¹, Teeraporn Plailek^{2*}

Received: 3 July 2023

Revised: 22 November 2023

Accepted: 12 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik ToK 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 29 คน โรงเรียนสตรีวัดระฆัง ได้รับคัดเลือกอย่างเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน แผนละ 50 นาที) แบบประเมินทักษะการพูด 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ 1) ค่าเฉลี่ย (X) 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) ค่าที่ t-test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik ToK สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik ToK อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.14)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ, แอปพลิเคชัน Tik Tok, ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

¹ นักศึกษาศาสาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: kittinon55@gmail.com

^{2*} อาจารย์สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
E-mail: teeraporn.pl@ssru.ac.th (*Corresponding author)

¹ Student, Department of English language, Faculty of Education, Suan sunandha Rajabhat University
E-mail: kittinon55@gmail.com

^{2*} Lecturer, Department of English language, Faculty of Education, Suan sunandha Rajabhat University
E-mail: teeraporn.pl@ssru.ac.th (*Corresponding author)

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare students' English-speaking skill before and after the use of cooperative learning combined with the Tik Tok application, and 2) to study student's satisfaction toward using cooperative learning combined with Tik Tok. The target group comprised 29 Mathayom 3/2 students who were studying for the second semester of the academic year 2022 at Satri Wat Rakhang School selected by Purposive Random Sampling. Research tools were lesson plans, speaking assessment forms and satisfaction questionnaires. The data were analyzed by the application of mean, standard deviation, and the t-test. The results showed that: 1) English speaking skills of Mathayom Suksa 3/2 students after organizing classroom learning activities based on the concept of cooperative learning management with the use of Tik ToK application were significantly higher than before the class at 0.5. 2) The students' satisfaction towards using cooperative learning combined with Tik Tok application was at the highest level ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.14).

Keywords: Cooperative learning, Tik Tok application, English speaking skill

บทนำ

ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญ และมีผลกระทบต่อประชากรไทยในหลากหลายด้าน ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษากลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในระดับโลก เป็นภาษาหลักของประชากรกว่า 360 ล้านคน อีกทั้งยังเป็นภาษาที่สองของประชากรกว่า 750 ล้านคนทั่วโลก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังถือเป็นภาษาทางการของ 61 ประเทศ และเป็นภาษาหลักในหลายรัฐทั่วโลก จึงถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในประเทศต่างๆ ทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทำให้สื่อต่างๆ ที่เผยแพร่ในระดับนานาชาติจะใช้ภาษาอังกฤษทั้งสิ้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นภาษาอังกฤษจึงถือเป็นภาษาที่สองที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระดับที่กว้างขึ้นหรือในระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (Festallor Education, 2020) การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับคนไทยอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้นตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตามการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันมีความท้าทายในหลากหลายมิติ เช่น การแพร่ระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (coronavirus disease 2019) ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งภาคเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนไปสู่วิถีชีวิตบนความปกติใหม่ (new normal) โดยกำหนดให้

สถานศึกษาแต่ละท้องถิ่นมีบทบาทกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนตามแม่แบบของกระทรวงศึกษาที่แบ่งออกเป็น การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน (on site) การจัดการเรียนการสอนผ่านทีวีดิจิทัล (on air) การจัดการเรียนการสอนแบบ ออนไลน์ (online) การจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยใช้ภาระงานรวมถึง ให้คำแนะนำ (on demand) การจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ (DLTV) (สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่โด่งดังมาทั้ง 5 รูปแบบนั้น การเรียนการสอนออนไลน์เป็นที่นิยมในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดเนื่องจากเป็น กระบวนการเรียนการสอนที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลรวมถึงสนทนาโต้ตอบกันได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน

จากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนไปสู่วิถีชีวิตบนความปกติใหม่ (new normal) แอปพลิเคชัน Tik Tok เป็นหนึ่งในแอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยมและมียอดการดาวน์โหลดจากผู้คนทั่วโลกและมีจำนวนผู้ใช้งานสูงถึง 884.9 ล้านคนซึ่งจากสถิติการใช้งานในประเทศไทยพบว่าคนไทยใช้งานแอปพลิเคชัน Tik Tok มากเป็นอันดับ 8 ของโลก หรือประมาณ 35.8 ล้านคน อีกทั้งกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม Gen Z, (12-25 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนในระดับชั้นมัธยม โดยมีความถี่ในการเปิดใช้งานแอปพลิเคชัน Tik Tok อย่างน้อย 4 ครั้งต่อวัน เนื่องจากแอปพลิเคชัน Tik Tok เป็นแอปพลิเคชันที่เน้นการสร้างสื่อวิดีโอแบบสั้น ความยาว 15-60 วินาทีที่สามารถปรับแต่งเพลงประกอบ ซาวด์หรือลูกเล่นต่างๆ และแอปพลิเคชัน Tik Tok ยังเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย น่าสนใจ สนุกสนานและสามารถสนับสนุนการพัฒนาของผู้เรียนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในด้านต่างๆ อีกด้วย (Newsroom TikTok, 2565) อย่างไรก็ตามจากการสำรวจสภาพปัญหาใน

ชั้นเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 พบว่านักเรียนในชั้นเรียนที่เรียนออนไลน์ ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2564 ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่ดี ขาดแรงจูงใจในการเรียนและขาดการมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน อีกทั้งเนื้อหาและสื่อดิจิทัลที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้น้อย อีกทั้งยังพบว่าผู้เรียนในชั้นเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดประโยคที่ตนเองต้องการจะสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ เนื่องจากไม่สามารถนำโครงสร้างทางไวยากรณ์มาประยุกต์ใช้จริงได้ และผู้เรียนยังขาดความมั่นใจในกระบวนการสื่อสาร ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง จากการบันทึกหลังการสอนพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ขาดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นและอีกทั้งยังขาดแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษส่งผลให้ผู้เรียนมีปัญหาด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบมีส่วนร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok เพื่อพัฒนาทักษะการออกเสียงของนักเรียน เพื่อช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนแรงจูงใจต่อบทเรียน และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ตลอดจนเป็นแนวทางให้กับผู้สอนภาษาอังกฤษเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบมีส่วนร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok

2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok

วิธีการศึกษา

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสตรีวัดระฆังที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 29 คน ที่ได้รับการคัดเลือกอย่างเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok จำนวน 4 แผน แผนละ 1 คาบเรียน คาบเรียน ละ 50 นาที

2.2 แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษหลังการใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok ในสถานการณ์ต่างๆ ต่อไปนี้ Buying Ticket, Air Traveling, Dancing Audition, Expressing sympathy, Teenager Problems, Job interview.

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นคว้าดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 รายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยประสานงานกับครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 เพื่อขอเข้าไปดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียน พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยให้นักเรียนทราบ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินทักษะทางการพูดของนักเรียนก่อนดำเนินการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok ในเนื้อหา Unit 6: Safety comes first และ Unit 7: Profiles

3.4 ผู้วิจัยให้ผู้เรียนสุ่มเลือกสถานการณ์การสื่อสารภาษาที่ต้องใช้ในการสร้างวิดีโอ

3.5 หลังการจัดการเรียนรู้ตามแผน ผู้วิจัยทำการประเมินผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะการพูด

3.6 ผู้เรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok

3.7 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ t-test (dependent samples)

ผลการศึกษา

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผล

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok

คะแนน	N	$\bar{X}$	(S.D.)	t	Sig (2-tailed)
Pre-test	29	13.90	3.310	25.058*	0.000
Post-test	29	18.72	2.617		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
(ที่มา: ผู้วิจัย)

จากตารางที่ 1 คะแนนการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับการใช้ แอปพลิเคชัน Tik Tok ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน (18.72) สูงกว่า

ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (13.90) สรุปได้ว่าทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 หลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับการใช้ แอปพลิเคชัน Tik Tok สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

รายละเอียดการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหาการสอน	4.57	0.33	มากที่สุด
2. ด้านครูผู้สอน	4.80	0.26	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok	4.80	0.31	มากที่สุด
รวม	4.73	0.14	มากที่สุด

(ที่มา: ผู้วิจัย)

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านครูผู้สอนและด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมาคือด้านเนื้อหาการสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.33)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยแต่ละข้อตามวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถอธิบายตามแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผลการวิจัยที่พบว่าการจัดการการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้ แอปพลิเคชัน Tik Tok เพื่อศึกษาทักษะการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 มีผลคะแนนการประเมินทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มโดยมีสมาชิกอย่างน้อยสองคนขึ้นไป มีการพูดคุยปรึกษาและมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มสามารถจัดการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนแบบ face to face หรือชั้นเรียนออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นไปตาม เรวดีศรีสุข (2562) ได้ให้แนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (co-operative learning) ไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิด (thinking skills) การสืบเสาะค้นหา (enquirers) การคิดแก้ปัญหา (problem solvers) รวมทั้งการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (effective collaborators) ภายใต้การทำงานเป็นทีมจากการลงมือปฏิบัติและนำความรู้ที่ได้มา วิเคราะห์แก้ปัญหา โดยมีผู้สอนเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่ได้จะทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจำ และสามารถไปประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชัน TikTok ที่มีความนิยมในยุคปัจจุบัน มีคุณสมบัติที่น่าสนใจและใช้งานง่ายพร้อมเครื่องมือต่างๆ ในแอปพลิเคชัน เช่น เพลงและแฮชแท็กที่กำลังเป็นที่นิยม ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ในการสร้างเนื้อหาได้ อีกทั้งยังสามารถ แชร์ ดูเอ็ทชาเลนจ์ กับเพื่อนอื่นๆ ทั่วโลก แอปพลิเคชัน TikTok จึงเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนทักษะการพูดที่ Fulcher (2003, หน้า 23) ได้กล่าวว่าทักษะการพูดเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนสองคนขึ้นไปทีประกอบด้วยทั้ง ผู้ฟังและผู้พูดที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งที่พวกเขาได้ยินและ

มีส่วนร่วมอย่างทันทีทันใด ดังนั้นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสนทนาแต่ละคนจึงมีความตั้งใจที่ตนเองต้องการดังนั้น ครูสอนภาษาอังกฤษควรกระตุ้นความสามารถในการพูดของนักเรียนโดยจัดให้มีกิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสารและสื่อที่น่าสนใจในห้องเรียน จากนั้นให้โอกาสพวกเขาได้ฝึกฝนทักษะการพูดให้มากที่สุด

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสตรีวัดระฆัง โดยรวมพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok อีกทั้งแอปพลิเคชัน Tik Tok ทำให้ผู้คนสามารถทำสิ่งต่างๆ ร่วมกันได้และการใช้แอปพลิเคชัน Tik Tok ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เร้าความสนใจของผู้เรียนสมัยใหม่มีการใช้สื่อดิจิทัลร่วมกันอย่างหลากหลายทางจึงทำให้การสร้างบทเรียนหรือการจัดการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน Tik Tok เป็นสิ่งที่กระตุ้นการเรียนรู้และความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย จารุชาเมฆะสุวรรณ และคณะ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้นักเรียนเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน นางรอง ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านวิชาภาษาอังกฤษแบบกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้นักเรียนเทคนิค STAD มีความพึงพอใจในการเรียนรู้ในระดับมาก และ วิภาวีไชยทองศรี (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้สถานการณ์จำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพบว่าผลการศึกษาเจตคติต่อการสอนฟัง-พูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

โดยการใช้สถานการณ์จำลองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ภาพรวมนักเรียนมี
เจตคติอยู่ในระดับดี เป็นไปตามสมมุติฐานของ
การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัย ไปใช้

1.1 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้
แอปพลิเคชัน Tik Tok เป็นสิ่งที่ใหม่ผู้สอนควร

ศึกษาการใช้งานอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อเป็นการ
ลดช่องว่างระหว่างวัยในการใช้เทคโนโลยีช่วย
สอนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้
แอปพลิเคชัน Tik Tok เพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ
ต่อไปเพื่อเป็นองค์ความรู้ในกระบวนการจัด
การเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายใน
สังคมที่เป็นพลวัต

เอกสารอ้างอิง

- จารุชา เมฆะสุวรรณ, สุเทียบ ละอองทอง, สุรัชย์ ปิยานุกูล และ ชูเกียรติ จารัตน. (2560). การพัฒนา
แบบฝึกทักษะการอ่านวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้การเรียนแบบกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้ เทคนิค
STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เรวดี ศรีสุข. (2562). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (co-operative learning) ใน
การออกแบบจัดการเรียนการสอน. *The Journal of Boromarjonnani College of
Nursing Suphanburi*, 2(1), 5-16.
- วิภาวี ไชยทองศรี. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
โดยการใช้สถานการณ์จำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *Udon Thani Rajabhat
University Academic Journal*, 8(1), 122-126.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). [http://academic.
obec.go.th/web/news/view/75](http://academic.obec.go.th/web/news/view/75)
- สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). เลขาธิการ กพฐ. ร่วมงาน
แถลงข่าวการเตรียมความพร้อมการเปิดภาคเรียน ประจำปีการศึกษา 2564. [https://www.
obec.go.th/archives/433302](https://www.obec.go.th/archives/433302)
- Festallor Education School. (2020). ความสำคัญของภาษาอังกฤษในด้านต่างๆ. [https://www.
festallor-edu.com/post/why-english-is-important](https://www.festallor-edu.com/post/why-english-is-important) Partnership for 21st Century Skills.
- Fulcher, G. (2003). *Testing second language speaking*. Pearson.
- Newsroom TikTok. (2565). กระทรวงศึกษาธิการจับมือ TikTok ต่อยอดความสำเร็จแคมเปญ
#TikTokUni เดินหน้ายกระดับการศึกษาไทยบนโลกออนไลน์ (ออนไลน์). จาก [https://
newsroom.tiktok.com/th-th/tiktok-talk-2022-outlook-by-tiktok](https://newsroom.tiktok.com/th-th/tiktok-talk-2022-outlook-by-tiktok)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

Situation-Based Learning Approach for Enhancing 9th Grade Students' Systems Thinking About Ecosystems

จารุภา นวลเพ็ง¹, สิริินภา กิจเกื้อกุล²

Charupha Nuanpheng¹, Sirinapa Kijkuakul²

Received: 8 May 2023

Revised: 22 August 2023

Accepted: 30 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยปฏิบัติการครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ระบบนิเวศ 2) ศึกษาพัฒนาการด้านการคิดเชิงระบบ เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน ผู้เข้าร่วมวิจัยมีจำนวน 27 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกสะท้อนผล แบบสำรวจการคิดเชิงระบบ ที่มีค่า IOC = 0.80-1.00 และใบบันทึกการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัยทั้งหมด 3 วงจรปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานพบว่า 1.1 ควรสร้างความสนใจของนักเรียนควรใช้เรื่องราวหรือหัวข้อที่นักเรียนสนใจ 1.2 ควรจัดกลุ่มให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม มีการอธิบายลักษณะบทบาทสมมติชัดเจน และให้ซักซ้อมบทบาทสมมติก่อนการแสดง 1.3 ควรกระตุ้นการแสดงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มในการนำอภิปราย 1.4 กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือความเข้าใจของตน 1.5 ประเมินผู้เรียนด้วยการใช้สถานการณ์ใหม่ที่ใกล้เคียงแต่ไม่ซ้ำกับสถานการณ์ในบทเรียนก่อนหน้า 2) การพัฒนาการด้านการคิดเชิงระบบพบว่า นักเรียนเกิดการพัฒนาการคิดเชิงระบบ 4 ทักษะ โดยพัฒนาทักษะการนำเสนอได้มากที่สุด รองลงมาคือ ทักษะการลากเส้น ทักษะการตั้งคำถาม และทักษะการคิดทบทวนตามลำดับ (ร้อยละ 63, 52, 44 และ 30)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน, การคิดเชิงระบบ, ระบบนิเวศ

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: jarupha2000@gmail.com

² ผู้ช่วยคณบดีรองคณบดี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: sirinapaki@nu.ac.th

¹ Master's degree students in the Science Education program, Faculty of Education, Naresuan University

E-mail: jarupha2000@gmail.com

² Corresponding author, Assistant Professor, Department of Education, Naresuan University

E-mail: sirinapaki@nu.ac.th

Abstract

This action research aimed to: 1) describe and explain a situation-based learning approach to enhance the 9th grade students' systems thinking about ecosystems, and 2) study their progression of systems thinking in the classroom. The participants were 27 students. The research instruments included lesson plans, reflective journals, systems thinking surveys with the IOC = 0.80 to 1.00, and student learning notes. The research was conducted over three cycles. The data were analyzed using content analysis and triangulation. The findings indicated that: 1) the situation-based learning approach should follow these guidelines.-1.1 The topics or stories that students are interested in should be used to pique their interest; 1.2 grouping should allow for participation by all, a clear explanation of roles, and rehearsal of roles prior to presentation; 1.3 stimulating the performance of the group leader's roles and responsibilities in facilitating discussions should be actioned; 1.4 encouraging every student to participate in expressing their opinions and understanding during the discussion; 1.5 Evaluating students using novel situations that are similar but not identical to previous learning situations. 2) Development in systems thinking; it was found that students developed four systems thinking skills; advocacy, causal loops, inquiry and reflective thinking, in that order. (Percentages of 63, 52, 44, and 30).

Keywords: Situation-based learning, systems thinking, ecosystem

บทนำ

การคิดเชิงระบบ (system thinking) มีรากฐานความเชื่อมาจากทฤษฎีระบบ ที่เสนอโดยศาสตราจารย์ด้านชีววิทยาชาวออสเตรเลีย นามว่า Karl Ludwig von Bertalanffy ในปี ค.ศ.1968 มีแนวคิดที่เน้นย้ำการมองโลกแบบองค์รวม โดยเชื่อว่าองค์ประกอบของระบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทำให้เกิดสภาวะขององค์รวมของระบบ ซึ่งทฤษฎีระบบจะเน้นการวิเคราะห์เข้าไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งหมดในระบบ ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบกับระบบและปฏิสัมพันธ์ระบบกับสิ่งแวดล้อม การคิดเชิงระบบจึงเป็นการคิดเพื่อทำความเข้าใจองค์รวมทั้งหมดของระบบ ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมที่ระบบดำรงอยู่ เป็นการคิดที่มีลำดับขั้นตอนและเป็นเหตุเป็นผล ส่งผลให้เข้าใจองค์รวมของระบบทั้งหมด

มองเห็นรายละเอียดย่อยๆ และประเด็นปัญหาของเรื่องราวได้มีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการให้นิยามการคิดเชิงระบบของ ประจักษ์ ภูมิทัศน์ (2562) ที่กล่าวไว้ว่า เป็นการคิดเพื่อทำความเข้าใจองค์รวมทั้งหมด ด้วยการมองว่าองค์ประกอบต่างๆ ร่วมกันสร้างความเป็นองค์รวมทั้งหมดของระบบขึ้น การคิดเชิงระบบจึงถูกนำมาใช้ในการหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่จะช่วยขยายขอบเขตการคิดทำให้มองเห็นปัญหาและเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ต่างไปจากเดิม (Goodman, 2020)

การคิดเป็นระบบนั้นจะต้องอาศัยทักษะสำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะการลากเส้น (causal loops) เป็นวิธีการลากเส้นเพื่อค้นหาความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ค้นหาเหตุและผลในการเกิดขึ้นขององค์ประกอบต่างๆ ในระบบ

2) ทักษะการตั้งคำถาม (inquiry) เป็นการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความจริงที่ต้องการค้นหา 3) ทักษะการคิดทบทวน (reflection) เป็นการคิดไตร่ตรองในเรื่องราวอย่างครุ่นคิดพินิจพิเคราะห์เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ จะทำให้ค้นพบความเป็นเหตุเป็นผล และ 4) ทักษะการนำเสนอ (advocacy) เป็นการอธิบายความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ด้วยการวาดภาพและการเล่าเรื่อง (มกราพันธ์ จุฑะรสก, 2562) การคิดเชิงระบบจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในโลกปัจจุบัน ที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีความซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (ฤทัยรัตน์ ชิตมงคล และสมยศ ชิตมงคล, 2560) อีกทั้งยังจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการตัดสินใจ มีเหตุและผลในการค้นคว้าเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาหาแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีระบบแต่การพัฒนาการคิดเชิงระบบก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ยังพบว่าผู้เรียนไม่สามารถคิดเป็นระบบได้สอดคล้องกับผลการประเมิน PISA ในปี 2006 และ 2015 ที่มีการประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่ OECD กำหนด โดยเฉพาะในปี 2015 ที่มีคะแนนลดลงจนเท่ากับการประเมินรอบ PISA 2006 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) โดยผลการประเมินในภาพรวมพบว่านักเรียนไทยมีคะแนนในด้านความรู้ทางวิทยาศาสตร์สูง ในขณะที่คะแนนด้านสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ต่ำที่สุด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558) สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนไม่สามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้โดยการเชื่อมโยงองค์ประกอบของสมรรถนะได้ อีกทั้งการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรายวิชาวิทยาศาสตร์พบว่านักเรียนไม่สามารถบอกสาเหตุของปัญหาและไม่สามารถคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรมในชั้นเรียนได้ นอกจากนี้

ยังเกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ที่เน้นการบรรยาย และเน้นการจดจำเนื้อหา มากกว่าฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงระบบ

ระบบนิเวศ (ecosystem) เป็นหนึ่งในเนื้อหาวิชาที่ถูกบรรจุในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับสิ่งแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่ ซึ่งในปัจจุบันการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศอยู่ในสถานะไม่สมดุล การเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ จึงมีความสำคัญที่จะทำให้นักเรียนตระหนักได้ว่าการใช้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นจะต้องคำนึงถึงปัญหาทางระบบนิเวศด้วย ซึ่ง พระครูสันติบุญญาทร กตปุญโญ (2565) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทางด้านวัตถุและอุตสาหกรรม ได้ทำให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดสารกัมมันตภาพรังสีเข้าสู่สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตป่าและสัตว์ป่าและสัตว์ป่า ทำให้ความสมดุลทางระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง โดยระบบนิเวศจะมีความสัมพันธ์กันทั้งระบบ แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การจะศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศจึงต้องอาศัยการคิดเชิงระบบ เพื่อให้มองเห็นองค์รวม และสามารถมองเห็นปฏิสัมพันธ์ภายในระบบนิเวศได้ ตลอดจนเข้าใจความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลที่ส่งผลกระทบต่อกัน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจปัญหาและโครงสร้างของปัญหาอย่างลึกซึ้ง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน (situation based learning) เป็นการจำลองสถานการณ์ขึ้นมาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้สังเคราะห์มาจากขั้นตอนของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559) ได้เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชี้นำเข้าสู่สถานการณ์ 2) ชี้นำดำเนินสถานการณ์ 3) ชี้นำ

อธิบายสถานการณ์ 4) ชั้นวิเคราะห์สถานการณ์
5) ชั้นสรุปและประเมินสถานการณ์ ซึ่งการสอน
โดยใช้สถานการณ์จำลองสามารถช่วยให้ผู้เรียน
จะได้เรียนรู้จากประเด็นปัญหาในสถานการณ์
และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง
และเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มี
ตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่าง
ซับซ้อน (ทิตนา แคมมณี, 2561 หน้า 370) อีกทั้ง
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็น
ฐานยังจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และ
ความสนใจ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงใน
สถานการณ์จริง ได้ฝึกทำในสภาพแวดล้อมจริง

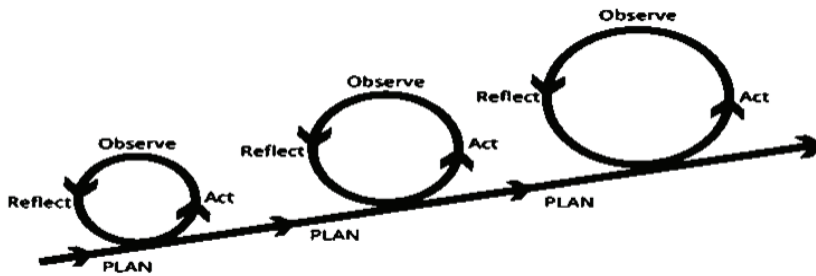
จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัย
สนใจที่จะศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้
สถานการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงระบบ
เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้
โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ
เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการคิดเชิง
ระบบ เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ขั้นตอนการ
ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเชิงคุณภาพของ
สิรินภา กิจเกื้อกุล, 2557, หน้า 149-152) โดย
มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) ชั้นวางแผน
(plan) 2) ชั้นปฏิบัติการ (act) 3) ชั้นสังเกต
(observe) และ 4) ชั้นสะท้อนผล (reflect) ซึ่ง
ผู้วิจัยได้ดำเนินงานทั้งหมดเป็น 3 วงจร
ปฏิบัติการ

ภาพที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

1. ผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัด
นครสวรรค์ และได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง
(purposive sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน
ทั้งหมด 27 คน โดยเป็นนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น แผนการเรียนวิทยาศาสตร์และ
คณิตศาสตร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้
สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถด้าน
การคิดเชิงระบบ เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 แผน เป็นเวลา
12 ชั่วโมง ดังนี้

2.1.1 แผนที่ 1 เรื่อง องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ จำนวน 4 ชั่วโมง ใช้ในวงจรปฏิบัติการที่ 1

2.1.2 แผนที่ 2 เรื่อง ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ จำนวน 4 ชั่วโมง ใช้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2

2.1.3 แผนที่ 3 เรื่อง ความหลากหลายของชนิดสิ่งมีชีวิต จำนวน 4 ชั่วโมง ใช้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3

2.2 แบบบันทึกสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน ซึ่งมีครูประจำการที่มีประสบการณ์ทางการสอน 5 ปี ขึ้นไป ในการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

2.3 แบบสำรวจการคิดเชิงระบบ เป็นแบบอัตโนมัติ โดยมีเนื้อหาเป็นสถานการณ์จำนวน 2 เรื่อง แต่ละเรื่องประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ รวมทั้งหมด 8 ข้อ ซึ่งผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

2.4 ไปบันทึกการเรียนรู้ เป็นใบงานรายบุคคล ซึ่งเป็นการบันทึกสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติในระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยจะมีการปรับเปลี่ยนขอบเขตในการบันทึกไปตามเนื้อหาในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

3. การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม ถึง 2 มีนาคม 2566 และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ดังนี้

3.1 เมื่อทำการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดจากเครื่องมือวิจัย

3.2 รวบรวมข้อมูลที่สามารถนำมาตอบคำถามวิจัยในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ได้แก่

1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน
ควรมีแนวทางอย่างไร 2) การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานสามารถพัฒนาการคิดเชิงระบบได้หรือไม่อย่างไร จากนั้นจัดให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์และอภิปรายผล

3.3 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อความน่าเชื่อถือ ได้แก่ แบบบันทึกสะท้อนผลแบบสำรวจการคิดเชิงระบบ และไปบันทึกการเรียนรู้ มีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีสามเส้า (triangulation) แบบ Resource triangulation โดยใช้แบบบันทึกสะท้อนผลของผู้วิจัยและครูประจำการ ซึ่งจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตีความข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยผู้วิจัยร่วมกับครูประจำการเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของการวิจารณ์ผลที่เกิดขึ้นว่าในแต่ละขั้นของการจัดการเรียนรู้เกิดปัญหาอะไรบ้าง มีข้อดี-ข้อเสีย และควรมีการปรับปรุงแต่ละขั้นการจัดการเรียนรู้อย่างไร และใช้วิธี Method triangulation โดยใช้แบบสำรวจการคิดเชิงระบบ และไปบันทึกการเรียนรู้ ซึ่งจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยตีความข้อมูลว่านักเรียนมีการพัฒนาความสามารถด้านการคิดเชิงระบบอย่างไร

ซึ่งข้อมูลได้จากการตรวจคำตอบจากไปบันทึกการเรียนรู้และแบบสำรวจการคิดเชิงระบบ แล้ววิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นทำการจัดกลุ่มคำตอบของนักเรียน นำมาจัดระเบียบในทักษะของการคิดเชิงระบบ 4 ทักษะ ได้แก่ 1. ทักษะการลากเส้น (Causal loops, CL) 2. ทักษะการตั้งคำถาม (Inquiry, IN) 3. ทักษะการคิดทบทวน (Reflection, RE) 4. ทักษะการนำเสนอ (Advocacy, AD) จากนั้นกำหนดรหัสของเนื้อหาเพื่อจัดหมวดหมู่ ให้ความหมาย และแจกแจงรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละประเภทที่สร้างเกณฑ์ขึ้น ทั้ง 4 ทักษะ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างแสดงรหัสรูปแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมทักษะการคิดเชิงระบบ

การคิดเชิงระบบ	รหัส (code)	ความหมาย	ตัวอย่างพฤติกรรม
ทักษะการตั้งคำถาม (IN)	IN1	นักเรียนตั้งคำถามได้สอดคล้องกับประเด็นสำคัญของสถานการณ์ที่ต้องการหาคำตอบ	สาเหตุที่กล้วยตายเกิดจากอะไร
	IN2	นักเรียนตั้งคำถามได้ แต่ยังไม่สอดคล้องกับประเด็นสำคัญของสถานการณ์ที่ต้องการหาคำตอบ	ทำไมกล้วยจึงมีลูกอยู่
	IN3	ไม่ได้มีลักษณะของการตั้งคำถาม เป็นเพียงการบอกเล่าเท่านั้น	การใช้ยาฆ่าแมลงในทางที่ผิด

แล้วทำการวิเคราะห์ทักษะการคิดเชิงระบบของนักเรียนในภาพรวม โดยแยกข้อมูลให้ตรงกับรหัสของเนื้อหาที่กำหนดขึ้น นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาแจกแจงความถี่ โดยหาค่าร้อยละของทั้ง 4 ทักษะ

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ มีขั้นตอนดังนี้

1. ช้่นนำเข้าสู่สถานการณ์

วงจรปฏิบัติการที่ 1 ผู้วิจัยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนด้วยการเปิดภาพระบบนิเวศแนวปะการัง และนำเข้าสู่สถานการณ์ด้วยวิดีโอข่าวน้ำท่วมในนครสวรรค์ จากนั้นใช้คำถามกับนักเรียน พบว่านักเรียนบางคนมีความสนใจ และสามารถตอบคำถามได้

วงจรปฏิบัติการที่ 2 ในขั้นนี้ผู้วิจัยเปิดวิดีโอเรื่อง บทบาทของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ พบได้ว่านักเรียนอาจจะยังไม่ค่อยเข้าใจหลังจากได้ดูวิดีโอแนะนำเข้าสู่เนื้อหา ผู้วิจัยจึงต้องมีการอธิบายเพิ่มเติม และให้นักเรียนสามารถเปิดดูเนื้อหาจาก

ในหนังสือเรียนได้ ส่วนการนำเข้าสู่สถานการณ์จำลองที่นักเรียนจะต้องทำกิจกรรมโดยเปิดวิดีโอละครเรื่อง มนต์รักหนองผักกะแยง (ตอนปลูกแตงกวา) พบว่านักเรียนมีความสนใจและสนุกสนาน เนื่องจากเป็นเรื่องที่นักเรียนนั้นรู้จักและชื่นชอบอยู่แล้ว จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น

วงจรปฏิบัติการที่ 3 ในขั้นนี้ผู้วิจัยกระตุ้นความสนใจด้วยการเปิดภาพ ผีเสื้อในอุทยานแก่งกระเจาน และมีการใช้คำถาม ซึ่งพบว่านักเรียนมีความสนใจและตั้งใจศึกษาเกี่ยวกับผีเสื้อในอุทยานแก่งกระเจาน แต่มีบางคำถามที่นักเรียนยังไม่ค่อยเข้าใจ ผู้วิจัยจึงได้มีการอธิบายเพิ่มเติม และเมื่อนำเสนอสถานการณ์โดยเปิดวิดีโอละครเรื่อง ร้อยป่า พบว่านักเรียนมีความสนใจ เนื่องจากเป็นละครที่นักเรียนได้เคยดูมาก่อน

2. ชั้นดำเนินสถานการณ์

วงจรปฏิบัติการที่ 1 เป็นขั้นที่นักเรียนแสดงสมมติภาพสมมติในสถานการณ์จำลองน้ำท่วมในนครสวรรค์ พบว่านักเรียนสามารถคาดเดาเหตุการณ์ของสถานการณ์จำลองที่ได้จากการดูวิดีโอ จึงทำให้นักเรียนไม่ได้มีความสนใจเท่าที่ควร อีกทั้งนักเรียนที่ไม่ได้รับมอบหมายให้แสดงบทบาทสมมตินั้นก็ไม่ได้มีการทำความเข้าใจกับ

บทบาท และไม่มีการฝึกซ้อมก่อนแสดงส่งผลให้กิจกรรมไม่ลื่นไหล มีการพูดติดขัด และน้ำเสียงเบาดูไม่มั่นใจ ส่วนนักเรียนที่คอยสังเกตการณ์ก็ไม่มี ความตั้งใจเท่าที่ควร ยังคงมีการพูดคุยกันในเรื่องอื่น และเล่นโทรศัพท์มือถือ

วงจรปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม โดยนักเรียนมีการซักซ้อมบทบาทร่วมกันก่อนเริ่มการแสดง บทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจใน

การแสดงบทบาทสมมติในกิจกรรม และนักเรียนที่สังเกตการณ์บางคนมีความตั้งใจในการดูเพื่อนแสดง

วงจรปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนสามารถแสดงบทบาทสมมติได้ เนื่องจากมีการซักซ้อมมาก่อนแล้ว ทำให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี และเข้าแสดงตามฉากได้ถูกต้อง ดังในภาพที่ 2 และส่วนนักเรียนที่สังเกตการณ์บางคนก็มีความตั้งใจในการดูเพื่อนแสดงและมีการจดบันทึกเหตุการณ์ไว้

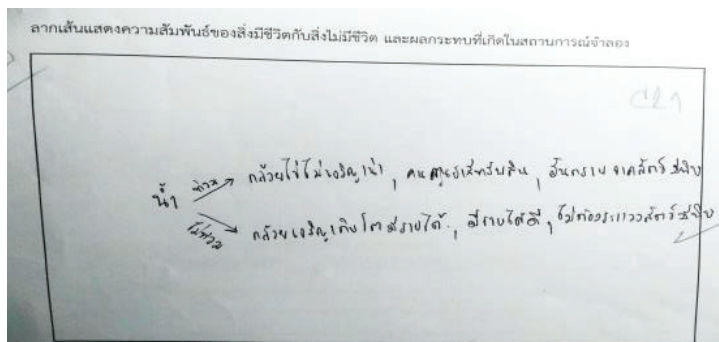

ภาพที่ 2 การแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์เป็นฐาน

3. ชั้นอธิบายสถานการณ์

วงจรปฏิบัติการที่ 1 ชั้นนี้นักเรียนอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลที่แต่ละคนได้จากการสังเกตสถานการณ์จำลอง พบว่าแต่ละกลุ่มใช้

เวลาในการอธิบายสั้นน้อยกว่าที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และบางกลุ่มก็ไม่มี การอธิบายกัน ซึ่งจะมีเพียงนักเรียนคนใดคนหนึ่ง ที่คอยพูดถึง เหตุการณ์สำคัญในสถานการณ์เท่านั้น

ภาพที่ 3 ใบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

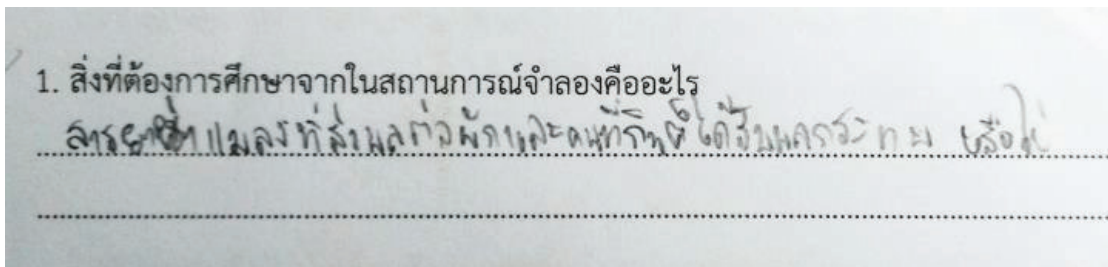
วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 2 พบว่านักเรียนแต่ละกลุ่มมีความตั้งใจในการอภิปรายในกลุ่มมากขึ้น ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มก็มีการพูดคุยกันประมาณ 10 นาที โดยที่ผู้วิจัยได้มอบหมายประเด็นในการพูดคุยเพื่อหาสรุปกันภายในกลุ่ม ซึ่งนักเรียนก็มีอภิปรายกันตามประเด็นนั้น ทำให้ช่วงเวลาในการพูดคุยกันภายในกลุ่มไม่เสร็จเร็วจนเกินไป เนื่องจากมีหัวข้อในการอภิปรายชัดเจน

วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 3 ในขั้นนี้ผู้วิจัยให้เวลาในการอภิปรายเพื่อทบทวนเหตุการณ์ในสถานการณ์จำลอง 20 นาที ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนจากวงจรถอบปฏิบัติกรที่แล้ว ซึ่งพบว่านักเรียนใช้เวลาในการอภิปรายเพียง 10 นาที และพบว่านักเรียนสามารถอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่มเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จำลองได้อย่างกระตือรือร้น

4. ชั้นวิเคราะห์สถานการณ์

วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 1 ในขั้นนี้นักเรียนร่วมกันอภิปรายทั้งห้องเรียน โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลการอภิปรายที่ได้ภายในกลุ่ม แล้วจึงร่วมกันอภิปรายทั้งห้องเรียน พบว่านักเรียนบางกลุ่มไม่ได้พูดคุยกันอย่างจริงจัง จะมีเพียงบางคนเท่านั้นที่คิดหาคำอธิบายสำหรับการนำเสนอ ทำให้นักเรียนบางคนไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิดและนำเสนอข้อมูล เพราะบางคนติดเล่นโทรศัพท์มือถือ และคนนำเสนอข้อมูลก็มักจะเป็นคนเดิมที่คอยตอบคำถามอยู่บ่อยๆ

วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 2 ในขั้นนี้พบว่านักเรียนสามารถร่วมกันอภิปรายร่วมกันทั้งห้องได้อย่างกระตือรือร้น ซึ่งได้รับการกระตุ้นการอภิปรายจากประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดให้ แต่ยังมีนักเรียนบางคนที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการอภิปรายมากนัก เนื่องจากยังไม่พบเห็นว่ามีคำตอบคำถามหรือเป็นตัวแทนกลุ่มในการอภิปรายเลย

ภาพที่ 4 ใบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 3 พบว่านักเรียนสามารถอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองร่วมกันทั้งห้องตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดให้ได้ ได้แก่ เรื่องความสำคัญของป่าไม้ และผลกระทบจากการลดลงของป่าไม้ แต่ในบางประเด็น นักเรียนยังไม่ค่อยมีความเข้าใจ ได้แก่ เรื่องการสร้างรายได้จากธรรมชาติให้กับคนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้ให้การสืบค้นเพิ่มเติม

5. ชั้นสรุปและประเมินสถานการณ์

วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 1 ในขั้นนี้ผู้วิจัยประเมินการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้สถานการณ์ใหม่ คือ วิถีโอเรียน ระบบนิเวศในนาข้าว พบว่านักเรียนต้องได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจึงจะสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง

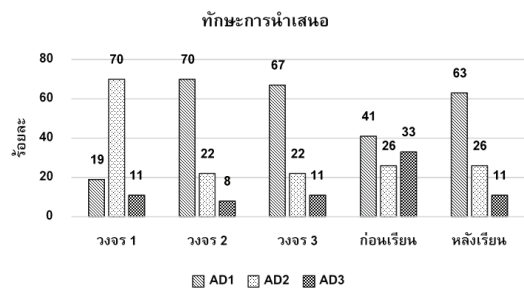
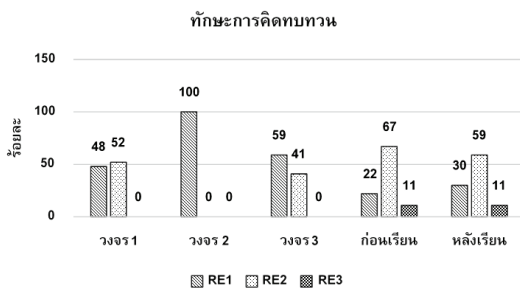
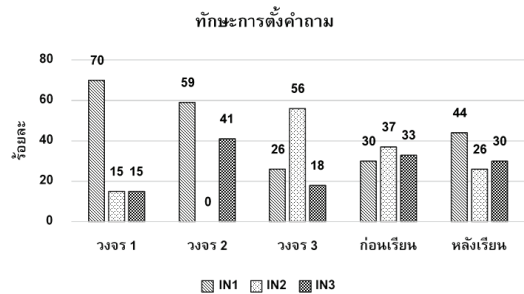
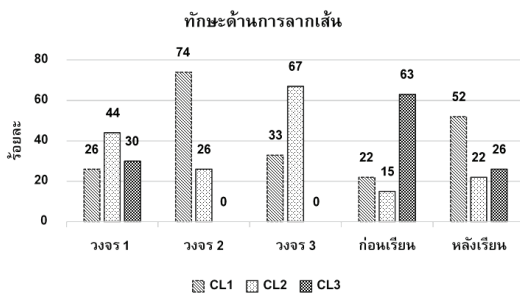
วงจรถอบปฏิบัติกรที่ 2 ในขั้นนี้เป็นการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ใหม่

โดยใช้วิดีโอเกี่ยวกับ โรงงานปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำธรรมชาติ พบว่านักเรียนสามารถตอบคำถามและอธิบาย จากสถานการณ์ใหม่ที่ผู้วิจัยนำมาประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้

วงจรปฏิบัติการที่ 3 จากการใช้สถานการณ์ใหม่เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเปิดวิดีโอ หมู่บ้านป่าแห้ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่านักเรียนให้ความสนใจกับสถานการณ์

เป็นอย่างดี โดยมีการพูดคุยแสดงความคิดเห็นกัน อย่างกระตือรือร้น และสามารถตอบคำถามและอธิบาย เกี่ยวกับการลดลงของป่าไม้ในหมู่บ้านป่าแห้งได้

2. ผลการพัฒนาการคิดเชิงระบบจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน มี 4 ทักษะ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5 ระดับการคิดเชิงระบบของนักเรียนทั้ง 4 ทักษะ

1. ทักษะการลากเส้น

จากภาพพบว่า ความสามารถของการคิดเชิงระบบทางด้านทักษะการลากเส้นของนักเรียนทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการนั้น นักเรียนสามารถเขียนแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในสถานการณ์จำลองได้ถูกต้องตามมโนทัศน์ที่เรียน โดยเฉพาะในวงจรปฏิบัติการที่ 2 อีกทั้งยังมีการแสดงทิศทางความสัมพันธ์ของสิ่งที่เชื่อมโยงกันได้อย่างชัดเจนโดยมีการแสดงทิศทางด้วยเครื่องหมายลูกศร เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

ที่เก็บรวบรวมได้สามารถจัดกลุ่มการคิดเชิงระบบด้านทักษะการลากเส้นของนักเรียนได้เป็น 3 กลุ่ม โดยมีการพัฒนาดีขึ้น เช่นเดียวกับการสังเกตจากแบบสำรวจการคิดเชิงระบบ และพัฒนาดีขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

2. ทักษะการตั้งคำถาม

จากภาพพบว่า ความสามารถของการคิดเชิงระบบทางด้านทักษะการตั้งคำถามของนักเรียนทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการนั้น นักเรียนสามารถตั้งคำถามได้สอดคล้องกับประเด็นสำคัญ

ของสถานการณ์โดยเฉพาะในวงจรปฏิบัติการที่ 1-2 เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ สามารถจัดกลุ่มการคิดเชิงระบบด้านทักษะการตั้งคำถามของนักเรียนได้เป็น 3 กลุ่ม และเมื่อทำการสังเกตด้วยแบบสำรวจการคิดเชิงระบบพบว่าจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งนักเรียนมีการพัฒนาด้านทักษะการตั้งคำถามดีขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

3. ทักษะการคิดทบทวน

จากภาพพบว่า ความสามารถของการคิดเชิงระบบทางด้านทักษะการคิดทบทวนของนักเรียนทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการนั้น นักเรียนสามารถระบุสิ่งที่อยู่ในสถานการณ์ได้ครบถ้วนและถูกต้องตามมโนทัศน์ โดยเฉพาะในวงจรปฏิบัติการที่ 2 อีกทั้งยังสามารถทบทวนเหตุการณ์หรือการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จำลองได้ เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ สามารถจัดกลุ่มการคิดเชิงระบบด้านทักษะการคิดทบทวนของนักเรียนได้เป็น 3 กลุ่ม และเมื่อทำการสังเกตด้วยแบบสำรวจการคิดเชิงระบบพบว่าจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งนักเรียนมีการพัฒนาด้านทักษะการคิดทบทวนดีขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ แต่ลดน้อยลงจากวงจรปฏิบัติการ 1-3

4. ทักษะการนำเสนอ

จากภาพพบว่า ความสามารถของการคิดเชิงระบบทางด้านทักษะการนำเสนอของนักเรียนทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการนั้น นักเรียนสามารถนำเสนอเนื้อหาตามมโนทัศน์ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน โดยเฉพาะในวงจรปฏิบัติการที่ 2-3 เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้สามารถจัดกลุ่มการคิดเชิงระบบด้านทักษะการนำเสนอของนักเรียนได้เป็น 3 กลุ่ม และเมื่อทำการสังเกตด้วยแบบสำรวจการคิดเชิงระบบพบว่าจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ซึ่งนักเรียนมีการพัฒนาด้านทักษะการนำเสนอดีขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากปัญหาและข้อค้นพบในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน พบว่าควรมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ได้รับความสนใจของนักเรียนด้วยการใช้เรื่องราวหรือหัวข้อที่นักเรียนสนใจ เพราะเรื่องราวหรือหัวข้อที่นักเรียนสนใจจะสามารถช่วยดึงดูดความสนใจในการทำกิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาที่เรียนได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองที่ใช้เรื่องราวที่นักเรียนสนใจ จะช่วยให้กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับที่ นวพล ทองคำ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสถานการณ์จำลอง เป็นการสอนที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน เกิดความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย และประจักษ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้การเลือกใช้เรื่องหรือหัวข้อของสถานการณ์จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนด้วยเพื่อให้การใช้เรื่องราวหรือหัวข้อที่นักเรียนสนใจในการจัดการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 2 จัดกลุ่มให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม มีการอธิบายลักษณะบทบาทสมมติชัดเจน และให้ซักซ้อมบทบาทสมมติก่อนการแสดง เพราะการจัดกลุ่มให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคลในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันระหว่างนักเรียนภายในกลุ่ม ทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ นอกจากนี้การอธิบายลักษณะบทบาทสมมติให้ชัดเจนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่าต้องทำอะไรในบทบาทของตน และให้ซักซ้อมบทบาทสมมติก่อนการแสดงจะช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจและเตรียมตัวได้ดีก่อนเข้าสู่กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ดังที่

ยุพิน บุญชูวงศ์ (2556) กล่าวถึงบทบาทผู้สอนไว้ว่า ผู้สอนต้องกำหนดขั้นตอนและบทบาทของผู้แสดงทั้งหมด และอาจจะต้องซักซ้อมทำความเข้าใจกับผู้แสดงก่อนการสร้างสถานการณ์จำลอง ดังนั้น ผู้สอนจึงควรอธิบายลักษณะของบทบาท และให้เวลาในการซักซ้อม เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเข้าใจ ทำให้กิจกรรมสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 กระตุ้นการแสดงบทบาทหน้าทีของหัวหน้ากลุ่มในการนำอภิปราย เพราะหัวหน้ากลุ่มเป็นบทบาทที่มีความสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ของกิจกรรมได้ ซึ่งการนำอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จำลองจะนำไปสู่การตัดสินใจในการเลือกวิธีการแก้ไขที่ดีที่สุด และสามารถสรุปข้อค้นพบที่เกิดขึ้นได้ ผู้สอนจึงควรกระตุ้นการแสดงบทบาทหน้าทีของหัวหน้ากลุ่มให้มีความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงบทบาทหน้าที ซึ่งสอดคล้องกับที่ Kouzes & Posner (2017) ที่ได้กล่าวถึง การเป็นผู้นำของกลุ่ม ที่มีบทบาทหน้าทีในการบริหารจัดการกลุ่ม ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีวิธีการในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำได้โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่ให้ชัดเจน การสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของผู้นำ มีการกำหนดลักษณะของผู้นำที่ดี และส่งเสริมให้มีการทำงานเป็นทีม เพื่อให้นักเรียนในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้จากการอภิปรายร่วมกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

ขั้นที่ 4 กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือความเข้าใจของตน เพราะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับบุคคลในการแสดงความคิดเห็นตามมโนทัศน์ที่นักเรียนมีอยู่ และยังเป็นการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมสถานการณ์

จำลอง กล่าวได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยตรง สอดคล้องกับทฤษฎีวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามสภาพจริงของ ทริพลิริ เชนิงส์ ณ อยุธยา และคณะ (2564) ที่ได้อธิบายว่า นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างเป็นกระบวนการ มี 4 ชั้น คือ 1) ประสบการณ์ 2) การไตร่ตรอง 3) การสรุป และ 4) การปฏิบัติ ดังนั้นการกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือความเข้าใจของตนเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้ดี

ขั้นที่ 5 ประเมินผู้เรียนด้วยการใช้สถานการณ์ใหม่ที่ใกล้เคียงแต่ไม่ซ้ำกับสถานการณ์ในบทเรียนก่อนหน้า เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ก่อนหน้านี้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้โดยตรง การใช้สถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำกับสถานการณ์ในบทเรียนก่อนหน้าจึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และจะทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะและความสามารถในการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริงได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่ เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนจากกรอบความคิดหรือโลกทัศน์เดิมที่คับแคบไปสู่ความเป็นอิสระในการเลือกตอบสนองต่อโลกภายนอกที่เข้ามากระทบ เพื่อการเรียนรู้ที่สูงขึ้น ดังนั้นการใช้สถานการณ์ใหม่ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเป็นวิธีการที่เหมาะสม โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่ และจะต้องมีการสะท้อนกลับไปยังประสบการณ์ในอดีตเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดและทัศนคติเดิม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่ได้มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐาน พบว่าการพัฒนาการคิดเชิงระบบมีดังนี้

1) ทักษะการลากเส้น หลังจากนักเรียนได้ทำกิจกรรมแสดงบทบาทในสถานการณ์ พบว่านักเรียนสามารถเขียนแผนภาพแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งที่อยู่ในสถานการณ์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล เนื่องจากหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมสถานการณ์ นักเรียนได้มีการร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 3 ขั้นการอธิบายสถานการณ์ที่นักเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ผลจากการสังเกตสถานการณ์ เป็นการทบทวนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในขั้นนี้จึงทำให้นักเรียนมีความเข้าใจว่าแต่ละส่วนมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกันอย่างไร ดังที่ ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล (2560) กล่าวว่า การคิดเชิงระบบเป็นการมองแบบองค์รวมและเห็นความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและผลที่ส่งผลกระทบต่อกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจปัญหาและโครงสร้างของปัญหาอย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม

2) ทักษะการตั้งคำถาม ในการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่สถานการณ์ โดยนักเรียนจะต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ใช้ในการนำเข้าสู่การทำกิจกรรมสถานการณ์จำลอง เพื่อทำให้นักเรียนสามารถจับประเด็นสำคัญที่ต้องการศึกษาได้ ในขั้นนี้นักเรียนสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ เนื่องจากในขั้นของการนำเข้าสู่สถานการณ์มีการใช้สถานการณ์ที่นักเรียนสนใจ ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจศึกษาสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้นักเรียนสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ ซึ่งการตั้งคำถามเป็นสิ่งสำคัญของ

การเรียนรู้ เป็นการค้นหาคำตอบเพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องราวที่กำลังศึกษา หากมีการตั้งคำถามที่ตรงประเด็นกับเรื่องที่กำลังศึกษาก็จะทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวนั้นได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ มกราพันธุ์ จูฑะระสก (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะของทักษะการตั้งคำถามไว้ว่า เป็นการค้นหาคำตอบจากเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ โดยผู้ตั้งคำถามจะต้องใส่ใจในเรื่องที่กำลังศึกษาเรียนรู้ และจับประเด็นได้เป็นอย่างดี มีความละเอียดอ่อนและไวในการรับรู้ สามารถตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ความจริงที่ต้องการค้นหาได้

3) ทักษะการคิดทบทวน เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 3 ขั้นอธิบายสถานการณ์ ซึ่งเป็นการให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมสถานการณ์ เพื่อเป็นการทบทวนเหตุการณ์สำคัญและสิ่งที่มีอยู่ในสถานการณ์ ซึ่งในขั้นนี้นักเรียนสามารถทบทวนเหตุการณ์หรือสิ่งที่มีอยู่ในสถานการณ์ได้แต่ยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาในการอภิปรายร่วมกันน้อยเกินไป ทำให้จับประเด็นสำคัญได้ไม่ครบถ้วน และผู้สอนไม่ได้มีการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตั้งใจและให้ความสำคัญต่อการจับประเด็นต่างๆ ในสถานการณ์ ทำให้นักเรียนร่วมพูดคุยกันเกี่ยวกับสิ่งที่พบเจอในสถานการณ์ได้น้อย ส่งผลให้เกิดการทบทวนเหตุการณ์หรือสิ่งที่มีอยู่ในสถานการณ์ได้ไม่ครบถ้วน ทำให้นักเรียนแต่ละคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวที่แตกต่างกันไป ผู้สอนจึงควรมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการให้ความสำคัญกับการรวบรวมประเด็นสำคัญและมีการอภิปรายร่วมกันให้มากขึ้น เพื่อให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น

4) ทักษะการนำเสนอ ในการทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินสถานการณ์ โดยนักเรียนจะต้องมีการนำเสนอความคิด

หลังจากได้รับสถานการณ์ใหม่ ในขั้นนี้นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดหรือวิธีการได้ถูกต้องตามมโนทัศน์ที่เรียน ซึ่งสามารถนำเสนอความคิดความเข้าใจของตนเองผ่านภาพวาด และการพูดเพื่ออธิบายภาพวาดดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สถานการณ์ใหม่ที่มีความใกล้เคียงกับสถานการณ์เดิมในกิจกรรมสถานการณ์ ส่งผลทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีมาใช้กับสถานการณ์ใหม่ได้ จึงสามารถนำเสนอแนวคิดจากความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ได้ ซึ่งจะทำให้เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจถูกต้องตามมโนทัศน์ที่เรียน โดยผ่านการนำเสนอแนวคิด สอดคล้องกับที่อนงค์นาถ ทนันทชัย (2563) กล่าวว่าไว้ว่า การนำเสนอ (presentation) เป็นวิธีการสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจ จูงใจรวมถึงการสนับสนุนในการทำงานจะต้องมีการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับงาน แผนงาน โครงการข้อเสนอ ผลการดำเนินงาน และเรื่องต่างๆ ดังนั้น การนำเสนอจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานและการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้สอนควรเลือกใช้สถานการณ์ที่เป็นเรื่องราวหรือหัวข้อที่นักเรียนสนใจ และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน

1.2 ผู้ควรให้นักเรียนได้ทบทวนบทบาทให้มีความแม่นยำ และมีการฝึกซ้อมลำดับของแต่ละบทบาทให้ถูกต้อง

1.3 ผู้สอนควรให้นักเรียนที่มีหน้าที่ในการบันทึกสิ่งที่พบเห็นจากสถานการณ์จำลองลงในใบบันทึกการสังเกต เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่

1.4 ผู้สอนควรให้มีการเขียนสรุปข้อค้นพบลงในชิ้นงานของกลุ่ม เช่น กระดาษโปสเตอร์

1.5 การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานสามารถพัฒนาการคิดเชิงระบบได้ แต่ต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกและพัฒนาการคิดเชิงระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่าการคิดเชิงระบบในด้านทักษะการคิดทบทวนที่ยังต่ำอยู่ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรพัฒนานักเรียนในด้านดังกล่าวให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์พี บาลานซ์ดีไซท์แอนปรินติ้ง.
- ทรัพย์สิริ เสนิงค์ ณ อยู่ธยา และคณะ. (2564). การจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์ตามสภาพจริงตามรูปแบบกิจกรรมประสบการณ์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 40(2), 116-129.
- ทศนา แชมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2559). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: การจัดการเรียนรู้ด้านการผลิตครู. *สัปดาห์: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 22(2), 1-11.

- นวลพล ทองคำ. (2562). การจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองร่วมกับแอปพลิเคชันทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ เรื่อง แสงและทัศนอุปกรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประจักษ์ ปฏิทัศน์. (2562). การคิดเชิงระบบและความคิดสร้างสรรค์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- พระครูสันติบุญญาทร กตปุญโญ. (2565). การจัดการระบบนิเวศวิถีพุทธแบบบูรณาการเชิงระบบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 1,098-1,110.
- มกราพันธ์ จุฑะรสก. (2562). การพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ : การสะท้อนคิดด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 9(2), 203-222.
- ยุพิน บุญชูวงศ์. (2556). การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (simulation). *ข่าวสารวิชาการหน่วยทะเบียนและพัฒนาวิชาการ งานบริการการศึกษาและพัฒนาคุณภาพนักศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำเดือนเมษายน 2556*. <https://shorturl.asia/hP7CD>
- ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล. (2560). การคิดเชิงระบบ: ประสบการณ์การสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ. *วารสารครุศาสตร์*, 15(2), 209-224.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). *ความรู้และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับโลกวันพรุ่งนี้*. <https://shorturl.asia/kGjd7>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *สรุปผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์*. <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2015summaryreport/>
- สิรินภา กิจเกื้อกุล. (2557). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ทิศทางสำหรับครูศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์พิมพ์.
- อนงค์นาถ ทนันทชัย. (2563). การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอของนักศึกษาในรายวิชาการนำเสนอผลงานทางธุรกิจ. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(1), 48-63.
- Goodman, M. (2020). *Systems thinking: What, why, when, where and how?*. <https://thesystemsthinker.com/systems-thinking-what-why-when-where-and-how/>.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). *The leadership challenge: How to make extraordinary things happen in organizations* (5th ed.). <https://t.ly/wlGMf>

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Factors Influencing Securities Trading via the Internet among Investors in Hat Yai District, Songkhla Province

ณัฐริชา อมรเวช¹, บุษกร ถาวรประสิทธิ์^{2*}
Natticha Amonwet¹, Bussagone Tavonprasith^{2*}

Received: 1 July 2023

Revised: 7 September 2023

Accepted: 19 September 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 400 คน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมการถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการศึกษาพบว่า รายได้ต่อเดือนและประสบการณ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการซื้อขายต่อครั้งและจำนวนหุ้นซื้อขายต่อครั้งในทิศทางเดียวกัน สำหรับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.02 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าสูงสุดในด้านความน่าสนใจลงทุน รองลงมาคือ ด้านความเสี่ยง ด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน และด้านผลตอบแทน ตามลำดับ โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ และประสบการณ์ลงทุน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: การซื้อขายหลักทรัพย์, ระบบอินเทอร์เน็ต, นักลงทุน

¹ นิสิตปริญญาตรี, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹ Bachelor Degree Student, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

² Lecturer, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

* Corresponding author: bussagone@gmail.com

Abstract

A study of factors influencing securities trading via the Internet among investors in Hat Yai District, Songkhla Province. The purpose of this study was to study the personal factors of investors that influence securities trading through the internet, and to study the investor's factors that correlate with their opinions on investing decisions through the Internet. Data were collected from a questionnaire of 400 samples. Statistics for data analysis were mean, percentage, standard deviation, multiple regression, and analysis of variance. The study found that monthly income and experience were factors that affected the turnover and number of shares traded in the same direction. For the level of opinions regarding the decision to invest in securities trading through the Internet, it was found that in general there was an average of 4.02, which was at a very agreeing level. The highest values were for investment attractiveness, followed in terms of risk, knowledge and investment experience, and returns. Investor's factors that correlated with their opinions on investing decisions through internet trading were age, education level, monthly income, occupation, and investing experience at a statistical significance level of 0.05.

Keywords: Securities trading, internet systems, investors

บทนำ

การลงทุนในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ โดยหนึ่งในรูปแบบการลงทุนที่สำคัญได้แก่ การลงทุนในตลาดทุน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การลงทุนในตลาดแรก เป็นตลาดที่ทำการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่เป็นครั้งแรก เช่น หุ้นกู้ หุ้นสามัญ รวมทั้งการระดมทุนของบริษัท ประกันชีวิต และบริษัทประกันภัยโดยการขาย กรมธรรม์ให้บุคคล หรือสถาบัน เป็นต้น และการลงทุนในตลาดรอง เป็นตลาดที่ใช้ซื้อหรือขายหลักทรัพย์ที่เคยผ่านมือการซื้อขายมาแล้วครั้งหนึ่ง เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์หรือ การซื้อขายหุ้น (ศุภลักษณ์ บุญส่ง, 2560)

การซื้อขายหุ้นสามารถทำการซื้อขายผ่านหลักทรัพย์ หรือโบรกเกอร์ (BROKER) โดยการเปิดบัญชีกับโบรกเกอร์ที่นักลงทุนสนใจ สำหรับขั้นตอนในการส่งคำสั่งการซื้อขายหุ้นมี 2 รูปแบบ คือ 1) การส่งคำสั่งซื้อขายหุ้น ผ่าน

เจ้าหน้าที่การตลาด ซึ่งเปรียบเสมือนคนกลางในการซื้อขายหุ้น การซื้อขายรูปแบบนี้จะสามารถทำได้โดยการส่งคำสั่งทางโทรศัพท์ หรือการมาส่งคำสั่งด้วยตนเองที่ห้องค้าหลักทรัพย์ไปยังเจ้าหน้าที่การตลาด โดยเจ้าหน้าที่การตลาดจะเป็นคนป้อนคำสั่งเข้าสู่ระบบซื้อขายของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งในรูปแบบนี้จะมีค่าธรรมเนียมในการซื้อขายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 0.25 ของมูลค่าการซื้อขาย แต่อย่างไรก็ตามวิธีการซื้อขายวิธีนี้มีจุดเด่นคือ เจ้าหน้าที่การตลาดจะมีหน้าที่คอยให้คำแนะนำในการลงทุนเพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของนักลงทุน เช่น การให้ความรู้ในการเลือกหุ้น การดูแลสิทธิประโยชน์ของผู้ลงทุน รวมไปถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหุ้นที่ลงทุน และ 2) การส่งคำสั่งซื้อขายหุ้นด้วยตนเองผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งรูปแบบนี้เป็นที่ใช้น้อยอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน จากข้อมูลของนักลงทุนที่ซื้อขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้มี

ปริมาณการซื้อขายที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 คิดเป็นร้อยละมูลค่าการซื้อขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต 26% ต่อมูลค่าการซื้อขายรวมในตลาดหลักทรัพย์ ของการซื้อขาย และในปีถัดมาปี 2563 คิดเป็นร้อยละ 31 ของการซื้อขาย และล่าสุดในปี 2564 ในไตรมาสแรก คิดเป็นร้อยละ 45 ของการซื้อขายรวมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จุดเด่นของการซื้อขายหลักทรัพย์รูปแบบนี้คือ สะดวกและรวดเร็ว ค่าธรรมเนียมการซื้อขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ตจะเป็นแบบขั้นบันไดเพียงร้อยละ 0.15-0.25 ของมูลค่าการซื้อขาย ซึ่งเทียบกับการซื้อขายผ่านพนักงานโบรกเกอร์ วิธีนี้จะมีราคาถูกกว่าและมีความปลอดภัยอีกด้วย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564)

สำหรับอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ตอนล่าง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นพื้นที่มีศักยภาพด้านการธุรกิจและการค้าชายแดนระหว่าง ไทย-มาเลเซีย และ ไทย-สิงคโปร์ สำหรับในด้านการลงทุนในตลาดทุนนั้น อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีบริษัทหลักทรัพย์ที่เปิดสาขาดำเนินการมายาวนาน และจำนวนมาก อีกทั้งธุรกิจหลักทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง โดยเฉพาะธุรกิจการเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ซึ่งเป็นรายได้หลักของบริษัท และตั้งแต่ที่ตลาดหลักทรัพย์เปิดให้มีการคิดค่าธรรมเนียมการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นแบบเสรี ทำให้ธุรกิจหลักทรัพย์มีการแข่งขันในด้านค่าธรรมเนียมนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์เพิ่มสูงขึ้น โดยบริษัทได้พยายามที่จะพัฒนาด้านคุณภาพและขยายการให้บริการซื้อขายหลักทรัพย์ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น แม้ว่าจะมีอัตราค่าธรรมเนียมการซื้อขายที่ต่ำกว่าอัตราค่าธรรมเนียมการซื้อขายหลักทรัพย์ทั่วไป เนื่องจากเป็นช่องทางการลงทุนที่เป็นที่สนใจของนักลงทุนจำนวนมากที่จะทำการซื้อขายหลักทรัพย์

ด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และวิธีการทางการตลาดให้สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของนักลงทุนหลักทรัพย์และสามารถวางแผนและเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน อาชีพหลัก และ ประสบการณ์การลงทุน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่ มูลค่าการซื้อขายต่อครั้ง และ จำนวนหุ้นซื้อขายต่อครั้ง
2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน อาชีพหลัก และ ประสบการณ์การลงทุน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ด้านผลตอบแทน ด้านความเสี่ยง ด้านความรู้และประสบการณ์ และด้านความน่าสนใจ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการลงทุนในหลักทรัพย์ เพชร ชุมทรัพย์ (2544) ได้กล่าวว่า การลงทุนในหลักทรัพย์ หมายถึง การซื้อหลักทรัพย์ที่ได้มีการวิเคราะห์อย่างเหมาะสมและเป็นหลักทรัพย์ที่ผู้ลงทุนมีความพอใจในอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้ ทั้งนี้ได้คำนึงถึงความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาการลงทุนนั้นแล้ว สำหรับแนวคิดในการวิเคราะห์หลักทรัพย์เป็นเครื่องมือที่จะช่วยการตัดสินใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ซึ่งประกอบด้วยสองแนวคิด คือ 1) การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (fundamental analysis) ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ ภาวะการเมือง ภาวะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และผลการดำเนินงานรวมทั้งฐานะทางการเงินของบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์ และ 2) การวิเคราะห์ปัจจัยทางเทคนิค (technical analysis) ได้แก่ การใช้ข้อมูลราคาและปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ในอดีตประกอบการวิเคราะห์ โดยแสดงในรูปแผนภูมิ กราฟชนิดต่างๆ หรือคำนวณค่าคณิตศาสตร์ต่างๆ เพื่อคาดหมายราคาหรือแนวโน้มของราคาหลักทรัพย์นั้นในอนาคต (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2554)

โดยการวิเคราะห์หลักทรัพย์เพื่อหามูลค่าที่แท้จริง (intrinsic value) ของหุ้นเพื่อเปรียบเทียบกับราคาปัจจุบันก่อนตัดสินใจซื้อขายโดยคิดคำนวณย้อนกลับมาเป็นมูลค่าปัจจุบัน (present value) ซึ่งการวิเคราะห์นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าหุ้นแต่ละตัวในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งจะมีมูลค่าที่แท้จริงในตัวของมันเองโดยมูลค่าหรือราคาที่แท้จริงนี้จะถูกกำหนดมาจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหุ้นตัวนั้น เช่นความสามารถในการทำรายได้ในอนาคต (income generating capacity) มูลค่าทรัพย์สินสุทธิของกิจการ นำมาเปรียบเทียบกับราคาที่เป็นอยู่ของหุ้นนั้นในตลาด ถ้ามูลค่าที่แท้จริงสูงกว่าราคาตลาดก็จะตัดสินใจซื้อ ในทำนองเดียวกับ

หากถ้ราคาต่ำกว่าราคาตลาดก็ตัดสินใจขาย นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2554) ได้อธิบายการกระจายสินทรัพย์การลงทุน ซึ่งเป็นการที่ผู้ลงทุนเข้าไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่แตกต่างกันตั้งแต่ 2 หลักทรัพย์ขึ้นไป โดยในการกระจายสินทรัพย์ลงทุนจะมีปัจจัยข้อจำกัด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความมั่งคั่ง ความต้องการสภาพคล่อง ระยะเวลาในการลงทุน ข้อกำหนดทางภาษี กฎหมายและข้อกำหนดการลงทุน และความต้องการและข้อจำกัดส่วนบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในหลักทรัพย์ ได้แก่ รัชณันท์ วรเศรษฐพงษ์ และคณะ (2565) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันซื้อขายหลักทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันซื้อขายหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติประกอบด้วย มุมมองจำนวนผู้ใช้ มุมมองผลประโยชน์ที่ได้รับ มุมมองว่าใช้งานง่าย มุมมองว่ามีประโยชน์ มุมมองด้านความปลอดภัย ทัศนคติที่มีต่อการใช้เทคโนโลยี บรรทัดฐานจากบุคคลใกล้ชิด บรรทัดฐานจากบุคคลที่ติดต่อกับ บรรทัดฐานจากทางสังคม ความตั้งใจที่จะใช้ และพฤติกรรมการใช้ ส่วนกนกวรรณ ศรีนวล (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการลงทุน และแรงจูงใจในการลงทุนที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการลงทุน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกดล สิริวัฒนชัย และอิทธิกร ชำเดช (2557) ได้ทำการศึกษา การตัดสินใจลงทุนในหุ้นของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 18-48 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของ

คนรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 18-48 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจลงทุนในหุ้นคิดเป็น 66.6% และปัจจัยด้านพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 18-48 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครสามารถอธิบายการตัดสินใจลงทุนในหุ้นได้ 44.4% นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 18-48 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งประกอบด้วย ความต้องการของบุคคล และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจลงทุนในหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อัจจิมา รักสถาพรพันธ์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการซื้อขายหลักทรัพย์ ผ่านเจ้าหน้าที่การตลาดของนักลงทุน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านเจ้าหน้าที่การตลาดของนักลงทุน ปัจจัยด้านชื่อเสียงและความโปร่งใสของหลักทรัพย์ มีอิทธิพลในทางบวกต่อการตัดสินใจมากที่สุด รองลงมาเป็นปัจจัยผลิตภัณฑ์ด้านบทวิเคราะห์ที่มีความถูกต้องและส่งเสริมการตลาดเกี่ยวกับการแจกบทวิเคราะห์ และจัดสรรหุ้น รองลงมาเป็นปัจจัยบุคลากรในส่วนของเจ้าหน้าที่การตลาดมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และปัจจัยด้านความเหมาะสมของค่าธรรมเนียม รองลงมา ปัจจัยด้านบุคลากรในด้านความรู้และความซื่อสัตย์การแก้ปัญหา และอำนวยความสะดวก และลำดับสุดท้าย ปัจจัยด้านความสะดวกในการติดต่อ และความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่การตลาด และรถยนต์ นิลสมัย (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจในการทำธุรกรรมซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม Settrade Streaming จากตลาดหลักทรัพย์ เป็นโปรแกรมซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด ทั้งนี้ผู้ลงทุนส่วนใหญ่มีการตัดสินใจใช้บริการโปรแกรมด้วยตนเองเป็นหลักและมีความถี่ในการเข้าใช้งานทุกวันผ่านอิทธิพลในการรับรู้ถึงบริการจาก

Website ของบริษัทหลักทรัพย์ขณะที่บัญชีประเภท Cash Account และ Cash Balance เป็นประเภทบัญชีที่ได้รับความนิยมใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 53.37 และ 44.23 ตามลำดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้คือ นักลงทุนที่ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ของประชาชนในพื้นที่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ สูตรของคอเครน (cochran) ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน ณ ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 385 คน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน โดยการเก็บแบบสอบถามจากนักลงทุนของบริษัทหลักทรัพย์ที่เปิดดำเนินการในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 10 บริษัทๆ ละ 40 คน ดังนี้

- บริษัทหลักทรัพย์ กรุงเทพ ซีมิโก้ จำกัด
- บริษัทหลักทรัพย์ กรุงศรี จำกัด (มหาชน)
- บริษัทหลักทรัพย์ กสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
- บริษัทหลักทรัพย์ บัวหลวง จำกัด (มหาชน)
- บริษัทหลักทรัพย์ คันทรี กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
- บริษัทหลักทรัพย์ คิงส์ฟอร์ด จำกัด (มหาชน)
- บริษัทหลักทรัพย์ ฟินันเซีย ไซรัก จำกัด (มหาชน)

- บริษัทหลักทรัพย์ ฟิลลิป จำกัด (มหาชน)
- บริษัทหลักทรัพย์ เมย์แบงก์ กิมเอ็ง จำกัด (มหาชน)
- บริษัทเอเชีย พลัส กรุ๊ป โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมาย ในส่วนของข้อมูลทุติยภูมิอาศัยข้อมูลจากเอกสารที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานและผู้วิจัยอื่นๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้แบ่งรูปแบบของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการตัดสินใจเลือกซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

โดยการนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบจำนวน 30 ชุด ซึ่งจากการหาค่าความน่าเชื่อถือ (reliability statistic) สำหรับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีค่ามากกว่า .70 ในทุกด้านดังนั้นแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ได้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักลงทุนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยวิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression model)

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 \text{Sex} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Edu}_1 + \beta_4 \text{Edu}_2 + \beta_5 \text{Stat}_1 + \beta_6 \text{Stat}_2 + \beta_7 \text{Inc} + \beta_8 \text{Career}_1 + \beta_9 \text{Career}_2 + \beta_{10} \text{Career}_3 + \beta_{11} \text{Time}$$

กำหนดให้

Y_i = การซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต แบ่งเป็น

1) มูลค่าการซื้อขายต่อครั้ง (บาท)

2) จำนวนหุ้นซื้อขายต่อครั้ง (หุ้น)

Sex = เพศชาย (ตัวแปรอ้างอิง เพศหญิง)

Age = อายุ(ปี)

Edu = ระดับการศึกษา

(ตัวแปรอ้างอิง สูงกว่าปริญญาตรี)

Edu 1 = ต่ำกว่าปริญญาตรี

Edu 2 = ปริญญาตรี

Status = สถานภาพสมรส

(ตัวแปรอ้างอิง หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย)

Status 1 = โสด

Status 2 = สมรส

Income = รายได้ต่อเดือน (บาท)

Career = อาชีพหลัก

(ตัวแปรอ้างอิง อื่นๆ)

Career 1 = ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

Career 2 = พนักงานบริษัทเอกชน

Career 3 = ธุรกิจส่วนตัว

TIME = ประสบการณ์การลงทุน (ปี)

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักลงทุน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยใช้สถิติ One Way ANOVA

ค่า t-test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และค่า F-test ใช้สำหรับทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการตัดสินใจลงทุน และข้อมูลด้านการตัดสินใจเลือกซื้อหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักลงทุนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าเป็นเพศชายร้อยละ 41.7 และเพศหญิงร้อยละ 58.3 โดยส่วนใหญ่ นักลงทุนที่ตัดสินใจเลือกใช้วิธีการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.8 และส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 74.0 นักลงทุนส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 52.0 และนักลงทุนทั่วไปมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 54.3 ทั้งนี้ นักลงทุนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน และ ธุรกิจส่วนตัว ในสัดส่วนร้อยละ 54.5 และ 20.8 ตามลำดับ

ข้อมูลปัจจัยการตัดสินใจลงทุน ในด้านผลตอบแทนในการลงทุน นักลงทุนมีความคิดเห็นมากทั้งในเรื่องของ ผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ ผลตอบแทนให้กับเงินออม ผลตอบแทนมากกว่าเงินลงทุนที่ซื้อขาย และผลตอบแทนได้

หลากหลาย โดยมีค่าเฉลี่ย รวมอยู่ที่ 3.96 และด้านความเสี่ยงในการลงทุน นักลงทุนมีความคิดเห็นมากทั้งในด้านความเสี่ยงทางธุรกิจ ความเสี่ยงทางตลาด ความเสี่ยงจากอำนาจซื้อของเงินที่ลดลง และความเสี่ยงการเสถียรภาพของเทคโนโลยี โดยมีค่าเฉลี่ย รวมอยู่ที่ 4.04

ข้อมูลปัจจัยการตัดสินใจลงทุน ในด้านความรู้ และประสบการณ์ลงทุน พบว่า นักลงทุนมีความคิดเห็นมากทั้งในเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยง การรู้จักบริษัทหลักทรัพย์จำนวนมาก ความเชื่อมั่นในการลงทุน และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.98 และในด้านสุดท้ายด้านความน่าสนใจในการลงทุน พบว่า นักลงทุนมีความคิดเห็นมากทั้งในเรื่องของ บริษัทที่เลือกลงทุนมีความเป็นมืออาชีพ การลงทุนสามารถลดเวลาการซื้อขายหลักทรัพย์ได้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและความปลอดภัยในการใช้บริการ มีความน่าเชื่อถือ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.14

สำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักลงทุนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ส่วนใหญ่ นักลงทุนจะมีมูลค่าการซื้อขายต่อครั้ง ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.3 และมีจำนวนหุ้นซื้อขายเฉลี่ยต่อครั้ง น้อยกว่า 5 ตัว คิดเป็นร้อยละ 52.3

2. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ตัวแปร	มูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อครั้ง (บาท)		จำนวนหุ้นซื้อขายเฉลี่ยต่อครั้ง (หุ้น)	
	β	t-statistic	β	t-statistic
ค่าคงที่	-6,206.46	-1.630	1.34	0.894
เพศชาย	893.41	1.135	0.01	0.004
อายุ	69.12	0.724	-0.05	-1.204
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-610.16	-0.328	0.22	0.303
ปริญญาตรี	659.60	0.598	0.07	0.167
โสด	-92.93	-0.048	-0.31	-0.412
สมรส	-2,809.50	-1.604	0.22	0.314
รายได้	0.15**	3.937	7.45E-5**	5.011
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-597.61	-0.362	-0.64	-0.977
พนักงานบริษัทเอกชน	814.58	0.565	-0.22	-0.386
ธุรกิจส่วนตัว	-662.75	-0.414	0.89	1.400
ประสบการณ์การลงทุน	1,196.55**	8.825	0.46**	8.556
ค่าสถิติ				
R-squared		0.615		0.654
Adj R-squared		0.378		0.428
F		21.417**		26.344**
Prob > F		0.000		0.000

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อครั้ง ได้ทำการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Multiple Regression จะเห็นได้ว่าค่า $Prob > F$ น้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม และสามารถอธิบายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วน R-squared เท่ากับ 0.615 ผลการวิเคราะห์พบว่า รายได้ต่อเดือนและประสบการณ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อครั้งในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 กล่าวคือ

หากรายได้ต่อเดือนของนักลงทุนเพิ่มขึ้น 1 บาท จะทำให้มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ต่อครั้งเพิ่มขึ้น 0.15 บาท และเมื่อประสบการณ์การลงทุนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ต่อครั้งเพิ่มขึ้น 1,196.55 บาท

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อจำนวนหุ้นซื้อขายต่อครั้ง ได้ทำการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Multiple Regression จะเห็นได้ว่าค่า $Prob > F$ น้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม และสามารถอธิบาย

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วน R-squared เท่ากับ 0.654 ผลการวิเคราะห์พบว่า รายได้ต่อเดือนและประสบการณ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อครั้งในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 กล่าวคือ หากรายได้ต่อเดือนของนักลงทุนเพิ่มขึ้น 1 บาท จะทำให้มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ต่อครั้งเพิ่มขึ้น $7.45E-5$

หุ้น และเมื่อประสบการณ์การลงทุนเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ต่อครั้งเพิ่มขึ้น 0.46 หุ้น

3. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้าน การตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความ คิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

รายการ	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	สถานภาพ สมรส	รายได้	อาชีพ	ประสบการณ์ ลงทุน
1. ด้านผลตอบแทนการลงทุน	3.96 (.510)	.983	.569	.038**	.363	.119	.358	.171
1.1 ผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้	3.98 (.722)	.978	.883	.767	.142	.463	.019**	.582
1.2 ผลตอบแทนให้กับเงินออม	3.81 (.714)	.768	.468	.000**	.414	.087	.938	.994
1.3 ผลตอบแทนมากกว่าเงินลงทุน	4.03 (.893)	.462	.469	.646	.603	.590	.139	.510
1.4 ผลตอบแทนได้หลากหลาย	4.02 (.772)	.396	.599	.034**	.635	.072	.637	.006**
2. ด้านความเสี่ยงการลงทุน	4.03 (.537)	.672	.350	.430	.841	.192	.282	.146
2.1 ความเสี่ยงทางธุรกิจ	3.79 (.757)	.100	.929	.329	.363	.409	.425	.127
2.2 ความเสี่ยงทางตลาด	4.03 (.725)	.759	.207	.583	.886	.322	.477	.204
2.3 ความเสี่ยงจากอำนาจซื้อ	4.14 (.714)	.824	.929	.068	.990	.845	.252	.325
2.4 ความเสี่ยงจากเทคโนโลยี	4.18 (.778)	.938	.259	.050	.669	.026**	.580	.272
3. ด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน	3.98 (.538)	.671	.017**	.929	.937	.010**	.839	.007**
3.1 ความรู้ ความเข้าใจความเสี่ยง	3.88 (.761)	.939	.727	.593	.136	.273	.825	.272

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับ
ความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย (S.D.)	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	สถานภาพสมรส	รายได้	อาชีพ	ประสบการณ์ลงทุน
3.2 รู้จักบริษัทหลักทรัพย์มาก	3.85 (.809)	.822	.148	.161	.877	.129	.484	.025**
3.3 ความเชื่อมั่นในการลงทุน	4.11 (.699)	.425	.024**	.336	.269	.081	.678	.010**
3.4 ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี	4.08 (.734)	.516	.012**	.652	.386	.012**	.876	.210
4. ด้านความน่าสนใจลงทุน	4.12 (.470)	.311	.263	.257	.991	.007**	.283	.017**
4.1 บริษัทที่เลือกลงทุนเป็นมืออาชีพ	3.97 (.691)	.424	.113	.031**	.847	.050**	.454	.002**
4.2 ลดเวลาการซื้อขายหลักทรัพย์ได้	4.09 (.717)	.083	.313	.505	.887	.069	.214	.088
4.3 ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	4.14 (.727)	.709	.114	.046**	.583	.955	.375	.147
4.4 ความปลอดภัยในการใช้บริการ	4.32 (.669)	.158	.293	.116	.989	.000**	.012**	.967
รวม	4.02 (.358)	.982	.112	.307	.668	.002**	.533	.003**

หมายเหตุ: - ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.50-5.00 เห็นด้วยมากที่สุด, 3.50-4.49 เห็นด้วยมาก, 2.50-3.49 เห็นด้วยปานกลาง, 1.50-2.49 เห็นด้วยน้อย และ 1.00-1.49 เห็นด้วยน้อยที่สุด

- ค่า P-value

- ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.02 ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าสูงสุดในด้านความน่าสนใจลงทุน ระดับความพึงพอใจ 4.12 รองลงมาคือ ด้านความเสี่ยงในการลงทุน ระดับความพึงพอใจ 4.03 ด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน ระดับความพึงพอใจ 3.98 และด้าน

ผลตอบแทน ระดับความพึงพอใจ 3.96 ตามลำดับ โดยรายละเอียดในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านความน่าสนใจลงทุน พบว่า นักลงทุนมีความคิดเห็นสูงที่สุดในประเด็น ความปลอดภัยในการใช้บริการ รองลงมาคือ ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ลดเวลาการซื้อขายหลักทรัพย์ได้ และบริษัทที่เลือกลงทุนมีความเป็นมืออาชีพ ด้านความเสี่ยงการลงทุน พบว่า นักลงทุนมีความคิดเห็นสูงที่สุดในประเด็น ความเสี่ยงจาก

เทคโนโลยี รองลงมาคือ ความเสี่ยงจากอำนาจซื้อ ความเสี่ยงทางตลาดและความเสี่ยงทางธุรกิจ ด้านความรู้ และประสบการณ์ลงทุน พบว่า นักลงทุน มีความคิดเห็นสูงที่สุดในประเด็น ความเชื่อมั่น ในการลงทุน รองลงมาคือ ความเชี่ยวชาญ ด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดี ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเสี่ยง และรู้จักบริษัทหลักทรัพย์ จำนวนมาก และด้านผลตอบแทนการลงทุน พบว่า นักลงทุนมีความคิดเห็นสูงที่สุดในประเด็น ผลตอบแทนมากกว่าเงินลงทุนที่ซื้อขาย ผลตอบแทน ได้หลากหลาย ผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ และผลตอบแทนให้กับเงินออม

ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความ คิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลัก ทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต พบว่า อายุ ระดับ การศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ และประสบการณ์ ลงทุนมีความสัมพันธ์กับความ คิดเห็นด้านการตัดสินใจ ลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยด้าน เพศและสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความ คิดเห็นด้านการตัดสินใจ ลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

อายุของนักลงทุนที่แตกต่างกันจะมี ความคิดเห็นในประเด็น ด้านความรู้และประสบการณ์ ลงทุน โดยประเด็นย่อยที่แตกต่างกันคือ ความเชื่อ มั่นในการลงทุน และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี เป็นอย่างดี

ระดับการศึกษาของนักลงทุนที่แตกต่าง กันจะมีความคิดเห็นในประเด็น ด้านผลตอบแทน การลงทุน โดยประเด็นย่อยที่แตกต่างกันคือ ผลตอบแทนให้กับเงินออม และผลตอบแทนได้หลาก หลาย ด้านความน่าสนใจลงทุน โดยประเด็นย่อยที่ แตกต่างกันคือ บริษัทที่เลือกลงทุนมีความเป็นมือ อาชีพ และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

รายได้ต่อเดือนของนักลงทุนที่แตกต่าง กันจะมีความคิดเห็นในประเด็นย่อย ความเสี่ยง

จากเทคโนโลยี ด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน โดยประเด็นย่อยที่แตกต่างกันคือ ความเชี่ยวชาญ ด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดี ด้านความน่าสนใจลงทุน โดยประเด็นย่อยที่แตกต่างกันคือ บริษัทที่เลือก ลงทุนมีความเป็นมืออาชีพ และความปลอดภัย ในการใช้บริการ

อาชีพของนักลงทุนที่แตกต่างกันจะมี ความคิดเห็นในประเด็นย่อย ผลตอบแทนตามที่ คาดหวังไว้ และความปลอดภัยในการใช้บริการ และประสบการณ์ลงทุนของนักลงทุนที่แตกต่าง กันจะมีความคิดเห็นในประเด็นย่อย ผลตอบแทน ได้หลากหลาย ด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน โดยประเด็นย่อยที่แตกต่างกันคือ รู้จักบริษัทหลัก ทรัพย์จำนวนมากและความเชื่อมั่นในการลงทุน ด้านความน่าสนใจลงทุน โดยประเด็นย่อยที่แตก ต่างกันคือ บริษัทที่เลือกลงทุนมีความเป็นมืออาชีพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการ ซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีดังนี้

- รายได้ต่อเดือน จากการศึกษาพบว่า รายได้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อ มูลค่าการซื้อขายต่อครั้ง และ จำนวนหุ้นซื้อขายต่อครั้ง อาจ เป็นเพราะว่า เมื่อนักลงทุนมีรายได้ต่อเดือนเพิ่ม มากขึ้น จะมีเงินออมในแต่ละเดือนเยอะขึ้น ทำใ้ นักลงทุนมีเงินพอที่จะลงทุนหลักทรัพย์ส่งผล ให้มูลค่าการซื้อขายแต่ละครั้งเพิ่มมากขึ้น และสามารถเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ได้หลายตัวขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายสินทรัพย์ลงทุน โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2554) ได้ อธิบายการกระจายสินทรัพย์การลงทุน ซึ่งเป็นการที่ ผู้ลงทุนเข้าไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่แตกต่างกันตั้งแต่ 2 หลักทรัพย์ขึ้นไป โดยในการกระจายสินทรัพย์ ลงทุนจะมีปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงความมั่งคั่ง เป็นปัจจัยสำคัญ

- ประสบการณ์การลงทุน จากการศึกษพบว่า ประสบการณ์การลงทุนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อ มูลค่าการซื้อขายต่อครั้ง และจำนวนหุ้นซื้อขายต่อครั้ง เนื่องจากเมื่อนักลงทุนมีประสบการณ์การลงทุนยาวนานขึ้น ทำให้มีความรู้ ความชำนาญในการลงทุน สามารถยอมรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการลงทุนได้มากขึ้น ดังนั้นจึงมีการนำเงินมาลงทุนมากขึ้น และมีการเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่หลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายสินทรัพย์ลงทุน โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2554) ได้อธิบายการกระจายสินทรัพย์การลงทุน ซึ่งเป็นการที่ผู้ลงทุนเข้าไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ 2 หลักทรัพย์ขึ้นไป โดยในการกระจายสินทรัพย์ลงทุนจะมีปัจจัยคือ ระยะเวลาในการลงทุน และความต้องการและข้อจำกัดส่วนบุคคล ซึ่งประสบการณ์ของผู้ลงทุนก็จะเป็นปัจจัยสำคัญ

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีดังนี้

อายุ จากการศึกษพบว่า อายุเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ในประเด็นด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน และด้านความน่าสนใจลงทุน เนื่องจากผู้ที่มีอายุมากขึ้นจะมีความเข้าใจและมีประสบการณ์การลงทุนมากขึ้นทำให้มีความพึงพอใจด้านดังกล่าวมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

ระดับการศึกษา จากการศึกษพบว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ในประเด็นด้านผลตอบแทนในการลงทุน และด้านความน่าสนใจลงทุน เนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาใน

ช่วงปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรีจะมีการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวกับการลงทุนหลักทรัพย์สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า ดังนั้นจึงมีความพึงพอใจด้านดังกล่าวมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า

รายได้ต่อเดือน จากการศึกษพบว่า รายได้ต่อเดือนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ในประเด็นด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน และด้านความน่าสนใจลงทุน เนื่องจากผู้ที่มีรายได้มากมีทุนในการลงทุนค่อนข้างสูง จะแสวงหากการลงทุนที่หลากหลายที่ให้ผลตอบแทนสูง และการลงทุนในหลักทรัพย์ก็เป็นการลงทุนที่ได้ผลตอบแทนค่อนข้างมากกว่าการลงทุนพื้นฐานทั่วไป เช่น การฝากเงินในสถาบันการเงินต่างๆ ดังนั้นจึงมีความพึงพอใจด้านดังกล่าวมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า

อาชีพ จากการศึกษพบว่า อาชีพเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ในประเด็นย่อยด้านผลตอบแทนตามที่คาดหวังไว้ และความปลอดภัยในการใช้บริการ โดยผู้ลงทุนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง ดังนั้นในการลงทุนหลักทรัพย์ย่อมต้องการการลงทุนที่ตอบสนองประเด็นเหล่านี้ค่อนข้างสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ

และประสบการณ์ลงทุน จากการศึกษพบว่า ประสบการณ์ลงทุนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจลงทุนซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ในประเด็นด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน และด้านความน่าสนใจลงทุน เนื่องจากผู้ที่มีประสบการณ์ลงทุนมากขึ้นจะมีความเข้าใจและ

มีประสบการณ์การลงทุนมากขึ้นทำให้มีความพึงพอใจด้านดังกล่าวมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ลงทุนน้อยกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิเคราะห์ รายได้ต่อเดือนและประสบการณ์ลงทุนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหลักทรัพย์ ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง เป็นต้น ควรรณรงค์ให้ความรู้ และการเข้าถึงข้อมูล รวมทั้งสมัครสมาชิกเพื่อลงทะเบียนการลงทุนในหลักทรัพย์ในกลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างสูง อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐต้องมีนโยบายในการดูแลภาคการเงินที่สนับสนุนการลงทุนในตลาดทุน ได้แก่ การปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัย การลดภาษีในส่วนของผลตอบแทนจากการลงทุน การคัดกรองบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ การควบคุมอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนที่สนับสนุนต่อการลงทุนในตลาด

หลักทรัพย์ เป็นต้น เพื่อให้ตลาดทุนเป็นตลาดที่น่าลงทุนได้ผลตอบแทนตามที่นักลงทุนคาดหวัง

2. จากผลการวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ และประสบการณ์ลงทุนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในด้านความรู้และประสบการณ์ลงทุน และ ด้านความน่าสนใจลงทุน เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหลักทรัพย์ ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง เป็นต้น ควรมีการให้ความรู้ที่หลากหลายในกลุ่มประชาชนทุกช่วงวัยเพื่อให้สนใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ นอกจากนั้นการกำกับดูแลให้ตลาดหลักทรัพย์มีความน่าสนใจลงทุน ได้แก่ การปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัย การลดภาษีในส่วนของผลตอบแทนจากการลงทุน การคัดกรองบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ การควบคุมอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนที่สนับสนุนต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น เพื่อให้ตลาดทุนเป็นตลาดที่น่าลงทุนได้ผลตอบแทนตามที่นักลงทุนคาดหวัง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ศรีนวล. (2558). การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการลงทุน และแรงจูงใจในการลงทุน ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กนกวล สิริวัฒนชัย และอิทธิกร ชำเดช. (2557). การตัดสินใจลงทุนในหุ้นของคนรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 18-48 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*, 4(1) (มกราคม-มีนาคม 2557), 531-543.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2554). *ตลาดการเงินและการลงทุน* (พิมพ์ครั้งที่ 12). บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). *ภาวะตลาดหลักทรัพย์*. จาก https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1493875042937.pdf

- ธัญนันท์ วรเศรษฐพงษ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันซื้อขายหลักทรัพย์. *วารสารนวัตกรรมธุรกิจ การจัดการ และสังคมศาสตร์*, 3(1) (มกราคม-เมษายน 2565), 64-74.
- ศุภลักษณ์ บุญส่ง. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการซื้อขายหลักทรัพย์แบบ *Algorithmic Trading* [วิทยานิพนธ์คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพชร ชุมทรัพย์. (2544). *หลักการลงทุน* (พิมพ์ครั้งที่ 12). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- ธมย์นลิน นิลสมัย. (2557). การศึกษาความพึงพอใจในการทำธุรกรรมซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต [วิทยานิพนธ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจจิมา รักสภาพพันธ์. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการซื้อขายหลักทรัพย์ ผ่านเจ้าหน้าที่การตลาดของนักลงทุน [วิทยานิพนธ์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การศึกษาวิเคราะห์การแปลคำว่า “เหริน” ในจตุรปกรณ์สำนักขงจื้อเป็นภาษาไทย

An Analytical Study of the Translation into Thai of the Word “Ren” in the Four Books of the Confucius School

เบญจมาภรณ์ ฤๅไชย¹, กนกพร นุ่มทอง²
Benjamaporn Ruechai¹, Kanokporn Numtong²

Received: 16 August 2023

Revised: 31 August 2023

Accepted: 19 September 2023

บทคัดย่อ

เหริน (仁) เป็นคุณธรรมสำคัญของแนวคิดปรัชญาขงจื้อ มีความหมายซับซ้อนและกินความกว้างจนยากที่จะแปล บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิธีการแปลความหมายคำว่า เหวิน เป็นภาษาไทย 2) เพื่อศึกษาการแปลคำว่า เหวิน ในคัมภีร์จตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย ดำเนินการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์จตุรปกรณ์สำนักขงจื้อฉบับภาษาไทยร่วมกับฉบับภาษาจีน ศึกษาหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากนั้นทำการวิเคราะห์ผล ผลการวิจัยพบว่า การแปลคำว่า เหวิน เป็นภาษาไทย ใช้วิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม 2 กลวิธี ได้แก่ 1) วิธีการแปลโดยการถอดเสียง 2) วิธีการแปลโดยการถอดความหมาย ในกลวิธีการแปลโดยการถอดความหมายนี้ สามารถจำแนกออกเป็น 6 ความหมายในภาษาไทย คือ มนุษยธรรม มนุสสธรรม กัลยาณธรรม เมตตธรรม การุณยธรรม และความรักหรือเจตนาธรรมที่ตีงาม ซึ่งการถอดความหมายคำว่า เหวิน ทั้งหกคำนี้ ใช้วิธีการแปลแบบเอาความ (free translation) ตามทฤษฎีการแปลของสัญฉวีสายบัว อีกทั้งยังพบว่า การแปลคำว่า เหวิน เป็นภาษาไทย ในหนังสือจตุรปกรณ์ของสำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย 4 เล่มตามขอบเขตการวิจัย มีการใช้คำภาษาไทยถอดความหมายคำว่า เหวิน แตกต่างกัน ดังนี้ 1) หลุนอวี่: ขงจื้อสนทนา ใช้คำว่า มนุษยธรรม 2) ต้าเสวีย (มหาศึกษา) ใช้คำว่า กัลยาณธรรม 3) จงยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) ใช้คำว่า มนุสสธรรม 4) คัมภีร์เมิ่งจื้อ ใช้คำว่า มนุสสธรรม และการุณยธรรม ซึ่งการตีความคำว่า เหวิน ในความหมายที่ต่างกัันนั้น ไม่ได้สะท้อนถึงความถูกต้องของภาษา หากแต่สามารถสะท้อนถึงมุมมองของผู้แปลที่ต้องการสื่อความหมายที่ต่างกันออกไป

คำสำคัญ: การแปล, เหวิน, จตุรปกรณ์, ขงจื้อ

¹ สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

² ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ General Education, Panyapiwat Institute of Management. e-mail: benjamapornrue@pim.ac.th

² Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University. e-mail: kanokporn.n@ku.th

Abstract

“Ren” (仁) is a significant virtue of Confucian philosophy. It is challenging to translate because the meaning is so broad and deep. The goals of this article are: 1) to examine the method used to translate the term Ren from Chinese into Thai, 2) to examine the translation the term Ren from Chinese into Thai in the Thai editions of the Confucius School’s Four Books. The study and analysis of data from the Thai and Chinese editions of the Four Books served as the basis for the research. The findings indicated that two cultural translation strategies: 1) transliteration and 2) transcription had been applied in the translation of the word Ren into Thai. The tactic can be divided into six categories in Thai: Humanitarian, (Manussayadharma), Humaneness (Manussadhamma), Fundamental human rules (Kalayanadhamma), Compassion (Mettadhamma), Benevolence (Karunyadhamma) and love or good intentions. According to Sanchawi Saibua’s translation theory, the term Ren is translated from these six words using a free translation technique. According to the investigation, it was also discovered that the word Ren is translated differently into Thai using different words in the four volumes of the Confucius School’s Four Books. In the scope of this research, these are translated into Thai. 1) In Lun Yu (The Analects), the term “humanitarian” is used. 2) In Da Xue (the Great Learning), the term “fundamental human rules” is used. 3) In Zhong Yong (the Doctrine of the Mean), the term “humaneness” is used. 4) In Mengzi (the Works of Mencius), the words “humaneness” and “benevolence” are used.

Keywords: Translation, Ren, four books, confucius

บทนำ

“เหริน (仁)” เป็นมโนทัศน์สำคัญในคำสอนของสำนักขงจื้อ จากการค้นคว้าเบื้องต้นพบว่าคัมภีร์ในสำนักขงจื้อหรือหนังสือเกี่ยวกับขงจื้อฉบับภาษาไทย มีการแปลความหมายคำว่าเหริน ไว้หลากหลาย อาทิ เมตตาธรรม มนุสสธรรม มนุษยธรรม กัลยาณธรรม ซึ่งความหมายของคำที่กล่าวมาข้างต้นมีความหมายใกล้เคียงกันมาก และยังพบว่านักวิชาการบางท่านเลือกเรียกทับศัพท์คำว่า เหริน ตามภาษาจีน การเลือกใช้คำแปลที่แตกต่างกันแฝงด้วยเหตุผลที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีการแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย เพื่อนำเสนอความหมายและกลวิธีการแปลคำว่า เหริน ในจตุรปกรณ์สำนักขงจื้อฉบับ

ภาษาไทย โดยสาเหตุที่เลือกเลือกคัมภีร์จตุรปกรณ์สำนักขงจื้อเป็นขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากจตุรปกรณ์ (四书) เป็นหนังสือที่รวบรวมสารัตถะของสำนักขงจื้อ ถูกรวบรวมขึ้นโดยนักปราชญ์สำนักขงจื้อผู้เป็นราชบัณฑิตสมัยราชวงศ์ซ่ง ชื่อว่า จูซี (朱熹) จูซีเลือกเอาหนังสือและบทความบางตอนที่สำคัญมารวบรวมเป็นชุดตำราสี่เล่ม (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2544, น. 55-56) ประกอบด้วย หลุนอู๋ (论语) ด้วบทพื้นฐานของสำนักขงจื้อ เป็นบันทึกบทสนทนาและคำสอนระหว่างขงจื้อกับศิษย์ต้าเสวีย (大学) หรือมหาศึกษา เป็นตำราที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก เป็นประตูสู่การศึกษาธรรมจริยาในสำนักขงจื้อ จงยง (中庸) เป็นหนึ่งในตำราสำคัญของสำนักขงจื้อที่ใช้อธิบายนิติธรรมนิยม

และเมิ่งจื่อ (孟子) เป็นบันทึกคำสอนของเมิ่งจื่อ นักปรัชญาคนสำคัญของสำนักขงจื่อ เป็นหนึ่งในคัมภีร์สำคัญด้านการปกครองของจีน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการแปลความหมายคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาการแปลคำว่า เหริน ในคัมภีร์จตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื่อฉบับแปลภาษาไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาวิธีการแปลความหมายคำว่า เหริน ผู้วิจัยศึกษาความหมายคำว่า เหริน จากตัวบทจตุรปกรณ์ของสำนักขงจื่อฉบับแปลภาษาไทย หนังสือหลุนอี่ว: ขงจื่อสนทนาของสุวรรณา สถาอานันท์ ฉบับปี พ.ศ. 2551 หนังสือคัมภีร์หลุนอี่ว ของอมร ทองสุก หนังสือต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) ของ ถาวร ลิกขโกศล หนังสือจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) ของ กนกพร นุ่มทอง และ หนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ ของ ปกรณ์ ลิมปบุญสรณ์ หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการศึกษาการแปลคำว่า เหริน ในคัมภีร์จตุรปกรณ์สำนักขงจื่อเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยศึกษาจากตัวบทจากจตุรปกรณ์ของสำนักขงจื่อฉบับแปลภาษาไทย 4 เล่ม หนังสือหลุนอี่ว : ขงจื่อสนทนา ของ สุวรรณา สถาอานันท์ ฉบับปี พ.ศ. 2551 หนังสือต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) ของ ถาวร ลิกขโกศล หนังสือจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) ของ กนกพร นุ่มทอง และ หนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ ของ ปกรณ์ ลิมปบุญสรณ์ และศึกษาร่วมกับตัวบทภาษาจีนจากหนังสือ《四书章句集注》สำนักพิมพ์จงฮวาซูจี้ว (中华书局) ปี ค.ศ. 2011 ชำระโดยเกาเทียน (高天)

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อความจากคัมภีร์ต้าเสวียและจยงฉบับแปลภาษาไทยผู้วิจัยยกมาจากคำแปลในหนังสือคัมภีร์ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) และ จยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) สองคัมภีร์ แก่นคำสอนของลัทธิขงจื่อของสมาคมเผยแพร่คุณธรรมเด็กก่าจิจินเกาะ คัมภีร์ต้าเสวียและจยง มีการแปลเป็นภาษาไทย 2 ฉบับ ผู้วิจัยเลือกศึกษาฉบับหนังสือคัมภีร์ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) และ จยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) สองคัมภีร์ แก่นคำสอนของลัทธิขงจื่อ ของ ถาวร ลิกขโกศล และ กนกพร นุ่มทอง เนื่องจากเป็นฉบับที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย

ข้อความจากคัมภีร์เมิ่งจื่อฉบับแปลภาษาไทย ผู้วิจัยยกมาจากคำแปลในหนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ ของ ปกรณ์ ลิมปบุญสรณ์ ซึ่งเป็นฉบับแปลภาษาไทยฉบับเดียว

ข้อความจากคัมภีร์หลุนอี่ว ผู้วิจัยศึกษาจากหนังสือ 2 เล่ม ได้แก่ 1) หนังสือ หลุนอี่ว: ขงจื่อสนทนา (2562) ของ สุวรรณา สถาอานันท์ ผู้วิจัยเลือกศึกษาของสุวรรณา สถาอานันท์ เนื่องจากเป็นศาสตราจารย์ด้านปรัชญา แม้จะแปลจากฉบับภาษาอังกฤษแต่มีการค้นคว้าคำว่า เหริน อย่างละเอียด 2) หนังสือคัมภีร์หลุนอี่วของอมร ทองสุก ผู้วิจัยเลือกศึกษาของอมร ทองสุก เนื่องจากแปลมาจากภาษาจีนโดยตรงและเป็นฉบับที่มีความสมบูรณ์

ข้อความภาษาจีนจากคัมภีร์จตุรปกรณ์ ผู้วิจัยยกมาจาก ฉบับ《四书章句集注》สำนักพิมพ์จงฮวาซูจี้ว (中华书局) ในปี ค.ศ. 2011 ชำระโดยเกาเทียน (高天)

สำหรับการถอดเสียงภาษาจีน อิงกับเกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทยของคณะอนุกรรมการพิจารณาเกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทย

ฉบับสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2540 ยกเว้น
ชื่อหนังสือ คัมภีร์หลุนอวี่ ของอมร ทองสุก ธรรมะขงจื้อ:
สอนคนให้เป็นคน ของทองแถม นาถจำนง และ
ปรกณ์ ลิมปนุสรณ์ รวมถึง ชื่อบทความเรื่อง
การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดทางสายกลางของ
ขงจื้อ ของวารสารกมล ฟูลสวัสดิ์, สรวิชัย
วงศ์สะอาด, ธงชัย ศรีเมือง, ภรสรัญ แก่นทอง,
และปิยนถ อิ่มดี คงไว้ซึ่งการสะกดตามต้นฉบับ
นอกจากนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์ดังกล่าวโดยละ
การขีดเส้นใต้หน่วยเสียงพยัญชนะต้น zh ch sh
ที่ใช้ จ ; ฉ/ช และ ส/ซ ถ่ายทอดเสียง ตามเกณฑ์
ข้อ 3.2 ที่ระบุว่าอนุโลมไม่ให้เกิดการขีดเส้นใต้ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาตัวบทตามขอบเขตการวิจัย
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการแปล และ
กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม
3. ศึกษางานวิจัยและบทความ
ที่เกี่ยวข้อง
4. ศึกษาและวิเคราะห์กลวิธีและเหตุผล
การแปลความหมายคำว่า เหริน ในภาษาไทย
5. วิเคราะห์การแปลคำว่าเหรินใน
จตุรปรกณ์สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย
6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

หัวใจสำคัญของการแปล คือ
การถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปยัง
ภาษาปลายทางได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยพบว่า
นักทฤษฎีและนักวิชาการให้ความหมายและ
คำนิยามการแปลไว้มากมาย อาทิ

Nida and Taber (1982) ให้นิยามว่า
การแปล คือการถ่ายทอดความหมายและรูปแบบ
ของการนำเสนอความหมาย ซึ่งหมายถึงการใช้

เสียง คำ วลี ประโยค และข้อความแวดล้อมของ
ภาษาหนึ่งไปยังภาษาหนึ่ง

Newmark (2001) ให้นิยามว่า การแปล
คือ การนำความหมายจากภาษาหนึ่งถ่ายทอดไป
ยังภาษาอื่นให้ตรงกับความหมายของผู้เขียน

สัญญาวิ สายบัว (2550) ให้นิยามว่า
การแปล คือการถ่ายทอดความหมายจากภาษา
หนึ่งไปอีกภาษาหนึ่ง คือการถ่ายทอดความหมาย
ต้นฉบับสู่ฉบับแปล โดยเป้าหมายสำคัญของ
การแปลคือการคงความหมายของต้นฉบับ
งานแปลที่ดีคืองานแปลที่สามารถคงความหมาย
ต้นฉบับไว้ได้ครบถ้วน

กนกพร นุ่มทอง (2563) ให้นิยามว่า
“การแปล เป็นกิจกรรมทางภาษาที่ใช้ใน
การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ผู้แปล
ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้ภาษาต่างกัน
หัวใจหลักของการแปลคือ ความหมาย ซึ่งต้อง
อาศัยความเข้าใจในต้นฉบับและความสามารถ
ในการถ่ายทอดความหมายให้ผู้อ่านฉบับแปล
เข้าใจ”

ทฤษฎีการแปล

การแปล เป็นศาสตร์ที่ต้องบูรณาการ
ความรู้หลายด้าน นอกจากจะต้องศึกษาคำ
และไวยากรณ์ของภาษาต้นฉบับแล้ว ยังต้อง
ศึกษาวิชาการในศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย
นักแปลต้องมีใจรักในการแสวงหาความรู้
(กนกพร นุ่มทอง, 2563, น. 6)

สัญญาวิ สายบัว (2550) ได้กล่าวไว้ใน
หนังสือหลักการแปลว่า การแปลไม่ใช่เรื่องของ
การศึกษาเพียงคำศัพท์และไวยากรณ์ของภาษา
เท่านั้นแต่ต้องศึกษาวิชาการอื่นๆและทฤษฎีการ
แปลด้วยสัญญาวิกกล่าวว่าการแปลควรปฏิบัติอย่าง
มีกระบวนการ โดยได้กล่าวถึงกระบวนการแปล
ไว้ 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 การศึกษาต้นฉบับ
ขั้นที่ 2 การรับทอดความหมายจากต้นฉบับ

ชั้นที่ 3 การถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล และ
ชั้นที่ 4

การทดสอบงานแปล ซึ่งขั้นตอน
การถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล สัญญวี สายบัว
ได้แบ่ง

การถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล
ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การแปลแบบตรงตัว
(literal translation) และ การแปลแบบเอาความ
(free translation)

**การแปลแบบตรงตัว (literal
translation)** คือ การแปลที่รักษาคำ ระเบียบวิธี
การเรียงคำ วิธีการจัดกลุ่มความหมายเข้าเป็น
ประโยค การเรียงประโยคเข้าเป็นข้อความ และ
การใช้เครื่องหมายวรรคตอนของต้นฉบับไว้ให้
ได้มากที่สุด

**การแปลแบบเอาความ (free
translation)** คือ การถ่ายทอดภาษาและการ
ลำดับความคิดที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากต้นฉบับ
แต่ยังคงสื่อความหมายตามต้นฉบับ (สัญญวี
สายบัว, 2550, น. 43-44)

กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม

การแปลเป็นศาสตร์ที่มีความท้าทายเป็น
อย่างมาก ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของภาษา
ต้นฉบับและภาษาฉบับแปลเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้แปล
อยู่เสมอ ความแตกต่างด้านภาษาศาสตร์และ
ด้านวัฒนธรรม หากเปรียบเทียบสองสิ่งนี้ พบว่า
ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดการแปล
ที่ซับซ้อนกว่า (อริศางามศรี, 2560, น. 21) อริศางามศรี
ได้สรุปกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ
นักทฤษฎี 5 คน ได้แก่ สัญญวี สายบัว, Baker,
Beekman & Collow, Newmark, และ Graedler
โดยสรุปและแบ่งออกเป็น 12 กลวิธี ดังนี้

1) การแปลโดยการถอดเสียง คือ
การยืมเสียงในภาษาต้นฉบับและนำมาเขียนใน
ภาษาฉบับแปล เป็นวิธีที่ทำให้ผู้อ่านใกล้ชิดภาษา

ต้นฉบับมากที่สุด อยู่ในกลวิธีการแปลของ Baker,
Newmark, Beekman & Collow และ Graedler

2) การแปลโดยการถอดความหมาย คือ
การถอดความหมายจากคำในต้นฉบับมาขยายความ
ในฉบับแปล อยู่ในกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม
ของ สัญญวี, Baker, Newmark และ Graedler

3) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายก
ว้างขึ้น คือ การแปลโดยใช้คำที่มีความเป็นกลาง
ทางอารมณ์ สีสิ้น หรือความเฉพาะเจาะจงลงเมื่อ
เปรียบเทียบกับคำในต้นฉบับ อยู่ในกลวิธีการแปล
ของ Baker สอดคล้องกับกลวิธีการแปลด้วยคำ
ที่มีความหมายกว้างขึ้นของ สัญญวี, Newmark
และ Beekman & Collow

4) การแปลด้วยการแทนที่คำทางวัฒนธรรม
ในภาษาปลายทาง คือ การแปลที่ใช้คำทางวัฒนธรรม
ของภาษาปลายทางที่แตกต่างจากภาษาต้นทาง
แต่คงไว้ซึ่งความหมายของภาษาต้นฉบับได้
การแปลแบบนี้ผู้แปลต้องคำนึงถึงความหมาย
แฝงของคำทางวัฒนธรรมทั้งภาษาต้นทางและ
ปลายทาง อยู่ในกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม
ของ Baker, Newmark, Beekman & Collow
และ Graedler

5) การแปลโดยการเติมคำอธิบาย คือ
การที่ผู้แปลเติมคำอธิบายเป็นข้อมูลเพิ่มเติมนอก
เหนือจากที่มีอยู่ในต้นฉบับเข้าไปในการแปล ทั้งใน
เนื้อหา ใส่วงเล็บอธิบาย หรือ แยกใส่ข้อมูล
อธิบายต่างหาก อยู่ในกลวิธีการแปลของ สัญญวี,
Beekman & Collow, Newmark

6) การแปลโดยการละ คือ ผู้แปลตัด
เนื้อหาที่มีอยู่ในต้นฉบับออก วิธีนี้มักใช้เมื่อคำที่
ต้องแปลไม่เป็นที่รู้จักในภาษาปลายทางเลยและ
ไม่ใช่เนื้อหาสำคัญ ผู้แปลต้องใช้ความระมัดระวัง
อย่างมาก เพราะอาจส่งผลให้การแปลไม่สมบูรณ์
ได้ อยู่ในกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ
สัญญวี, Newmark และ Beekman & Collow

7) การแปลโดยใช้กลวิธีการแปลมากกว่าหนึ่งวิธี คือ การใช้กลวิธีการแปลหลายวิธีร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาความต่างของความหมายที่พบในต้นฉบับ มีเพียง Newmark เท่านั้นที่กล่าวถึงกลวิธีการแปลประเภทนี้

8) การใช้คำแปลที่เป็นที่ยอมรับในภาษาฉบับแปล คือ การเลือกใช้คำแปลในภาษาที่มีใช้อยู่แล้วในภาษาปลายทาง มีความหมายเป็นที่เข้าใจในภาษาฉบับแปล วิธีนี้ Newmark เป็นผู้กำหนด

9) การแปลตรงตัว วิธีนี้ Newmark เป็นผู้กำหนด คือ การใช้ภาษาแปลตรงตัวตามภาษาต้นฉบับ

10) การแปลโดยการทำเครื่องหมาย คือ การทำเครื่องหมายให้รู้ว่คำนั้นถูกแยกออกมาจากคำอื่นๆ ในบทแปล อาจเป็นเครื่องหมายอัญประกาศ เพื่อแสดงให้เห็นว่าคำแปลนี้ถูกแปลขึ้นใหม่ และคำแปลดังกล่าวอาจถูกแทนที่ได้ในอนาคต วิธีนี้ Newmark เป็นผู้กำหนด

11) การแปลโดยการกำหนดคำใหม่ วิธีนี้ Greadler เป็นผู้เสนอ จะกำหนดคำใหม่ต่อเมื่อไม่มีคำในภาษาปลายทางอธิบายคำทางวัฒนธรรมที่พบในต้นฉบับ

12) การแปลโดยการใช้ภาพที่ กำหนดโดย Baker คือ การใช้ภาพถ่ายหรือรูปภาพใส่เพิ่มเติมเพื่ออธิบายความหมายคำทางวัฒนธรรมที่พบในต้นฉบับ (อริศา งามศรี, 2560, น. 23-25)

จตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื๊อ

สำนักขงจื๊อมีคัมภีร์สำคัญอยู่สองชุด ได้แก่ ตำราสี่เล่ม (四书) และคัมภีร์ห้าเล่ม (五经) หนังสือเรื่องคัมภีร์ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) ได้ระบุข้อมูลเกี่ยวกับตำราสี่เล่มและคัมภีร์ห้าเล่มว่า เป็นคัมภีร์ที่มีสถานะสูงในวงวรรณคดีปรัชญาและการศึกษาของจีนมาตั้งแต่ยุคราชวงศ์

ฮั่น ต่อมาในยุคสมัยของพระเจ้าหยวนเหรินจง (元仁宗) ได้มีพระราชโองการให้นำตำราสี่เล่มมาเป็นข้อสอบคัดเลือกคนเข้ารับราชการ และใช้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงสมัยราชวงศ์หมิงและชิง จนกระทั่งยกเลิกการสอบโดยใช้ตำราสี่เล่มในปี พ.ศ. 2448 ตำราสี่เล่มจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในวงการศึกษาและราชการของจีน (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 3) ตำราสี่เล่มหรือจตุรปกรณ์ ของสำนักขงจื๊อมีข้อมูลปรากฏในหนังสือเมธีตะวันออกว่า จตุรปกรณ์ เป็นหนังสือที่รวบรวมสารัตถะของสำนักขงจื๊อ ถูกรวบรวมขึ้นโดยนักปราชญ์สำนักขงจื๊อผู้เป็นราชบัณฑิตสมัยราชวงศ์ซ่งชื่อว่าจู่ซี (朱熹) จู่ซีเลือกเอาหนังสือและบทความบางตอนที่สำคัญมารวบรวมเป็นชุด ตำราสี่เล่ม ประกอบด้วย หลุนอี่วี่ (论语) ต้าเสวีย (大学) จงยง (中庸) และเม็งจื่อ (孟子) (เสถียรโพธิ์นันทะ, 2544, น. 55-56) โดยตำราทั้งสี่เล่มมีความสำคัญดังนี้

หลุนอี่วี่ (论语) เป็นบันทึกบทสนทนาและคำสอนระหว่างขงจื๊อกับศิษย์ ไม่ได้เป็นงานเขียนหรือถูกบันทึกโดยผู้ใดคนหนึ่งโดยตรง เป็นการบันทึกโดยศิษย์ใกล้ชิดจำนวนหนึ่ง หลุนอี่วี่เป็นตัวแทนพื้นฐานของสำนักขงจื๊อ ถือเป็นหนังสือที่สำคัญที่สุดของปรัชญาสำนักขงจื๊อ และเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่เปิดประตูสู่การศึกษาปรัชญาจีนโบราณ ลักษณะของบทสนทนาในหนังสือหลุนอี่วี่ไม่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน แต่มีกลุ่มบทที่มีเนื้อหาเกาะเกี่ยวเป็นเรื่องเดียวกัน (สุวรรณสา สถาอานันท์, 2551, น. 1-2)

ต้าเสวีย (大学) หรือมหาศึกษา เป็นตำราที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก เป็นประตูสู่การศึกษาระบบจริยาในสำนักขงจื๊อ เดิมหนังสือต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย) เคยได้รับยกย่องให้เป็นคัมภีร์ เพราะถูกรวมอยู่ในคัมภีร์หลี่จี้ (礼记) ตอนที่รวมอยู่ในคัมภีร์หลี่จี้ไม่ได้แบ่งเป็นบทชัดเจน เมื่อจู่ซี

คัดเลือกมารวมอยู่ในจตุรปรกรณ์จึงได้ทำการแบ่งเนื้อหาเป็นสองตอนสำคัญ ได้แก่ ตอนต้น เรียกว่าจิง (经) คือตัวอรรถ เป็นวาตะของขงจื๊อที่จิงจื่อถ่ายทอดมา และตอนปลาย เรียกว่า จ้วน (传) คืออรรถอธิบาย เป็นคำอธิบายของจิงจื่อที่บรรดาศิษย์จัดบันทึกไว้ แบ่งเป็น 10 ตอน โดย 4 ตอนแรกเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของขอบเขตเนื้อหา ตอนที่ 5 เป็นสาระสำคัญของความดีสูงสุด ตอนที่ 6 กล่าวถึงรากฐานของการอบรมตนให้ซื่อตรงต่ออุดมคติ (ถาวร สิทธิโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 4, 20)

จงยง (中庸) เป็นหนึ่งในตำราสำคัญของสำนักขงจื๊อที่ใช้อธิบายนิติธรรมนิยม ความหมายของ “จงยง” ไม่ได้ถูกระบุไว้ตรงๆ ถาวร สิทธิโกศลได้อธิบายว่า หากจะถ่ายทอดคำว่าจงยงเป็นภาษาไทยแบบถ่ายคำ จะตรงกับคำว่า “ตรงยง” ตรง หมายถึง เที่ยงตรง ยง หมายถึง ยืนยง ยั่งยืน เสถียร โพธิ์นันทะ แปลคำว่า จงยง โดยการแปลเอาความ แปลว่า ความเหมาะสมที่แน่นอน (กนกพร นุ่มทอง, 2563, น. 25) หนังสือคัมภีร์จงยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) ที่แปลโดยกนกพร นุ่มทอง ระบุข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือจงยงว่า เดิมจงยงเป็นบทหนึ่งในคัมภีร์หลี่จี้ (礼记) โดยจู้ชี่ได้แบ่งเนื้อหาในหนังสือจงยงออกเป็น 33 บท โดยมีการกำกับเลขประจำบทไว้ตอนท้ายของแต่ละบท มีการเขียนตัวบทและคำอธิบาย (ถาวร สิทธิโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 24-25)

เมิ่งจื่อ (孟子) เป็นบันทึกคำสอนของเมิ่งจื่อ นักปรัชญาคนสำคัญของสำนักขงจื๊อ หนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อที่แปลโดย ปกรณ์ ลิ้มปณฺสรณ์ ระบุว่า เมิ่งจื่อเป็นหนึ่งในคัมภีร์สำคัญด้านการปกครองของจีน หนังสือเมิ่งจื่อฉบับที่แพร่หลายในปัจจุบัน คือฉบับที่ชำระโดยนักวิชาการสมัยราชวงศ์ฮั่นที่ชื่อว่า เจ้าฉี (赵岐) โดยมีเนื้อหา

แบ่งออกเป็น 7 เล่ม แต่ละเล่มแบ่งเป็นภาคต้นและภาคปลาย จึงสามารถกล่าวได้อีกแบบว่ามีทั้งหมด 14 เล่ม เนื้อความแต่ละเล่มประกอบด้วย คำสอน สุภาษิต ข้อความแสดงทัศนะ บทความสั้นและบทความยาว (ปกรณ์ ลิ้มปณฺสรณ์, 2558, น. 33)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าข้อมูลในฐานข้อมูลสำคัญของประเทศไทย พบว่ายังไม่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย แต่ในฐานข้อมูลของประเทศจีนมีการวิจัยการแปลคำว่า เหริน อาทิ

Zhang Rong (2019) กล่าวว่า การแปลคำว่า เหริน คำสอนสำคัญของสำนักขงจื๊อ (สำนักขงจื๊อ) มีหลายความหมาย ไม่ใช่คำที่สามารถแสดงคำศัพท์ที่แปลเป็นภาษาอังกฤษได้เพียงคำเดียว ในภาษาอังกฤษ การแปล เหริน ว่า Good จะพบได้บ่อยที่สุด ในบางบริบท เหริน ถูกแปลว่า virtue, perfect virtue, magnanimity เพื่อสื่อความหมายว่าคุณธรรมอันดีงาม และมีนักวิชาการหลายคนแปล เหริน ว่า love for others คำว่า humanity และ goodness ถูกนำมาสื่อถึงแก่นแท้ของคำว่า เหริน อีกทั้งมีผู้แปล เหริน ว่า Authoritative เพื่อสื่อความหมายในเชิงผู้นำ เคารพ เพื่อดังนั้น การแปลภาษาอังกฤษของคำว่า เหริน จึงต้องยึดตามบริบทเฉพาะที่ใช้การแปล ภาษาอังกฤษตีความ เหริน ในด้านภาษาวัฒนธรรมที่อยู่ในต้นฉบับ ในภาษาอังกฤษ การแปลคำว่า เหริน ในรูปแบบที่ต่างกันต่างแปรไปด้วยการให้ความสำคัญที่ต่างกัน ผู้แปลควรใช้คำแปลภาษาอังกฤษให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อถ่ายทอดความหมายต้นฉบับ และเผยแพร่วัฒนธรรมที่แฝงอยู่ได้อย่างถูกต้อง

Chu Xin (2020) กล่าวว่า จากการศึกษากการแปลคำว่า เหริน ของผู้แปลชาวตะวันตกพบว่า ภูมิหลังด้านวัฒนธรรมและจุดมุ่งหมายของการแปลมีผลกระทบต่อภาษาแปล คำว่า เหริน ประกอบไปด้วยความหมายที่มากมาย ผู้แปลจึงต้องคำนึงถึงบริบทของประโยคและความหมายแฝงในประโยคนั้นๆ ในการถ่ายทอดความหมาย คำว่า เหริน มีแนวคิดด้านวัฒนธรรมจีนโบราณแฝงอยู่ ฉะนั้นการแปลความหมายคำว่าเหรินจึงต้องระวัง เพราะอาจถ่ายทอดความหมายได้ไม่ตรงกับต้นฉบับและเผยแพร่วัฒนธรรมจีนโบราณที่แฝงอยู่คลาดเคลื่อน หากพบว่าการแปลคำว่าเหริน ในกลวิธีต่างๆ ไม่สามารถถ่ายทอดความหมายต้นฉบับไว้ได้สมบูรณ์ การเลือกเรียกทับศัพท์คำว่า เหริน ในภาษาจีนอาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกว่า

Zhong Xue และ Wang Jinfeng (2021) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการแปลความหมายของคำว่า เหริน จากคัมภีร์หลุนอี่วี่ฉบับภาษาอังกฤษและภาษารัสเซีย พบว่า ทั้งสองภาษามีการแปลความหมายคำว่า เหริน ไว้อย่างหลากหลายและมีบางจุดที่ตีความแตกต่างกัน พบว่า คำแปลในภาษาอังกฤษจะให้ความหมายได้ใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับมากกว่า การใช้คำหนึ่งคำเพื่อแสดงความหมายแฝงของคำว่าเหริน ในบทความทั้งหมดมีข้อจำกัดเล็กน้อยและไม่สามารถสื่อถึง เหริน ที่ขงจื้อต้องการ จึงเสนอว่าหากเลือกใช้กลวิธีการเรียกทับศัพท์ภาษาจีนและเติมคำอธิบาย อาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่แท้จริงของต้นฉบับได้ชัดเจนขึ้น

Zhou Mei (2022) กล่าวว่า เหริน เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก สามารถตีความได้หลายอย่าง Zhou Mei ใช้วิธีการวิเคราะห์กลวิธีการแปล เหริน เป็นภาษาอังกฤษ พบว่า การแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาอังกฤษอาจจะเลือกใช้กลวิธี

การเรียกทับศัพท์ภาษาจีน โดยใช้ศัพท์อักษรพินอิน “ren” และเติมคำอธิบาย เช่น “ren—a collection of all virtue including benevolence, goodness, kindness, love, humanity and generously” เพื่อสามารถสื่อความหมายต้นฉบับไปยังผู้อ่านชาวต่างชาติได้อย่างสมบูรณ์ ถูกต้อง และเหมาะสมกับบริบทแวดล้อม

ผลการวิจัย

ความหมายของคำว่าเหริน (仁)

เหริน (仁) เป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่มีความสำคัญมากในแนวคิดปรัชญาขงจื้อ เหรินมาจากอักษรจีน 2 ตัว คือ เหริน (亻) หมายถึงมนุษย์ และ เอ้อร์ (二) แปลว่า สอง รวมแล้วแปลว่ามากกว่าหนึ่ง นั่นคือส่วนรวมหรือสังคม ในคำว่า เหริน นี้แสดงถึงทัศนะของขงจื้อว่าให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของมนุษย์และสังคม Wing-tsit Chan ได้ตั้งข้อสังเกตว่าในบรรดาคัมภีร์โบราณยุคชุนชิว หลุนอี่วี่ (论语) เป็นคัมภีร์เล่มแรกที่กล่าวถึง “เหริน” บ่อยที่สุด โดยมีปรากฏถึง 105 ครั้ง ใน 58 บท จากทั้งหมด 499 บท การมีจำนวนการกล่าวถึงคำว่าเหรินบ่อยเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างหนึ่งว่า เหริน มีความสำคัญต่อแนวคิดปรัชญาขงจื้อ (สุวรรณ สตาอาพันธ์, 2562, น. 103)

พจนานุกรมจีน 《现代汉语词典》ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5 ระบุว่า เหริน แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย ความหมายแรก แบ่งเป็น 3 ความหมายย่อย ได้แก่ 1) เหริน หมายถึงเหรินอ้าย (仁爱) ในพจนานุกรมฉบับเดียวกันนี้ระบุว่า เหรินอ้าย แปลว่า สามารถเห็นอกเห็นใจรักใคร่ และช่วยเหลือผู้อื่นได้ 2) เหริน ใช้เป็นภาษาที่บ่งบอกความสุภาพ หรือใช้เรียกผู้อื่นด้วยความเคารพ เช่น เหรินซยง (仁兄) ใช้เรียกมิตรสหายด้วยความเคารพ 3) เหริน คือ ชื่อสกุลหนึ่งของชาวจีน ความหมายสอง เหริน แปลว่า ส่วนที่ค่อนข้างอ่อนของเมล็ดในสุดของผลไม้ สามารถรับ

ประธานได้เกือบทั้งหมด เช่น ซิงเหริน (杏仁) ที่แปลว่า อัลมอนต์ (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, p. 1149)

พจนานุกรมจีน-ไทย 《现代汉泰词典》 ฉบับใหม่ (ฉบับพิมพ์หนังสือตัวอย่าง) ระบุว่า เหริน แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย ความหมายแรก แบ่งเป็น 2 ความหมายย่อย ได้แก่ 1) เหริน แปลว่า เมตตากรรุณา 2) เหริน คือ ชื่อสกุลหนึ่งของชาวจีน ความหมายสอง เหริน แปลว่า เมล็ดในของผลไม้ (เชียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, น. 914)

หนังสือเรื่องเมธีตะวันออก อธิบายว่า ขงจื้อแบ่งความหมายของคำว่า เหริน แบ่งออกเป็น 6 ความหมาย ในบริบทที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) เหริน คือ ความรักในชนทั้งหลาย มีลักษณะเป็นเมตตา 2) เหริน คือ การบังคับตนเองให้อยู่ในกรอบนิติธรรมนิยม จารีตประเพณี 3) ในบริบทครอบครัว เหริน หมายถึง ความกตัญญูกตเวทิตา 4) ในบริบทของผู้ปกครอง เหริน เป็นคุณสมบัติของผู้ปกครองโดยรวมเอา ชู (恕) การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าไว้ด้วย ผู้ปกครองที่มีเหริน จะไม่กระทำการที่ตนไม่ปรารถนาต่อผู้อื่น ไม่สร้างความทุกข์ร้อนให้แก่บ้านเมือง 5) ผู้มีเหริน ย่อมมีความกล้าหาญ เหริน ในบริบทนี้ มีความหมายใกล้เคียงกับความแข็งแกร่ง อดทน จริงใจ ไม่พุดพลาบ 6) ผู้เป็นบัณฑิตจะยอมสละชีวิตเพื่อรักษาไว้ซึ่งเหริน ในบริบทนี้ การมีซึ่งเหรินประกอบไปด้วยคุณสมบัติ ห้าประการ คือ มีสัมมาคารวะต่อประชาชน มีน้ำใจ มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจในหน้าที่ และสร้างความรักและเชื่อใจให้ประชาชน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2544, น. 70-72)

นอกจากนี้ หนังสือธรรมะขงจื้อ สอนคนให้เป็นคน อธิบายว่า เหริน เป็นแก่นของปรัชญาขงจื้อ ขงจื้อให้ความหมายคำว่า เหริน ไว้สองนัย ได้แก่ 1) เหริน คือ การควบคุมและเอาชนะตนเอง ให้สามารถกระทำได้อย่างถูกต้องตามจารีตราชวงศ์

โจว 2) เหริน คือ การรักมนุษย์ การปฏิบัติตามเหริน ในนัยนี้ คือ เราปรารถนาสิ่งใด จงช่วยผู้อื่นได้ สิ่งนั้นเช่นกัน เราปรารถนาจะบรรลุสิ่งใด จงช่วยให้ผู้อื่นบรรลุด้วย และ สิ่งใดที่เราไม่ปรารถนาอย่าทำสิ่งนั้นแก่ผู้อื่น (ทองแถม นาถจำนง และ ปรกรณ์ ลิ้มปนฺสรณ์, 2551, น. 45)

จากการศึกษาการแปลความหมายคำว่าเหริน จากพจนานุกรมและหนังสือที่เกี่ยวข้องในข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เหริน หมายถึง ความดีงาม และการกระทำที่ดีที่มีต่อผู้อื่นด้วยความรักในบริบทต่างๆ อย่างเหมาะสม เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงมี ในปัจจุบันมีนักวิชาการบางท่านเลือกใช้การเรียกทับศัพท์ความหมายคำว่า เหริน ตามภาษาจีน และมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่แปลความหมายของคำว่า เหริน ไว้แตกต่างกันอย่างน่าสนใจ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์กลวิธีและเหตุผลการแปลความหมายคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลวิธีการแปลความหมายคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย

ผู้วิจัยพบว่า การแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย ใช้กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม 2 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลโดยการถอดเสียง คือ การยืมเสียงในภาษาต้นฉบับและนำมาเขียนในภาษาฉบับแปล และ 2) กลวิธีการแปลโดยการถอดความหมาย คือ การถอดความหมายจากคำที่พบในต้นฉบับมาขยายความในฉบับแปลโดยอธิบายได้ดังนี้

กลวิธีการแปลโดยการถอดเสียง

ผู้วิจัยพบว่า เสถียร โพธิ์นันทะ (2544) นักปราชญ์ด้านจีนศึกษา ผู้เขียนหนังสือเรื่องเมธีตะวันออก เลือกใช้กลวิธีการแปลโดยการถอดเสียง หรือที่เรียกว่าการเรียกทับศัพท์ โดยคำว่า เหริน ที่ปรากฏในหนังสือเมธีตะวันออก จะสะกดตามการออกเสียงของชาวจีนโพ้นทะเลว่า “ยิ้น”

เหตุผล เสถียร โพธิ์นันทะ ให้เหตุผล
การเรียกทับศัพท์คำว่าเหรินไว้ในหนังสือเรื่อง
เมธีตะวันออก กล่าวว่า เนื่องจากความหมาย
ของคำว่า เหริน ในทัศนะของขงจื้อมีความหมายกว้าง
มาก แปลได้หลายอย่าง เฉากเช่นกับคำว่าคุณธรรม
สิ่งใดที่เป็นความดีงามต่างสงเคราะห์เป็นคุณธรรม
ได้ จึงเลือกเรียกทับศัพท์ตามภาษาจีนว่า เหริน
จะเหมาะสมกว่าการแปลความหมายออกมา
(เสถียร โพธิ์นันทะ, 2544, น. 70)

กลวิธีการแปลโดยการถอด ความหมาย

ผู้วิจัยพบว่า การถอดความหมายคำว่า
เหริน สามารถจำแนกได้ 6 ความหมาย คือ

มนุษยธรรม มนุสสธรรม เมตตาธรรม กัลยาณ
ธรรมการุณยธรรม และความรักหรือเจตนาธรรมณ์
ที่ดีงาม ซึ่งการถอดความหมายคำว่า เหริน
ทั้งหกคำนี้ ใช้วิธีการแปลแบบเอาความ (free
translation) ตามทฤษฎีการแปลของสัญฉวี
สายบัว คือ การถ่ายทอดภาษาแตกต่างกันไปจาก
ต้นฉบับ แต่ยังคงสื่อความหมายได้ใกล้เคียง
ต้นฉบับ โดยสรุปได้ดังภาพที่ 1

การถอดความหมายคำว่า เหริน ทั้ง 6
ความหมาย พบว่า ผู้เขียนบางท่านมีการระบุ
เหตุผลไว้ในงานเขียน บางท่านไม่ได้ระบุเหตุผล
แต่สามารถวิเคราะห์ได้จากเนื้อหาตัวบทที่แปล
โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพแสดงการจำแนกการถอดความหมายคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย

การถอดความหมายคำว่า เหริน ว่า มนุษยธรรม

ผู้วิจัยพบว่า สุวรรณ สถาอานันท์ (2551, 2562) อธิบายความหมายของคำว่า เหริน ในหนังสือหลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา ว่า เหริน ในเชิงภววิทยาว่าหมายถึง ภาวะระหว่างมนุษย์ ความเป็นมนุษย์จะเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในเชิงจริยศาสตร์ เหริน ใช้บ่งชี้คุณลักษณะ ความเป็นมนุษย์ที่มีค่า หมายถึง ความรักมนุษย์ หรือ อ้ายเหริน (爱人)

เหตุผล สุวรรณ สถาอานันท์ ใช้คำว่า “มนุษยธรรม” แปลความหมายของคำว่า เหริน โดยให้เหตุผลว่า เหริน ใช้ได้หลายความหมายตามบทต่างๆที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว แต่เลือกใช้คำว่า มนุษยธรรม เพื่อแปล เหริน เป็นภาษาไทย เพราะเป็นคำที่ครอบคลุมความหมายที่จะสามารถบ่งชี้ภาวะแห่งความเป็นคน และมีความหมายในเชิงบรรทัดฐานทางสังคมว่า “ธรรมะ” ที่บ่งบอกความเป็นมนุษย์ “มนุษยธรรม” อาจหมายถึง Humanity and Humaneness (สุวรรณ สถาอานันท์, 2562, น. 104)

ผู้วิจัยพบว่า อติชาติ คำพวง และอรอนงค์ อินสอาด (2562) เลือกใช้ “มนุษยธรรม” แปลความหมายคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย ในบทความเรื่อง “ปรัชญาของขงจื้อกับการจัดระเบียบทางสังคม: การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์หลุนอี่ว” โดยแปลและวิเคราะห์เนื้อหาจากคัมภีร์หลุนอี่วฉบับถอดความภาษาจีนปัจจุบัน 《论语译注》ของ Yang Bojun (杨伯峻) (2007)

เหตุผล ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนไม่ได้ระบุเหตุผล การแปลความหมายคำว่า เหริน ไว้ในบทความแต่ระบุว่าเนื้อหาในบทความส่วนที่เป็นการแปลความเป็นภาษาไทยและการวิเคราะห์เนื้อหาอ้างอิงตามอรรถาธิบายของคัมภีร์หลุนอี่ว ฉบับถอดความภาษาจีนปัจจุบัน 《论语译注》

ของ Yang Bojun, (杨伯峻) (2007) จากการศึกษา การแปลคำว่า เหริน ในบทความดังกล่าวพบว่า ผู้แปลสื่อความหมายว่า เหริน คือ คุณธรรม ข้อหนึ่งที่สำคัญและบ่งบอกคุณค่าของการเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ที่ระบุว่า มนุษยธรรม แปลว่า ธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อกัน ฉะนั้น จึงวิเคราะห์ได้ว่าผู้แปลเลือกแปลความหมายคำว่า เหริน ตามความหมายในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีนักวิชาการอีกหลายท่านเลือกใช้ “มนุษยธรรม” แปลความหมายคำว่า เหริน โดยการอ้างอิงตัวบทที่ถูกแปลไว้แล้ว อาทิ

ดลวัฒน์ บัวประดิษฐ์ (2557) เลือกใช้ การแปลคำว่า เหริน ในบทความเรื่อง “จริยศาสตร์สำนักขงจื้อ: ระหว่างอัตตานิติ กับ ความเป็นตัวเองที่เที่ยงแท้” ว่า “มนุษยธรรม” โดยอ้างอิงการแปลตัวบทจากหนังสือหลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนาของ สุวรรณ สถาอานันท์ (2555)

อัมพร วรานนท์วนิช, นฎฤดี ปันกจิ วานิชเจริญ และ Fuchao Liu (2563) เลือกใช้ การแปลคำว่า เหริน ว่า “มนุษยธรรม” ในบทความเรื่อง “การศึกษาแนวคิดเรื่อง “เสี่ยว” “ที่” “ซิ่น” “จง” ของขงจื้อในคัมภีร์หลุนอี่ว” โดยอ้างอิงการแปลตัวบทจากหนังสือหลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนาของ สุวรรณ สถาอานันท์ (2555) เช่นกัน

การถอดความหมายคำว่า เหริน ว่า มนุษสธรรม

ผู้วิจัยพบว่า ทองแถม นาถจำนง และปรกรณ์ ลิ้มปทุมสรณ์ (2551) ผู้เขียนหนังสือธรรมะขงจื้อ สอนคนให้เป็นคน ใช้คำว่า “มนุษย์ธรรม” แปลความหมายของ เหริน อันมีความหมายว่า ความรักต่อมวลมนุษยชาติและการเอาชนะตัวเองเพื่อปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียม (ทองแถม นาถจำนง และปรกรณ์ ลิ้มปทุมสรณ์, 2551, น. 13)

และยังพบว่า ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ (2558) ใช้คำว่า “มนุสสธรรม” แปลความหมายคำว่า เหริน ในหนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่ออีกด้วย

เหตุผล ทองแถม นาถจำนง และ ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ ระบุเหตุผลผลการแปลคำว่าเหรินไว้ในหนังสือธรรมะขงจื่อ สอนคนให้เป็นคน กล่าวได้ว่า ได้ทดลองใช้ความหมายคำว่า เหริน ในภาษาไทย ว่า มนุษยธรรม แล้ว พบว่ามีความหมายไม่ครอบคลุมทั้งหมด มนุษยธรรม ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานแปลว่า ธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อกัน เมื่อแปล เหริน ว่ามนุษย์ธรรมคนอื่นมักตีความหมายเพียงการเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ได้มองลึกถึงว่า เหริน คือหลักธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์ เป็นหลักธรรมที่ทำให้มนุษย์มีความสูงส่งกว่าสัตว์ “ผู้เขียนเลยเลือกใช้คำว่า มนุสสธรรม เพื่อให้เกิดการจุกคิดในใจบ้าง ส่วนเมตตาธรรมไม่นิยมใช้เพราะถอดความหมายได้ไม่หมด” (ทองแถม นาถจำนง และปกรณ์ ลิมปนูสรณ์, 2551, น. 39)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า กนกพร นุ่มทอง (2563) ใช้คำว่า “มนุสสธรรม” แปลความหมายคำว่า เหริน ในหนังสือจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) เช่นกัน โดยปรากฏการแปลคำว่าเหรินเหมือนกันตลอดทั้งเล่ม

เหตุผล ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนไม่ได้ระบุเหตุผลผลการแปลความหมายคำว่า เหริน ไว้ในหนังสือ แต่จากการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) พบว่าผู้เขียนสื่อความหมายคำว่า เหริน มากกว่าการแปลว่า ธรรมะที่มนุษย์พึงมี หากแต่สื่อความหมายว่า เหริน กว้างกว่านั้น โดยเห็นได้จากตัวอย่างในอรรถาธิบายบทที่ 20 ว่า “มนุสสธรรมนั้นเป็นเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ รักรูปพาราตีถือเป็นสูงสุด ใฝ่รู้ใกล้เคียงกับปัญญา พยายามกระทำใกล้เคียงกับมนุสสธรรม รู้จักละอายใกล้เคียงกับความกล้าหาญ” (กนกพร นุ่มทอง, 2563, น. 42-43) จากข้อความในตัวอย่างข้างต้น หากทดลองแทน

ความหมายคำว่า เหริน ว่า มนุษยธรรม จะพบว่ากินความได้ไม่หมด แต่หากใช้มนุสสธรรมตามความหมายที่ทองแถม นาถจำนง และปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ แปลไว้ว่า เหริน คือ ความรักต่อมวลมนุษยชาติและการเอาชนะตัวเองเพื่อปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียม จะพบว่าเป็นการถอดความที่ครอบคลุมกว่า ฉะนั้น จึงวิเคราะห์ได้ว่าผู้แปลเลือกใช้ มนุสสธรรม แปลความหมายคำว่า เหริน เพื่อสามารถถอดความในตัวบทได้อย่างครอบคลุม

การถอดความหมายคำว่า เหริน ว่า เมตตาธรรม

ผู้วิจัยพบว่า อมร ทองสุก (2552) ใช้คำว่า “เมตตาธรรม” แปลความหมายของคำว่า เหริน ในหนังสือคัมภีร์หลุนอวี คัมภีร์แห่งแดนมังกร โดยปรากฏการแปลคำว่าเหรินเหมือนกันตลอดทั้งเล่ม

เหตุผล ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนไม่ได้ระบุเหตุผลผลการแปลความหมายคำว่า เหริน ไว้ในหนังสือ แต่จากการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพบว่า ผู้เขียนสื่อความหมายคำว่า เหริน หมายถึงคุณธรรมของความเมตตา เห็นได้จากการแปลตัวบทที่ 1 เล่ม 2 อีวจื่อ กล่าวว่า “อันวิญญูชนจะยึดมั่นที่รากฐาน ครั้นรากฐานมั่นคงตั้งมั่นแล้วธรรมะจึงจักบังเกิด ส่วนกตัญญูตาธรรมและภราดรธรรมนั้นไซ้ไร แท้ก็คือรากฐานแห่งเมตตาธรรมแล” และตัวบทที่ 1 เล่ม 3 ขงจื่อกล่าวว่า “ผู้ที่ชอบตลบตะแลงเสแสสร้าง เมตตาธรรมน้อยนักแล” (อมร ทองสุก, 2552, น. 117)

การถอดความหมายคำว่า เหริน ว่า กัลยาณธรรม

ผู้วิจัยพบว่า ถาวร ลิกขโกศล และ กนกพร นุ่มทอง (2562) ใช้คำว่า “กัลยาณธรรม” แปลคำว่า เหริน ในหนังสือคัมภีร์ต้าเสวีย (มหาคีक्षा) โดยปรากฏการแปลคำว่า เหริน เหมือนกันตลอดทั้งเล่ม

เหตุผล ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนไม่ได้ระบุ เหตุผลการแปลความหมายคำว่า เหวิน ไว้ในหนังสือ แต่จากการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพบว่า ผู้เขียนสื่อความหมายคำว่า เหวิน หมายถึง

คุณธรรมอันดีงามที่มนุษย์พึงมี เห็นได้จากตัวอย่างในตัวบทอธิบาย 3 อธิบายมัน ในความดีเลิศ มีข้อความว่า “ชื่อจึง³ กล่าวว้า โจ้ว เหวินหวางสะอานธรรม พระนำกุศลตลพิสิฐ เป็นประมุขพึงตั้งมั่นในกัลยาณธรรม (仁)” และตัวบทอธิบาย 10 “ผู้ไร้กัลยาณธรรมใช้ชีวิตตนแสวงหาทรัพย์ หากประมุขมีกัลยาณธรรม ราษฎรจะไม่ตั้งอยู่ในความถูกต้องชอบธรรมนั้น หามีไม่” (ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 12, 19)

การถอดความหมายคำว่า เหวิน ว่า การุณยธรรม

ผู้วิจัยพบว่า ในหนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ มีการระบุคำชี้แจงอย่างชัดเจนว่า “ข้าพเจ้าเลือกใช้คำว่า มนุสสธรรม แปลคำว่า เหวิน (仁)” แต่จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า การุณยธรรม แปลคำว่า เหวิน (仁) ในบางประโยค

เหตุผล ผู้วิจัยพบว่า ข้อความที่ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า การุณยธรรม แปลคำว่า เหวิน เป็นการแปลโดยใช้การวิเคราะห์ความหมายแฝงจากบริบทข้างเคียง และเป็นการถอดความเพื่อสื่อความหมาย เหวิน ว่า ความกรุณาปราณีที่ผู้ปกครองพึงมี อาทิ “หากพระองค์อภิบาลแผ่นดินโดยการุณยธรรม ลดภาษีอากรผ่อนผันโทษทัณฑ์บัญญัติให้เหล่าประชามีโอกาสพลิกดินได้ลึกและขจัดวัชพืชได้สะอาด” (ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์, 2558, น. 10)

การถอดความหมายคำว่า เหวิน ว่า ความรักหรือเจตนาธรรมณที่ดีงาม

ผู้วิจัยพบว่า วรากรณ์ พูลสวัสดิ์, สรวิชญ์ วงษ์สะอาด, ชงชัย ศรีเมือง, ภรสรัญ แก่นทอง, และปิยนดา อิมดี (2562) แปลคำว่า เหวิน ในบทความเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดทางสายกลางของขงจื้อ ว่า ความรักหรือเจตนาธรรมณที่ดีงาม เหตุผล ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนแปลคำว่า เหวิน จากตัวบทหนังสือแนวคิดขงจื้อฉบับภาษาอังกฤษ โดยอธิบายว่า เหวิน เป็นคุณธรรมที่อยู่ภายในจิตใจของแต่ละคนที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและสามารถรับรู้ได้ตั้งแต่แรกเกิด เหวินถูกพัฒนาจากภาวะความสัมพันธ์ในครอบครัวสู่ความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ เหวิน ความรักหรือเจตนาธรรมณที่ดีงาม จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญของมนุษย์ที่มนุษย์จะต้องรักษาไว้ให้ติดตัว

ความแตกต่างระหว่าง “มนุษย์ธรรม” และ “มนุสสธรรม”

“มนุษย์ธรรม” และ “มนุสสธรรม” สองคำนี้แท้จริงแล้วมีความหมายเหมือนกัน แต่ถูกสื่อความเพื่ออธิบายความหมายของคำว่า เหวิน ต่างกัน

คำว่า “มนุษย์ธรรม” มาจากคำว่า มนุษย์ ประสมกับคำว่า ธรรม แปลว่า ธรรมของมนุษย์ ธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อกัน พุทธศาสนิกชนกล่าวว่า มนุษยธรรม หมายถึง ความเป็นมนุษย์ อย่างถูกต้อง ได้แก่ การเอ็นดู ความเมตตา ความปรารถนาหวังดีต่อกันและกัน และมีความกตัญญูทุกเวลาที่ อันเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ (พระราเชนทร์ วิสารโท, 2559, น. 15-16)

³ ชื่อจึง (诗经) เป็นคัมภีร์ร้อยกรองเล่มแรกของจีน ที่รวบรวมกลอนและบทเพลงที่เก่าแก่ 305 บท ใช้เป็นคำสอนในสำนักขงจื้อ เป็นหนังสือร้อยกรองโบราณที่ต้องใช้ปัญญาในการตีความหมาย (อมร ทองสุก, 2552, น. 10)

คำว่า “มนุสสธรรม” มาจากคำว่า “มนุสฺส” (อ่านว่า มะ-นุด-สะ) แปลว่า มนุษย์ เป็นคำภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจากคำว่า มน (ใจ) + อสฺส (สูง) แปลว่า ผู้มีจิตใจสูง หรือมาจาก มน (รู้) + อสฺส (ปัจจัย) กลายเป็น มนุสฺส แปลว่า ผู้รู้ซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่ใช่ประโยชน์ จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ หมายถึง ผู้ที่มีจิตใจสูง อันสูงด้วยคุณธรรม ความดี ศีล ความเพียร ความประพฤติอันประเสริฐ ความมั่นคงในการเจริญความดีงาม หากนำคำว่า “มนุสฺส+ธรรม” จะให้ความหมายว่า ธรรมของมนุษย์ ผู้มีจิตใจสูง (คำป๋น อักษรวิไลย, 2554)

จึงสรุปได้ว่า “มนุษย์ธรรม” และ “มนุสสธรรม” มีความหมายเหมือนกัน คือ หมายถึง ธรรมของมนุษย์ โดยต่างกันตรงที่ เหริน ในความหมายของ “มนุษย์ธรรม” จะสื่อความถึง ความเห็นอกเห็นใจ รักใคร่ และช่วยเหลือผู้อื่น เหมือนคำว่า Humanity and Humaneness ในภาษาอังกฤษ ส่วน เหริน ในความหมายของ “มนุสสธรรม” หมายถึง ธรรมของมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง อันสูงด้วยคุณธรรมและความเพียรในการเจริญความดีงามและการประพฤติสิ่งประเสริฐต่อมวลมนุษยชาติ

ความแตกต่างระหว่าง “เมตตาธรรม” และ “การุณยธรรม

“เมตตาธรรม” และ “การุณยธรรม” สองคำนี้เป็นหลักธรรมที่อยู่ในหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งมีความหมายแตกต่างกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ระบุว่า เมตตา น. แปลว่า ความรักและเอ็นดู ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข เมตตาธรรม เป็นคำประสมคำระหว่าง “เมตตา+ธรรม” หมายถึง ธรรมของผู้มีความเมตตา คำว่า การุณย์ [การุณ] น. มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต

ในภาษาสันสกฤตอ่านว่า “การุณฺย” แปลว่า ความกรุณา มีความเหมือนกันกับคำว่า “การุณฺญ” [กา-รฺน-ยะ] ในภาษาบาลีมีรากศัพท์มาจาก กรุณา + ญฺย (ปัจจัย) (ทองย้อย แสงสิลปชัย, 2562) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ระบุว่า “กรุณา” หมายถึง ความสงสารคิดที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ “การุณยธรรม” เป็นคำประสมคำระหว่าง “การุณฺย+ธรรม” หมายถึง ธรรมของผู้มีความกรุณา ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า เหริน ในความหมายของ เมตตาธรรม หมายถึง คุณธรรมที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เหริน ในความหมายของ การุณยธรรม หมายถึง คุณธรรมที่ช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์

จากการศึกษาการถอดความหมาย คำว่า เหริน เป็นภาษาไทยทั้ง 6 ความหมายที่ผู้วิจัยจำแนกในข้างต้น พบว่าจตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย 4 เล่ม มีการใช้คำภาษาไทยถอดความหมายคำว่า เหริน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

2. การแปลคำว่า เหริน ในจตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย

การแปลคำว่า เหริน ในจตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย 4 เล่มได้แก่ หนังสือหลุนอู่วี่: ขงจื้อสนทนา ของ สุวรรณ สถาอาพันธ์ ฉบับปี พ.ศ. 2551 หนังสือดำเสวีย (มหาศีกษา) ของ ถาวร ลิกขโกศล หนังสือจยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) ของ กนกพร นุ่มทอง และ หนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ ของ ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ มีการถอดความหมายเป็นภาษาไทยแตกต่างกัน โดยสรุปได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการถอดความหมายคำว่า เหริน ในจตุรปกรณ์สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย

การแปลคำว่า เหริน ในจตุรปกรณ์ (四书) สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย		
ชื่อหนังสือ	ผู้แปล	คำที่ใช้ถอดความหมาย เหริน เป็นภาษาไทย
หลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา	สุวรรณา สถาอานันท์	มนุษยธรรม
ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย)	ถาวร สีขโกศล	กัลยาณธรรม
จยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน)	กนกพร นุ่มทอง	มนุสสธรรม
คัมภีร์เมิ่งจื่อ	ปกรณ์ ลิ้มปนุสรณ์	มนุสสธรรม และ การุณยธรรม

หนังสือหลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา
แปลโดย สุวรรณา สถาอานันท์ (2562) ใช้คำว่า “มนุษยธรรม” แปลความหมายของคำว่า เหริน ตัวอย่างที่ 1

子曰：“不仁者不可以久处约，不可以长处乐。仁者安仁，之者利仁。” (Gao Tian, 2011, p. 68)

ภาษาฉบับแปล เล่มที่ 4 บทที่ 2 อาจารย์กล่าวว่า “ผู้ไร้มนุษยธรรมไม่อาจดำรงอยู่ได้นานไม่ว่าในสภาพยากจนข้นแค้นหรือสภาพสุขสบาย ผู้มีมนุษยธรรม สงบอยู่ในมนุษยธรรม ผู้ทรงปัญญาใช้ประโยชน์จากมนุษยธรรม” (สุวรรณา สถาอานันท์, 2562, น. 340)

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้คำว่า มนุษยธรรม แปลคำว่า เหริน ตลอดทั้งเล่ม โดยถอดความหมายมาจากภาษาอังกฤษ มนุษยธรรม เป็นคำที่ครอบคลุมความหมายที่จะสามารถบ่งชี้ภาวะแห่งความเป็นคน และมีความหมายในเชิงบรรทัดฐานทางสังคมว่า “ธรรมะ” ที่บ่งบอกความเป็นมนุษยย์ “มนุษยธรรม” อาจหมายถึง Humanity and Humaneness (สุวรรณา สถาอานันท์, 2562, น. 104) ซึ่งใกล้เคียงกับความหมายตามพจนานุกรมจีน 《现代汉语词典》 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5 ระบุว่า เหริน หมายถึง เหรินอ้าย (仁爱) ที่แปลว่า สามารถเห็นอกเห็นใจ รักใคร่ และช่วยเหลือผู้อื่นได้

หนังสือคัมภีร์ต้าเสวีย (มหาวิทยาลัย)
แปลโดย ถาวร สีขโกศล และกนกพร นุ่มทอง (2562) ใช้คำว่า “กัลยาณธรรม” แปลความหมายของคำว่า เหริน

ตัวอย่างที่ 2

“仁者以财发身，不仁者以身发财。未有上好仁而下不好义者也，未有好义其事不终者也，未有府库财非其财者也。” (Gao Tian, 2011, p. 13)

ภาษาฉบับแปล ตั๋วบทอรรถาธิบาย 10: อธิบายปกครองแคว้น-สร้างสันติสุขในใต้ฟ้า มีข้อความว่า “ผู้ทรงกัลยาณธรรมใช้ทรัพย์บ่มเพาะจำเริญธรรมนิสัยในตน ผู้ไร้กัลยาณธรรมใช้ชีวิตตนแสวงหาทรัพย์ หากประมุขมีกัลยาณธรรมราษฎรจะไม่ตั้งอยู่ในความถูกต้องชอบธรรมนั้นหาไม่ ผู้ใฝ่ในความถูกต้องชอบธรรมจะไม่ช่วยทำงาน(ของบ้านเมือง) ให้สำเร็จนั้นไม่มี (ถ้าประมุขมีกัลยาณธรรม ราษฎรรักความถูกต้องชอบธรรม) ทรัพย์สินในคลังหลวงจะไม่เป็นของประมุขที่ไม่เคยมี” (ถาวร สีขโกศล และกนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 19)

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้คำว่า “กัลยาณธรรม” แปลคำว่า เหริน ตลอดทั้งเล่ม เพื่อสื่อความหมายถึงการมีคุณธรรมอันดีงาม พจนานุกรมไทย-ไทย ระบุว่า กัลยาณธรรม แปลได้ 2 ความหมาย คือ [กัน-ละ-ยา-นะ-ทำ] น. คุณธรรมอันดีงาม และหมายถึงคุณธรรม 5 ประการที่

ผู้รักษาศีล 5 ควรจะต้องปฏิบัติควบกันไป เรียกว่า เบญจกัลยาณธรรม คือ เมตตากุณฺหา สัมมาชีวะ กามสังวร สัจจะ และ สติ ผู้มีกัลยาณธรรม หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติในคุณธรรมที่ดั่งงาม เรียกว่า กัลยาณชน โดยจะมีพฤติกรรมแสดงออกอย่างดั่งงามทั้งทางกาย วาจา ใจ (พระทวิปกัลยาณธมฺโม (เล็กบัณฑิตย์), 2552, น. 5-6, 16)

หนังสือจงยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) แปลโดย กนกพร นุ่มทอง ใช้คำว่า “มนุสสธรรม” แปลความหมายของคำว่า เหริน

ตัวอย่าง 3

“故为政在人，取人以身，修身以道，修道以仁” “仁者人也，亲亲为大；义者宜也，尊贤为大” (Gao Tian, 2011, p. 29)

ภาษาฉบับแปล การอธิบายตัวบทที่ 20 ว่า “การบริหารแวนแคว้นอยู่ที่คน การได้คนอยู่ที่คน การอบรมตนอยู่ที่ธรรมวิธี การบำเพ็ญธรรมวิธีอยู่ที่มนุสสธรรม” “มนุสสธรรมนั้นเป็นธรรมเกี่ยวข้องกับมนุษย์ รักรูปการีถือเป็นสูงสุด ครรลองครองธรรมนั้นเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสม ยกย่องปราชญ์ถือเป็นสูงสุด” (กนกพร นุ่มทอง, 2562, น. 42)

ตัวอย่าง 4

子曰：“好学近乎知，力行近乎仁，知耻近乎勇” (Gao Tian, 2011, p. 30)

ภาษาฉบับแปล ขงจื้อกล่าวว่า “ใฝ่รู้ใกล้เคียงกับปัญญา พยายามกระทำใกล้เคียงกับมนุสสธรรม รู้จักความละเอียดใกล้เคียงกับกล้าหาญ”

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้ มนุสสธรรม แปลความหมายคำว่า เหริน ตลอดทั้งเล่ม เพื่อสามารถถอดความในตัวบทได้อย่างครอบคลุมจากข้อความในตัวอย่างข้างต้น หากทดลองแทนความหมายคำว่า เหริน ว่า มนุษยธรรม จะพบ

ว่ากินความได้ไม่หมด แต่หากใช้มนุสสธรรมตามความหมายที่ทองแถม นาถจำนง และปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ แปลไว้ว่า เหริน คือ ความรักต่อมวลมนุษยชาติและการเอาชนะตัวเองเพื่อปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียม จะพบว่าเป็นการถอดความที่ครอบคลุมกว่า

หนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ แปลโดย ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ ใช้คำว่า “มนุสสธรรม” และ “การุณยธรรม” แปลความหมายของคำว่า เหริน
ตัวอย่าง 5

“故曰：仁者无敌，王请勿疑！”(Gao Tian, 2011, p. 192)

ภาษาฉบับแปล “ผู้เปี่ยมมนุสสธรรมย่อมไร้เทียมทาน ขอพระองค์อย่าได้สงสัย” (ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์, 2558, น. 42)

ตัวอย่าง 6

孟子曰：“贼仁者谓之贼，贼义者谓之残，残贼之人谓之一夫。闻诛一夫纣矣，未闻弑君也。” (Gao Tian, 2011, p. 206)

ภาษาฉบับแปล เมิ่งจื้อกล่าวว่า “ผู้ที่ปล้นทำลายมนุสสธรรมย่อมได้ชื่อว่าโจรผู้ปล้น ผู้ที่ปล้นทำลายครรลองธรรมย่อมได้ชื่อว่าผู้พิการ เรียกรวมกันว่าผู้ถูกโดดเดี่ยว ข้าพระองค์เพียงได้ยินมาว่า มีการประหารโจรผู้ถูกโดดเดี่ยว ไม่เคยได้ยินว่า มีการประหารมุลนายแต่อย่างใด” (ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์, 2558, น. 39)

ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์ ระบุในหนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อว่า “ข้าพเจ้าเลือกใช้คำว่า มนุสสธรรมแปลคำว่า เหริน (仁) ตลอดทั้งเล่ม” พร้อมอธิบายว่า เหริน เป็นคุณธรรมที่จะเอื้อเพื่อให้มนุษย์และสังคมดำรงอยู่ได้อย่างสันติสุข ในด้านการปกครอง ผู้ปกครองจะต้องมี เหริน เป็นคุณธรรมประจำตัวคือมุ่งปกครองประชาชนให้อยู่เป็นสุขมากกว่ามุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน (ปกรณ์ ลิมปนูสรณ์,

2558, น. 39, 42) แม้จะมีการระบุชัดเจน แต่ผู้วิจัยพบว่าในหนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ ปกกรณ์ ลิมปนูสรณ์ ยังใช้คำว่า “การุณยธรรม” แปลคำว่า เหริน ในบางข้อความอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 7

“王如施仁政于民，省刑罚薄税敛，深耕易耨。” (Gao Tian, 2011, p. 191)

ภาษาฉบับแปล “หากพระองค์อภิบาลแผ่นดินโดยการุณยธรรม ลดภาษีอากรผ่อนผันโทษทัณฑ์บัญญัติ ให้เหล่าประชามีโอกาสพลิกดินได้ลึกและขจัดวัชพืชได้สะดวก” (ปกกรณ์ ลิมปนูสรณ์, 2558, น. 39, 10)

ผู้วิจัยพบว่า ผู้แปลใช้คำว่า “การุณยธรรม” แปลคำว่า เหริน ในข้อความที่ต้องการสื่อความหมายว่า ความกรุณาปรานีต่อผู้อื่น และใช้คำว่า “มนุษยธรรม” แปลคำว่า เหริน เพื่อสื่อความหมายถึงความรักต่อมวลมนุษยชาติ และการเอาชนะตนเองเพื่อปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียม โดยเป็นการถอดความหมายคำว่า เหริน ตามแนวคิดของขงจื้อ ในหนังสือธรรมะขงจื้อ สอนคนให้เป็นคนระบอบว่า ขงจื้อให้ความหมายคำว่า เหริน ไว้สองนัย ได้แก่ 1) เหริน คือ การควบคุมและเอาชนะตนเองให้สามารถกระทำได้ถูกต้องตามจารีตราชวงศ์โจว 2) เหริน คือ การรักมนุษย์ การปฏิบัติตามเหรินในนัยนี้ คือ เราปรารถนาสิ่งใด จงช่วยผู้อื่นได้สิ่งนั้นเช่นกัน เราปรารถนาจะบรรลุสิ่งใด จงช่วยให้ผู้อื่นบรรลุด้วย และ สิ่งใดที่เราไม่ปรารถนา อย่าทำสิ่งนั้นแก่ผู้อื่น (ทองแถม นาถจำนง และปกกรณ์ ลิมปนูสรณ์, 2551, น. 45)

จากการศึกษาการแปลโดยการถอดความหมายคำว่า เหริน ในจตุรปกรณ์สำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทยทั้ง 4 เล่ม สรุปได้ว่า เหริน ในความหมายของคำว่า มนุษยธรรม หมายถึง ธรรมของมนุษย์ที่พึงมีต่อกันภายใต้ความรัก

ความหวังดีที่มนุษย์มีให้กัน เหริน ในความหมายของคำว่า มนุษยธรรม หมายถึง ธรรมของมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง อันสูงด้วยคุณธรรมและความเพียรในการเจริญความดีต่อมวลมนุษยชาติ เหริน ในความหมายของคำว่า กัลยาณธรรม หมายถึง คุณธรรมอันดีงามที่มนุษย์พึงปฏิบัติ และ เหริน ในความหมายของ การุณยธรรม หมายถึง ความกรุณาและความปรานี

สรุปและอภิปรายผล

เหริน (仁) เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ยากที่จะให้คำจำกัดความในคำเดียวจากการศึกษาพบว่า การแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาไทยใช้กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม 2 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลโดยการถอดเสียงหรือเรียกว่าการเรียกทับศัพท์ 2) กลวิธีการแปลโดยการถอดความหมาย ในกลวิธีการแปลโดยการถอดความหมายนี้ สามารถจำแนกออกเป็น 6 ความหมายในภาษาไทย คือ มนุษยธรรม มนุษยธรรม กัลยาณธรรม เมตตาธรรม การุณยธรรม และความรักหรือเจตนาธรรมที่ดีงาม ซึ่งการถอดความหมายคำว่า เหริน ทั้งหกคำนี้ใช้วิธีการแปลแบบเอาความ (free translation) ตามทฤษฎีการแปลของสัญฉวี สายบัว คือ การถ่ายทอดภาษาแตกต่างกันไปจากต้นฉบับแต่ยังคงสื่อความหมายได้ใกล้เคียงต้นฉบับ

ในการถอดความหมายทั้ง 6 ความหมายในข้างต้น พบว่าการแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาไทย ในหนังสือจตุรปกรณ์ของสำนักขงจื้อฉบับแปลภาษาไทย 4 เล่ม มีการใช้คำภาษาไทยถอดความหมายคำว่า เหริน แตกต่างกัน ดังนี้ 1) หนังสือหลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา แปลโดย สุวรรณ สถาอานันท์ ใช้คำว่า มนุษยธรรม แปลความหมายของคำว่า เหริน โดยถอดความหมายมาจากภาษาอังกฤษ ในคำว่า Humanity and Humaneness 2) หนังสือดำเสวีย (มหาศึกษา)

แปลโดย ถาวร ลิกขโกศล ใช้คำว่า กัลยาณธรรม แปลคำว่า เหริน เพื่อสื่อความหมายถึงการมีคุณธรรมอันดีงาม 3) หนังสือจงยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) แปลโดย กนกพร นุ่มทอง ใช้ มนุสสธรรม แปลความหมายคำว่า เหริน เพื่อสามารถถอดความในตัวอย่างที่ได้อย่างครอบคลุม และ 4) หนังสือคัมภีร์เมิ่งจื่อ แปลโดย ปกรณ์ ลิ้มปยุสรณ์ ใช้คำว่า มนุสสธรรม และการุณยธรรม แปลความหมายของคำว่า เหริน โดยใช้คำว่า การุณยธรรม ในข้อความที่ต้องการสื่อความหมายว่า ความกรุณาปรานีต่อผู้อื่น และใช้คำว่า มนุสสธรรม เพื่อสื่อความหมายถึงความรักต่อมวลมนุษยชาติและการเอาชนะตัวเองเพื่อปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียม

จากผลการวิจัยพบว่า การใช้กลวิธีการถอดความหมายในการแปลคำว่า เหริน เป็นแนวทางที่สามารถอธิบายความหมายของคำว่า เหริน ได้อย่างเหมาะสมกับบริบท สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zhang Rong (2019) ที่พบว่า การแปลคำว่า เหริน มีหลายความหมาย โดยไม่สามารถแปลเป็นภาษาอังกฤษเพียงคำเดียว ต้องยึดตามบริบทเฉพาะที่ใช้การแปล เพราะการแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาอังกฤษในคำที่ต่างกันต่างแปรไปด้วยการให้ความหมายที่ต่างกัน เช่นเดียวกับ Chu Xin (2020) ที่พบว่า การแปลคำว่า เหริน ของชาวตะวันตก ภูมิหลังด้านวัฒนธรรมและจุดมุ่งหมายของการแปลมีผลต่อการแปลความหมาย คำว่า เหริน ผู้แปลจึงต้องคำนึงถึงบริบทของประโยคและความหมายแฝงในประโยคนั้นๆ นอกจากนี้ Zhong Xue และ Wang Jinfeng (2021) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการแปลความหมายคำว่า เหริน จากคัมภีร์หลุนอี่วี่ฉบับภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผล

การศึกษาของบทความวิจัยเล่มนี้ กล่าวคือ ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสมีการแปลความหมายคำว่า เหริน ไว้อย่างหลากหลายและมีบางจุดที่ตีความแตกต่างกัน เหมือนการแปลเป็นภาษาไทย นอกจากนั้น Zhou Mei (2022) พบว่าการแปลคำว่า เหริน เป็นภาษาอังกฤษอาจจะเลือกใช้กลวิธีการเรียกทับศัพท์ภาษาจีน โดยใช้ตัวอักษรพินอิน “ren” และเติมคำอธิบาย ซึ่งเหมือนกับที่เสถียร โพธิ์นันทะ (2544) ที่เลือกใช้กลวิธีการแปลโดยการถอดเสียง แล้วอธิบายความหมายของคำตามบริบท ผลการวิจัยของบทความวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในข้างต้น กล่าวคือ คำว่า เหริน ในภาษาจีนสามารถแปลเป็นคำในภาษาอื่นได้หลากหลาย โดยแตกต่างกันตามบริบทแวดล้อมของข้อความ จึงเกิดการเลือกใช้กลวิธีการแปลที่ต่างออกไปตามการวิเคราะห์ของผู้แปล

ทั้งนี้ เหริน เป็นคำเฉพาะที่มีความหมายกว้างมาก การตีความคำว่า เหริน ในความหมายที่ต่างกันั้น ไม่ได้สะท้อนถึงความถูกต้องของภาษา หากแต่สามารถสะท้อนถึงมุมมองของผู้แปลที่ต้องการสื่อความหมายที่ต่างกันออกไป ปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติคำศัพท์เฉพาะในภาษาไทยเพื่อใช้แปลคำว่า เหริน อย่างไรก็ตาม ฉะนั้น ผู้ที่สนใจแปลคำว่า เหริน สามารถเลือกใช้ความหมายที่ใกล้เคียงกับการสื่อความของต้นฉบับ บทความวิจัยนี้เพียงต้องการนำเสนอการแปลความหมายของคำว่า เหริน ในภาษาไทยที่ต่างกักัน เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาด้านปรัชญาจีนศึกษาและการแปลภาษาจีนได้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า เหริน มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2563). *ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย*. ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คำปิ่น อักษรวิไลย. (2554). *ภาษาบาลี 1 คำ คติธรรมประจำสัปดาห์: “มนุสฺส”*. <https://www.dhamma-home.com/webboard/topic/32133>
- ดลวัฒน์ บัวประดิษฐ์. (2557). จริยศาสตร์สำนักขงจื้อ: ระหว่างอัตตานิติ กับ ความเป็นตัวเองที่เที่ยงแท้. *วารสารศิลปศาสตร์*, 14(2), 85-101.
- ถาวร ลิกขโกศล และกนกพร นุ่มทอง. (2562). *คัมภีร์ต้าเสวีย (มหาศึกษา) และ จงยง (ความเหมาะสมที่แน่นอน) สองคัมภีร์แก่นคำสอนของลัทธิขงจื้อ*. สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เต็กก่า” จีจิ้นเกาะ.
- ทองแถม นาถจำนง และปรกรณ์ ลิมปนุสสรณ์. (2551). *ธรรมะขงจื้อ: สอนคนให้เป็นคน*. ไบบัว.
- ทองย้อย แสงสิลปชัย. (2562). *การุณยฆาต ใช้อำนาจอะไรตัดสิน? อ่านว่า กา-รุน-ยะ-คาด*. <http://dhamma.serichon.us/2019/01/25/การุณยฆาต-ใช้อำนาจอะไร/>
- เชียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2553). *พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 25)*. รวมสาส์น.
- ปรกรณ์ ลิมปนุสสรณ์. (2558). *คัมภีร์เม็งจื้อ*. โอเพ่น โซไซตี้.
- พระทวีป กลยุธานุโม (เล็กบัณฑิตย์). (2552). *การศึกษาวิเคราะห์หลักกัลยาณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราเชนทร์ วิสารโท. (2559). *สิทธิมนุษยธรรม: สิทธิมนุษยชนแนวพุทธ*. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 1(1), 7-21.
- วรากรณ์ พูลสวัสดิ์, สรวิชญ์ วงษ์สะอาด, ธงชัย ศรีเมือง, ภรสรัญ แก่นทอง, และปิยนารถ อิมดี. (2562). *การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดทางสายกลางของขงจื้อ*. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(3), 489-504.
- สัญญาณี สายบัว. (2550). *หลักการแปล (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2551). *หลุนอี่วี่: ขงจื้อสนทนา*. เอเชียแปซิฟิกพริ้นติ้ง.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2555). *หลุนอี่วี่: ขงจื้อสนทนา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โอเพ่นบุ๊กส์.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2562). *หลุนอี่วี่: ขงจื้อสนทนา*. โอเพ่นบุ๊กส์.
- สุวิวัฒน์ ทาสुकอนธ์. (2559). *ความคิดของขงจื้อ เพื่อสังคมที่เป็นสุข*. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 35(1), 65-88.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2544). *เมธีตะวันออก*. สร้างสรรค์บุ๊กส์.
- อติชาติ คำพวง และอรอนงค์ อินสะอาด. (2562). *ปรัชญาของขงจื้อกับการจัดระเบียบทางสังคม การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์หลุนอี่วี่*. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 8(2), 126-164.
- อติศา งามศรี. (2560). *กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนใด [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อมร ทองสุก. (2552). *คัมภีร์หลุนอวี่ The Analects of Confucius คัมภีร์แห่งแดนมังกร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ชุณหวิตร.
- อัมพร วรรณท้วนิช, นัญฤดี ปันกิวานิชเจริญ และ Fuchao Liu. (2563). การศึกษาแนวคิดเรื่อง “เสีย” “ที่” “ขึ้น” “จง” ของขงจื้อในคัมภีร์หลุนอวี่. *งานประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- Chu Xin. (2020). 《论语》中“仁”的翻译对比研究. *英语广场*, 125,37-39.
- Gao Tian. (2011). *四书章句集注*. Zhonghua Shuju.
- Li Zehou. (2004). *Reading the analects today* (3rd ed.). Longchang Weiye.
- Newmark, P. (2001). *A textbook of translation*. Shanghai Foreign Language Education.
- Nida, E. A., & Taber, C. R. (1982). *The theory and practice of translation* (2nd Photomechanical reprint). The United Bible Society.
- Yang Bojun. (2007). *《论语译注》*. 中华书局.
- Zhang Rong. (2019). “仁”字英译的哲学分析. *教育现代化*, 8(65), 195-196.
- Zhong Xue, & Wang Jinfeng. (2021). 对比分析《论语》英俄译本中文化负载词“仁”字的翻译. *时代文学*, 7, 55-56.
- Zhou Mei. (2022). 《论语》中“仁”的英译分析与研究. *语言研究*, 137.
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2008). *现代汉语词典*. (第5版). 北京: 商务印书馆.

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย

The Development of Web Application to Promote Community Based Tourism Guideline in Sukhothai Province

ฟ้า วิลัยคำ¹, สุธัญญา ปานทอง¹, ดุจรวี กรรมถัน¹, นงพงา สุขโอสถ¹

Fa Wilaikum¹, Suthanya Panthong¹, Dutrawee Kammathan¹, Nongpanga Sukosot¹

Received: 5 July 2023

Revised: 15 September 2023

Accepted: 25 September 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน อำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน 3 ภาษา ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน (ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ) ในจังหวัดสุโขทัย และ 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน 3 ภาษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) ดำเนินการวิจัยโดยนางจรรยา พัฒนาระบบ (SDLC) มาปรับใช้ในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวและบุคคลในชุมชน ที่ใช้เว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์รูปแบบการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชน อำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย โดยผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชัน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บแอปพลิเคชัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ ($\bar{X} = 3.79$)

คำสำคัญ: เว็บแอปพลิเคชัน, ประชาสัมพันธ์, แหล่งท่องเที่ยวชุมชน

¹ อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study and analyze the model to Promote Community Based Tourism Guidelines in Sawankhalok district and Si Satchanalai district, Sukhothai Province, 2) develop a web application to promote Community Based Tourism Guidelines in Sukhothai Province in 3 Languages (Thai, Chinese, English), and 3) evaluate the satisfaction of web application users. The methods used in this study were system development life cycle (SDLC) to web application development. The sample group was tourists and people in the community who used a web application to promote Community Based Tourism Guidelines. The sample group consisted of 256 individuals. The research instruments used were interview questions of the model to Promote Community-Based Tourism Guidelines in Sawankhalok district and Si Satchanalai district, Sukhothai Province, a Web application to Promote Community-Based Tourism Guidelines in Sukhothai Province, and a satisfaction assessment form to be distributed to users of the web application. The statistics used in this study were percentage, average and standard deviation. The results assessment of overall satisfaction was rated at a high level ($\bar{X} = 3.78$). The highest average was the web application design and layout rate at a high level ($\bar{X} = 3.79$).

Keywords: Web application, public relations, community based tourism

บทนำ

อำเภอศรีสัชชนาลัย และอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและน่าสนใจ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัย ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสวรรคโลก โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติให้มาท่องเที่ยว และสัมผัสกับธรรมชาติประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนได้ นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว แหล่งท่องเที่ยวชุมชนก็ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความสนใจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย การท่องเที่ยว

ชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยที่คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นการสร้างศักยภาพของคนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องไม่ทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ (สุนัยวิจิัย ธนาการอมสิน, 2561) ปัจจุบันการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สุนัยวิจิัย ธนาการอมสิน, 2562) อำเภอศรีสัชชนาลัย และอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เช่น

โฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน อีกหลายแห่งที่กำลังพัฒนาให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและตัดสินใจมาท่องเที่ยวในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลด้านการท่องเที่ยวอย่างสะดวกและรวดเร็วเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่สังคมโลกมีการขยายตัวและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สังคมถูกแวดล้อมไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งถูกจัดเก็บไว้ในเทคโนโลยีที่เชื่อมต่อกันได้ทั่วโลก เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และเป็นปัจจัยหลักที่ใช้ในการพัฒนา ติดต่อสื่อสาร และสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมไปถึงในแวดวงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ก็ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การรวบรวมและการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การสื่อสารของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ถูกจัดการด้วยเทคโนโลยี ถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในภาคการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการข้อมูลก่อนการเดินทางในการช่วยวางแผนและเป็นตัวเลือกรวมทั้งต้องการข้อมูลที่เป็นรายละเอียดระหว่างการเดินทางเพื่อเป็นแนวทางในการท่องเที่ยว การจัดการเรื่องที่พัก การเดินทางและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ถ้าปราศจากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น จะทำให้แรงกระตุ้นของนักท่องเที่ยวและความสามารถในการจองการเดินทางถูกจำกัดอย่างมาก (สยามล วิทยานรธนา, 2554) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวจึง ควรพัฒนาระบบและข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลที่นำเสนอต้องถูกต้อง เป็นปัจจุบัน นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทั้งชาวไทยและ

ชาวต่างชาติสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวก รวดเร็วเพื่อช่วยนักท่องเที่ยวเลือกตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและตรง ตามความต้องการของตนเอง

จากความสำคัญของเทคโนโลยีและข้อมูลสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีแนวคิดในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวอำเภอสุวรรณภูมิ และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยให้ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว นำเสนอในรูปแบบภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ 3 ภาษา เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมฟื้นฟูให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกิดการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว และยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนซึ่งจะทำให้เยาวชนรุ่นใหม่หันมาตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีที่มีอยู่ (สิริพรธนา พัวตะนะ และคณะ, 2566, น.5) เพราะข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในเว็บแอปพลิเคชัน สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ต้องการหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในเรื่องสถานที่การเดินทางที่จะเลือกท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน อำเภอสุวรรณภูมิ และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน 3 ภาษา ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน (ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ) ในจังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน 3 ภาษา

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอรับรอง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่การรับรอง COA No.: 043/2021 และได้นำวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle : SDLC) มาปรับใช้โดยในแต่ละระยะจะประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเบื้องต้นและวางแผน ผู้วิจัยดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และทำการสำรวจรูปแบบการประชาสัมพันธ์ เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนอำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จากแหล่งออนไลน์ สื่ออื่นๆ เอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (highly structured) โดยกำหนดข้อคำถามจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบแบบสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำไปสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงานของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย จำนวน 3 คน เพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์

2. การวิเคราะห์ระบบ นำผลการสำรวจจากแหล่งออนไลน์ สื่ออื่นๆ เอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์รูปแบบการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวฯ มาวิเคราะห์ และสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจาก 2 อำเภอ เพื่อเตรียมการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย

3. การออกแบบระบบ นำผลการศึกษาและสำรวจในข้างต้น มาออกแบบเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย

4. การนำไปใช้ สร้างเว็บแอปพลิเคชันด้วยโปรแกรม Visual Studio Code ซึ่งเป็นโปรแกรมแก้ไขและปรับแต่งโค้ด และใช้โปรแกรม Adobe

Photoshop ในการตกแต่งภาพ ทดลองใช้งานโดยบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 10 คน จากนั้นอัปโหลดไฟล์ข้อมูลไปติดตั้งไว้บนเครื่องบริการเว็บ (web server) โดยใช้ URL คือ <https://srisawanroute.com> และประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาแหล่งท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ จากผลการประเมิน พบว่า ด้านการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ด้านเนื้อหาแหล่งท่องเที่ยว มีคุณภาพอยู่ในระดับมา ($\bar{X} = 4.25$) ด้านภาษาต่างประเทศ มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.83$)

5. การบำรุงรักษาและประเมินผล ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ URL เว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ไว้บนเว็บไซต์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และช่องทางออนไลน์ต่างๆ จากนั้นสร้างแบบสำรวจความพึงพอใจการใช้งานเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ด้าน คือด้านเนื้อหา ด้านออกแบบ ด้านประโยชน์ ตามทฤษฎีของ ปรัชญนันท์ นิลสุข (2546) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของการออกแบบเว็บไซต์ จำเป็นต้องคำนึงถึงเนื้อหาและข้อมูล มัลติมีเดีย การนำไปใช้งานจริง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวและบุคคลในชุมชน ที่ทดลองใช้เว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 246 คน โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรและไม่กำหนดสัดส่วนของคอแครน (ธีรวิฑูมิ เอกะกุล, 2543) กำหนดสัดส่วนของประชากรเท่ากับ .20

ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% และใช้การสุ่มแบบสะดวก (convenience selection) จากนั้นรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบ นำมาวิเคราะห์ แปลผล และสรุปต่อไป

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน อำเภอสุวรรณภูมิ และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ บุคลากรในหน่วยงานของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย ดังนี้

1.1 จำนวนสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย มีสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว 2 รูปแบบ คือ 1) สื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แอปพลิเคชันของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เว็บไซต์ของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย และเฟสบุ๊คของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับใบปลิวสำหรับประชาสัมพันธ์ในจุดบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งต่างๆ และแจกในกิจกรรมจังหวัดเคลื่อนที่ของจังหวัดสุโขทัย

1.2 ปริมาณสื่อการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่มากพอสมควร แต่จะมีบางสื่อที่กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอาจไม่สามารถเข้าถึงได้หรือเข้าถึงได้ไม่สะดวก คือ สื่อออนไลน์

1.3 การเก็บข้อมูลจำนวนผู้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จะเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานจากแอปพลิเคชัน เก็บข้อมูลจำนวนผู้ชมเว็บไซต์ และเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

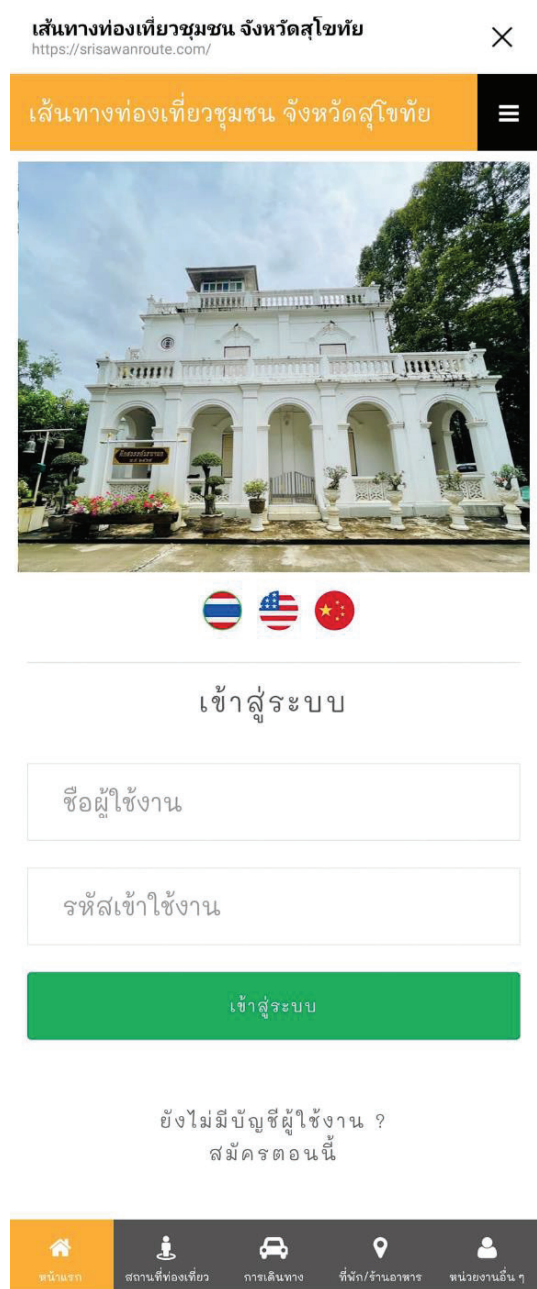
1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีดังนี้ การเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงอายุ (ผู้สูงอายุ) ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งประชาสัมพันธ์ออนไลน์ของสำนักงานได้อย่างสะดวก ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ หากมาแบบแบ็คแพ็ค (backpacker) ส่วนใหญ่จะเข้ามาประสานกับสำนักงาน โดยนักท่องเที่ยวจะนิยามหาข้อมูลจากทางออนไลน์ และสอบถามกับทางสำนักงานเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง ซึ่งทางสำนักงานจะมีศูนย์ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวจำนวน 3 ศูนย์ ศูนย์ที่ 1 อยู่ที่สถานีขนส่งผู้โดยสาร เมื่อนักท่องเที่ยวลงจากรถโดยสาร จะพบเจ้าหน้าที่ของสำนักงานและสอบถามข้อมูลได้ทันที ศูนย์ที่ 2 อยู่ที่ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ศูนย์ที่ 3 จะกระจายอยู่ ณ สถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัดสุโขทัย เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อุทยานแห่งชาติรามคำแหง เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานที่มีศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศจะทำงานร่วมกับตำรวจท่องเที่ยวไปด้วย

1.5 แนวทางการพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ในการพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ส่วนใหญ่แล้วทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุโขทัย จะได้รับข้อมูลหรือการร้องขอจากชุมชน เช่น ชุมชนอยากให้มีการจัดแหล่งท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมในสวนสาธารณะ หรืออยากให้มีการจัดงานประเภท Arts and Crafts หรือชุมชนพบเห็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางสำนักงานจะส่งเจ้าหน้าที่ไปสำรวจและประชุมร่วมกันเพื่อพัฒนาพื้นที่ หากสถานที่แห่งนั้นสามารถ

พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้จะมีการประชาสัมพันธ์ลงในสื่อออนไลน์ต่างๆ ของสำนักงาน แต่ในบางแหล่งยังไม่สามารถพัฒนาได้เนื่องจากการเดินทางยังไม่สะดวกและปัญหาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (เช่น จุดชมวิวิวเขาอก ต. แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย) สำนักงานจะทำโครงการของงบประมาณเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

1.6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ จากเจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย เกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ การเพิ่มข้อมูลในสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งแบบออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ คือ การท่องเที่ยวในรูปแบบ One Day Trip โดยกำหนดโปรแกรมสถานที่ท่องเที่ยวของฝากของดีประจำถิ่น ร้านอาหารที่ควรไปกินระบุไว้ในกำหนดการ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับวัน เวลาที่เปิด-ปิด ช่องทางการติดต่อสอบถาม และข้อมูลเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ โดยประมาณ

2. ผลการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน 3 ภาษา ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน (ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ) ในจังหวัดสุโขทัย

หน้าโฮมเพจ

เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย
<https://srisawanroute.com/place.php>

เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย

- อำเภอสวรรคโลก
- อำเภอศรีสัชนาลัย

สถานที่ท่องเที่ยว

สำนักพิมพ์โรงนาบ้านไร่
 ★★★★★
 รีวิว (1)

สถานีรถไฟสวรรคโลก
 ★★★★★
 รีวิว (1)

หน้าแรก สถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง ที่พัก/ร้านอาหาร หน่วยงานอื่นๆ

เมนูสถานที่ท่องเที่ยว

สถานีรถไฟ
 สวรรคโลก

เป็นสถานีรถไฟที่เปิดใช้งานตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2453 สร้างแยกออกมาจากสถานีรถไฟสายเหนือที่ชุมทางบ้านดารา ตำบลบ้าน

หน้าแรก สถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง ที่พัก/ร้านอาหาร หน่วยงานอื่นๆ

รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสัชนาลัย

รถประจำทาง

- จากสถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพฯ (หมอชิต 2) บริษัทขนส่ง จำกัด สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม โทร. 0 2537 8055-6, 0 2936 2852-66 หรือ www.transport.co.th

รถยนต์ส่วนบุคคล

- เส้นทางที่ 1 จากกรุงเทพฯ เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 101 ผ่านอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เข้าอำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ผ่านสี่แยกบ้านสวน เข้าอำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก

หน้าแรก สถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง ที่พัก/ร้านอาหาร หน่วยงานอื่นๆ

เมนูการเดินทางอำเภอสวรรคโลก

เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย

- อำเภอสวรรคโลก
- อำเภอศรีสัชนาลัย

ที่พัก ร้านอาหาร

บ้านส้มลิ้ม โฮมสเตย์

📍 : ต. เมืองบางยม อ. สวรรคโลก จ. สุโขทัย
 📞 : 081 910 8683
<https://www.facebook.com/Baansomlimhomestay/>

เลิฟวิว รีสอร์ท

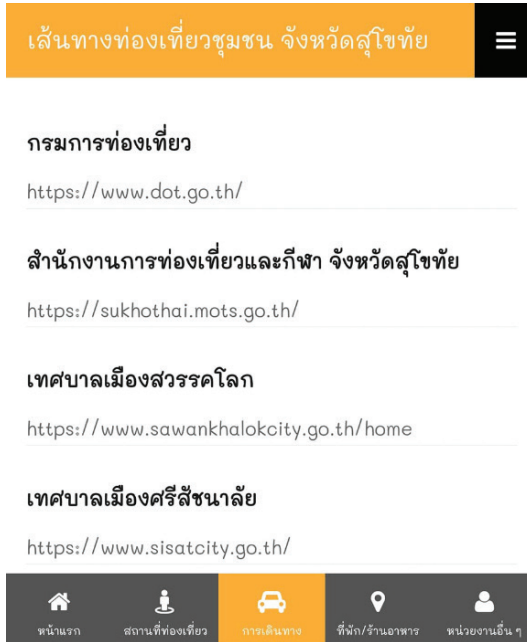
📍 : ต. ย่นยาว อ. สวรรคโลก จ. สุโขทัย
 📞 : 095 353 2332
<https://www.facebook.com/LoveviewResort/>

โรงแรมสบาย สบาย สุโขทัย

📍 : ต. ดลกองระจง อ. สวรรคโลก จ. สุโขทัย
 📞 : 055 609 678
<https://www.facebook.com/Sabai-Sabai-Resort-Sukhothai-1600000000000000/>

หน้าแรก สถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง ที่พัก/ร้านอาหาร หน่วยงานอื่นๆ

ที่พักและร้านอาหาร

หน่วยงานอื่น

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน 3 ภาษา

3.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 136 คน (55.3%) รองลงมาเป็นบุคคลในชุมชนอำเภอสวรรคโลก จำนวน 61 คน (24.8%) และเป็นบุคคลในชุมชนอำเภอศรีสัชนาลัย จำนวน 49 คน (19.9%) ดังตารางที่ 1

3.2 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านประโยชน์และการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ดังตารางที่ 2

3.3 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ภาพ มีความเหมาะสมและน่าสนใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) ดังตารางที่ 3

3.4 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ รูปแบบและขนาดอักษรที่ใช้เหมาะสม อ่านง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) ดังตารางที่ 4

3.5 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านประโยชน์และการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่เว็บแอปพลิเคชันเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
นักท่องเที่ยวน	136	55.3
บุคคลในชุมชนอำเภอสุวรรณภูมิ	61	24.8
บุคคลในชุมชนอำเภอศรีสัชนาลัย	49	19.9
รวม	246	100.0

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย โดยรวม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ
1. ด้านเนื้อหา	3.73	0.71	มาก
2. ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ	3.79	0.52	มาก
3. ด้านประโยชน์และการนำไปใช้	3.79	0.68	มาก
รวมทุกด้าน	3.78	0.14	มาก

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านเนื้อหา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ
1. ข้อมูลที่นำเสนอครบถ้วน	3.49	1.09	ปานกลาง
2. ข้อมูลที่นำเสนอมีความชัดเจน ถูกต้อง	3.68	1.01	มาก
3. ข้อมูลที่นำเสนอมีความน่าเชื่อถือ	3.84	0.91	มาก
4. ข้อมูลที่นำเสนอมีความน่าสนใจ	3.65	0.89	มาก
5. การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ภาพ มีความเหมาะสม และน่าสนใจ	3.97	0.88	มาก
รวมทุกข้อ	3.73	0.71	มาก

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ
1. การจัดวางภาพและข้อมูลมีความสมดุล เหมาะสม	3.91	0.80	มาก
2. การออกแบบเว็บแอปพลิเคชันมีความสวยงามน่าสนใจ	3.68	0.80	มาก
3. สี สัน ภาพที่สวยงามและทันสมัย	3.71	0.83	มาก

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ
4. รูปแบบและขนาดอักษรที่ใช้เหมาะสม อ่านง่าย	4.13	0.84	มาก
5. การแสดงผลของภาพ ตัวอักษร มีความรวดเร็ว	3.59	1.13	มาก
6. การจัดหมวดหมู่เนื้อหาง่ายต่อการใช้งาน	3.93	1.10	มาก
7. เว็บแอปพลิเคชันสะดวก ใช้งานง่าย	3.69	1.05	มาก
8. การเชื่อมโยงไปเพจท่องเที่ยวอื่นๆ มีความเหมาะสม	3.67	0.82	มาก
รวมทุกข้อ	3.79	0.52	มาก

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านประโยชน์และการนำไปใช้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ
1. เนื้อหาไม่เพียงพอต่อความต้องการ	3.50	1.05	มาก
2. ได้รับข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่สะดวก รวดเร็วมากขึ้น	3.81	0.93	มาก
3. กระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่จริง	3.77	0.94	มาก
4. เว็บแอปพลิเคชันมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน	3.81	0.86	มาก
5. เว็บแอปพลิเคชันเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ได้	3.92	0.82	มาก
6. ความพึงพอใจในภาพรวมต่อเว็บแอปพลิเคชัน	3.91	0.84	มาก
รวมทุกข้อ	3.79	0.52	มาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ SDLC เป็นแนวทางในการสร้างเว็บแอปพลิเคชันฯ โดยเริ่มจากการกำหนดความต้องการ โดยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการจากชุมชน นำมาวิเคราะห์ ออกแบบระบบ ต่อจากนั้นจึงพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ให้ผู้เชี่ยวชาญทดสอบการทำงาน

รวมทั้งความถูกต้องของเนื้อหา และประเมินผลพึงพอใจโดยผู้ใช้งาน ซึ่งระบบ SDLC จะทำให้เห็นการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันตามลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย ดำเนินการพัฒนาระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Stair and Reynolds (2012, p. 32) ; แสงเพชร พระฉาย และคณะ (2562, น. 91) ; เพ็ญศรี ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2558) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบสารสนเทศที่ถูกสร้างขึ้น มักจะขึ้นอยู่กับคุณภาพของระบบสารสนเทศที่มีความยืดหยุ่น มีประสิทธิภาพ เข้าถึงได้โดยง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้คุณภาพของ

ข้อมูลควรจะมีการมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ เป็นปัจจุบัน ครบถ้วน และจัดส่งให้กับผู้ใช้ในรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งระบบสารสนเทศที่จะมีคุณสมบัติดังกล่าว ควรมีการใช้งานจรรยาบรรณที่ดีและมีความเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจ โดยกระบวนการพัฒนาระบบควรประกอบไปด้วย การวางแผน (planning) การออกแบบ (design) การปรับปรุงและพัฒนา (improvement and development) การนำไปใช้งาน (implement) และการประเมินผลระบบ (evaluation)

ความพึงพอใจการใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการออกแบบและการจัดรูปแบบ ซึ่งการวางแผนด้านการออกแบบและจัดรูปแบบ ที่ดีจะช่วยดึงดูดผู้ใช้งาน และส่งเสริมให้เว็บแอปพลิเคชันเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับที่ Toubes *et al.* (2021) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคและการส่งเสริมการตลาดหลังการระบาดใหญ่ของโควิด 19 ผลการวิจัย พบว่า มีการใช้งานแหล่งข้อมูลออนไลน์เพิ่มมากขึ้นกว่าการสอบถามคนใกล้ชิดและผู้คนคาดหวังให้มีข้อมูลออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย ศุภอรรรถกร และคณะ (2565) ได้ศึกษา

เรื่อง การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน Wongwat เทียววัดเมืองไทย ผลประเมินจากผู้ใช้งานพบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ดังนั้น ระบบจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยววัดเมืองไทยให้นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อศึกษาวัดนั้นๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลความพึงพอใจ การใช้เว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสุโขทัย ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยอาจลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเพื่อระดมข้อมูลด้านการท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว อาจเพิ่มเติมเนื้อหาในรูปแบบอื่นๆ ได้ เช่น ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ เสียง ภาพ 360 องศา รวมถึงการเพิ่มเติมข้อมูลด้านภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม และของดีประจำท้องถิ่น จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจ และเป็นจุดเด่นในการประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย ศุภอรรรถกร, จิรายุ แสงศรี และอัญชลีกร คำหล้า. (2565). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน Wongwat เทียววัดเมืองไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา*, 5(1), 12-22.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข (2546). การประเมินคุณภาพเว็บข้อมูลสารสนเทศ. *รังสิตสารสนเทศ*, 9(1), 19-27.
- เพ็ญศรี ศรีสวัสดิ์, กฤษมันต์ วัฒนานรงค์ และ กานดา พูนลาภทวี. (2558). การพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมเทคโนโลยี. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 6(1), 78-87.

- ศูนย์วิจัย ธนาคารออมสิน. (2561). *การท่องเที่ยวชุมชน*. <https://www.gsb.or.th/GSB-Research.aspx>
- ศูนย์วิจัย ธนาคารออมสิน. (2562). *ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสู่ความยั่งยืน*. <https://www.gsbresearch.or.th/>
- สยามล วิทยารัตนา. (2554). *ความจริงเสมือน (virtual reality) : การนำไปใช้และผลกระทบด้าน
การท่องเที่ยว*. [http://www.etatjournal.com/mobile/index.php/menu-read-tat/menu-2011/
menu-2011-oct-dec/66-42554-technology-tourism](http://www.etatjournal.com/mobile/index.php/menu-read-tat/menu-2011/menu-2011-oct-dec/66-42554-technology-tourism)
- สิริพรรณษา พัวตะนะ, กัญสุชญา ทศนา, ภณศิริรา ตามใจเพียร และวศิน สุขสมบูรณ์วงศ์. (2566). *การศึกษาประเพณีลอยเรือสำเภาในแม่น้ำน่านและตัวอักษรจีนในศาลเจ้าแม่ทับทิมของชุมชน
ชาวจีนบ้านวังสัจจ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. *วารสารอักษราพิบูล*, 4(1), 1-20.
- แสงเพชร พระฉาย และคณะ. (2562). *การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อสนับสนุนรูปแบบ
เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 5(1), 88-100.
- Stair, R. M. & Reynolds, G. W. (2012). *Fundamentals of information systems* (6th ed.). Course
Technology.
- Toubes, D. R., Araújo Vila, N., & Fraiz Brea, J. A. (2021). Changes in consumption
patterns and tourist promotion after the COVID-19. *Journal of Theoretical and
Applied Electronic Commerce Research*, 16, 1332-1352.

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษา คาบสมุทรสทิงพระ

Cultural Tourism Guidelines for the Songkhla Lake Basin: Case Study of Sathing Phra Peninsula

ภัทริยา สังข์น้อย¹, ประภาพร ยางประยงค์¹, หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์¹

Pattareya Sungnoi¹, Prapaphon Yangprayong¹, Hathairat Wattanapruek¹

Received: 18 May 2023

Revised: 7 July 2023

Accepted: 25 September 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และ 3) แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในคาบสมุทรสทิงพระ จำนวน 22 คน และใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบตามสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีลักษณะสำคัญ คือ ดำเนินชีวิตตามวิถีโหนด-นา-เล และให้ความสำคัญกับความเชื่อและศาสนาที่นับถือ 2) นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งจุดประสงค์หลักของการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และ 3) แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาคือการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยการวางแผนแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ และการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกในชุมชน จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ และการพัฒนาที่พักที่ให้มีมาตรฐานประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระสามารถนำไปเป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระให้เป็นที่พึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวและรายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา, ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา, คาบสมุทรสทิงพระ

¹ อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

¹ Lecturer, Faculty of Management Science Songkhla Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the community context of the cultural tourism of the Sathing Phra Peninsula in the Songkhla Lake Basin, 2) the satisfaction of tourists towards the cultural tourism of the Peninsula, and 3) the guidelines for cultural tourism of the Peninsula. The study used a convenience sampling method of in-depth interviews of 22 people involved in cultural tourism of the Sathing Phra Peninsula and used the questionnaires of 400 Thai tourists who traveled to the location for cultural tourism. Data were analyzed by descriptive statistics. The results of the research were; 1) The community context of the cultural tourism of the Sathing Phra Peninsula in the Songkhla Lake Basin had an important characteristic: living life according to the Nod-Na-Le way and giving importance to beliefs and religions. 2) The tourists who travel for recreation were satisfied with the cultural tourism of the area at a high level. and 3) The guidelines for the cultural tourism of the area had created the identity of tourist attractions, participatory planning between communities and government agencies, creating awareness in preserving cultural tourism resources among community members, creating a cultural tourism route on the Sathing Phra Peninsula and development of standard accommodation. The benefits of this research were people involved in tourism in the Sathing Phra Peninsula area can be used as guidelines for determining development strategies and promoting cultural tourism on the Sathing Phra Peninsula to the satisfaction of tourists. In addition, it also increases tourists and the income of people in the community.

Keywords: The tourism guidelines, the cultural tourism, the cultural of Songkhla Lake Basin, the Songkhla Lake Basin, the Sathing Phra Peninsula

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าประเทศต้องเผชิญกับการขาดเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลมีนโยบายสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจหลายประการ ซึ่งการปรับปรุงการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานสากลเป็นนโยบายที่มีความสำคัญยิ่งนโยบายหนึ่งที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวของประเทศประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) การท่องเที่ยว

ในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ซึ่งการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งตามนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย โดยนำวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวมาสร้างคุณค่าและมูลค่าเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว จังหวัดสงขลาซึ่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคใต้ตอนล่างที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่สามารถเพิ่มคุณค่าและมูลค่าเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมเขตพื้นที่

คาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย อำเภอสิงหนคร สทิงพระ ระโนด และกระแสสินธุ์ ซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วิธีการดำเนินชีวิต โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นต้น แม้ว่า คาบสมุทรสทิงพระมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ แต่มีปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ที่พัก อาหาร วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์ (อดิสร ศักดิ์สูง และ วรุตม์ นาทิ, 2562) ดังนั้น การศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในประเด็นบริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นทุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และสร้างประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรภายในชุมชนจนนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาแบบยั่งยืน ช่วยให้อาณาเขตนักท่องเที่ยวและรายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาประกอบเพื่อช่วยให้การอธิบายแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์ ประชาชน ชุมชน นักวิชาการ วัฒนธรรม นักวิชาการพัฒนาชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ประกอบการในท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในคาบสมุทรสทิงพระ จำนวน 22 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ สำหรับกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ไม่ทราบจำนวนประชากรของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณ

ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ กัลยา วาณิชย์ปัญญา (2561) โดยกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้เพิ่มขนาดตัวอย่าง จำนวน 15 ตัวอย่าง รวมขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 400 ตัวอย่าง แต่เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาของการดำเนินการเก็บข้อมูลมีกลุ่มตัวอย่างมาเที่ยวเพียง 3 แหล่ง จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวจริงในแต่ละแหล่ง โดยจำนวนของนักท่องเที่ยวไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความสนใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ประกอบด้วย ศูนย์การเรียนรู้วิถีตาลโตนดรำแดง อำเภอสิงหนคร จำนวน 84 ตัวอย่าง การท่องเที่ยวตามรอยหลวงปู่ทวด อำเภอสทิงพระ จำนวน 157 ตัวอย่าง และตลาดริมน้ำคลองแดน อำเภอระโนด จำนวน 159 ตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (non-probability sampling) จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบตามสะดวก (convenience sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก การตระหนักทางวัฒนธรรม และความคิดเห็นโดยรวม
2. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ในการเก็บข้อมูลด้วยการสอบถามตัวอย่าง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทร

สทิงพระ และตอนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ รูปแบบคำถามเป็นตัวเลือกแบบตรวจสอบรายการ (checklist) และตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ รูปแบบคำถามเป็นตัวเลือกแบบมาตราส่วนค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ให้คณะวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเข้าไปสัมผัสปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และเข้าถึงวิธีการอธิบายปรากฏการณ์แบบคนใน (insider) โดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เป็นหลัก
2. การวิจัยเชิงปริมาณ ให้ผู้ช่วยนักวิจัยเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (document research) โดยคำนึงถึงบริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมของข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสังเกตนำมาวิเคราะห์ประกอบ และนำเสนอในรูปของข้อความแบบบรรยาย (descriptive)
2. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทร

สทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า ลักษณะสำคัญ คือ การดำเนินชีวิตตามวิถีไหนต-นา-เล กล่าวคือ มีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อกับการนำผลผลิตจากไหนตหรือต้นตาลไหนตมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ การทำนา และการทำประมงน้ำจืดในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และให้ความสำคัญกับความเชื่อและศาสนาที่นับถือ เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มี 4 ลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน มีแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิต ไหนต นา ไร่ คน ณ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร และศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิต ไหนต นา เล ณ ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ 2) การสักการะพระพุทธรูปและพระเกจิอาจารย์คุณูปการที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธไสยาสน์หรือพ่อเฒ่านอน ณ วัดจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ณ วัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ และหลวงพ่อเดิม ณ วัดเอก อำเภอกระแสดินธุ์ 3) การทำบุญตามประเพณีและความเชื่อ ในพื้นที่อำเภอสิงหนคร ได้แก่ การฉลองศาลเจ้าปู่ทวดเขาเขี้ยว ณ ตำบลหัวเขา และสมโภชปู่ทวดหัวเขาแดง ณ ตำบลหัวเขา พื้นที่อำเภอสทิงพระ ได้แก่ ประเพณีทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะและลากเรือพระโบราณ ณ วัดพะโคะ ตำบลชุมพล ประเพณีทอดผ้าป่าสามัคคี ปิดทองหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดและห่มผ้าพระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ วัดพะโคะ ณ ตำบลชุมพล ประเพณีสมโภชเจ้าแม่อยู่หัววัดท่ากระ หรือประเพณีดายาย่าน ณ วัดท่ากระ ตำบลคลองรี และประเพณีทำบุญเดือนหกห่มผ้าเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุและพระพุทธไสยาสน์หรือพ่อเฒ่านอน ณ วัดจะทิ้งพระ และพื้นที่อำเภอกระแสดินธุ์ ได้แก่ งานสมโภชหลวงพ่อเดิม ณ วัดเอก และงานสมโภชป้อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ วัดแหลมบ่อท่อ และ 4) การชมทัศนียภาพทางธรรมชาติ คือ ดูทิวตาลหมื่นต้น

นกหมื่นตัว วัวหมื่นตัว และบัวหมื่นดอก ณ อำเภอกระแสดินธุ์ องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) วิธีการเดินทางส่วนใหญ่ไม่มีรถโดยสารสาธารณะ ต้องใช้ยานพาหนะส่วนตัว และ 2) ป้ายแสดงบอกเส้นทางการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว มีน้อยและไม่มีความชัดเจน องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีเพียงพอตามบริบทของชุมชน แต่ร้านค้าและร้านอาหารที่ยังขาดผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นทางอัตลักษณ์ เพื่อนำเสนอนักท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านที่พักสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สรุปได้ 2 ประเด็น คือ 1) รูปแบบที่พักมีทั้งรีสอร์ทและโฮมสเตย์ แต่ไม่ค่อยเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวลักษณะเข้าไป-เย็นกลับ และเป็นลักษณะการท่องเที่ยวในรูปแบบของทางผ่านเพื่อไปต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่น และ 2) มาตรฐานการบริการของที่พัก ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวองค์ประกอบด้านกิจกรรมหรือการตระหนักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีกิจกรรมวิถีชาวบ้านโดยใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนสรุปได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ การทำนา การเคี้ยวน้ำตาลโตนด การปลูกพืชปลูกผัก 2) กิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อหรือศาสนา ได้แก่ การทำบุญ การฟังเทศน์ฟังธรรม และการปฏิบัติธรรม และ 3) กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การแข่งเรือ การจักรสาน การลอยลูกบิด ชมการแสดงรำโนราและรำพราน และกลองยาวสำหรับความคิดเห็นโดยรวม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น คือ

1) การสร้างอัตลักษณ์ของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่นเฉพาะถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม 2) การวางแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรเน้นการวางแผนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดแนวทางการสนับสนุนทรัพยากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ 3) การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวของคามสมุทรสทิงพระ ควรมีภาคีหลักเพื่อดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน 4) ชุมชนควรสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อการดำรงอยู่ที่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับสร้างคุณค่าและมูลค่าแก่นักท่องเที่ยว

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคามสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคามสมุทรสทิงพระ จากจำนวนนักท่องเที่ยว 400 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 68.25 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 มีสถานภาพโสด จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสงขลา จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.25 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 มีอาชีพเป็นนักเรียน-นักศึกษา จำนวน

150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ที่เหลืออีก ร้อยละ 62.50 รองลงมาลำดับที่ 1 และ 2 คืออาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 ตามลำดับ และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 5,000-10,000 บาท จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 2) ผล การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคามสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่คลองแดน จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.75 มาครั้งแรก จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 ลักษณะ การเดินทางมากับกลุ่มเพื่อน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.25 ใช้รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 ไป-กลับวันเดียว จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.75 และจุดประสงค์หลักของ การเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคามสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 5 ด้าน คือ แรงจูงใจ การจัดกิจกรรม การเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่พัก ตลอดจนความพึงพอใจโดยรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจของของนักท่องเที่ยวที่มีต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
คาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา**

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ด้านแรงจูงใจ	4.02	0.72	มาก
1.1 มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ	4.02	0.72	มาก
1.2 มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย	4.02	0.86	มาก
1.3 มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทางจิตใจ	4.15	0.84	มาก
1.4 มีการโพสต์และแชร์ภาพและข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะจำนวนมาก	3.79	0.98	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรม	4.09	0.72	มาก
2.1 มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีความสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.72	มาก
2.2 มีบุคลากรแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว	3.97	0.95	มาก
2.3 กิจกรรมทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวน่าประทับใจและก่อให้เกิดประสบการณ์	4.08	0.86	มาก
2.4 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม	4.12	0.86	มาก
3. ด้านการเดินทาง	3.97	0.75	มาก
3.1 การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก	4.05	0.85	มาก
3.2 มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย	3.93	0.91	มาก
3.3 การค้นหาพิกัดสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมีความแม่นยำ	3.92	0.97	มาก
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.82	0.77	มาก
4.1 มีสถานที่จอดรถที่เหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอ	4.01	0.91	มาก
4.2 มีร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองภายในแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากเพียงพอ	3.76	0.95	มาก
4.3 ความเหมาะสมของราคาสินค้าพื้นเมืองภายในแหล่งท่องเที่ยว	3.85	0.89	มาก
4.4 มีร้านอาหารพื้นเมืองจำหน่ายภายในแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากเพียงพอ	3.65	1.06	มาก
4.5 ความเหมาะสมของราคาอาหารพื้นเมืองภายในแหล่งท่องเที่ยว	3.76	1.05	มาก
4.6 มีสัญญาณโทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว	3.99	0.91	มาก
4.7 มีห้องน้ำบริการที่สะอาดและมีจำนวนเพียงพอ	3.68	1.05	มาก
5. ด้านสถานที่พัก	1.00	0.00	น้อยที่สุด
5.1 สถานที่พักใกล้แหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนมากเพียงพอ	1.00	0.00	น้อยที่สุด
5.2 ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานที่พัก	1.00	0.00	น้อยที่สุด
5.3 สถานที่พักใกล้แหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนมากเพียงพอ	1.00	0.00	น้อยที่สุด
5.4 ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานที่พัก	1.00	0.00	น้อยที่สุด
6. ด้านความคิดเห็นโดยรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว	4.11	0.73	มาก

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (ต่อ)

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
6.1 มีความประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยวนี้	4.15	0.81	มาก
6.2 มีความต้องการจะกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	4.10	0.83	มาก
6.3 มีความต้องการจะแนะนำให้บุคคลที่รู้จักมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	4.06	0.86	มาก
6.4 ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวนี้ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นได้	4.11	0.82	มาก

จากผลการศึกษาตามตารางที่ 1 พบว่า ด้านแรงจูงใจ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.00 ระดับความพึงพอใจสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าทางจิตใจ 2) มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย 3) มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ และ 4) มีการโพสต์และแชร์ภาพและข้อมูลผ่านสื่อสาธารณะจำนวนมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15, 4.02, 4.02 และ 3.79 ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.09 ระดับความพึงพอใจสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีความสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว 3) กิจกรรมทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวน่าประทับใจและก่อให้เกิดประสบการณ์ และ 4) มีบุคลากรแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.12, 4.09, 4.08 และ 3.97 ตามลำดับ

ด้านการเดินทาง นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.97 ระดับความพึงพอใจสามารถ

เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก 2) มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย และ 3) การค้นหาพิกัดสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีความแม่นยำ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.05, 3.93 และ 3.92 ตามลำดับ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.82 ระดับความพึงพอใจสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) มีสถานที่จอดรถที่เหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอ 2) มีสัญญาณโทรศัพท์หรืออินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว 3) ความเหมาะสมของราคาสินค้าพื้นเมืองภายในแหล่งท่องเที่ยว 4) ความเหมาะสมของราคาอาหารพื้นเมืองภายในแหล่งท่องเที่ยว 5) มีร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองภายในแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากเพียงพอ 6) มีห้องน้ำบริการที่สะอาดและมีจำนวนเพียงพอ และ 7) มีร้านอาหารพื้นเมืองจำหน่ายภายในแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากเพียงพอ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.01, 3.99, 3.85, 3.76, 3.76, 3.68 และ 3.65 ตามลำดับ

ด้านสถานที่พัก นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 1.00 ระดับความพึงพอใจเท่ากันทุกรายการ คือ 1) สถานที่พักใกล้แหล่งท่องเที่ยว

มีจำนวนมากเพียงพอ 2) ความเหมาะสมของ สิ่งอำนวยความสะดวกและความสะอาดเรียบร้อย ภายในสถานที่พัก 3) สถานที่พักใกล้แหล่งท่องเที่ยว มีจำนวนมากเพียงพอ และ 4) ความเหมาะสมของ สิ่งอำนวยความสะดวกและความสะอาดเรียบร้อย ภายในสถานที่พัก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 1.00 ทุกรายการ

ด้านความคิดเห็นโดยรวมต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.11 ระดับความพึงพอใจ สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ 1) มีความประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยวนี้ 2) ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวนี้ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นได้ 3) มีความต้องการจะกลับมาท่องเที่ยวใน แหล่งท่องเที่ยวนี้ และ 4) มีความต้องการจะแนะนำ ให้บุคคลที่รู้จักมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15, 4.11, 4.10 และ 4.06 ตามลำดับ

ดังนั้น จากการศึกษาบริบทชุมชนของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตามความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ พบว่า แนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาองค์ประกอบด้าน สิ่งดึงดูดใจ โดยการสร้างอัตลักษณ์ของกิจกรรมใน แหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่นเฉพาะถิ่น เพื่อ ดึงดูดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษา จัดกิจกรรมเรียนรู้วิถีโหนด-นา-เล และการปฏิบัติธรรมตามลอยหลวงปู่ทวดโดยใช้ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน โดยวันที่ 1 ใช้ศูนย์เรียนรู้วิถี ชีวิตโหนด นา ไร่ คน ณ ตำบลรำแดง และศูนย์ เรียนรู้วิถีชีวิต โหนด นา เล เข้าพักที่วัดเอกหรือ วัดพะโคะ วันที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติธรรม และวันที่ 3 กิจกรรมตามลอยหลวงปู่ทวดแนะนำสถานที่สำคัญ

ที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่ทวด และกลุ่มธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จัดกิจกรรม ทำบุญตามประเพณีกราบสักการะพระพุทธรูปและ พระเกจิอาจารย์คุณูปการ เพื่อเป็นสิริมงคล ซึ่ง เป็นการท่องเที่ยวแบบเข้าไป-เย็นกลับ เป็นต้น โดยใช้เส้นทางเดินทางจากสงขลา-สทิงพระ หรือกรณีที่มีการเดินทางจากจังหวัดสงขลาเพื่อไป จังหวัดนครศรีธรรมราช และกิจกรรมจำหน่ายสินค้า ชุมชนซึ่งเป็นผลผลิตจากโหนด-นา-เล เช่น ลูกตาล สด น้ำตาลสด ข้าวสาร และปลาแดดเดียว เป็นต้น การวางแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรเน้น การวางแผนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดแนวทางการ สนับสนุนทรัพยากรในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวที่สอดคล้องกันระหว่างชุมชนและ หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนควรสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อการดำรงอยู่ที่ยั่งยืนของ แหล่งท่องเที่ยวสำหรับสร้างคุณค่าและมูลค่าแก่นักท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านการตระหนัก ควรจัดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน คาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยมี ภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับ อติศร ศักดิ์สูง และวรุฒน์ นาทิ (2562) ได้นำเสนอ แนวทางในการพัฒนารูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรม เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทร สทิงพระ จังหวัดสงขลา ควรพัฒนาด้านที่พัก อาหารวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ และ การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ หทัยรัตน์ สวัสดิ์ (2563) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนควรพัฒนาการมีส่วนร่วมทาง การท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น การสร้าง จิตสำนึกทางการท่องเที่ยว โดยการให้ความรู้ และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากร

การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนาการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและแผนการตลาดต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และสอดคล้องกับ ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา (2564) ได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่านควรส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของที่ดีและการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่มีไปสู่คนรุ่นใหม่ และจากการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สามารถวิเคราะห์แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ และความคิดเห็นโดยรวมที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นองค์ประกอบด้านที่พักมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด ดังนั้น จึงควรปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบด้านที่พัก โดยการพัฒนาที่พักที่มีอยู่หรือที่กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการอยู่ในปัจจุบันให้มีรูปแบบที่เหมาะสม มีมาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวในด้านความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญใจ คงพันธ์ และภัทราวรรณ วังบุญคง (2564) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเขาควนย์ ในด้านบริการและความปลอดภัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสถานที่ท่องเที่ยว แต่ควรปรับปรุงให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก และสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ วิจิตรา บุญแล และคณะ (2564) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยววัดเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าราชานุสรณ์ อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปางด้านการคมนาคมมากที่สุดเพราะ

การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัยและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสารโชค ชูระนุติ และชนิด เผ่าพันธุ์ดี (2565) พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยด้านกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมา คือ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการเข้าถึงความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ ทั้งนี้ต้องอาศัยปัจจัยหลักสำคัญที่ส่งผลต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมผู้นำชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดใจ คือ มีวิถีชีวิตชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของการประกอบอาชีพ การเกษตรและการประมง และการแปรรูปผลผลิตจากการเกษตรและการประมง มีวัดเป็นจำนวนมาก แต่ละวัดจะพระพุทธรูปและพระเกจิอาจารย์ คุฎุบการที่มีชื่อเสียงให้พุทธศาสนิกชนได้กราบสักการบูชาเพื่อเป็นสิริมงคล มีการทำบุญตามประเพณีและความเชื่อที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชน และมีทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ คือ โหนด-นา-เล โดยแหล่งท่องเที่ยวคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบ

สงขลามีการตระหนักถึงวัฒนธรรมมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ การทำนา การเกี่ยว น้ำตาลโตนด การปลูกพืชปลูกผัก กิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อหรือศาสนา ได้แก่ การทำบุญ การฟังเทศน์ฟังธรรม และการปฏิบัติธรรม และกิจกรรมนันทนาการพื้นบ้าน ได้แก่ กีฬาพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน และการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งการตระหนักดังกล่าวส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น เห็นได้จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจ้างงานที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวและรายได้จากการจำหน่ายสินค้า และทรัพยากรในชุมชนถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว แม้ว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบด้านแรงจูงใจ การจัดกิจกรรม การเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อสถานที่พักน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาความคิดเห็นโดยรวมต่อแหล่งท่องเที่ยวพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีศักยภาพสอดคล้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวควรปรับปรุงจุดอ่อนที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องใช้ยานพาหนะส่วนตัว ป้ายแสดงบอกเส้นทางเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมีน้อยและไม่มีความชัดเจน ร้านค้าและร้านอาหารซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ยังขาดผลิตภัณฑ์

ที่มีความโดดเด่นทางอัตลักษณ์ เพื่อนำเสนอนักท่องเที่ยว และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่มีมาตรฐานที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลด้านแรงจูงใจ การจัดกิจกรรม การเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่พัก ไปกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรภายในชุมชนและส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษารูปแบบโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษาคาบสมุทรสทิงพระ

ข้อจำกัดการวิจัย

เนื่องจากบริบทของคาบสมุทรสทิงพระลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลของวิถีโหนด-นา-เล และความเชื่อหรือศาสนา ส่งผลให้การเก็บข้อมูลการวิจัยไม่สามารถกระจายไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้เนื่องจากไม่มีนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *ยุทธศาสตร์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564)*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสารโชค ฐานะนุติ และชนัด เผ่าพันธุ์ดี. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 12(1), 39-45.

- เพียงใจ คงพันธ์ และภัทรารวรรณ วังบุญคง. (2564). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเขาตูนย์จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 15-29.
- วิจิตรา บุญแล, เสรี วงษ์มณฑา, ซวลีย์ ณ ถลาง และกาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์. (2564). การศึกษาศักยภาพองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 46-55.
- ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ จังหวัดน่าน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 244-256.
- หทัยรัตน์ สวัสดิ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 2(1), 64-73.
- อดิสร ศักดิ์สูง และวรุฒม์ นาทิ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา. *วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 8, 102-123.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ
ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง

The Problem-based Learning Management for Computational Thinking Skill Development about Rectilinear Motion in Vocational Students

รุ่งทิพย์พร เสนหา¹, สิริินภา กิจเกื้อกุล^{2*}

Rungthipporn Saneaha¹, Sirinapa Kijkuakul^{2*}

Received: 21 May 2023

Revised: 14 July 2023

Accepted: 30 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง และ 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้าน ทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา ผู้เข้าร่วมวิจัย คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.1) สถาบันอาชีวศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการเลือก แบบเจาะจง รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน 2) แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ 3) แบบวัดทักษะ การคิดเชิงคำนวณ 4) ใบกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบแบบ สามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่สามารถพัฒนาทักษะการคิด เชิงคำนวณ ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดสถานการณ์ที่ใกล้ตัวและเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง พร้อมทั้งปู พื้นฐานวิธีการคำนวณอย่างง่าย เพื่อให้แบ่งปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อย และนำข้อมูลมาเขียนสรุป จัดเรียงเป็นขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้ ครูควรให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายถึงขั้นตอน การวางแผน ดำเนินการแก้ปัญหา รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน 2) การเปลี่ยนแปลง ด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ พบว่า นักศึกษามีทักษะการคิดเชิงคำนวณเพิ่มขึ้น สามารถเขียนอธิบาย นำเสนอ อภิปรายขั้นตอนการแก้ปัญหาได้ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งองค์ประกอบที่นักศึกษามีทักษะการคิด เชิงคำนวณมากที่สุดคือ การพิจารณารูปแบบของปัญหาได้ดีที่สุด รองลงมาคือการแยกส่วนประกอบ การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา และการการออกแบบอัลกอริทึม

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, การคิดเชิงคำนวณ, นักศึกษาอาชีวศึกษา

¹ นิสิตปริญญาโท, หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹ Masters degree student, Master of Education Program In Science Education, Naresuan University

^{2*} Corresponding Author Assistant Professor, Faculty of Education, Naresuan University

Abstract

The research aimed to study using a problem-based learning approach to develop the computational thinking skills of students in rectilinear motion and study changes in their skills. The participants derived from purposive sampling were 40 high vocational certificate students studying at a vocational institution in Loei Province. The research design was three cycles of classroom action research, and instruments included three lesson plans, a reflective form, a computational thinking test, and learning notes. The data were analyzed through content analysis and triangulation. The results indicated that the problem-based learning approach needs to focus on using a situation familiar with students' real lives and reviewing their prior knowledge and calculation skills. These enabled them to identify the situation as a big problem, break it into sub-problems, and then search for information and arrange that into steps of its solutions. Moreover, an instructor should allow students to discuss the solution process, exchange knowledge, and make suggestions with others. In addition, the findings of changes in computational thinking skills revealed that the students' computational thinking skills had increased. They wrote an explanation of the solution and presented it., The most improved components of computational thinking skills were pattern recognition, decomposition abstraction, and algorithm.

Keywords: Problem-based learning, computational thinking, vocational student

บทนำ

การจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เน้นสมรรถนะเฉพาะด้านด้วยการปฏิบัติจริง ซึ่งกลุ่มวิทยาศาสตร์จะอยู่ในหมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง ที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถคำนวณ ทดลอง แก้ปัญหา วางแผน ตรวจสอบ และประยุกต์ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในงานหรือสาขาวิชาที่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนต้องนำทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้เพื่อทำการแก้ปัญหา ดังจะเห็นได้จากการสร้างชิ้นงานหรือนวัตกรรมที่เข้าร่วมการแข่งขันต่างๆ ซึ่งล้วนเกิดจากการคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการคิดค้นผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่เข้าร่วมแข่งขัน ผู้เรียนต้องสนใจในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ โดยสิ่งที่นำมาใช้ในการประดิษฐ์ส่วนมากเป็น

การสนใจในเรื่องของการเคลื่อนที่ของวัตถุต่าง โดยเฉพาะการเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน และนำสิ่งที่พบเจอในชีวิตประจำวันนั้นมาอธิบายแปลความหมายออกมาในรูปแบบของตัวเลขจากการคำนวณในรูปของโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องใช้ทักษะและความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโจทย์ปัญหาที่มีตัวแปรกำหนดมาให้ (มีนตราพรหมรักษา, 2563, หน้า 102)

จากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากรายงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) เพื่อวัดความรู้และความคิดของนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 2 (ปวส. 2) ในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562 ในรายวิชา ทักษะการคิดและแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่รวมเอาความรู้

ในหมวดคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งคะแนน เฉลี่ยในระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 40.75 และ 40.04 คะแนน ซึ่งเมื่อดูผลคะแนนผลสอบของสถานศึกษา พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ สอดคล้องกับการทำแบบทดสอบ ท้ายบทเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง พบว่ามีผลการเรียน ร้อยละ 78.0 มีผลการเรียนเป็น 1 และ 1.5 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้เรียนสามารถบอกแค่ผลลัพธ์ของคำตอบได้ แต่ไม่สามารถอธิบายลำดับ ขั้นตอนที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาได้ มีเพียงส่วนน้อยที่สามารถอธิบายการแก้ปัญหาเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนตั้งแต่ต้นจนจบได้ เมื่อได้สอบถามผู้เรียนที่ไม่สามารถอธิบายลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหา ผู้เรียน กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็น รายวิชาที่บรรยายมากเกินไป มีตัวเลขที่ซับซ้อน ในเนื้อหาที่เรียนไม่มีตัวอย่างการอธิบายที่ทำให้สามารถอธิบายที่มาของปัญหาได้อย่างเป็นลำดับ ขั้นตอนของการแก้ปัญหา เนื้อหาและตัวอย่างไม่สามารถมองภาพได้ ถ้ามีตัวอย่างที่สามารถแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและสามารถที่จะใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ถ้าในตัวอย่างมีการบอกถึงหลักการและเหตุผลของปัญหาตามหลักทาง วิทยาศาสตร์ได้จริง จะทำให้นักศึกษามีความสามารถที่จะลำดับการแก้ปัญหาแบบเป็นขั้นตอน จะทำให้สามารถอธิบายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน และนำไปต่อยอดได้ (ณัฐธิดา กัลยาประสิทธิ์, 2564, หน้า 16)

การคิดเชิงคำนวณ (computational thinking) เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ได้แนวทางการหาคำตอบอย่างเป็น ลำดับขั้นตอน หรือการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ เป็นลำดับขั้นตอน สามารถนำไปปฏิบัติได้โดย บุคคลหรือคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้องและแม่นยำ (ยุการ์ธน์ พีชสิงห์, 2564, หน้า 49) ซึ่งสามารถ

นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา วิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียน ได้ใช้ความสามารถ ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ การแบ่งปัญหาใหญ่ ออกเป็นปัญหาย่อย การพิจารณารูปแบบ ของปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหา การพิจารณา สาระสำคัญของปัญหา การออกแบบอัลกอริทึม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 29) เมื่อผู้เรียน สามารถจัดลำดับความสำคัญของการแก้ปัญหา ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน จะทำให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการคิด วิเคราะห์ แยกแยะปัญหาได้อย่าง มีสติ และรอบครอบมากยิ่งขึ้น

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning/PBL) เป็นรูปแบบ การจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูจะใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจ และต้องการที่จะค้นคว้าหาข้อมูล มาช่วยแก้ปัญหาหรือทำให้ปัญหานั้นกระจ่าง มองเห็นแนวทางแก้ไข ทำให้เกิดการเรียนรู้และ สามารถที่จะผสมผสานความรู้นั้นๆ เก็บกักไว้ใน ความทรงจำเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้เรียนจะนำ ความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์พลอยแสง, 2561) ทั้งนี้สิ่งสำคัญใน การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ ปัญหา เพราะปัญหาที่ดีจะเป็นสิ่ง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด แรงจูงใจใฝ่แสวงหาความรู้ในการเลือกศึกษาปัญหา ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพื้นฐาน ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ประสบการณ์ ความสนใจและภูมิหลังของผู้เรียน ดังนั้น การกำหนดปัญหาจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลัก รวมถึงสภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหา ความรู้ของผู้เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ จะเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ

ด้วยตนเอง เฝื่อนหน้ากับปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 12)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ งานเครื่องกลและการผลิต ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงคำนวณ เพื่อให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิธีการแก้ปัญหาไปที่ละขั้นตอน รวมทั้งการแบ่งปัญหาที่ซับซ้อนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัด กิจกรรม ในการแก้ปัญหาอื่นๆ ได้ อันจะเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และหมวดวิชาอื่นๆ ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เมื่อจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.1)

สถาบันอาชีวศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ดำเนินการวิจัยตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนมี 3 วงจรปฏิบัติการ ซึ่งมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน 1) ขั้นวางแผน (Planning: P) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Acting: A) 3) ขั้นสังเกต (Observing: O) 4) ขั้นสะท้อนคิดการปฏิบัติ (Reflecting: R) (Kemmis and Mc Taggart, 1988 ; สิริณภา กิจเกื้อกุล, 2557, หน้า 149-152)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การเคลื่อนที่ในเส้นตรง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 3 แผน การเรียนรู้ใช้ เวลาทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1) นิยามการเคลื่อนที่ 2) การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรงตามแนวราบ 3) การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรงตามแนวตั้ง โดยผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.67 มีความเหมาะสมดีมาก

2. แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดการเรียนรู้จะบันทึกประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โดยแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ย 4.37 มีความเหมาะสมดี

3. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณโดยใช้วัดและประเมินผล นักเรียน หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 2 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์

ประกอบด้วย 7 ข้อคำถาม เป็นคำถามที่แสดงเหตุการณ์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยผลการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่า IOC เท่ากับ 0.88 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

4. ใบกิจกรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถาม ปลายเปิดประเภทอัตนัย โดยเน้นสถานการณ์ที่ครอบคลุมทั้ง 4 องค์ประกอบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการคิดเชิงคำนวณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับผู้เรียนจำนวน 3 แผน เป็นเวลาทั้งหมด 10 ชั่วโมง เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง นักศึกษาจะศึกษาสถานการณ์ปัญหาและวิเคราะห์เข้าสู่องค์ประกอบย่อยของการคิดเชิงคำนวณ มีการเขียนและแสดงวิธีการแก้ปัญหาลงในใบกิจกรรมในแต่ละขั้นพร้อมทั้งผู้วิจัยและครูผู้ร่วมสังเกตการจัดการเรียนรู้จะจดบันทึกการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่ในแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ เมื่อผู้วิจัยได้ทำการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นครบทุกแผนแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม นำผลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด ทำการค้นคว้าด้วยตนเอง ทำสะท้อนผล เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งถัดไป หลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ หรือ 3 วงจรปฏิบัติการ ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดในแต่ละวงจรปฏิบัติการ และวิเคราะห์ภาพรวมเมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจร รวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด จัดระเบียบเนื้อหาของข้อมูล เพื่อนำผลการวิเคราะห์และตีความไปปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยนำข้อมูลจากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้จากผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดการเรียนรู้ มาจัดกลุ่มให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน เช่นการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการจัดการเรียนรู้ให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน กำหนดรหัสและตีความหมายข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาเขียนรายงานสรุปเพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณในแต่ละขั้นการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไป

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เมื่อจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง

นำข้อมูลจากใบกิจกรรมและแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากการที่นักศึกษาทำใบกิจกรรมเป็นรายบุคคลในระหว่างที่จัดการเรียนรู้ และข้อมูลที่ได้จากแบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยเก็บข้อมูลเมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ครบ 3 วงจรปฏิบัติการ ตรวจการเขียนขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาของนักศึกษา ทำการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากนั้นทำการจัดกลุ่มและวิธีคิดที่หลากหลายของนักศึกษานำมาจัดระเบียบในองค์ประกอบของการคิดเชิงคำนวณ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา

(Decomposition, DE) 2) การพิจารณารูปแบบของปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหา (Pattern Recognition, PR) 3) การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา (Abstraction, AB) 4) การออกแบบอัลกอริทึม (Algorithms, AL) กำหนดรหัสของเนื้อหา เพื่อจัดหมวดหมู่ จัดกลุ่มประเภท และให้ความหมายของรายละเอียด และการแจกแจงรายละเอียด

ของเนื้อหาในแต่ละประเภทที่สร้างเกณฑ์ขึ้น ทั้ง 4 องค์ประกอบสรุปภาพรวมทั้งหมดว่าผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณในแต่ละวงจรปฏิบัติการในรูปแบบร้อยละและแสดงพัฒนาการตามองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างแสดงรหัสรูปแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมทักษะการคิดเชิงคำนวณ

ทักษะการคิดเชิงคำนวณ	รหัส (code)	ความหมาย	ตัวอย่างพฤติกรรม
การแยกส่วนประกอบและ	DE3 (ดีมาก)	นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น ส่วนย่อย และสามารถแก้ปัญหา	ความสูงต่างกัน ต้องทำให้การขวาง การโยน การปล่อย
	DE3 (ดีมาก)	ส่วนย่อยได้ถูกต้องและครบถ้วน อีกทั้งมีการเขียนอธิบายรายละเอียดของคำตอบ	จะต้องทำให้การตกถึงพื้นถึงพร้อมกัน (S30, 23 กุมภาพันธ์ 2566)
การแยกส่วนประกอบและการย่อย ปัญหา (DE)	DE2 (ปรับปรุง)	นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น ส่วนย่อย และสามารถแก้ปัญหา ส่วนย่อยได้ถูกต้อง แต่ไม่มีวิธีการเขียนอธิบายรายละเอียดของคำตอบ	ชั้น 1 โยน ชั้น 2 ขวาง ชั้น 3 ปล่อย (S13, 23 กุมภาพันธ์ 2566)
	DE1 (พอใช้)	นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น ส่วนย่อย แต่ไม่สามารถแก้ปัญหา ส่วนย่อยได้	การปล่อย การขวาง การโยน (S2, 23 กุมภาพันธ์ 2566)

ทำการวิเคราะห์ระดับของทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษาในภาพรวม โดยแยกข้อมูลให้ตรงกับรหัสของเนื้อหาที่กำหนดขึ้น นำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาแจกแจงความถี่ โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ของทั้ง 4 องค์ประกอบ เมื่อดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตอนสุดท้ายคือ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บ รวบรวมข้อมูลจาก เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบวัดการคิดเชิงคำนวณ และไปกิจกรรมการ

เรียนรู้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานซึ่งมีความหลากหลายของ แหล่งข้อมูล นำเชื่อถือได้โดยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้าน เครื่องมือวิจัย (method triangulation)

สรุปผลการศึกษา

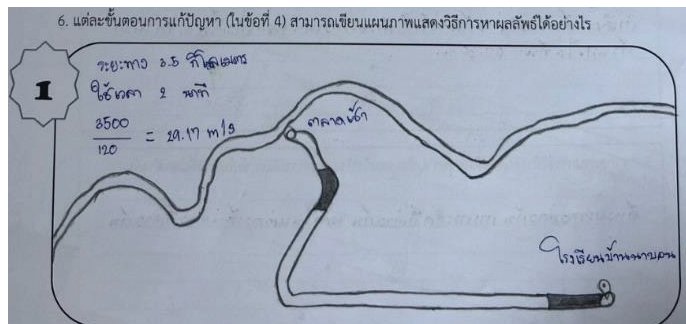
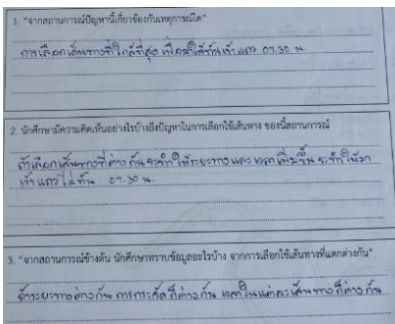
จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง สรุปผลการวิจัยตามคำถามวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ

ของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหาเป็นขั้นที่ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์ขึ้นมาโดยมีการตั้งสถานการณ์ที่เกี่ยวกับหาเส้นทางที่ใกล้และต้องเลี้ยวเส้นทางที่มีสิ่งกีดขวางเพื่อให้มาทันเข้าแถวตอน 7.30 น. เป็นสถานการณ์ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ซึ่งต้องให้ผู้เรียนคำนวณหาเส้นทางที่ใกล้เพื่อให้ทันเวลา พบว่า แม้ผู้เรียนจะให้ความสนใจกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ แต่ก็ยังไม่

สามารถแยกปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อยได้ เนื่องจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ยาวเกินไป ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 จึงได้มีการปรับสถานการณ์ปัญหาให้กระชับและดึงแผนที่เข้ามาให้ผู้เรียนได้แยกปัญหา พบว่า ผู้เรียนบางคนไม่แยกปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อยได้ สาเหตุเนื่องจากไม่สามารถอ่านแผนที่ที่กำหนดมาในโจทย์ได้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 จึงได้ตั้งสถานการณ์ที่เป็นเกี่ยวกับการตกอย่างอิสระของวัตถุโดยให้ผู้เรียนได้ทดลองจริง พบว่า ผู้เรียนสามารถที่จะแยกปัญหาเป็นปัญหาย่อยๆ ที่ละปัญหาได้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวอย่างใบกิจกรรมการเขียนปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในวงจรปฏิบัติการที่ 1 (S10, 2 กุมภาพันธ์ 2566)

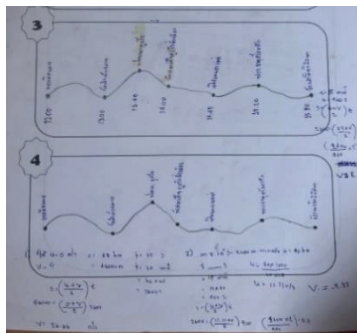
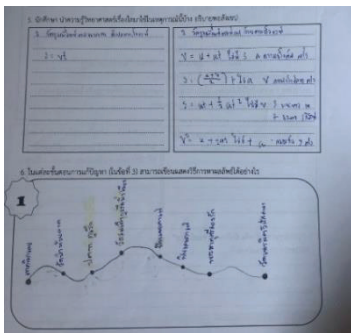
ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นที่ผู้วิจัยให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา และอธิบายถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาได้ โดยผู้วิจัยมีการถามคำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียน พบว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ผู้เรียนยังไม่มี ความมั่นใจในคำตอบ ข้อมูลที่เขียนลงในใบกิจกรรมมีความกำกวม ไม่สามารถเขียนอธิบายลงในใบกิจกรรมได้ ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 3 จึงมีการปรับถึงข้อคำถามที่ใช้กระตุ้นผู้เรียน และมีการเข้าไปอธิบายรายบุคคล พบว่า ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจและเขียนเป็นข้อสรุปเป็นความรู้ของตนเองในใบกิจกรรมมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยให้นักศึกษามีการทำงานเป็นกลุ่มหรือกระบวนการที่นักศึกษาได้ทำงานแบบร่วมมือกัน โดยที่นักศึกษามีการจัดกลุ่มเพื่อหาสาระสำคัญที่ใช้ในการแก้ปัญหา ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่า ผู้เรียนยังไม่มี ความมั่นใจในคำตอบ รวมทั้งเขียนสาระสำคัญของปัญหาได้ 1-2 ชั้น ดังนั้น ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 3 จึงมีการปรับกลุ่มผู้เรียนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความรู้ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนเกิดทักษะการพิจารณาสาระสำคัญของปัญหามากขึ้น ผ่านการวางแผน การพูดคุยในช่วงทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่นักศึกษาจะสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า โดยนักศึกษาจะมีการนำเสนอความรู้ที่ตนเองได้ศึกษา ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่าผู้เรียนยังไม่สามารถที่จะสังเคราะห์ข้อมูลได้สาเหตุเนื่องจากพื้นฐานการคำนวณ การใช้สูตรในการแก้โจทย์ปัญหายังต่ำ ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการ

ที่ 2 3 จึงได้ยกตัวอย่างพร้อมแสดงขั้นตอนวิธีการคำนวณหาคำตอบเพื่อปูพื้นฐานก่อนที่จะเริ่มทำการสังเคราะห์ปัญหา พบว่า ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งการเลือกใช้สูตรเพื่อทำการแก้ปัญหามาอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่มทำให้เกิดทักษะการพิจารณาสาระสำคัญของปัญหาได้ดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพแสดงตัวอย่างการพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา จากการสังเคราะห์ข้อมูลและการเลือกใช้สูตรการเคลื่อนที่เพื่อหาคำตอบของปัญหาที่เลือก (S27, 16 กุมภาพันธ์ 2566)

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้วิจัยให้นักศึกษานำข้อมูลที่สรุปได้มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ผ่านการเลือกวิธีการหาคำตอบที่เหมาะสม จากสถานการณ์ที่กำหนด โดยขั้นนี้ นักศึกษาจะมีการนำเสนอข้อมูลการแก้ปัญหาก็แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่า มีการเขียนเป็นความเรียง ไม่มีการเขียนเป็นขั้นตอน นักศึกษาวาดแค่รูปแผนที่เส้นทางแต่ไม่อธิบายหรือเขียนขั้นตอนลงในใบกิจกรรม ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ผู้วิจัยได้มีการอธิบายวิธีการเขียนขั้นตอนการแก้ปัญหารวมถึงการเลือกสัญลักษณ์มาใช้แทนคำตอบ พบว่า นักศึกษาได้มีการเขียนสรุปขั้นตอนปัญหาที่ดีขึ้น รวมทั้งได้มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อมาอธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหามาเขียนเป็นแผนผัง

ค่าคำตอบ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่าผู้เรียนไม่สามารถที่จะเขียนเป็นแผนผังขั้นตอนการแก้ปัญหามาจนถึงขั้นสุดท้าย และในขั้นตอนของการนำเสนอยังมีปัญหาในเรื่องของการใช้คำและยังประหม่าในการนำเสนอ ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 3 จึงมีการปรับและยังแนะนำขั้นตอนการนำเสนอรวมถึงการใช้คำในการนำเสนอการแก้ปัญหามา พบว่า ผู้เรียนมีการเขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาก็ชัดเจนและเขียนจนถึงขั้นสุดท้ายรวมทั้งยังมีการนำเสนอ อภิปรายการแก้ปัญหาก็ดีขึ้น

2. นักศึกษาอาชีวศึกษา เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง หรือไม่อย่างไร

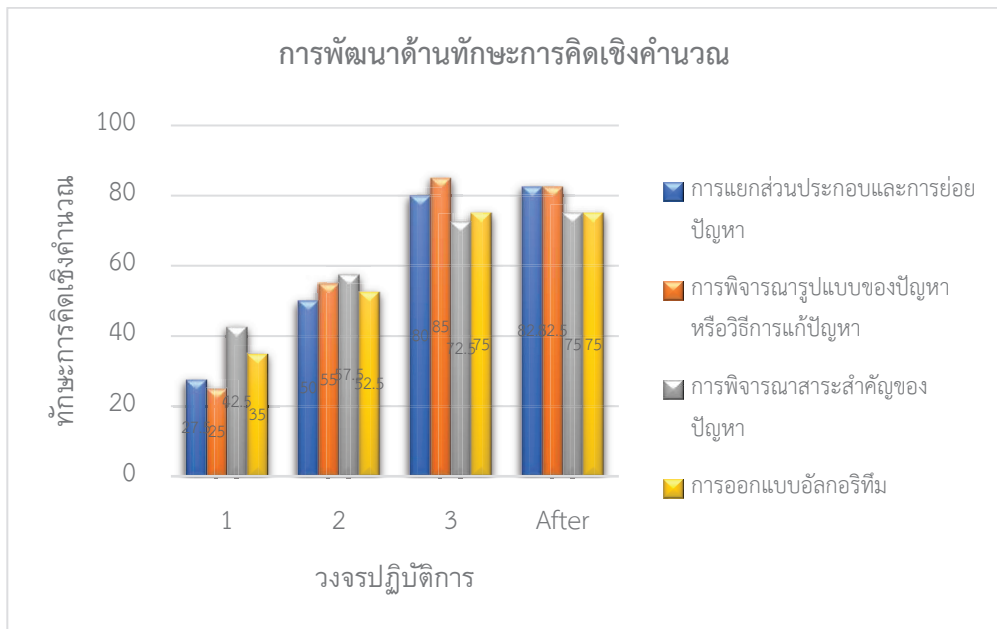
ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานจากขั้นสรุปและประเมิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากใบกิจกรรมและแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ ของนักศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากผู้เข้าร่วมวิจัย โดยในแต่ละ

วงจรของการปฏิบัติการวิจัยในแต่ละวงจรจะให้นักศึกษาทำไปกิจกรรมหลังจากทำกิจกรรมการเรียนรู้อันครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ซึ่งทักษะการคิดเชิงคำนวณมี 4 องค์ประกอบได้แก่

- 1) การแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา
- 2) การพิจารณารูปแบบของปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหา
- 3) การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา
- 4) การออกแบบอัลกอริทึม

แผนภาพที่ 1 พัฒนาด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ
ของนักศึกษาผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา จะสังเกตได้ว่านักศึกษามีการแยกประเด็นปัญหา ออกเป็นปัญหาย่อยในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มีการแบ่งปัญหาการเดินทางที่ไม่ชัดเจนกับ สถานการณ์คิดเป็นร้อยละ 27.5 ส่วนวงจรปฏิบัติการที่ 2 3 และแบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ นักศึกษามีการแบ่งปัญหาออกเป็นปัญหาย่อยได้ โดยในแบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ที่นักศึกษา แบ่งปัญหาย่อยได้ดีที่สุดคิดเป็นร้อยละ 82.5

การพิจารณารูปแบบของปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหา ของนักศึกษามีทักษะที่พัฒนา ขึ้นจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 ที่นักศึกษาไม่สามารถ แยกรูปแบบของปัญหาได้ และไม่เขียนอธิบาย

ลงไปกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 25 ส่วนวงจร ปฏิบัติการที่ 2 3 และแบบวัดทักษะการคิด เชิงคำนวณนักศึกษาสามารถที่จะแยกรูปแบบ การเดินทางเขียนอธิบายวิธีการเดินทางของปัญหา ได้มากขึ้น โดยในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ที่นักศึกษา สามารถแยกรูปแบบปัญหาได้ดีที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 85

การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา พบว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาไม่เขียน สาระสำคัญที่จะใช้แก้ปัญหาการเดินทางได้ ผู้วิจัย จึงได้แนะนำและอธิบายถึงการพิจารณาสาระสำคัญ ของปัญหา คิดเป็นร้อยละ 42.5 ส่วนในวงจรปฏิบัติ การที่ 2 3 และแบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ

นักศึกษามีพัฒนาการในการพิจารณาสาระสำคัญที่ดีขึ้นมีการเขียนถึงวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นวิธีการคำนวณได้ถูกต้อง ซึ่งค่าร้อยละที่นักศึกษาพิจารณาสาระสำคัญของปัญหาได้ดีที่สุดคือแบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ ที่มีค่าร้อยละ 75

การออกแบบอัลกอริทึม พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาบางคนมีปัญหาในเรื่องของการเขียนเรียงลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหาของการเดินทาง ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาได้ คิดเป็นร้อยละ 35 ส่วนในวงจรปฏิบัติการที่ 2-3 นักศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการเขียนเรียงลำดับขั้นตอนการเดินทาง บอกสถานที่ บอกเวลา บอกความเร็วลงในใบกิจกรรมชัดเจน รวมถึงการเขียนลำดับการทำให้สิ่งของตกถึงพื้นได้ชัดเจน และแบบวัดทักษะการคิดเชิงคำนวณ นักศึกษาสามารถที่จะเขียนเรียงลำดับการเดินทาง การทำให้สิ่งของตกถึงพื้นพร้อมกันได้ชัดเจน แต่ยังมีนักศึกษาบางคนที่ไม่เขียนอะไรลงไปเลย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษาอาชีวศึกษา เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง พบว่า มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา ผู้วิจัยควรกำหนดสถานการณ์ขึ้นมา ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะมีสถานการณ์ที่ให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษา และทำการแยกประเด็นปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อย โดยขั้นนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถแยกปัญหาใหญ่ที่กำหนดให้ ออกเป็นปัญหาย่อยๆ ทีละปัญหา ซึ่งความคาดหวังระหว่างปฏิบัติกิจกรรม คือ นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา มีการตอบโต้ในชั้นเรียน และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาที่กำหนดให้

ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นที่ผู้วิจัยให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา และอธิบายถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ ควรมีการถามคำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียน จากนั้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจและเขียนข้อมูลที่สรุปเป็นความรู้ของตนเองลงไปในกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า เป็นขั้นตอนการทำงานเป็นกลุ่ม หรือกระบวนการที่นักศึกษาได้ทำงานแบบร่วมมือกัน โดยที่นักศึกษาจะมีการจัดกลุ่ม มีการวางแผนและปฏิสัมพันธ์กันในการศึกษาหาข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ปัญห การหาเส้นทาง การศึกษาแผนที่ในสถานการณ์ที่กำหนด เช่น แผนที่ตัวเมืองเลย แผนที่เส้นทางสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย เป็นต้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะทำให้มีช่วงเวลาที่นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานจากขั้นสรุปและประเมินค่าคำตอบ โดยความคาดหวังของผู้วิจัยคือ นักศึกษาสามารถที่จะนำเสนองานได้อย่างถูกต้องในวิธีการแก้ปัญหา พร้อมทั้งให้สามารถที่จะนำเสนอได้ดีเป็นตัวอย่างให้เพื่อน ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Greenwald (2000) กล่าวว่า การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ในขณะที่เดียวกันยังคงรักษารูปแบบของการเรียนในชั้นเรียนและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเพราะผู้เรียนได้เลือกปัญหาและวิธีการเรียนบนพื้นฐานของพัฒนาการ และสอดคล้องกับ รัชชพร โพธิ์น้อย และ อัญชลี ทองแถม (2561) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบเน้นปัญหาเป็นฐาน จะช่วยให้ผู้เรียนเลือกสรรสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองเกิดการ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาได้รับความรู้ใหม่จากการศึกษา

ค้นคว้าด้วยทฤษฎีวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่เรียนรู้จัก การตัดสินใจการให้ความเห็นการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ และความกระตือรือร้นต่อการเรียน เกิดการเรียนรู้อย่างบูรณา การนอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ยังเน้นถึงการเรียนรู้ส่วนร่วม จากกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนา บุคลิกภาพที่มีความเป็นตัวเอง มีความคิดริเริ่ม คิดเป็นมีความมั่นใจ กล้าที่จะเผชิญปัญหาและใช้หลักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รวมทั้งเป็นการฝึกฝนนิสัย การศึกษาค้นคว้าเป็นพฤติกรรมจำเป็นของการเรียนรู้ ตลอดชีวิต จากการสะท้อนพบว่า สถานการณ์ ปัญหาที่กำหนดให้หากเป็นสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน นักศึกษาจะให้ความสนใจและร่วมมือกันในการที่จะอภิปรายถึงประเด็นปัญหาใหญ่แยกเป็นปัญหาย่อย

2. นักศึกษาอาชีวศึกษา เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ เรื่อง การเคลื่อนที่ในแนวเส้นตรง

ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ การพิจารณารูปแบบของปัญหาได้ดีที่สุด รองลงมาคือการแยกส่วนประกอบ การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา และการการออกแบบอัลกอริทึมตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 จนถึงวงจรปฏิบัติการที่ 3

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ในเรื่องการแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา เมื่อนักศึกษาได้ทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 1 ที่เป็นขั้นกำหนดปัญหาจากการจัดการเรียนการสอน ที่นักศึกษาได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ในขั้นนี้ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ได้มีการแบ่งข้อมูลที่มีเป็นปัญหาย่อยเพื่อให้แก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น รวมทั้งยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในกลุ่ม ในเรื่องการพิจารณา

รูปแบบของปัญหา นักศึกษาได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา เพื่อระบุสิ่งที่สถานการณ์กำหนดให้ เมื่อได้มีทำกิจกรรมในขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา นักศึกษาเกิดการคิดหาสิ่งที่ประเด็นปัญหา และยังคงระบุนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการแก้ปัญหา ทำให้เกิดการวิเคราะห์สถานการณ์ออกมาปัญหานั้นได้มากขึ้น การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา เมื่อนักศึกษาได้เขียนข้อค้นพบที่เป็นประเด็นปัญหาในขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ที่นักศึกษาได้มีโอกาสค้นคว้าหาข้อมูลได้อย่างอิสระ จะทำให้เกิดการจับประเด็นในการเขียนสาระสำคัญของปัญหารวมทั้งเมื่อได้มีการฝึกฝนการแก้โจทย์ ซึ่งในขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ นักศึกษาได้มีการศึกษารูปแบบของปัญหาแล้วอธิบายข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญ ทำให้เกิดทักษะในด้านพิจารณาสาระสำคัญของปัญหาได้ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลได้อย่างอิสระ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันเพื่อหาสาระสำคัญของปัญหา สอดคล้องกับพิชฌยานิน ศิริหาล้า (2561) การใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหา ที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการแยกแยะปัญหา หา รูปแบบของปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา และ ฝึกการออกแบบลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนสามารถนำไปแก้ไขกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ ผ่านกิจกรรมต่างๆ และการทำงานเป็นทีม สุดท้ายการออกแบบอัลกอริทึม เมื่อนักศึกษาได้ทำกิจกรรมขั้นการสรุปและประเมินค่าของคำตอบออกมา ซึ่งการที่ได้มีการให้นักศึกษาสรุปขั้นตอนในวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองและลงมือเขียนขั้นตอนการแก้ปัญหา และนำขั้นตอนการแก้ปัญหาไปนำเสนอหน้าชั้นเรียนที่อยู่ในกิจกรรมขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอประเมินผลงานเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการนำเสนอและประเมินตนเอง ทำให้เกิดทักษะการออกแบบอัลกอริทึมได้สอดคล้องกับ

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นวิธีการที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งนักเรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ โดยการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาปลายเปิด ปัญหานี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจและเกิดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ นราลักษณ์ ผ่องปัญญา (2560) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหามาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา โดยนักเรียนจะต้องศึกษาปัญหานั้นๆ ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่ออภิปรายปัญหาได้ โดยการนำข้อมูลและประสบการณ์ที่นักเรียนมีอยู่หรือค้นพบใหม่จากการค้นคว้าและกระบวนการคิด มาวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหานั้นๆ ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง จนสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ในที่สุด และสอดคล้องกับ Bayat & Tarmizi (2012) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา

เป็นฐาน เป็นวิธีการสอนที่ทำทนายนักเรียนได้เรียนรู้ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อหาทางออกของปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ต้องดึงดูดความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และเป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้เนื้อหาที่สนใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้อื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ คิดอย่างมีลำดับขั้นตอน เช่น การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา การเรียนรู้แบบ Coding การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นต้น

2. การทำแบบทดสอบการคิดเชิงคำนวณ ควรมีการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังจากจัดกิจกรรมเสร็จ เพื่อที่จะทำให้สามารถที่จะความก้าวหน้าของผู้เรียนได้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ พลอยแสง. (2561). การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. *สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต*, (1), 280-289.
- ณัฐธิดา กัลยาประสิทธิ์. (2564). *การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนต์และการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธัชพร โพธิ์น้อย, อัญชลี ทองเอม. (2561). การใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสองพี่น้อง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*, 6(3), 305-316.
- นราลักษณ์ ผ่องปัญญา. (2560). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้แนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิชญานิน ศิริหาล้า. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ (computational thinking) และการทำงานเป็นทีม ในวิชาฉันทศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มินตรา พรหมรักษา. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับวิดีโอช่วยสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ยุภารัตน์ พีชสิงห์. (2564). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ เครื่องช่วยสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ทิศทางสำหรับศตวรรษที่ 21. จุลติสการพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). คู่มือการใช้หลักสูตร สาระเทคโนโลยีวิทยาการคำนวณ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Greenwald, N. L. (2000). Learning from problems. *The Science Teacher*, 67, 28-32.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University Press.
- Bayat, S., & Tarmizi, R. A. (2012). Effects of problem-based learning approach on cognitive variables of university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 3146-3151.

การศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

A Study of Local Knowledge Space Construction Process of Kwan Phayao Fisherfolks Community to Promote Lifelong Learning

วสันต์ สรรพสุข¹

Wasan Sapphasuk¹

Received: 20 October 2023

Revised: 1 December 2023

Accepted: 12 December 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ 2) ศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผ่านการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้านจาก 4 ชุมชนที่ได้มาจากการเลือกแบบบอลล์หิมะ ระยะที่ 2 ศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 2) เด็กและเยาวชน 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) ผู้บริหารสถานศึกษา และ 5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม-กันยายน 2566 และใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้และแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีการร่วมสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นในลักษณะของความรู้เชิงสถานการณ์บนฐานประสบการณ์ภายใต้การปะทะผลานกับความรู้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของภาครัฐ และบริบทความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา ประกอบด้วย 3 ปฏิบัติการ ได้แก่ ปฏิบัติการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ ปฏิบัติการสร้างเครือข่ายและอำนาจต่อรอง และปฏิบัติการเชิงสถาบันและเชื่อมโยงเครือข่าย 2) รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีลักษณะเป็นองค์รวมและมีความเป็นพลวัตสะท้อนพื้นที่ความรู้ของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านและบริบทเชิงพื้นที่กว๊านพะเยา โดยมีสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านเป็นศูนย์กลาง และมีองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอด

¹ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ Lecturer, School of Education, University of Phayao Email: wasan.sa@up.ac.th

ชีวิตที่เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นองค์รวม ได้แก่ ผู้อำนวยการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และผู้เรียนทุกช่วงวัย

คำสำคัญ: พื้นที่ความรู้ท้องถิ่น, ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน, กว๊านพะเยา, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

The study aims to: 1) study the process of the construction of local knowledge space in Kwan Phayao fisherfolks communities, Muang District, Phayao Province, and 2) to study and synthesize lifelong learning models based on local knowledge of Kwan Phayao fisherfolks communities. This research used qualitative research methods. Data collection was divided into two phases: Phase 1, studied the construction of local knowledge space in the Kwan Phayao fisherfolks communities by using documents, observation, and interviews with local fishermen from four communities derived from snowball selection. Phase 2, studied and synthesized lifelong learning models based on local knowledge of communities by collecting interview data from key informants derived from purposive sampling who were: 1) Kwan Phayao local fishermen, 2) children and youth, 3) teachers and educational personnel, 4) school administrators, and 5) a member of local administrative organization. The data was collected from March to September 2023. Knowledge space concept and lifelong learning concept were employed as frameworks for studying and analyzing data.

It was found that: 1) The Kwan Phayao fisherfolks communities have co-created a local knowledge space in the form of situational knowledge based on the experiences of local fishermen that contested and articulated with scientific knowledge, natural resource management of the government, and socio-economic dynamic of communities in the area around Kwan Phayao. There were 3 operations: (i) learning and experiential operations, (ii) networking and negotiating operations, and institutional and (iii) connecting network operations. 2) Lifelong learning models based on local knowledge of Kwan Phayao fisherfolks communities are holistic and dynamic, reflecting the knowledge space of local fisherfolks communities and the area around Kwan Phayao. Particularly, the local fishery learning field is considered as the center. Moreover, the elements of lifelong learning connect holistically including learning facilitators, learning resources, learning advocates, and learners of all ages.

Keywords: Local knowledge space, fisherfolks community, Kwan Phayao, lifelong learning

บทนำ

“กว๊านพะเยา” เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ ในลุ่มแม่น้ำอิงและภาคเหนือตอนบน เกิดจากการรวมน้ำในหนองน้ำ แม่น้ำ และลำห้วยต่างๆ

ที่ไหลมาจากเทือกเขาผีปันน้ำ จนกลายเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ภายหลังการสร้างประตูกันแม่น้ำอิงทางทิศใต้ของกว๊านพะเยา ในปี พ.ศ. 2482 เป็นต้นมา ขณะเดียวกันกว๊านพะเยายังเป็นแหล่งกำเนิด

ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมของคนผู้คนรอบกว๊านพะเยา ชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ผูกติดกับกว๊านพะเยา ทั้งการอุปโภค บริโภค และการประกอบอาชีพต่างๆ (พระธรรมวิมลโมลี, 2542; อัมพชชัย เอื้อหยิ่งศักดิ์ และสมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว, 2559; มนตรา พงษ์นิล, 2562) กว๊านพะเยามีได้เป็นเพียงพื้นที่แหล่งน้ำทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ความรู้ในการสร้างสรรค์ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน การต่อสู้ ต่อรอง และช่วงชิงจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนรอบกว๊านพะเยาในปัจจุบัน

ประมงพื้นบ้านเป็นหนึ่งในอาชีพ ภูมิปัญญา และความรู้ท้องถิ่นที่สำคัญของผู้คนรอบกว๊านพะเยาและลุ่มแม่น้ำอิงโดยเฉพาะผู้คน 9 ตำบล 17 ชุมชนรอบกว๊านพะเยา (พัชรินทร์ สืบดี และคณะ, 2563) โดยชาวประมงพื้นบ้านในแต่ละชุมชนได้สะสมความรู้และภูมิปัญญาในการทำประมงที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงพัฒนาการของชุมชนรอบกว๊านพะเยาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นความรู้ที่ถูกสะสมผ่านประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่พวกเขาเผชิญและถูกถ่ายทอดในฐานะประสบการณ์ร่วมในครอบครัวและชุมชนซึ่งความรู้ดังกล่าวมิใช่ความรู้ที่มุ่งให้พวกเขาหลุดออกจากการอยู่ใต้อำนาจของธรรมชาติมาสู่การควบคุมธรรมชาติ แต่เป็นความรู้ในฐานะวัฒนธรรมมวลชนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปผ่านประสบการณ์ ปฏิสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในสังคม (ศิวรักษ์ ศิวารมย์, 2551)

มากไปกว่านั้นความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านดังกล่าวยังมีความเป็นพลวัต มีการปรับเปลี่ยนตามบริบท

และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายใต้การเข้ามาควบคุมพื้นที่ของรัฐและนายทุนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อาทิ ความขัดแย้งของชุมชนชาวประมงพื้นที่กับกรมประมง การสูญเสียที่ดินของชุมชนรอบกว๊านพะเยา คุณภาพน้ำ และการลดลงของความหลากหลายและปริมาณปลา เป็นต้น (มนตรา พงษ์นิล, 2562; พัชรินทร์ สืบดี และคณะ, 2563) ปราบฏการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นความรู้เชิงสถานการณ์ ของชุมชนที่สะท้อนถึงการต่อสู้ ต่อรอง และช่วงชิงการนิยามความรู้ของชุมชนชาวประมงในฐานะที่เป็นพื้นที่ความรู้ (knowledge space) ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการช่วงชิงความหมายของความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านเพื่อสื่อสารให้คนอื่นได้รับรู้ในพื้นที่ที่กว๊านพะเยามีความรู้แบบอื่นที่ซ่อนอยู่มิใช่เฉพาะความรู้เชิงเดี่ยว แต่ความรู้มีหลายชั้นหลายระดับทับซ้อนกันอยู่ และมุ่งที่จะเปิดพื้นที่ความรู้ให้เกิดการจัดจากรูปแบบใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมทั้งภาคเมือง ชนบท ภาคสังคม ชุมชน และท้องถิ่น (อานันท์ กาญจนพันธ์ุ, 2564) ดังงานวิจัยของอัมพชชัย เอื้อหยิ่งศักดิ์ และสมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว (2559) ชี้ให้เห็นตัวอย่างของการต่อสู้ต่อรองของชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ใช้ความรู้รุนแรง การทำลายทรัพย์สินทางราชการ 2) การเมืองภาคประชาชน การเดินขบวนประท้วง การตั้งเวทีปราศรัย และ 3) การขัดขวางการถือแพ่งในการสร้างเขตพื้นอนุรักษ์พันธุ์ปลา

เช่นเดียวกันความเปลี่ยนแปลงภายใต้ระบบทุนนิยมส่งผลให้มีการขยายตัวของเมือง การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่และผู้คน การท่องเที่ยว และกระแสบริโภคนิยมที่ในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาส่งผลให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านและความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกำลังถูกทำลายและละเลย เยาวชนหนุ่มสาวมุ่งเข้าสู่ตลาดแรงงานเนื่องจากอาชีพประมงพื้นบ้านมีรายได้

ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ พ่อแม่ก็ไม่ปรารถนาให้ลูกหลานของตนทำประมงเพราะความทุกข์ยากลำบาก ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจส่งผลให้ปัจจุบันเหลือจำนวนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยา น้อยลง (มนตรา พงษ์นิล, 2562) กอปรกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาจากระบบโรงเรียนก็ได้เห็นคุณค่าและให้ความสนใจต่อการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านหรือสนใจภูมิปัญญาและความรู้ท้องถิ่น ส่วนหนึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จัดวางองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่ในระดับรองไม่จำเป็นต่อการสอบเข้าศึกษาต่อหรือสอบเข้าทำงาน ส่งผลให้ความรู้ท้องถิ่นที่มีอยู่แต่เดิมในพื้นที่ถูกลดความสำคัญลงไปและกลายเป็นความรู้ชายขอบที่ไม่น่าเชื่อถือ และไม่เป็นที่ต้องการ (Sapphasuk, 2019) ส่งผลให้ความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านถูกละเลย ไม่ถูกผลิตซ้ำแก่คนรุ่นใหม่และอยู่ในสถานะการเสี่ยงต่อการสูญหายของความรู้ท้องถิ่น

สถานการณ์การถดถอยของจำนวนชาวประมงพื้นบ้านและสถานะรองของความรู้ท้องถิ่นข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีกลไกช่วยให้ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยายังคงอยู่และถูกถ่ายทอดในฐานะที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชนต่อไป ทั้งนี้เมื่อพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้องกับกวีานพะเยาในปัจจุบัน พบว่า ปัจจุบันมีองค์ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนพะเยาให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) ทว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมยังให้คุณค่าและความสนใจต่อความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์จากดิน งานฝีมือ การทำเกษตรอินทรีย์ ทำขนม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รอบกวีานพะเยา กิจกรรมหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประมงพื้นบ้าน

มีค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะเป็นอาชีพของคน “ลุ่มน้ำกวีาน” มาอย่างยาวนานและมีแนวโน้มที่จะลดลงในอนาคต ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นักวิชาการ หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ต้องตระหนักถึงภัยคุกคามต่อภาวะถดถอยของความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคนพะเยา การทำเข้าใจต่อความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านและการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยดำรงไว้ซึ่งความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยาที่จะช่วยตอบโจทย์การเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และผู้ที่สนใจในการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงจะเป็นกลไกสำคัญในการช่วงชิงพื้นที่เพื่อผลิตซ้ำความรู้ท้องถิ่นผ่านกลไกทางอุดมการณ์ต่างๆ ต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งที่จะเผยให้เห็นกระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา ซึ่งให้เห็นว่ามีการต่อสู้ต่อรองในกระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นอย่างไร และรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยาควรเป็นอย่างไรที่จะมีพลังในการช่วงชิงพื้นที่ผลิตซ้ำความรู้ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา อนึ่งการศึกษานี้ได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่ UP-HEC 2.2/056/66

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยา

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่ออ่านความหมายจากปรากฏการณ์ และค้นหาความหมายภายใต้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนชาวประมงรอบกวานพะเยา จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสันแกลัดคำ ชุมชนบ้านร่องไฮ ชุมชนบ้านสันเวียงใหม่ และชุมชนสันหนองเหนียว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม 2566-กันยายน 2566 โดยแบ่งเป็นการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ผ่านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวประมงรอบกวานพะเยา ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประมงพื้นบ้านกวนพะเยา และงานวิจัยท้องถิ่นของชาวประมงพื้นบ้าน และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการเลือกแบบบอลลี่หิมะ ได้แก่ ชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา จาก 4 ชุมชน จำนวนรวม 12 คน โดยมีเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร และแบบบันทึกการสังเกตการณ์

ระยะที่ 2 ศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ได้แก่ ชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา จำนวน 2 คน เด็กและเยาวชน จำนวน 3 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน โดยมีเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของชาย โพรธิตา (2564) ได้แก่ การจัดระเบียบข้อมูล การให้รหัสข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย และประยุกต์ใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้ และแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงและขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงใช้ชื่อสมมุติในบทความนี้ป้องกันความเป็นส่วนตัว และผลกระทบเชิงลบที่อาจมีต่อผู้ให้ข้อมูล

ผลการศึกษา

1. กระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา มีการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นในลักษณะของความรู้เชิงสถานการณ์บนฐานประสบการณ์ร่วมภายใต้การปะทะผลสานกับการเข้ามาจัดการทรัพยากรธรรมชาติกวนพะเยาผ่านเทคโนโลยีอำนาจและความรู้ของรัฐโดยกรมประมง อาทิ การกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ การกำหนดเครื่องมือทำประมง การกำหนดช่วงเวลาทำประมง และการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น เป็นการแยกผู้คนออกจากการอนุรักษ์และเปลี่ยนพื้นที่กวนพะเยาไปเป็นพื้นที่สาธารณะของรัฐ (สมพร, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2566; สมภพ, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2566) การนำเสนอในส่วนนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดพื้นที่ความรู้เพื่อทำความเข้าใจการสร้างพื้นที่ความรู้ที่มีการปะทะ ต่อสู้ และต่อรองที่ทับซ้อนและโยงใยกับปฏิบัติการทางสังคม โดยมีชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้กระทำสำคัญ

(อานันท์ กาญจนพันธ์, 2563; อานันท์ กาญจนพันธ์, 2564) แบ่งเป็น 3 ปฏิบัติการย่อยดังนี้

ปฏิบัติการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ ชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้กระทำการทางสังคมที่มีการเรียนรู้ สะสมความรู้ และประสบการณ์ผ่านการทำประมงในบึงหนองต่างๆ เพื่อการยังชีพในชีวิตประจำวันนับตั้งแต่ก่อนการก่อสร้างประตูกั้นแม่น้ำอิง พวกเขาเรียนรู้ ลองผิด ลองถูก และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีอำนาจและความรู้ของรัฐที่เข้ามากำกับควบคุมวิถีชีวิตประจำวันของพวกเขา ขณะเดียวกันก็ได้สร้างการต่อรอง หลบเลี่ยง รวมถึงสร้างความรู้และวาทกรรมชุดใหม่ขึ้นมาเพื่อต่อต้านหรือต่อรองกับความรู้নাของรัฐผ่านปฏิบัติการสร้างความรู้ร่วมบนฐานประสบการณ์ของชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน จำแนกปฏิบัติการออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ปฏิบัติการระดับปัจเจก เป็นการสะสมความรู้และประสบการณ์จากการสังเกตสภาพแวดล้อม ภูมิศาสตร์ สภาพภูมิอากาศ และพฤติกรรมของปลาในกวันพะเยา รวมถึงการลองผิดลองถูกผ่านประสบการณ์ส่วนตัว เช่นเดียวกันก็เรียนรู้ในการเผชิญหน้า การหลบเลี่ยง หรือต่อรองกับการบังคับใช้กฎหมายของกรมประมง โดยความรู้ของปัจเจกดังกล่าวมิได้เป็นความรู้ที่หยุดนิ่งและตายตัว แต่มีพลวัตปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และยังถูกผลิตซ้ำ แลกเปลี่ยน และเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่ายและชุมชนต่อไป

2) ปฏิบัติการระดับเครือข่าย เป็นการเรียนรู้ของคนในเครือข่ายที่ทำอาชีพประมงพื้นบ้าน เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ในระดับปัจเจกสู่การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในระดับเครือข่าย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวชาวประมงส่วนใหญ่ในกวันพะเยาซึ่งการเรียนรู้มักเริ่มต้นจากการเป็นนายท้ายเรือคอยช่วยพ่อแม่พายเรือ หรือเริ่มต้นการทำประมงริมฝั่งกวัน

พะเยาโดยใช้เครื่องมือประมงง่ายๆ รวมถึงเทคนิควิธีต่างๆ ในการออกหาปลา การแปรรูปปลา เป็นปลาต้ม ปลาร้า ซึ่งความรู้เฉพาะของคนในเครือข่ายเดียวกัน

และ 3) ปฏิบัติการระดับชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวประมงและร่วมกันสร้างชุดความรู้ของชุมชนในการต่อรองกับชุดความรู้ของรัฐในการจัดการทรัพยากร อาทิ ปลาร่องเพลง การสร้างคอนโดปลา การอนุรักษ์บัวแดง และการอนุรักษ์พันธุ์ปลา สะท้อนให้เห็นการร่วมสร้างและใช้ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิกโดยการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของชาวประมงและร่วมกันบริหารจัดการในชุมชน

การเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ของชุมชนประมงพื้นบ้านจึงเป็นกระบวนการร่วมกันผลิตความรู้จากเบื้องล่าง เป็นความรู้เชิงซ้อนที่ชุมชนเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับชุดความรู้สมัยใหม่ร่วมกับองค์กรภายนอก อย่างไรก็ตามความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านในปัจจุบันกำลังถูกทำลายจากภาวะถดถอยของการผลิตความรู้ใหม่ของชุมชนการให้คุณค่าของความรู้ และความยั่งยืนของความรู้ ดังจะเห็นได้จากผู้ประกอบการประมงในแต่ละชุมชนมีจำนวนลดลง เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจประกอบอาชีพประมง รวมถึงชาวประมงเองก็ไม่ปรารถนาให้ลูกหลานประกอบอาชีพประมง

ปฏิบัติการสร้างเครือข่ายและอำนาจต่อรอง การสร้างเครือข่ายประมงพื้นบ้านเกิดขึ้นภายใต้แรงกดดันของการกำกับควบคุมพื้นที่กวันพะเยาของรัฐ และปรับเปลี่ยนพื้นที่สาธารณะ/สิทธิหน้าหมูของชุมชนไปสู่การควบคุมโดยรัฐผ่านการกำหนดเขตพื้นที่ในการอนุรักษ์พยายามแยกคนออกจากทรัพยากรธรรมชาติ และการจับปรับ ยึดเครื่องมือทำการประมงของชาวบ้านผ่าน

การบังคับใช้กฎหมายของรัฐ ซึ่งสภาวะดังกล่าวได้สร้างความกดดันต่อชุมชนชาวประมงอย่างต่อเนื่องกระทั่งกลายเป็นความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและเจ้าหน้าที่กรมประมง ในช่วงปี พ.ศ. 2543 สะท้อนถึงความคิดแบบคู่ตรงข้ามระหว่างความรู้ของรัฐและความรู้ท้องถิ่นของชาวประมง

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวชาวประมงพื้นบ้านได้สร้างปฏิบัติการหลบหลีก การต่อรอง รวมถึงสร้างวาทกรรมใหม่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติผ่านกลไกต่างๆ ในระดับชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าพวกเขาเป็นผู้นุรักษ์มิใช่ผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันก็ยังท้าทายต่อกฎระเบียบของรัฐโดยการหลบหลีกและลักลอบทำประมงในเขตพื้นที่อนุรักษ์ในบางครั้งบางเวลา โดยอาศัยเครือข่ายของคนทำประมงในการทำหาย และต่อรองกับการปฏิบัติอำนาจของรัฐ

กระทั่งช่วงต้นทศวรรษ 2540 ชุมชนประมงพื้นบ้านได้รวมกลุ่มจัดตั้งแต่กลุ่มประมงพื้นบ้านกวนพะเยาจาก 17 ชุมชนรอบกวนพะเยาโดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคประชาสังคม ได้แก่ ศูนย์สังคมพัฒนาสังคมชนบทเชียงใหม่ สาขาจังหวัดพะเยา สมาคมทอริกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา และมูลนิธิพะเยาเพื่อการพัฒนา โดยมีเป้าหมายในการเคลื่อนไหวต่อรองกับรัฐ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสร้างเครือข่ายประมงพื้นบ้าน สะท้อนให้เห็นการสร้างอำนาจต่อรองที่มุ่งเข้าไปมีส่วนและเสนอข้อเรียกร้องของชุมชนให้รัฐหันกลับมาสร้างความร่วมมือกับประมงพื้นบ้านอย่างการถ้อยทีถ้อยอาศัยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกวนพะเยาร่วมกัน

นอกจากนี้ ชุมชนประมงพื้นบ้านยังมีการสร้างเครือข่ายทางการเมืองกับนักการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติเพื่อเป็นกลไกหนึ่งในการเจรจาต่อรอง เรียกร้องสิทธิและปกป้องผล

ประโยชน์ของชุมชน มากไปกว่านั้นชาวประมงพื้นบ้านส่วนหนึ่งก็ใช้และขยายเครือข่ายไปสู่พื้นที่ทางการเมืองเพื่อการต่อรองและเป็นกระบอกเสียงในการขับเคลื่อนความต้องการและปกป้องผลประโยชน์ของชาวประมงพื้นบ้าน อาทิ การเข้าไปมีบทบาทในการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ประสานงานและทำงานเชิงพื้นที่ให้กับนักการเมืองระดับชาติ (ปฏิบัติการสร้างเครือข่ายจึงเป็นกลไกสำคัญอย่างมากในการสร้างพื้นที่ความรู้ สร้างพลังอำนาจของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และต่อรองกับรัฐในฐานะผู้ถือและใช้อำนาจ สะท้อนให้เห็นว่าชาวประมงพื้นบ้านมิได้ตั้งรับและยอมสยบต่ออำนาจของรัฐเสมอไป แต่พวกเขายังเป็นผู้ปฏิบัติกรอย่างจริงจัง (active agency) ในการสร้างสรรค์ ช่างชิงและต่อรองผ่านการต่อสู้ในพื้นที่ทางความรู้ต่างๆ เป็นการสร้างพื้นที่ความรู้และสร้างความหมายใหม่ในฐานะ“พรานปลานักอนุรักษ์ความหลากหลาย”ของกวนพะเยา

ปฏิบัติการเชิงสถาบันและเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นการเชื่อมข้ามความรู้แบบคู่ตรงข้ามมาสู่การสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน กรมประมง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ ปรากฏชัดขึ้นเมื่อมีการจัดตั้งเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาและจดทะเบียนกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2543 โดยทำหน้าที่สำคัญในการปกป้องและเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐโดยเฉพาะทรัพยากรประมง เป็นการก่อรูปเชิงสถาบันในรูปขององค์กรภาคประชาชนขับเคลื่อนประเด็นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประมงพื้นบ้านและกวนพะเยา นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีกวนพะเยาเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ชุมชนประมง

พื้นบ้านก็มีการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ที่เข้ามาในพื้นที่

ปฏิบัติการเชิงสถาบันทำให้กลุ่มประมงพื้นบ้านมีพื้นที่ในการสร้างความรู้ใหม่ ทบทวนความรู้ และเผยแพร่ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่นที่สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น โครงการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา จังหวัดพะเยา การพิมพ์หนังสือที่เกี่ยวข้อง เช่น คนหาปลา : ชีวิตบนพื้นน้ำกวนพะเยา เป็นต้น ทำให้เกิดการทบทวนความรู้และจัดระเบียบความรู้ให้มีความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ปฏิบัติการเชิงสถาบันยังช่วยให้สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับสถาบันอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และร่วมมือกันในการร่วมผลิตความรู้ผ่านกระบวนการวิจัย อาทิ โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามหาลำธารองเพลงที่กวนพะเยา และยังเป็นสนามในการเรียนรู้และวิจัยของนิสิต/นักศึกษา รวมถึงการปฏิบัติการร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ กรมส่งเสริมการเรียนรู้และหน่วยงานทางการศึกษาในการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ให้กับเยาวชน นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงเครือข่ายกับภาคประชาสังคมอื่นๆ ในพะเยาและลุ่มแม่น้ำอิง อาทิ สถาบันปวงผญาพยาว เครือข่ายแม่ญิงพะเยา กลุ่มรักษ์เชียงของ สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง เป็นต้น สะท้อนถึงการใช้ทุนทางสังคมในขบวนการขับเคลื่อนและร่วมด้วยช่วยกันของเครือข่ายประมงพื้นบ้านให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ปฏิบัติการเชิงสถาบันและการเชื่อมโยงเครือข่ายเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นของการดำรงอยู่ของความรู้ประมงพื้นบ้าน เช่นเดียวกันก็สร้างความเข้มแข็งให้กับความรู้

ท้องถิ่นผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการสร้างความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัยและยกระดับปรากฏการณ์ในความรู้ท้องถิ่นสู่การอธิบายความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้เครือข่ายประมงพื้นบ้านยังได้สร้างพื้นที่การเรียนรู้ประมงพื้นบ้านในชื่อ “โฮงเอียนกวนพะเยา” เพื่อเป็นสนามในการเรียนรู้ความรู้ประมงพื้นบ้าน เป็นความพยายามในการใช้ความรู้ท้องถิ่นต่อรองกับความความรู้กระแสหลักที่ให้คุณค่าต่อความรู้ที่ตอบสนองต่อระบบทางเศรษฐกิจและดั้งเดิมและเยาวชนรุ่นใหม่ออกจากชุมชน ละทิ้งความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มน้ำกวน โฮงเอียนกวนพะเยาจึงกลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของการต่อสู้ในพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน

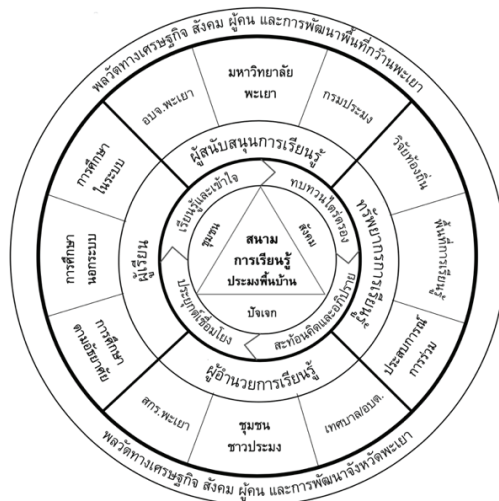
จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นปฏิบัติการสร้างพื้นที่ความรู้ของชุมชนประมงพื้นบ้านกวนพะเยาที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการในชีวิตประจำวันที่ถูกกีดกันและกตัญญูจากความรู้แบบแยกส่วนที่รัฐนำมาใช้ในการจัดการทรัพยากรโดยการแยกคนออกจากการอนุรักษ์ และการบังคับใช้กฎหมายที่ซ้อนทับกับวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน เป็นเหตุให้ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านต้องรวมกลุ่มลุกขึ้นมาต่อสู้ต่อรองผ่านปฏิบัติการต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่ากวนพะเยามีใช่เป็นเพียงสถานที่หรือหนองบึงเชิงกายภาพเท่านั้น แต่มากล้นไปด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสม เรียนรู้ แลกแลกเปลี่ยนกันระดับปัจเจก เครือญาติ และในชุมชนต่อเนื่องกันมา มีปฏิบัติการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และยกระดับขบวนการเคลื่อนไหวให้อยู่ในรูปแบบสถาบันและเชื่อมโยงเครือข่าย อย่างไรก็ตามปฏิบัติการสร้างพื้นที่ความรู้ของชาวประมงพื้นบ้านปัจจุบันกำลังถูกท้าทายโดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความสัมพันธ์ของเครือข่ายถูกลดทอนความเข้มแข็งลงไป ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนกันต่างทำมากขึ้น ทุนการวิจัยและ

การสนับสนุนขององค์กรภาครัฐลดลง ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี การทบทวนรูปแบบการเรียนรู้ที่จะช่วยหนุนสร้าง การเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่น ของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวี้นพะเยาให้เกิด ขึ้นจริงและยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อ ต่อไป

2. รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบน พื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมง พื้นบ้านกวี้นพะเยา

ความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านกวี้นพะเยา เป็นทุนทางวัฒนธรรมของคนพะเยามาอย่างช้านาน แต่ปัจจุบันกำลังถูกทำลายจากความรู้สมัยใหม่ และการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จัดวางความรู้ ท้องถิ่นอยู่ในระดับรองไม่จำเป็นต่อการทดสอบ การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในโลกของ ระบบทุนนิยม (Sapphasuk, 2019) ดังจะเห็น ได้จากครอบครัวชาวประมงส่วนใหญ่กล่าวไปใน ทิศทางเดียวกัน อาทิ ป้าจริยา (สัมภาษณ์, 19 กรกฎาคม 2566) ชาวประมงหญิงแม่เลี้ยงเดี่ยว กล่าวไว้ว่า “..เราหาปลาเก็บเงินส่งลูกให้เรียนหนังสือ ไปทำงานที่มันคงได้เงินเดือนประจำ อาย่ามาลำบาก

หาปลาเหมือนแม่อีกเลย..” ทั่วภายใต้ความท้อ ยดังกล่าวชาวประมงพื้นบ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการศึกษาในพื้นที่รอบกวี้นพะเยายังตระหนัก ถึงคุณค่า ความสำคัญและการดำรงอยู่ของ ความรู้ท้องถิ่น ดังที่นางทิพย์ (สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2566) ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในพื้นที่ กล่าวไว้ว่า “..ความรู้ประมงพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ ของคนพะเยา เป็นแหล่งกำหนดความรู้และวิถี ชีวิตรวมถึงเป็นแหล่งรายได้หลักที่เลี้ยงดูครอบครัว..” อย่างไรก็ตามความรู้ท้องถิ่นยังจำเป็นต้องมี การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และทบทวนคุณค่า ของความรู้ท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับพลวัต ทางเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน และยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ด้วยเช่นเดียวกัน จึงมีความจำเป็นต้องยกระดับ ความรู้ท้องถิ่นให้ตอบโจทย์การเรียนรู้ของ ผู้คนทุกช่วงวัยและพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนไป การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรูปแบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่น ของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวี้นพะเยาที่ได้ มาจากการสังเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอของผู้ให้ ข้อมูลสำคัญดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานความรู้ท้องถิ่นชาวประมงพื้นบ้านกวี้นพะเยา

จากภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ประกอบด้วยสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้าน เป้าหมายการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับพลวัตและบริบททางเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน รวมถึงการพัฒนาในพื้นที่กว๊านพะเยาและพื้นที่จังหวัดพะเยา ดังนี้

1. สนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้าน เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาอย่างเป็นองค์รวม อาทิ ความรู้การทำประมง การอนุรักษ์พันธุ์ปลา ผลิตภัณฑ์ปลา ความเชื่อ ภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และการท่องเที่ยว รวมถึงความรู้ในการต่อสู้ต่อรองกับรัฐและการสร้างพื้นที่ความรู้ของชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน โดยความรู้ในสนามการเรียนรู้ดังกล่าวต้องเชื่อมโยงและตอบโต้กับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และความเปลี่ยนแปลงของผู้คน ทั้งนี้สนามการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่จัดทำขึ้นใหม่ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง การทบทวน ไตร่ตรอง สะท้อนคิดและอภิปรายร่วมกัน และการประยุกต์เชื่อมโยง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2562) เป็นการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตประจำวันของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านที่ผสมผสานความรู้ท้องถิ่นและความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายการเรียนรู้ในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือระดับปัจเจก เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งหวังสะสมความรู้ มุมมองและประสบการณ์เพื่อพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงตนเองในมิติต่างๆ ระดับชุมชน เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งจะใช้ความรู้ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนแปลงชุมชน หรือสร้างสำนึกร่วมให้เกิดขึ้นกับชุมชน และระดับสังคม เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนระดับมหภาคทางเศรษฐกิจ

การเมือง และสังคมทั้งในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยาโดยใช้ความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านเป็นกลไกสำคัญในการต่อสู้ต่อรองเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

2. องค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานความรู้ท้องถิ่นชาวประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา เป็นปฏิบัติการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านเป็นศูนย์กลางและมีการเรียนรู้แบบองค์รวม มีพลวัตและเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่

2.1 ผู้อำนวยการเรียนรู้ เป็นผู้ปฏิบัติการหลักในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้าน ประกอบด้วย (1) ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านในฐานะผู้รู้ (knower) ผู้เชี่ยวชาญ (expert) เกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่นทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในฐานะประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมจริง (2) เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่ในฐานะองค์กรภาครัฐที่ใกล้ชิดกับชุมชนทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ให้แก่ชุมชนสำหรับการจัดการเรียนรู้ และ (3) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) อำเภอเมืองพะเยาในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาที่ใกล้ชิดชุมชน โดยมีครู กศน. ตำบล เป็นกลไกอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ท้องถิ่นให้เป็นระบบ รวมถึงพัฒนาชาวประมงพื้นบ้านให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการสร้างความรู้ใหม่และการจัดการเรียนรู้ ตอบโจทย์คนทุกช่วงวัย ทั้งนี้เป็นความสัมพันธ์ในแนวระนาบ เสมอภาคเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนร่วมกัน

2.2 ทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นองค์ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านที่เกิดจากประสบการณ์ร่วมของชุมชน ประกอบด้วยความรู้ที่แฝงฝังในตัวชาวประมงแต่ละคนที่เกิดขึ้นจากการสะสมประสบการณ์ภายใต้บริบท

เฉพาะของกวางพะเยา และความรู้ในรูปแบบวิจัย
ท้องถิ่นและหนังสือที่เกิดจากกระบวนการวิจัยและ
การถอดบทเรียนจากของชาวประมงพื้นบ้าน รวม
ถึงการเชื่อมความรู้ท้องถิ่นเป็นเส้นทางการเรียนรู้
ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของชุมชนชาวประมง
พื้นบ้านและพื้นที่ประมงบริเวณต่างๆ ในบริเวณ
กวางพะเยา

2.3 ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การเรียนรู้
ตลอดชีวิตในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านเป็น
ปฏิบัติการในสถานการณ์และวิถีชีวิตประจำวัน
ของชุมชนที่ขับเคลื่อนผ่านผู้อำนวยการเรียนรู้
ในระดับชุมชนโดยมีองค์กรภาครัฐที่มีทรัพยากร
ความรู้ การวิจัย และงบประมาณเป็นหน่วยงาน
ช่วยหนุนเสริมปฏิบัติการของชุมชนชาวประมง
พื้นบ้าน ได้แก่ มหาวิทยาลัยพะเยา ช่วยหนุนเสริม
ด้านกระบวนการวิจัย การสร้างความรู้ และการจัด
การความรู้ กรมประมง ช่วยหนุนเสริมเรื่อง
พันธุ์ปลา การขยายพันธุ์ปลา และความรู้เกี่ยวกับ
การประมง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา
ช่วยหนุนเสริมด้านงบประมาณ สถานที่ หรือ
การประสานงานหน่วยงาน

2.4 ผู้เรียนทุกช่วงวัย เป็นหัวใจสำคัญ
ในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านซึ่งจะ
สัมพันธ์กับเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มี
ความหลากหลายและทุกช่วงวัย การเรียนรู้ใน
สนามการเรียนรู้จึงเชื่อมโยงผู้เรียนกับการจัด
การศึกษาทั้ง 3 ระบบ กล่าวคือ การศึกษาในระบบ
ผู้เรียนเป็นนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
มัธยมศึกษา และนิสิตนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ
การศึกษานอกระบบ เป็นผู้เรียนที่อยู่ภายใต้
การจัดการเรียนรู้ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้
(สกร.) มีความยืดหยุ่นสูง มีความหลากหลายของ
ผู้เรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นผู้เรียน
ทุกช่วงวัยที่สนใจเรียนรู้เช่น นักวิจัย นักวิชาการ
ประชาชน เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกพื้นที่
รวมถึงชาวประมงพื้นบ้านและครอบครัวชาวประมง

พื้นบ้านในชุมชนที่สามารถเข้ามาแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบของ
การเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานความรู้ท้องถิ่นข้างต้น
เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน
ความรู้และการจัดการความรู้ มีความเสมอภาค
เท่าเทียม ไม่ครอบงำ และตั้งอยู่บนพื้นฐาน
ความไว้วางใจเชื่อใจระหว่างกันในการหนุนเสริม
ปฏิบัติการในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านร่วมกัน
ขณะเดียวกันก็เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเป็น
พลวัตสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
สังคม ผู้คน และการพัฒนาในพื้นที่รอบกวางพะเยา
และพื้นที่จังหวัดพะเยา

สรุปและอภิปรายผล

1. การสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชน
ชาวประมงพื้นบ้านกวางพะเยาเป็นปฏิบัติการต่อสู้
ต่อรองและช่วงชิงพื้นที่ภายใต้การจัดวางความรู้
แบบคู่ตรงข้ามระหว่างความรู้ท้องถิ่นของชุมชน
ชาวประมงพื้นบ้านกับความรู้และเทคโนโลยีอำนาจ
ของรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกวาง
พะเยา เริ่มขึ้นภายหลังการสร้างประตูกันแม่น้ำ
อิงใน พ.ศ. 2482 และการประกาศใช้กฎระเบียบ
ต่างๆภายใต้วาทกรรมครอบงำว่าด้วยการอนุรักษ์
เป็นจุดเริ่มต้นของการกีดกันและแยกผู้คนออก
จากพื้นที่อนุรักษ์ในฐานะที่เป็นพื้นที่ของรัฐ สะสม
กระทั่งเป็นความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่าง
ชุมชนประมงพื้นบ้านกับกรมประมง (อัครชัย
เอื้อหยิ่งศักดิ์ และสมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว, 2559)
ขณะเดียวกันชุมชนประมงพื้นบ้านยังต้องเผชิญกับ
ระบบทุนนิยมที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ
และบริบทเชิงพื้นที่ให้ตอบสนองต่อระบบตลาด
มากขึ้น สะท้อนให้เห็นการเมืองของความรู้ที่
ทับซ้อนกันและประกอบไปด้วยปฏิบัติการที่
มักจะสัมพันธ์กับอำนาจ (อานันท์ กาญจนพันธุ์,
2564)

ทว่าภายใต้ความขัดแย้งของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่กัวนพะเยาได้ทำให้เห็นถึงรอยต่อ จุดปะทะของความรู้ และกระบวนการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านในการต่อสู้ช่วงชิง สร้างความรู้ และอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในฐานะที่พวกเขาเป็นผู้ปฏิบัติการที่ผ่านปฏิบัติการต่างๆ ในพื้นที่กัวนพะเยา ได้แก่ 1) ปฏิบัติการเรียนรู้และสะสมประสบการณ์ เป็นปฏิบัติของชุมชนที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจก ระดับเครือญาติ และระดับชุมชน เป็นการเรียนรู้และสร้างชุดความรู้ใหม่จากประสบการณ์ร่วมกันจากเบื้องล่างเพื่อท้าทายกับความรู้ของรัฐและระบบเศรษฐกิจของทุน ที่สะท้อนถึงนัยของการปรับเปลี่ยนสถานะความรู้และความจริงของความรู้ที่ถูกสะสมจากประสบการณ์และถ่ายทอดในครอบครัวและชุมชน 2) ปฏิบัติการสร้างเครือข่ายและอำนาจต่อรอง เป็นปฏิบัติการรวมกลุ่มชุมชนชาวประมงพื้นบ้านและเชื่อมโยงกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ การเมืองท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติ เพื่อสร้างพื้นที่และอำนาจต่อบริรัฐ รวมถึงสร้างความหมายใหม่ในฐานะพรานปลาน้ำกวนุริกซ์ ดังที่อานันท์ กาญจนพันธ์ (2564) กล่าวว่าการช่วงชิงการนิยามความรู้ของคนกลุ่มต่างๆ ส่งผลต่อการแสวงหาทางเลือกในการพัฒนาและการอนุรักษ์ไปพร้อมๆ กันและความรู้ท้องถิ่นแสดงออกผ่านปฏิบัติการของกลุ่มและปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา และ 3) ปฏิบัติการเชิงสถาบันและเชื่อมโยงเครือข่ายเป็นกลไกเชิงสถาบันที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่เป็นทางการในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม สร้างความรู้ใหม่ผ่านการวิจัย และสร้างสนามการเรียนรู้โฮงเฮียนกัวนพะเยา เพื่อสร้างความเข้มแข็งและคุณค่าต่อความรู้ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงสิทธิอัตลักษณ์และจิตวิญญาณของคนลุ่มน้ำกัวนพะเยา ดังข้อเสนอของ Tindall *et al.* (2012) ซึ่งให้เห็นว่าการเชื่อมต่อกับปฏิบัติการที่หลากหลายเป็นประโยชน์

ทั้งปัจเจกและกลุ่ม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การเสริมอำนาจเชื่อมต่อกับผู้มีอำนาจเกิดความชอบธรรม และทำให้เกิดความเข้มแข็งในการสร้างอัตลักษณ์ ความสมานฉันท์ และขวัญกำลังใจ

การสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกัวนพะเยาเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและมีความพลวัตปรับเปลี่ยนตลอดเวลา โดยมีชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้ปฏิบัติการที่เรียนรู้สำคัญภายใต้ความซับซ้อนของความรู้และปฏิบัติการรัฐและทุนในพื้นที่กัวนพะเยา เพื่อช่วงชิงความหมายของความรู้และต่อรองสิทธิในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่น อัตลักษณ์ร่วม และจิตวิญญาณของคนลุ่มน้ำกัวน (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2564)

2. รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกัวนพะเยา เป็นแนวปฏิบัติในการช่วงชิงพื้นที่ความรู้ที่มีชุมชนประมงพื้นบ้านเป็นผู้ปฏิบัติการที่เรียนรู้ที่สำคัญโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สะสมผ่านปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน การสร้างเครือข่าย และผลานความความรู้ท้องถิ่นและความรู้อื่นในระดับพื้นที่เข้าด้วยกัน กระทั่งกลายเป็นองค์ความรู้ของชุมชน ดังที่ Guitart, *et al.* (2023) เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “กองทุนความรู้และอัตลักษณ์ของชุมชน (community funds of knowledge and identity)” เป็นความรู้ ทักษะ และอัตลักษณ์ของบุคคลและชุมชนที่สั่งสม และพัฒนาขึ้นในสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยความรู้ท้องถิ่นของชุมชนประมงพื้นบ้านในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านเป็นความรู้สนามการปฏิบัติ (praxis) ผ่านการเรียนรู้และทำความเข้าใจประสบการณ์ตรง การทบทวนไตร่ตรอง สะท้อนคิดและอภิปรายร่วมกัน และการประยุกต์เชื่อมโยง ซึ่งอาชัญญารัตนอนุบล (2562) เรียกว่าการเรียนรู้ดังกล่าว

“การเรียนรู้จากประสบการณ์” เป็นกระบวนการที่จะทำให้บุคคลได้รับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน มีความหมายภายใต้บริบทที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล สะท้อนถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ในสนามการเรียนรู้ในระดับปัจเจก ระดับชุมชน และระดับสังคมแตกต่างกันไป

นอกจากนี้การขับเคลื่อนความรู้ท้องถิ่นผ่านสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านนั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยขับเคลื่อนและหนุนเสริมปฏิบัติการให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ ผู้อำนวยการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยถือได้ว่าเป็นการจัดระบบนิเวศของผู้ปฏิบัติการในระดับพื้นที่ใหม่เพื่อก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันและนำไปสู่การสร้างคุณค่าให้กับระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้ปฏิบัติการแต่ละกลุ่มสามารถใช้จุดแข็งด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ของตนเองในการสร้างคุณค่า ช่วยส่งเสริมการดำเนินงาน และสามารถสนองเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนทุกช่วงวัย (สอวช., 2563) ฉะนั้นองค์ประกอบการเรียนรู้ในสนามการเรียนรู้ประมงพื้นบ้านบ้านควนพะเยาจึงต้องตระหนักถึงความเสมอภาคเท่าเทียมความยุติธรรม การมีส่วนร่วม สิทธิเสรีภาพ และการสร้างสังคมประชาธิปไตย (อาชัญญารัตนอุบล, 2562) เพื่อจะนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความรู้ท้องถิ่นประมงพื้นบ้านได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมประมง กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยพะเยา โรงเรียน ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับท้องถิ่น ต้องเข้ามาหนุนเสริมสร้างคุณค่า และมูลค่าต่อความรู้ท้องถิ่นของชาวประมงพื้นบ้านในแถบระนาบ รวมถึงยกระดับชุมชนประมงพื้นบ้านเป็นสนามการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเมืองแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนบนพื้นฐานความรู้ของท้องถิ่น

ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะชุมชนชาวประมงพื้นบ้านบ้านควนพะเยาซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มเฉพาะพื้นที่ ฉะนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาให้ครอบคลุมความรู้ท้องถิ่นอื่นคนกลุ่มอื่น รอบบ้านพะเยา รวมทั้งควรศึกษาเปรียบเทียบการสร้างพื้นที่ความรู้ท้องถิ่นของชาวประมงพื้นบ้านและกลุ่มผู้คนในพื้นที่อื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยประเภทงานมูลฐาน (Fundamental Fund; FF) ประจำปีงบประมาณ 2566 มหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่สัญญา FF66-RIM113 จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). ‘พะเยา’ เมืองแห่งการเรียนรู้ (learning city) เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาสำหรับทุกคน. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา . <https://www.eef.or.th/article-abe-the-series-140323/>.
- ชาย โปริสิตา. (2564). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 8). อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- พระธรรมวิมลโมลี. (2542). ประวัติควนพะเยา. เชียงราย:ไพศาลการพิมพ์.

- พัชรินทร์ สืบดี, วีระ เลิศสมพร และรักษศรี เกียรติบุตร. (2563). แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา. *วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์*, 21(1), 224-234.
- มนตรา พงษ์นิล. (2562). มุ่งสู่ชุมชนผู้ประกอบการ: โอกาสและแรงบีบบังคับ ทางเศรษฐกิจการเมืองของชาวประมงกวนพะเยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(53), 156-180.
- ศิริรักษ์ ศิวารมย์. (2551). *สังคมศาสตร์การศึกษา*. สร้างสรรค์.
- สอวช. (2563). *การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) เพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลก*. กลุ่มยุทธศาสตร์กำลังคนในระบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม.
- อัมพชชัย เอื้อหิรัญศักดิ์ และสมศักดิ์ เกี่ยวกิ่งแก้ว. (2559). ขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 35(3), 196-204.
- อชาญญา รัตน์อุบล. (2562). *แนวความคิดส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในสังคมไทย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2563). *จุดตัดของเรื่องต้องห้ามในพื้นที่ความรู้*. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2564). *ก้าวข้ามวาทกรรมสู่พื้นที่ความรู้: จุดตัดของข้อถกเถียงทางสังคมศาสตร์*. สยามปริทัศน์.
- Guitart, E. M., Iglesias, E., Serra, J. M., & Subero, D. (2023). Community funds of knowledge and identity: A mesogenetic approach to education. *Anthropology & Education Quarterly*, 54(3), 307-317.
- Sapphasuk, W. (2019). *Cultural citizenship construction in Thailand-Lao PDR border school* [Doctoral dissertation, Chiang Mai University]. Chiang Mai University.
- Tindall, D. B., Cormier, J., & Diani, M. (2012). Network social capital as an outcome of social movement mobilization: Using the position generator as an indicator of social network diversity. *Social Networks*, 34(4), 387-395.

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของ พันธุศาสตร์เมนเดล เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

The Development of Learning Activities using Constructivist Concepts with Role-play Activities on Extensions of Mendelian Genetics to Enhance the Learning Achievements of Mathayomsuksa 6 Students

วิญญู พันธุ์เมืองมา¹

Winyoo Phanmuangma¹

Received: 13 september 2023

Revised: 11 January 2024

Accepted: 20 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของ พันธุศาสตร์เมนเดล 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว คอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่างในวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 คน ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การสร้างและหาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การใช้และศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แบบอิสระ ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.34) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.42)

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, คอนสตรัคติวิสต์, กิจกรรมบทบาทสมมติ

¹ ครู, โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร, อีเมล: Winyoop@nu.ac.th

¹ Teacher, Naresuan university secondary demonstration school, E-mail: Winyoop@nu.ac.th

Abstract

The aims of this research were 1) to develop and verify the quality of learning activities using constructivist concepts with role-play activities on extensions of Mendelian genetics 2) to study the learning achievement of students after learning with learning management using constructivist concepts with role-play learning activities. 3) to study the satisfaction of students with learning management using constructivist concepts with role-play learning activities. The sample group consisted of 35 students from Mathayomsuksa 6 of Naresuan University Secondary Demonstration School in the first semester of the academic year 2023. The research method involves the following steps: 1) developing and verifying the quality of learning activities 2) implementing the learning activities. The research tools consist of: 1) a suitability assessment form for learning activities 2) achievement test 3) A student satisfaction assessment form. The data were analyzed through the mean, standard deviation, and t-test of an independent sample. The results show that: 1) the quality of the learning activities was at its highest level ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.34) 2) the learning achievement on extensions of Mendelian genetics after learning higher than before learning at the .05 level of significance 3) the satisfaction of students toward learning activities was measured at the highest level ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.42).

Keywords: Learning activities, constructivist, role-play activities

บทนำ

การศึกษาเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล เป็นเนื้อหาการเรียนชีววิทยาสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาระวิทยาศาสตร์เพิ่มเติม ในสาระชีววิทยา ว่าด้วยการศึกษาชีววิทยาเรื่องการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมที่แตกต่างไปจากการผลการศึกษาของเมนเดล เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 หน้า 36, 140-141) โดยการเรียนรู้เนื้อหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมตามการศึกษาพันธุกรรมของเมนเดล รวมถึงผู้เรียนต้องสามารถพยากรณ์ลักษณะ

ของรุ่นลูก (F1) รุ่นหลาน (F2) จากลักษณะของรุ่นพ่อแม่ (P) หรือ สามารถพยากรณ์ลักษณะของรุ่นพ่อแม่จากลักษณะของรุ่นลูกรุ่นหลานได้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนสามารถเลือกใช้วิธีในการพยากรณ์ที่แตกต่างกันตามความถนัดของตนเอง เช่น ใช้หลักความน่าจะเป็น (probability) โดยผสมที่ละลักษณะ หรือ การใช้ตารางพันเนตต์ (Punnett square) หรือ การใช้แผนภาพต้นไม้ (branching method) เป็นต้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2561, หน้า 111-118; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, หน้า 55-71)

การเรียนการสอนเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์ เมนเดลในรูปแบบปกติ ผู้สอนมักทำการสอนโดยเลือกใช้วิธีในการพยากรณ์ลักษณะทางพันธุกรรมวิธีใด

วิธีหนึ่งตามที่ตนถนัด ทำให้ผู้เรียนบางคนที่ถนัดใช้วิธีในการพยากรณ์ที่แตกต่างจากผู้สอนเกิดความไม่เข้าใจและไม่สามารถต่อยอดความรู้ได้ รวมถึงเป้าหมายของการเรียนวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุดเพื่อให้ได้ทั้งกระบวนการและความรู้จากวิธีการสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 3) ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล จึงควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ (constructivist) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556, หน้า 104-108) เมื่อผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ประสบการณ์หรือความรู้เดิมและโครงสร้างทางปัญญาเดิมไม่สามารถแก้ได้ หรือได้ปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่นที่แตกต่างจากตน จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในที่ทำให้เกิดการไตร่ตรอง (reflection) บนฐานแห่งประสบการณ์หรือความรู้และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (recognitive restructuring) (สุมาลีชัยเจริญ, 2559, หน้า 132-140)

อย่างไรก็ตามในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ผู้สอนต้องออกแบบสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดของตนเอง (ชนาธิป พรกุล, 2554 หน้า 72-91) โดย

กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่สามารถใช้สร้างสถานการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากบทบาทและสถานการณ์ที่กำหนด โดยผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ (ทิศนา ชัยมณีนี, 2562, หน้า 358)

ดังนั้นในการเรียนการสอน เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ คิด ไตร่ตรอง ตามความรู้เดิมของตนเอง ร่วมกับการศึกษาความรู้ใหม่จากสื่อที่ผู้สอนจัดเตรียมให้ และการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เรียนอื่น เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนโดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

1) ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของตัวชี้วัดและผลการเรียนรู้ เกี่ยวกับเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

2) ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์และบทบาทสมมติ และศึกษาการนำทฤษฎีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติที่ครอบคลุมเนื้อหาเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล โดยแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแนะนำ ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด ขั้นนำความคิดไปใช้ และ ขั้นสะท้อนความคิด

4) ออกแบบกิจกรรมบทบาทสมมติ ที่มีเนื้อหาครอบคลุมเนื้อหาเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

5) หาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการประเมินความเหมาะสม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

6) วิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสม และปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

7) นำกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองนำร่อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการนำกิจกรรมไปใช้

8) ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้จากปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการนำไปใช้กับกลุ่มทดลองนำร่อง

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์ เมนเดล แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท โดยกำหนดตัวเลขแทนระดับความเหมาะสมดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102-103)

5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์คุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการนำผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า102-103)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม
มาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม
ปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม
น้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม
น้อยที่สุด

ขั้นที่ 2 การใช้และศึกษาผลการใช้กิจกรรม
การเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรม
บทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็น
ส่วนขยายของพันธุศาสตร์ เมนเดล

1) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร
ที่ศึกษาในรายวิชาชีววิทยา 5 ในภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2566 รายวิชาชีววิทยา 5 จำนวน 176
คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร
ที่ศึกษาในรายวิชาชีววิทยา 5 ในภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 คน ที่ได้จากการ
สุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้
ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2) ทดสอบก่อนเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3) นำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว
คอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ
เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของ
พันธุศาสตร์เมนเดลไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4) ทดสอบหลังเรียนกลุ่มตัวอย่าง

5) สำรวจความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง
ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว คอนสตรัคติวิ
สต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะ
ทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์
เมนเดล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน เรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยาย
ของพันธุศาสตร์เมนเดล แบบปรนัย 4 ตัวเลือก
จำนวน 20 ข้อ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective
Congruence : IOC) ซึ่งได้จากการประเมินของ
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง
0.67 - 1.00 และแต่ละข้อของแบบวัดผลสัมฤทธิ์
มีค่าดัชนีความยาก (difficulty index) ระหว่าง
0.2 - 0.8 และ ค่าอำนาจจำแนก (discrimination)
ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

2) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน
ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนว คอนสตรัคติวิสต์
ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทาง
พันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล
แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิ
เคิร์ท โดยกำหนดตัวเลขแทนระดับความพึงพอใจ
ดังนี้ ((บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102-103)

5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

โดยดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์
ซึ่งได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3
ท่าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของผู้เรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดย
ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์
ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทาง
พันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมน
เดลโดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของ กลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติทดสอบทีแบบอิสระ (t-test independent sample)

2) วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียน โดยการนำผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย ดังนี้ ((บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102-103)

4.51–5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

1) ผลการสร้างและหาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล มีผลดังนี้

1.1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยาย

ของพันธุศาสตร์เมนเดล แบ่งออกเป็น 4 กิจกรรมที่ครอบคลุมเนื้อหาตามตัวชี้วัดและผลการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดลในระดับมัธยมปลาย ใช้ระยะเวลา 12 ชั่วโมง ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1) ระดับของการข่ม ระยะเวลา 3 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 2) มัลติเปิลแอลลีลและพอลิยีน ระยะเวลา 3 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 3) ยีนบนโครโมโซมเพศ ระยะเวลา 3 ชั่วโมง และ กิจกรรมที่ 4) พันธุกรรมที่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเพศ พันธุกรรมจำกัดเพศ และยีนบนโครโมโซมเดียวกัน ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

1.2) กิจกรรมบทบาทสมมติ ออกแบบให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็นนักสืบพันธุกรรมที่ใช้ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ แบ่งออกเป็น 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1) ลักษณะหนังตา และลักษณะเส้นผม กิจกรรมที่ 2) หมูเลือดและสีผิว กิจกรรมที่ 3) ตาบอดสีและภาวะพร่อง G6PD และ กิจกรรมที่ 4) ตีระชะลำนและชนไก่ โดยนำกิจกรรมบทบาทสมมติแต่ละกิจกรรมไปใช้เป็นสถานการณ์ใน “ชั้นนำความคิดไปใช้” ในกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ ในกิจกรรมที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กัน

1.3) ผลประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดลโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.34) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์
ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์
เมนเดล

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความเหมาะสม
1. ด้านแผนการจัดการเรียนรู้	4.74	0.35	มากที่สุด
2. ด้านการใช้บทบาทสมมติเป็นสถานการณ์ในกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์	4.76	0.31	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างองค์ความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ และบทบาทสมมติ	4.72	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.74	0.34	มากที่สุด

2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการ
ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย
การจัดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับ
กิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ของกลุ่ม
ตัวอย่าง พบว่า คะแนนหลังเรียนด้วยการจัดการ

เรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาท
สมมติ ($\bar{X} = 14.71$, S.D. = 3.1) สูงกว่าคะแนน
เฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 6.31$, S.D. = 2.52) อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงใน
ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนด้วย
กิจกรรมการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมแบบบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะ
ทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

ประเมิน	n	$\bar{X}$	S.D.	t*	sig*
1. ก่อนเรียน	35	6.31	2.52		
2. หลังเรียน	35	14.71	3.1	15.24 [*]	0.00 [*]

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

3) การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน
ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิ
สต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะ

ทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของเมนเดล พบว่า
อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$,
S.D. = 0.42) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	4.76	0.48	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์และกิจกรรมบทบาทสมมติ	4.85	0.37	มากที่สุด
3. ด้านสื่อการเรียนรู้	4.84	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.83	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.82	0.42	มากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์ เมนเดล เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดของคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญานันท์ อินทร์รักษ์ และคณะ (2566) พบว่า การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความสามารถในการสร้างความรู้ผ่านการสังเกต การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังกระตุ้นนักเรียนให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติจริง และการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีบทบาทใน

การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ใช้กิจกรรมบทบาทสมมติที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญชัช เที่ยงท่า และมนตรี วงษ์สะพาน (2566) พบว่า การใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกอารมณ์ และเจตคติของผู้เรียน ช่วยฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียน ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียน

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของฉวีวรรณ

เพชรดี และดรุณี จำปาทอง (2564) พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาภัสสร สนิธิรักษ์ และคณะ (2563) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์และบทบาทสมมติ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์และกิจกรรมบทบาทสมมติ เรื่อง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นส่วนขยายของพันธุศาสตร์เมนเดล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย เชื้อนิล และศุภานัน สิทธิเลิศ (2563) พบว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจจากกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความสนุกสนาน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ มีอิสระในการเรียนรู้ มีโอกาสแสดงภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวคนธ์ จันตะมาต (2565) พบว่า กิจกรรมบทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน สร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนในการพูด กล้าแสดงออก และกระตือรือร้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรเลือกนำไปใช้ในเนื้อหาที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้น เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมของผู้เรียน

1.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติ ผู้สอนต้องคอยกระตุ้นผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม **ขั้นทบทวนความรู้เดิม** ผู้สอนควรหาวิธีที่ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิม เช่น ใช้คำถามนำ ใช้ใบงาน เป็นต้น **ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด** ผู้สอนควรจัดหาหรือจัดทำสื่อที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น หนังสือเรียน ใบความรู้ บทเรียนออนไลน์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่ง ต่าง ๆ เช่น web browser, chat GTP เป็นต้น **ขั้นการนำความคิดไปใช้** และ **ขั้นการสะท้อนความคิด** ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องร่วมมือกันในกลุ่มย่อยและทั้งชั้นเรียน ผู้สอนต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่นำสู่การสร้างโครงสร้างทางปัญญาใหม่ของผู้เรียนแต่ละคนตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการทำการวิจัยนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ในอนาคตยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบของ กิจกรรมการเรียนรู้ได้อีก เช่น เนื้อเรื่องของกิจกรรม การเรียนรู้อาจทำในรูปแบบสื่อแอนิเมชันเพื่อเพิ่ม

ความน่าสนใจของกิจกรรม การทำกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยอาจใช้การแข่งขันระหว่างกลุ่มหรือการให้รางวัลเพื่อเพิ่มแรงจูงใจ ในการทำกิจกรรมของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ เพชรดีและ ดรุณี จำปาทอง. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึ่ม เรื่อง เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลวัดบางนางบุญ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 13(1), 258-273.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). *การสอนกระบวนการคิด : ทฤษฎีและการนำไปใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 23). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย เชื้อนิลและ สุภานัน สิทธิเลิศ. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย ระหว่างกลุ่มที่จัดการเรียน การสอนตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึดและกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 12(1).
- ธนาภัสสร สนิธิรักษ์, สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์, กันต์ภูษิต วิโรจะ, วันวิสาข์ เชื้อชวด, และ ณิชวุฒิ เชื้อชวด. (2563). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยใช้กิจกรรม บทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารมจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 211-226.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (theories and development of instructional model)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์เอส พรินติ้ง ไทย แพลคตอรี.
- พิชญานันท์ อินทร์รักษ์, วิชัย นภาพงศ์, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ. (2566). การพัฒนาสิ่งแวดล้อมใหม่ทางการ เรียนรู้บนคลาวด์คอมพิวเตอร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึด เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของผู้เรียน รายวิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการสถาบัน พัฒนาพระวิทยากร*, 6(4), 40-51.
- พิชิตชัย เทียงท่า, มนตรี วงษ์สะพาน. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชา หน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 7(4), 88-97.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *หนังสือเรียนรายวิชา
พื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ชีวภาพ ม.4* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *หนังสือเรียนรายวิชา
เพิ่มเติมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชีววิทยา ม.4 เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการ
เรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบสร้าง
องค์ความรู้*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2559). *การออกแบบการสอน หลักการ สู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เพ็ญพรินดิง.
- เสาวคนธ์ จันตะมาต. (2566). การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน
ของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33(1), 72-85.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 : ศึกษาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม

Factors Affecting the Mediation Success Facilitated by Mediation Agencies under the Mediation Act B.E. 2562: the Study of the Government Dispute Mediation Center at Mahasarakham Provincial Justice Office

ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์¹
Sakchai Soonthornthanabhirom¹

Received: 19 July 2022

Revised: 4 October 2023

Accepted: 12 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และแนวทางในการลดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาพบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม เกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่

1. ปัจจัยที่เกิดจากผู้ไกล่เกลี่ย แบ่งออกเป็น (1) ปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย และ (2) ปัจจัยที่เกิดขึ้นขณะที่มีการไกล่เกลี่ยกัน
2. ปัจจัยที่เกิดจากกระบวนการไกล่เกลี่ย แบ่งออกเป็น (1) ปัจจัยที่เกิดจากตัวกระบวนการของการไกล่เกลี่ย และ (2) ปัจจัยที่เกิดจากองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแล ควบคุมการไกล่เกลี่ย
3. ปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท แบ่งออกเป็น (1) ปัจจัยที่ทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายตัดสินใจนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย และ (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับตามข้อเสนอ หรือทางออก หรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่พิพาทกัน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 0621989335, sakchai.s@msu.ac.th

¹ Assistant Professor, Faculty of Law, Mahasarakham University, 0621989335, sakchai.s@msu.ac.th

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม เกิดจาก 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท แบ่งออกเป็น (1) ปัจจัยที่เกิดจากตัวคู่พิพาทเอง (2) ปัจจัยที่
คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งมีต่อคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง (3) ปัจจัยที่คู่พิพาทมีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ย และ (4) ปัจจัย
ที่คู่พิพาทมีต่อตัวผู้ไกล่เกลี่ย

2. ปัจจัยที่เกิดจากบุคคลภายนอก ได้แก่ การเข้ามาแทรกแซง ให้คำปรึกษา แนะนำ และ
ตัดสินใจแทนคู่พิพาท การเสียมสอน การยุยงไม่ให้คู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและไม่ให้ยอมรับ
ข้อเสนอในการระงับข้อพิพาท

3. ปัจจัยจากตัวผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่ (1) การที่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่รู้ถึงหน้าที่และบทบาทของตนเอง
และ (2) การไม่พยายามช่วยเหลือคู่พิพาทเสนอทางออกในการระงับข้อพิพาท

และจากการศึกษาพบว่า แนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาท แบ่งออกได้ 3 แนวทางหลัก คือ (1) แนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยด้านองค์กรที่ทำหน้าที่ไกล่
เกลี่ยข้อพิพาท (2) แนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยด้านผู้ไกล่เกลี่ย และ (3) แนวทางในการเสริมสร้าง
ปัจจัยด้านประชาชน

ส่วนแนวทางในการลดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แบ่งออกได้
3 แนวทางหลัก คือ (1) แนวทางด้านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (2) แนวทางด้านผู้ไกล่เกลี่ย และ
(3) แนวทางด้านคู่พิพาท

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, ศูนย์ไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทภาครัฐ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study factors affecting success and unsuccessful mediation facilitated by the mediation agencies under the mediation act B.E. 2562 and 2) To suggest ways to strengthen factors affecting success in dispute mediation, and ways to reduce factors that affect the agency's unsuccessful mediation which proceeds to mediate disputes According to the Mediation Act B.E. 2562. I was found that:

1. Factors caused by mediators can be divided into (1) factors that occur before entering the mediation process, and (2) factors that occur while mediating.

2. Factors arising from the mediation process are divided into (1) factors arising from the mediation process itself, and (2) factors arising from the regulatory organization and mediation control.

3. Factors arising from the parties to the dispute can be divided into: (1) factors that cause both parties to decide to bring the dispute into the mediation process, and (2) factors that affect the decision to accept the proposal or solution or the way of resolve disputes.

There factors were implicit in unsuccessful in mediating of disputes by the mediation center of the public sector office of the Mahasarakham Provincial justice:

1. Factors arising from the disputing parties were divided into (a) factors arising from the disputing parties themselves, (b) factors that one party has on the other party, (c) factors that the disputing parties have on the mediation process, and (d) factors that disputing parties have against the mediator.

2. Factors caused by third parties, including intervening, giving advice, giving advice and making decisions on behalf of the parties to the dispute, tricks, inciting the parties to the dispute to enter the mediation process and not to accept the proposal to settle the dispute.

3. The factors from the mediator are (1) the mediator's ignorance of his duties and roles, and (2) the lack of effort to assist the disputing party in proposing a solution to the dispute settlement.

It was found that Guidelines for strengthening factors affecting success in mediating disputes can be divided into 3 main approaches: (1) Guidelines for strengthening factors in organizations that mediate disputes; (2) Guidelines for strengthening mediators; and (3) Guidelines for strengthening people's factors.

Guidelines for reducing factors that affect the failure to mediate disputes can be divided into 3 main approaches: (1) Guidelines for dispute mediation centers; (2) Guidelines for mediators; and (3) Guidelines for the parties to the dispute

Keywords: Mediation, mediation agency, government mediation center

บทนำ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 เป็นต้นมา เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ “โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึง

ถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้งเกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข” โดยมาตรา 3 วรรคสี่ ให้คำนิยาม “หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” ว่า “หน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” และมาตรา 3 วรรคห้า ให้คำนิยาม “หน่วยงานของรัฐ” ว่า “ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง” ต่อมาเมื่อวันที่

24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563กระทรวงยุติธรรมได้ออกประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ความว่า “โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหน่วยงานภายในของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานซึ่งดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดความชัดเจน สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม ได้จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม ขึ้นตามประกาศกระทรวงยุติธรรมฉบับดังกล่าว ซึ่งนับแต่จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้น ปรากฏว่าประชาชนได้แจ้งความประสงค์ขอความช่วยเหลือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งสิ้น 18 เรื่อง มีการยุติเรื่อง กล่าวคือ คู่พิพาทไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย จำนวน 9 เรื่อง และมีการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย จำนวน 9 เรื่อง ในจำนวน 9 เรื่องนั้นสามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จถึง 7 เรื่อง รวมจำนวนทุนทรัพย์ได้ 1,135,285 บาท คิดเป็นจำนวนร้อยละได้เท่ากับ 77.77 และไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จเพียง 2 เรื่องเท่านั้น คิดเป็นจำนวนร้อยละได้เท่ากับ 22.22 (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม, 2565)

จากสถิติดังกล่าวจะเห็นว่าเมื่อมีการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้ว ข้อพิพาทนั้นมีโอกาสที่จะไกล่เกลี่ยสำเร็จค่อนข้างสูง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางให้

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอื่นๆ ศึกษาและนำไปปรับใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และแนวทางในการลดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยแบ่งขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ในเชิงพื้นที่ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยศึกษาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม
2. ในเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative method) โดยศึกษาและวิเคราะห์ กฎหมาย งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และ การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (structural interview guideline)

วิธีการวิจัย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการเจ้าหน้าที่ และผู้ไกล่เกลี่ยที่เคยทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีสุ่มเลือกมาแบบอาศัยความน่าจะเป็น คือ สุ่มแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ ชนิดมีระบบ (stratified systematic random sampling)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จากการศึกษาพบว่า เกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ (1) ปัจจัยที่เกิดจากผู้ไกล่เกลี่ย (2) ปัจจัยที่เกิดจากกระบวนการไกล่เกลี่ย และ (3) ปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท

(1) ปัจจัยที่เกิดจากผู้ไกล่เกลี่ย แบ่งออกเป็น

(1.1) ปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการไกล่เกลี่ย มีความรู้ด้านต่างๆ ที่จะช่วยให้คู่พิพาทระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ 2) คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูง ทั้งประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยสามารถช่วยหาทางออกของปัญหาที่พิพาทกันได้ 3) คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยมีความเป็นกลาง มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก สะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

(1.2) ปัจจัยที่เกิดขึ้นขณะที่มีการไกล่เกลี่ยกัน ได้แก่ 1) การมีบุคลิกภาพที่ดี มีความเมตตา และมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนได้ดีของผู้ไกล่เกลี่ย 2) การมีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประสบการณ์ชีวิตของผู้ไกล่เกลี่ย ทำให้มองเห็นปัญหาได้ชัดเจน สามารถช่วยให้คู่พิพาทแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นและเป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาท 3) การมีความอดทน การควบคุมอารมณ์ได้ดีของผู้ไกล่เกลี่ย 4) การมีความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ย 5) การเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และการมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ย 6) การมีวิธีการที่จะทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน แก้ไขปัญหาที่พิพาทกันของผู้ไกล่เกลี่ย 7) การที่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่ทำให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าเป็นผู้พ่ายแพ้ในการไกล่เกลี่ย 8) การพยายามหาทางออกในการระงับข้อพิพาทให้เป็นที่ยอมรับของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายของผู้ไกล่เกลี่ย หน้าที่หลักของผู้ไกล่เกลี่ย 9) การที่ผู้ไกล่เกลี่ยได้แนะนำกระบวนการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงขั้นตอนและผลทางกฎหมายของการไกล่เกลี่ย 10) การเปิดโอกาสให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายได้พูดคุยชี้แจงแสดงเหตุผล และเสนอแนะทางออกในการแก้ไขปัญหาลักษณะอย่างสมภาคกันของผู้ไกล่เกลี่ย

(2) ปัจจัยที่เกิดจากกระบวนการไกล่เกลี่ย แบ่งออกเป็น

(2.1) ปัจจัยที่เกิดจากตัวกระบวนการของการไกล่เกลี่ยเอง ได้แก่ 1) การไกล่เกลี่ยนั้นเกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย 2) ผู้ไกล่เกลี่ยต้องอธิบายถึงขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยว่าเป็นอย่างไร ให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายฟัง 3) ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่กระตุ้นและช่วยเหลือคู่พิพาทให้พยายามหาทางออกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และมีหน้าที่ในการเสนอแนะวิธีการหรือ

หนทางในการแก้ไขปัญหาให้คู่พิพาททั้งสองฝ่าย ตัดสินใจว่าจะยอมรับกันได้หรือไม่ โดยไม่มีอำนาจ ตัดสินว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด 4) ผลของการไกล่เกลี่ยไม่มีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้เปรียบ หรือเสียเปรียบกันมากเกินไป 5) คู่พิพาทมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้ตกอยู่ในฐานะผู้แพ้ เพราะการตกลงระงับข้อพิพาทเกิดจากความสมัครใจร่วมกัน ของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจ ไปตัดสินว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก 6) เมื่อคู่พิพาท ฝ่ายหนึ่งไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำกันไว้ อีก ฝ่ายหนึ่งสามารถบังคับคดีได้โดยไม่ต้องนำคดีไป ฟ้องศาลอีก

(2.2) ปัจจัยที่เกิดจากองค์กรที่ทำหน้าที่ กำกับดูแล ควบคุมการไกล่เกลี่ย ได้แก่ สำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม อยู่ภายใต้การกำกับ ควบคุมและควบคุมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความเป็นกลาง ผลสัมฤทธิ์และความเป็นธรรมที่จะได้รับจาก การไกล่เกลี่ย

(3) ปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท แบ่งออกเป็น

(3.1) ปัจจัยที่ทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่าย ตัดสินใจนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) การที่คู่พิพาทไม่ต้องการที่จะนำคดีไปฟ้อง ร้องต่อศาล จึงนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย 2) คู่พิพาทมีความสมัครใจ ร่วมมือกัน ยินยอม พร้อมใจกันในการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการ ไกล่เกลี่ย 3) คู่พิพาทมีความพยายามที่จะหา ทางออกร่วมกันในการระงับข้อพิพาท

(3.2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับ ตามข้อเสนอ หรือทางออก หรือวิถีทางในการแก้ไข ปัญหาที่พิพาท ได้แก่ 1) การที่คู่พิพาททั้งสองฝ่าย เปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง 2) การยอมรับความจริงและยอมรับผล

การไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท 3) การใช้เหตุผลมากกว่า การใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวในพูดคุยเจรจากันของคู่พิพาท 4) การยอมรับฟังทางออกในการแก้ไขปัญหาที่ผู้ไกล่เกลี่ยเสนอแนะของคู่พิพาท 5) การประพฤติกหรือปฏิบัติตนของคู่พิพาท ฝ่ายหนึ่งต่ออีกฝ่ายหนึ่งมีผลทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับ ในข้อตกลงที่ได้เสนอเป็นทางออกในการระงับ ข้อพิพาท 6) ผลประโยชน์ที่คู่พิพาทแต่ละฝ่าย จะได้รับว่ามีมากน้อยเพียงใดมีผลให้ตัดสินใจ ยอมรับหรือไม่ยอมรับตามที่อีกฝ่ายหนึ่งหรือ ผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอออกมา

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น สถานที่ตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ย บรรยากาศในการไกล่เกลี่ย สภาพหรือลักษณะของห้องไกล่เกลี่ย พื้นห้อง ไกล่เกลี่ย โต๊ะเจรจาไกล่เกลี่ยไม่มีผลต่อความสำเร็จ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่อย่างใด

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จากการศึกษาพบว่า แบ่งออก ได้ 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท (2) ปัจจัยที่เกิดจากบุคคลภายนอก และ (3) ปัจจัยจาก ตัวผู้ไกล่เกลี่ย

(1) ปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท แบ่งออกเป็น

(1.1) ปัจจัยที่เกิดจากตัวคู่พิพาทเอง ได้แก่ 1) การที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลที่ตนเองมีให้อีกฝ่ายหนึ่ง และผู้ไกล่เกลี่ยทราบ หรือเปิดเผยไม่ตรงต่อ ความเป็นจริง 2) การที่คู่พิพาทไม่มีความตั้งใจ ไม่สมัครใจ ไม่มีความจริงใจในการเข้าร่วมไกล่ เกลี่ย 3) การที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสอง ฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ย 4) ความ ไม่เข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท 5) การมีความเห็นต่างและมีอคติต่อกันของคู่พิพาท 6) การที่คู่พิพาทไม่ยอมเปิดใจรับฟังความเห็น ของผู้ไกล่เกลี่ยและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง 7) การที่

คู่พิพาทฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท 8) การที่คู่พิพาทมีความรู้ทางกฎหมายจึงไม่ยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่นและไม่ยอมรับในข้อตกลงที่อีกฝ่ายหนึ่งและผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอแนะเพื่อระงับข้อพิพาท 9) การที่คู่พิพาทไม่มาไกล่เกลี่ยตามที่ได้นัดหมายกันไว้แล้ว 10) การที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็นตนเองเป็นฝ่ายได้เปรียบจึงไม่ยอมตกลงด้วย 11) การใช้อารมณ์ในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท 12) การไม่ยอมเสียหน้าหรือการไม่ยอมเสียศักดิ์ศรีของคู่พิพาท

(1.2) ปัจจัยที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งมีต่อคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง ได้แก่ 1) การที่คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานของตนเองว่าหากนำคดีไปฟ้องร้องกันต่อศาลแล้วตนจะเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่พยายามที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยกับอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่สนใจในข้อเสนอระงับข้อพิพาทที่อีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอแนะออกมา 2) การที่คู่พิพาทมีทางเลือกที่จะนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล จึงไม่ให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ย

(1.3) ปัจจัยที่คู่พิพาทมีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) คู่พิพาทไม่เชื่อมั่นในระบบและความโปร่งใสของกระบวนการไกล่เกลี่ย 2) คู่พิพาทขาดความรู้ ขาดความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ย 3) การไม่มีข้อมูลที่เพียงพอ และการขาดการเตรียมตัวหรือวางแผนในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท 4) ความเกรงกลัวต่อการสูญเสียผลประโยชน์ หรือความเกรงกลัวว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือเสียเปรียบในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท 5) เจื่อนใจในการชำระหนี้หรือระยะเวลาในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่สั้นเกินไปหรือยาวเกินไป ทำให้คู่พิพาทไม่ยอมรับตามข้อเสนอหรือทางออกที่อีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอแนะ

(1.4) ปัจจัยที่คู่พิพาทมีต่อตัวผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) คู่พิพาทไม่มีเชื่อมั่นในตัวผู้ไกล่เกลี่ยว่าจะสามารถช่วยให้ระงับข้อพิพาทได้ 2) คู่พิพาทไม่เชื่อมั่นในความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ย

(2) ปัจจัยที่เกิดจากบุคคลภายนอก ได้แก่ 1) บุคคลภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับคู่พิพาทเข้ามาแทรกแซง ให้คำปรึกษา แนะนำ และตัดสินใจไม่ยอมรับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทแทนคู่พิพาทที่แท้จริง 2) บุคคลภายนอกที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับคู่พิพาทเข้ามาเสี้ยมสอน ยุยงไม่ให้คู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ไม่ให้ยอมรับข้อเสนอในการระงับข้อพิพาท ด้วยต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากการที่บุคคลอื่นมีข้อพิพาทกัน

(3) ปัจจัยจากตัวผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1) การที่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่รู้ถึงหน้าที่และบทบาทของตนเอง ในการทำให้คู่พิพาทเข้าสู่ถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย 2) การไม่พยายามช่วยเหลือคู่พิพาทเสนอทางออกในการระงับข้อพิพาทของผู้ไกล่เกลี่ย

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากผู้ไกล่เกลี่ย ในส่วนของปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นประกอบไปด้วย

(1) คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการไกล่เกลี่ย มีความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้คู่พิพาทระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ เพราะผู้ไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยได้ผ่านการอบรมความรู้ตามหลักสูตร และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยของกรมคุ้มครองสิทธิ กระทรวงยุติธรรมแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับอาการกรชุมสาย และอรันท์ กัลนทประ (2562, หน้า 34-36) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานในศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบ

ความสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยด้านความรู้ทางกฎหมายของผู้ดำเนินงาน ความรู้ทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้ เพราะหากผู้ปฏิบัติไม่มีความรู้ด้านกฎหมายก็ จะไม่สามารถให้แนวทางหรือนำองค์ความรู้มา ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เลย

(2) คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่าผู้ไกล่เกลี่ย เป็นผู้มีประสบการณ์สูง ทั้งประสบการณ์ชีวิตและ ประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยสามารถช่วยหาทางออก ของปัญหาที่พิพาทกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับชลธิตา เพิ่มทรัพย์ (2555, หน้า 83-89) ที่กล่าวว่า ผู้ทำ หน้าที่ไกล่เกลี่ยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่มีประสบการณ์ชีวิตมี ความรอบคอบ มีความน่าเชื่อถือมากกว่าผู้ทำหน้าที่ ไกล่เกลี่ยที่มีอายุน้อย ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่มี ประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยจะมีหลักจิตวิทยา มีความเป็นกลาง มีเทคนิคในการไกล่เกลี่ยสามารถ ค้นหาคำความต้องการที่แท้จริงของคู่ความได้ และ พยายามหาแนวทางยุติข้อพิพาทให้สมประโยชน์ แก่คู่ความทั้งสองฝ่าย

(3) คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่ากระบวนการ ไกล่เกลี่ยามีความเป็นกลาง มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก สะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้อง กับศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2561, หน้า 51- 52) ที่กล่าวว่า การไกล่เกลี่ยมีข้อดี คือ ประหยัด โดยปกตินั้นการไกล่เกลี่ยก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ใดๆ แต่อาจจะมีการที่ต้องเสียค่าตอบแทน ให้แก่ผู้ไกล่เกลี่ยบ้างถ้าไปใช้บริการสถาบัน การไกล่เกลี่ยหรือผู้ไกล่เกลี่ยมีมืออาชีพไกล่เกลี่ย โดยตรง และบางครั้งการไกล่เกลี่ยอาจจะสำเร็จ ลงได้ตั้งแต่การไกล่เกลี่ยครั้งแรก ค่าใช้จ่ายจึงไม่สูง มากนัก ดังนั้นการไกล่เกลี่ยจึงประหยัดเช่นเดียวกับการเจรจาต่อรอง

2. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัย ที่เกิดจากผู้ไกล่เกลี่ย ในส่วนของปัจจัยที่เกิดขึ้น ขณะที่มีการไกล่เกลี่ยกัน ประกอบด้วย

(1) การมีบุคลิกภาพที่ดี มีความเมตตา และมีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับประชาชนได้ดีของ ผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับชลธิตา เพิ่มทรัพย์ (2555, หน้า 83-89) ที่กล่าวว่า ผู้ไกล่เกลี่ยที่มี บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือจะทำให้คู่ความเกิดศรัทธา และไว้วางใจ ผู้ไกล่เกลี่ยที่มีอรรถาศัยดีปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความสุภาพ และให้เกียรติคู่ความผู้มา ติดต่องาน ทำให้คู่ความได้รับความสะดวกรวดเร็ว ในการติดต่อประสานงาน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะทำให้คู่ความรู้สึที่ดี คลายความกังวลและ ลดความตึงเครียดลงได้ระดับหนึ่ง เป็นการไกล่ เกลี่ยโดยสร้างบรรยากาศเป็นมิตรให้แก่คู่ความ

(2) การมีประสบการณ์ในการทำหน้าที่ ไกล่เกลี่ยและประสบการณ์ชีวิตของผู้ไกล่เกลี่ย ทำให้มองเห็นปัญหาได้ชัดเจน สามารถช่วยให้ คู่พิพาทแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นและเป็นไปตาม ความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาท ซึ่งสอดคล้อง กับศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์ (2561, หน้า 51-52) ที่กล่าวว่า การไกล่เกลี่ยมีข้อดี คือ 1. ข้อเสนอ ที่ผู้ไกล่เกลี่ยเสนอออกมามักจะมีโอกาสได้รับการยอมรับมากกว่า เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยเป็น คนกลางที่ไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องที่พิพาท หาก ผู้ไกล่เกลี่ยเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาลง ไปอย่างไรคู่พิพาทจะมีความหวาดระแวงน้อยกว่า ข้อเสนอที่เสนอโดยคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นแล้วทั้งสองฝ่ายจะขาด ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต่างก็หวาดระแวง ว่าข้อเสนอที่อีกฝ่ายหนึ่งเสนอออกมานั้นจะมีอะไร แอบซ่อนอยู่ ซึ่งอาจทำให้ตนเองเสียเปรียบได้ จึงไม่ยอมรับข้อเสนอนั้น ดังนั้น ข้อเสนอที่เสนอ

โดยผู้ไกล่เกลี่ยจึงมักมีโอกาสได้รับการยอมรับมากกว่า 2. ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงประเด็นกว่า อุปสรรคสำคัญข้อหนึ่งของการเจรจาต่อรอง คือ คู่พิพาทยังขาดความรู้ ขาดความเข้าใจในสภาพปัญหาที่แท้จริงของข้อพิพาทที่เกิดขึ้น และไม่ทราบถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องที่พิพาทกันนั้น การเจรจาต่อรองจึงไม่บรรลุผล ไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ แต่การไกล่เกลี่ยนั้นจะมีคนกลางเข้ามาทำหน้าที่ประสานความเข้าใจและคอยเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเพื่อหาทางออกร่วมกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยมักจะเป็นบุคคลที่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายต่างก็ให้การยอมรับนับถือ และเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายพิพาทกัน ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจึงสามารถมองเห็นถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดข้อพิพาทกันขึ้นได้ และสามารถเสนอแนะแนวทาง วิธีการในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทได้ถูกต้อง ตรงจุด หรือตรงประเด็นที่พิพาทได้ดีกว่าการที่ปล่อยให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายที่ไม่มีความรู้ ความชำนาญในประเด็นปัญหาหาทางออกกันเอง

(3) การมีความอดทน การควบคุมอารมณ์ได้ดีของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับอาการ ซึมเศร้า และอรรถนัท กลันทประ (2562, หน้า 34-36) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานในศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบความสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การทำงานด้านนี้เป็นงานบริการ ผู้ให้บริการต้องปฏิบัติด้วยความมีจิตอาสาและมีจิตบริการที่มาจากภายในจิตใจที่มีความตั้งใจช่วยเหลือประชาชนด้วยใจจริง ซึ่งการปฏิบัติงานในด้านนี้ต้องใช้ความอดทน ใช้ความเข้าใจในความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอย่างมาก

(4) การมีความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับจักรกริฎณ์ ทอดสูงเนิน และ

อรรถนัท กลันทประ (2557) ที่กล่าวว่า ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความรู้เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเป็นกลาง และไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(5) การเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ย มีวิธีการที่จะทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายร่วมมือกันช่วยกันแก้ปัญหาของผู้ไกล่เกลี่ย การที่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่ทำให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าคุณเองตกเป็นผู้แพ้ในการไกล่เกลี่ย การพยายามหาทางออกในการระงับข้อพิพาทให้เป็นที่ยอมรับของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายของผู้ไกล่เกลี่ย การที่ผู้ไกล่เกลี่ยได้แนะนำกระบวนการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงขั้นตอนและผลทางกฎหมายของการไกล่เกลี่ย การเปิดโอกาสให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายได้พูดคุยชี้แจงแสดงเหตุผลและเสนอแนะทางออกในการแก้ไขปัญหาอย่างเสมอภาคกันของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับคมสันต์ กำประทุม และกฤษฎวรรณ โสวัชรินทร์ (2564, หน้า 131-132) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะและประสบการณ์วางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่มีอคติกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับคู่พิพาทไม่เรียกรับสินบนกับคู่กรณี สามารถควบคุมสถานการณ์ในการเจรจาไกล่เกลี่ยได้ดี และเสนอทางแก้ไขข้อพิพาทข้อขัดแย้งที่เหมาะสมให้แก่คู่พิพาทได้พิจารณา ส่งผลให้คู่พิพาทพึงพอใจและยุติข้อพิพาทลง

3. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากกระบวนการไกล่เกลี่ย ในส่วนของปัจจัยที่เกิดจากตัวกระบวนการของการไกล่เกลี่ยประกอบด้วย (1) การไกล่เกลี่ยนั้นเกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย (2) ผู้ไกล่เกลี่ย

ต้องอธิบายถึงขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยว่าเป็นอย่างไร (3) ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่กระตุ้นและช่วยเหลือคู่พิพาทให้พยายามหาทางออกในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน และมีหน้าที่ในการเสนอแนะวิธีการหรือหนทางในการแก้ไขปัญหาให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายตัดสินใจว่าจะยอมรับกันได้หรือไม่ โดยไม่มีอำนาจตัดสินว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด (4) ผลของการไกล่เกลี่ยไม่มีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้เปรียบ หรือเสียเปรียบกันมากเกินไป (5) คู่พิพาทมีความรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้ตกอยู่ในฐานะผู้แพ้ เพราะการตกลงระงับข้อพิพาทเกิดจากความสมัครใจร่วมกันของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจไปตัดสินว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก และ (6) เมื่อคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำกันไว้ อีกฝ่ายหนึ่งสามารถบังคับคดีได้โดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องศาลอีก ซึ่งสอดคล้องกับชลธิตา เพิ่มทรัพย์ (2555, หน้า 83-89) ที่กล่าวว่า รูปแบบการไกล่เกลี่ยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยภาพรวมแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องทำการอธิบายวิธีการไกล่เกลี่ยให้แก่คู่ความ ทำให้ทราบถึงประโยชน์แห่งการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ต้องใช้วิธีการให้เหมาะสมกับคู่ความแต่ละคดี ต้องทำให้คู่ความรู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม ผู้ไกล่เกลี่ยที่มีอรรถาศัยดีปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ และให้เกิดริศคู่ความผู้มาติดต่องาน ทำให้คู่ความได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะทำให้คู่ความรู้สึกดี คลายความกังวลและลดความตึงเครียดลงได้ระดับหนึ่ง เป็นการไกล่เกลี่ยโดยสร้างบรรยากาศเป็นมิตรให้แก่คู่ความ

4. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท ในส่วนของปัจจัยที่ทำให้คู่พิพาททั้ง

สองฝ่ายตัดสินใจนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย (1) การที่คู่พิพาทไม่ต้องการที่จะนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล (2) คู่พิพาทมีความสมัครใจ ร่วมมือกัน ยินยอมพร้อมใจกันในการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย และ (3) คู่พิพาทมีความพยายามที่จะหาทางออกร่วมกันในการระงับข้อพิพาท ซึ่งสอดคล้องกับชลธิตา เพิ่มทรัพย์ (2555, หน้า 83-89) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการไกล่เกลี่ย คือ การที่คู่ความมาเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยเอง กล่าวคือ คดีที่คู่ความเข้าร่วมประชุมการไกล่เกลี่ยเองทุกครั้ง มีแนวโน้มไกล่เกลี่ยสำเร็จมากกว่าคดีที่คู่ความมอบอำนาจให้บุคคลอื่นหรือนายความมาดำเนินการแทน เพราะผู้รับมอบอำนาจไม่สามารถตัดสินใจหรือรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงได้ดีเท่ากับคู่ความ พบว่าคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จส่วนใหญ่เป็นคดีที่คู่ความและทนายของคู่ความมาร่วมประชุมไกล่เกลี่ย รองลงมาคือคดีที่คู่ความและทนายคู่ความและบุคคลอื่นมาประชุมไกล่เกลี่ย

5. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับตามข้อเสนอหรือทางออกหรือวิถีทางในการแก้ไขปัญหาที่พิพาทกัน ประกอบด้วย (1) การที่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง (2) การยอมรับความจริงและยอมรับผลการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท (3) การใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวในพูดคุยเจรจากันของคู่พิพาท (4) การยอมรับฟังทางออกในการแก้ไขปัญหาที่ผู้ไกล่เกลี่ยเสนอแนะของคู่พิพาท (5) การประพฤติกหรือปฏิบัติตนของคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งต่ออีกฝ่ายหนึ่งมีผลทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในข้อตกลงที่ได้เสนอเป็นทางออกในการระงับข้อพิพาท และ

(6) ผลประโยชน์ที่คู่พิพาทแต่ละฝ่ายจะได้รับว่ามีมากน้อยเพียงใดมีผลให้ตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับตามที่อีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอออกมา หากคู่พิพาทฝ่ายใดเห็นว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำข้อตกลงระดับข้อพิพาทนั้นน้อยไปหรือไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็จะตัดสินใจไม่ยอมรับข้อเสนอที่ตนเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับชลาภรณ์ เจริญรัตน์ (2558) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยในชั้นบังคับคดี ปัจจัยด้านคู่ความ ได้แก่ การเตรียมตัว จัดเตรียมข้อเสนอดังเป้าหมายในการมาไกล่เกลี่ยของคู่ความ ข้อเสนอในการชำระหนี้ของลูกหนี้ และข้อเสนอในการรับชำระหนี้ของโจทก์ ตลอดจนความสามารถในการชำระหนี้ของจำเลยหรือลูกหนี้

6. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านสภาพแวดล้อม เช่น สถานที่ตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ย บรรยากาศในการไกล่เกลี่ย สภาพหรือลักษณะของห้องไกล่เกลี่ย พื้นห้องไกล่เกลี่ย โต๊ะเจรจาไกล่เกลี่ยไม่มีผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับคมสันต์ กำประทุม และกฤษฎวรรณ โฉ่วชินทร์ (2564, หน้า 131-132) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประสบความสำเร็จ ปัจจัยด้านสถานที่หรือบรรยากาศในการเจรจาไกล่เกลี่ย มีผลทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ไม่สอดคล้องกับจักรกริญา ทอดสูงเนิน และอรนันท์ กลันทประ (2557) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนแห่งนี้ยังประกอบด้วย ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลโคกขามยังมีสถานที่ตั้งในระยะทางที่เหมาะสม การเดินทางสะดวก ง่าย เพราะเป็นศูนย์กลางของประชาชน และยังไม่สอดคล้องกับชลัท ประเทืองรัตนา (2555, หน้า 88-108) ที่กล่าวว่า สถานที่ที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย สถานที่เจรจา

ต่อรองมีความเป็นกลางไม่ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบหรือเสียเปรียบ ต้องไม่มีการกดดันใดๆ ระหว่างการเจรจา ที่นิยมใช้คือ โต๊ะกลม (round table) เพื่อมองเห็นหน้ากันทุกๆ คน สำหรับห้องประชุมควรมีขนาดพอเหมาะ และมีพื้นที่ระดับเดียวกันที่ไม่ใช่ห้องประชุมแบบเวทีกึ่ง

7. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท ในส่วนของปัจจัยที่เกิดจากตัวคู่พิพาทเองนั้นเกิดจาก (1) การที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลที่ตนเองมีให้อีกฝ่ายหนึ่งและผู้ไกล่เกลี่ยทราบ หรือเปิดเผยไม่ตรงต่อความเป็นจริง (2) การที่คู่พิพาทไม่มีความตั้งใจ ไม่สมัครใจ ไม่มีความจริงจังในการเข้าร่วมไกล่เกลี่ย (3) การที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ย (4) ความไม่เข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท (5) การมีความเห็นต่างและมือคึดตอกันของคู่พิพาท (6) การที่คู่พิพาทไม่ยอมเปิดใจรับฟังความเห็นของผู้ไกล่เกลี่ยและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง (7) การที่คู่พิพาทฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบข้อพิพาท (8) การที่คู่พิพาทมีความรู้ทางกฎหมายจึงไม่ยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่นและไม่ยอมรับในข้อตกลงที่อีกฝ่ายหนึ่งและผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอแนะเพื่อระงับข้อพิพาท (9) การที่คู่พิพาทไม่มาไกล่เกลี่ยตามที่ได้นัดหมายกันไว้แล้ว (10) การที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเห็นว่าตนเองเป็นฝ่ายได้เปรียบจึงไม่ยอมตกลงด้วย (11) การใช้อารมณ์ในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท และ (12) การไม่ยอมเสียหน้าหรือการไม่ยอมเสียศักดิ์ศรีของคู่พิพาท ซึ่งสอดคล้องกับชลธร มีวงศ์อุโฆษ (2556, หน้า 26-28) ที่กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดีไม่ประสบความสำเร็จที่เกิดจากคู่กรณีหรือคู่ความอาจเกิดมา

จากสาเหตุหลายประการ เช่น (1) คู่ความตั้งต้นตามจุดยืนของตนโดยไม่ผ่อนปรน โดยเจ้าหนี้บางรายยืนยันว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษาเต็มจำนวนเท่านั้น โดยไม่ยอมผ่อนผันแม้แต่บาทเดียวหรือยื่นเงื่อนไขขอยกตัวที่คู่ความยากจะปฏิบัติตาม (2) คู่ความขาดแรงจูงใจในการเจรจา เมื่อเห็นว่าการไม่เจรจาย่อมได้รับประโยชน์มากกว่า ก็มักจะไม่ใช่แนวทางการเจรจาในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน แต่จะไปใช้วิธีการอื่นที่คิดว่าจะเป็นวิธีที่ดีกว่า (3) การเตรียมตัวก่อนการไกล่เกลี่ย การที่คู่ความไม่มีการวางแผน หรือกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนก่อนเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของอีกฝ่าย หรือไม่สามารถตัดสินใจได้ว่า จะรับข้อเสนอของอีกฝ่ายหรือไม่

8. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท ในส่วนของปัจจัยที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งมีต่อคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเกิดจาก (1) การที่คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นในพยานหลักฐานของตนเองว่าหากนำคดีไปฟ้องร้องกันต่อศาลแล้วตนจะเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่พยายามที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยกับอีกฝ่ายหนึ่ง หรือไม่สนใจในข้อเสนอหรือรับข้อพิพาทที่อีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอแนะออกมา และ (2) การที่คู่พิพาทมีทางเลือกที่จะนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล จึงไม่ให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับชลธร มีวงศ์อุโฆษ (2556, น. 26-28) ที่กล่าวว่า คู่ความขาดแรงจูงใจในการเจรจา เมื่อเห็นว่าการไม่เจรจาย่อมได้รับประโยชน์มากกว่า ก็มักจะไม่ใช่แนวทางการเจรจาในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน แต่จะไปใช้วิธีการอื่นที่คิดว่าจะเป็นวิธีที่ดีกว่า

9. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท ในส่วนของปัจจัยที่

คู่พิพาทมีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเกิดจาก (1) คู่พิพาทไม่เชื่อมั่นในระบบและความโปร่งใสของกระบวนการไกล่เกลี่ย (2) คู่พิพาทขาดความรู้ ขาดความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ย (3) การไม่มีข้อมูลที่เพียงพอ และการขาดการเตรียมตัวหรือวางแผนในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท (4) ความเกรงกลัวต่อการสูญเสียผลประโยชน์ หรือความเกรงกลัวว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเสียเปรียบในการไกล่เกลี่ยของคู่พิพาท และ (5) เงื่อนไขในการชำระหนี้หรือระยะเวลาในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่สั้นเกินไปหรือยาวเกินไป ทำให้คู่พิพาทไม่ยอมรับตามข้อเสนอหรือทางออกที่อีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอแนะ ซึ่งสอดคล้องกับคมสันต์ กำประทุม และกฤษฎวรรณ โสวัชรินทร์ (2564, น. 131-132) ที่กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่ทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยและประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดการอบรมความรู้ด้านกฎหมายใหม่ๆ ส่งผลให้การเจรจาไกล่เกลี่ยในบางกรณีไม่ประสบผลสำเร็จ และยังคงคลั่งกับชลัท ประเทืองรัตนา (2555, หน้า 88-108) ที่กล่าวว่า ด้านกระบวนการในการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนวิธีการที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยจะมีความสำคัญที่อาจทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบผลสำเร็จได้ การจัดเตรียมข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย บางครั้งคู่ความมักจะไม่เปิดเผยข้อมูลสำคัญทั้งหมดที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย เพราะกลัวเสียเปรียบ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยที่จะต้องทำให้เกิดความไว้วางใจในความเป็นกลาง และอาจต้องใช้การประชุมแยกฝ่ายเพื่อให้คู่ความรู้สึกสะดวกใจในการให้ข้อมูลที่อาจไม่ยอมให้อีกฝ่ายได้รับรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมได้

10. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ด้านปัจจัยที่เกิดจากคู่พิพาท ในส่วนของปัจจัยที่คู่พิพาทมีต่อตัวผู้ไกล่เกลี่ยนั้นเกิดจาก (1) คู่พิพาทไม่เชื่อมั่นในตัวผู้ไกล่เกลี่ยว่าจะสามารถช่วยให้ระงับข้อพิพาทได้ และ (2) คู่พิพาทไม่เชื่อมั่นในความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับพฤศจิกายน ทองเจริญ (2550, หน้า 91-94) ที่กล่าวว่าด้านความเหมาะสมของผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการไกล่เกลี่ย หากผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีความชำนาญในการไกล่เกลี่ยก็จะทำให้เกิดปัญหา ทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย คือการเป็นคนกลางที่ช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดีได้อีก สามารถแก้ปัญหาข้อพิพาททำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดีได้อีก ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่เสาะหาข้อมูลที่จะทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ จัดข้อยุ่งยากต่างๆ ที่ขัดขวางการเจรจา ใช้กลยุทธ์ต่างๆ ที่จะทำให้คู่ความเกิดความสะดวกใจในการเปิดเผยข้อเสนอมือต่อหรือทางออกในการแก้ไขปัญหา ซึ่งถ้าผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีความชำนาญและประสบการณ์เพียงพออาจจะทำให้การไกล่เกลี่ยประสบผลล้มเหลวได้

11. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านปัจจัยที่เกิดจากบุคคลภายนอก ได้แก่ การที่บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนทำให้การไกล่เกลี่ยไม่สัมฤทธิ์ผล ซึ่งบุคคลภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นมีทั้งบุคคลภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจอยู่ในฐานะที่ปรึกษากฎหมายญาติพี่น้อง หรือคู่สมรสของคู่พิพาท โดยบุคคลเหล่านี้ได้เข้ามาแทรกแซง ให้คำปรึกษา แนะนำ และตัดสินใจไม่ยอมรับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทแทนคู่พิพาทที่แท้จริง และบุคคลภายนอกที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับคู่พิพาท บุคคลเหล่านี้เข้ามาเสี้ยมสอน ยุยงไม่ให้คู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการ

ไกล่เกลี่ย ไม่ให้ยอมรับข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทด้วยต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากการที่บุคคลอื่นมีข้อพิพาทกัน ซึ่งสอดคล้องกับชลัทประเทืองรัตน (2555, หน้า 88-108) ที่กล่าวว่าประเด็นอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับคู่ความในการเจรจาไกล่เกลี่ย ไม่ว่าจะเป็นญาติทนายความ เพื่อน ซึ่งมักจะเสนอแนะตามความรู้สึกที่ตนเองคิดว่าดี หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองซึ่งจะส่งผลให้คู่ความเกิดความไขว้เขวหรือคล้อยตาม ไม่ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง และยังคงสอดคล้องกับชลธิตา เพิ่มทรัพย์ (2555, หน้า 83-89) ที่กล่าวว่า บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคู่ความ ได้แก่ ทนายความและญาติ มีบางคดีที่คู่ความจะเชื่อคำแนะนำของทนายฝ่ายตนและคู่ความยังเชื่อถือและเชื่อมั่นว่าทนายความจะรักษาสิทธิของตนหากทนายความของคู่ความเห็นความสำคัญของการไกล่เกลี่ยเพื่อรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่ความและให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ย เช่น การอธิบายประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยให้คู่ความฟัง หรือพูดโน้มน้าวให้คู่ความเข้าร่วมการประชุมไกล่เกลี่ยด้วยตนเองทำให้คดีมีแนวโน้มไกล่เกลี่ยสำเร็จเพิ่มขึ้น หากทนายความไม่เห็นความสำคัญของการไกล่เกลี่ยและไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของคู่ความเป็นสำคัญทำให้การไกล่เกลี่ยมีแนวโน้มสำเร็จยากขึ้นหรือไม่สำเร็จเลยในทำนองเดียวกันญาติของคู่ความก็มีส่วนทำให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จหรือไม่สำเร็จ เนื่องจากญาติจะเป็นผู้แนะนำโดยอย่างยิ่งสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติมาก เช่น มีการไกล่เกลี่ยแล้วระยะหนึ่งและคู่ความขอพักระหว่างไกล่เกลี่ยหรือแยกออกไปเพื่อพบญาติด้านนอก แล้วกลับมาไกล่เกลี่ยต่อไปนั้น ทำให้การไกล่เกลี่ยมีแนวโน้มสำเร็จยากขึ้น ดังนั้น หากญาติเห็นความสำคัญของการไกล่เกลี่ยไม่พูดจาชักใบให้เรือเสีย การไกล่เกลี่ยจะมีแนวโน้มที่จะสำเร็จมากขึ้น

13. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านปัจจัยจากตัวผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่ (1) ผู้ไกล่เกลี่ยไม่รู้ถึงหน้าที่และบทบาทของตนเอง ในการทำให้คู่พิพาทเข้าใจถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย และ (2) การไม่พยายามช่วยเหลือคู่พิพาทเสนอทางออกในการระงับข้อพิพาทของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับชลัท ประเทืองรัตนา (2555, หน้า 88-108) ที่กล่าวว่า ด้านผู้ไกล่เกลี่ย อาจมีกรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยอาจไม่เข้าใจหลักการไกล่เกลี่ย เช่น ผู้ไกล่เกลี่ยพยายามเกลี้ยกล่อมให้คู่ความยินยอมตามที่ตนเสนอ หรือผู้ไกล่เกลี่ยทำตัวเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทนั้นเสียเองแทนที่จะเป็นผู้เสนอแนะทางออกให้คู่ความตัดสินใจ สิ่งเหล่านี้ทำให้คู่ความมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา นั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยอาจล้มเหลวหรือแม้จะมีการยอมรับตามข้อตกลงที่ผู้ไกล่เกลี่ยเสนอเพราะความเกรงใจ แต่ก็อาจจะนำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยในที่สุด และยิ่งสอดคล้องกับพฤศจิกายน ทองเจริญ (2550, หน้า 91-94) ที่กล่าวว่า ไกล่เกลี่ยควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการไกล่เกลี่ย หากผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีความชำนาญในการไกล่เกลี่ยก็จะทำให้เกิดปัญหา ทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย คือ การเป็นคนกลางที่ช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดีได้อีก สามารถแก้ปัญหาข้อพิพาททำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดีได้อีก ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่เสาะหาข้อมูลที่จะทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ จัดข้อยุ่งยากต่างๆ ที่ขัดขวางการเจรจา ใช้กลยุทธ์ต่างๆ ที่จะทำให้คู่ความเกิดความสะดวกใจในการเปิดเผยข้อเสนอ ข้อต่อรองหรือทางออกในการแก้ไขปัญหา ซึ่งถ้าผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีความชำนาญและประสบการณ์เพียงพออาจจะทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความล้มเหลวได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย ดังนี้

1. แนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยด้านองค์กรที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่

(1) ควรมีการบูรณาการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยทั้ง 3 องค์กร คือ 1 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาครัฐ 2 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของพนักงานสอบสวน และ 3 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

(2) ควรมีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้ที่ทันสมัยและสะดวกแก่การใช้งาน

(3) ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแต่ละศูนย์

(4) ควรมีการทบทวนและถอดบทเรียนถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(5) ควรประชาสัมพันธ์และส่งเสริมถึงบทบาทและภารกิจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง

(6) ควรสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชน

(7) ควรเพิ่มแรงจูงใจและสวัสดิการต่างๆ แก่ผู้ไกล่เกลี่ยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. แนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยด้านผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่

(1) ควรมีการฝึกอบรม ทบทวน เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ผู้ไกล่เกลี่ยอย่างต่อเนื่อง

(2) ควรอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายและด้านอื่นๆ แก่ผู้ไกล่เกลี่ยเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ

(3) ควรมีการติดตามผลงานและบทสรุปในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังการไกล่เกลี่ยทุกครั้ง

(4) ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมคุณธรรมจริยธรรม และทัศนคติที่ดีแก่ผู้ไกล่เกลี่ย

(5) ควรชี้แจงให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายทราบถึงผลดีของการไกล่เกลี่ยสำเร็จ และผลเสียกรณีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ

(6) ควรเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทำความเข้าใจกันก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(7) ผู้ไกล่เกลี่ยควรเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อกันระหว่างคู่กรณี และลดความกดดันในระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3. แนวทางการเสริมสร้างปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่

(1) ควรมีการอบรมให้ความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชน

(2) ควรเสริมสร้างให้คู่พิพาทมีความรับผิดชอบต่อกู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง และต่อสังคมส่วนรวมให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คมสันต์ กำประทุม และกฤษฎวรรณ โฉ่วชรินทร์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: กรณีศึกษา ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลนาดี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรม, 21*(3), 131-132.
- จักรกริญา ทอดสูงเนิน และอรนันท กัลนทปุระ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน กรณีศึกษา ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 40*(1), 98-113.
- ชลธร มีวงศ์อุโฆษ. (2556). เวย์ไกล่เกลี่ย-สมานฉันท์ การจัดเตรียมห้องไกล่เกลี่ย (2). *วารสารกรมบังคับคดี, 17*(86), 1.
- ชลธิดา เพิ่มทรัพย์. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยคดีฟ้องหย่า. *ตุลพาห, 59*(2), 82-93.
- ชลากรณ์ เจริญรัตน์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี: กรณีศึกษา ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลัท ประเทืองรัตนา. (2558). บทวิจารณ์หนังสือ Intractable conflicts: Socio-psychological foundation and dynamics. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 13*(3), 55.
- พศิณกษณ์ ทองเจริญ. (2550). ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม. (2565). สรุปข้อมูลการไกล่เกลี่ยประจำปี 2565. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม.

- ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์. (2561). รายงานการวิจัยเรื่องการนำการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ในคดี
สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อากาศร ชุมสาย และอรนันท์ กลันทุประ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของ
ศูนย์ยุติธรรมชุมชน : ศึกษากรณีศูนย์ยุติธรรมตำบลหนองโก จังหวัดขอนแก่น. วารสาร
กระบวนการยุติธรรม, 12(2), 27-42.

การสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี

Identity Communication of Fusion Restaurants in Pattani Province

ซากีเราะ แยนา เบ็ญฮารูน¹, ฮัมเดีย มุดอ^{1*}

Sakiroh Yaena Benharoon¹, Hamdia Mudor^{1*}

Received: 8 June 2023

Revised: 29 August 2023

Accepted: 5 September 2023

บทคัดย่อ

การสื่อสารอัตลักษณ์เป็นการสื่อสารตัวตนที่โดดเด่นและแตกต่างจากคนอื่น นำเสนอผ่านข้อความหรือสัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกันในสังคม การสื่อสารอัตลักษณ์มีความสำคัญในธุรกิจร้านอาหารฟิวชั่น โดยเฉพาะในแง่ของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ เพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้บริโภคให้มากที่สุด งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์อัตลักษณ์และวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสอบถามผู้ประกอบการและพนักงานประจำร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี จำนวน 5 ร้านๆ ละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 10 คน ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่น มี 3 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์ด้านคุณภาพของสินค้าและบริการ อัตลักษณ์ด้านอาหารฮาลาล และอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ไปสู่ผู้บริโภคนั้น มีทั้งการสื่อสารด้วยวาจา การสื่อสารด้วยข้อความ และการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งสื่อออฟไลน์และสื่อสังคมออนไลน์ สื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงในธุรกิจร้านอาหารฟิวชั่น คือ เฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตาแกรม เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับ และมีการใช้อย่างแพร่หลายจนเป็นสื่อหลักของผู้คนในโลกยุคปัจจุบันอย่างแท้จริง ผลจากการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ของแบรนด์ในภาคธุรกิจ และผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการให้แตกต่างเหนือคู่แข่ง รวมถึงเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับการสื่อสารอัตลักษณ์ของแบรนด์ไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

คำสำคัญ: การสื่อสาร, อัตลักษณ์, ร้านอาหารฟิวชั่น, จังหวัดปัตตานี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹ Assistant Professor, Department of Communication Arts, Faculty of Communication Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

* Corresponding author, email: hamdia.c@psu.ac.th

Abstract

Identity communication is the expression of one's distinctive and unique identity, which sets one apart from others. It is conveyed through messages or symbols that facilitate mutual understanding within society. Identity communication is significant for fusion restaurant business, particularly when it comes to advertising and promoting products and services to attract customers' attention. This research aims to analyze the identity and identity communication methods employed by fusion restaurants. The research was conducted by using semi-structured interviews to gather information from restaurant entrepreneurs and employees of fusion restaurants in Pattani province. A total of five restaurants were included, with two participants from each restaurant, resulting in a sample size of 10 informants. The findings revealed that the identity of fusion restaurants can be categorized into three types: the identity of products and services quality, Halal food identity, and the cultural identity of the southern border provinces. These identities were communicated to consumers through various channels, including verbal, written, and symbolic communications, both offline and through social media platforms. Among the online media platforms, Facebook, Line, and Instagram were the most popular, reaching people from all backgrounds. Online media has become the primary medium widely utilized by people in the present day. The results of this research can be used as a guideline for the study of communication and brand identity of the business. In addition, entrepreneurs can use the results to create products and services that are different from competitors, and choose suitable media for communicating the brand identity to the target consumers.

Keywords: Communication, identity, fusion restaurants, Pattani province

บทนำ

ร้านอาหารเป็นธุรกิจดาวรุ่งมาโดยตลอดและเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูง (บดินทร์ ศักดาเยี่ยงรงค์, 2559) ในแต่ละปี ตลาดร้านอาหารทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีมูลค่ากว่า 4.41 แสนล้านบาท (ภัทรพล ยินดีจันทร์, 2565, หน้า 1) และเติบโตขึ้นทุกปีในสัดส่วนร้อยละ 4.0-6.8 (Krungsri GURU SME, 2019) ด้วยเหตุนี้ แต่ละร้านจึงต้องกำหนดจุดเด่นและจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ไว้ดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการเพื่อเพิ่มยอดขายให้มากขึ้น

ร้านอาหารแนวฟิวชันเป็นเทรนด์ที่ได้รับความนิยมและเติบโตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นผลมาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ใหม่ๆ โดยยอมใช้จ่ายเพื่อคุณภาพอาหารให้ตนเองสุขภาพ สุขใจ และสะดวกสบายมากขึ้น รวมทั้งเกิดจากการลงทุนขยายสาขาของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารด้วยอาหารฟิวชันนับเป็นอาหารเมนูเด็ดที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับรูปแบบอาหารที่มีอยู่ได้อย่างแนบเนียนและสร้างสรรค์ ส่งผลให้ร้านอาหารฟิวชันมีการขยายตัวและเติบโตมากขึ้น จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทยและสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

อาหารฟิวชันเป็นการผสมผสานวิธีการ และส่วนผสมของการปรุงอาหารจากหลากหลาย วัฒนธรรมของหลายๆ ประเทศลงในอาหารจาน เดียวกัน ดังนั้น อาหารฟิวชันจึงเป็นการสังเคราะห์ ความเข้าใจด้านอาหารนานาชาติที่แตกต่าง (Sarioglan, 2014, p. 64-65) โดยการดัดแปลง อาหารใหม่ให้มีความหลากหลายด้วยรสชาติ รูปลักษณ์ และวัตถุดิบที่เพิ่มเติมจากสูตรเดิมอย่าง ลงตัว เป็นการต่อยอดและสร้างสรรค์ให้เกิดเมนู ใหม่ๆ อย่างไม่รู้จัก เพื่อให้ถูกปากผู้บริโภคในยุคดิจิทัลที่วิถีชีวิตและพฤติกรรมของคนในสังคม เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและคาดเดาได้ยากขึ้น (ศุภศิลาปี กุลจิตต์เจือวงศ์, 2560, หน้า 178)

ธุรกิจร้านอาหารจำเป็นต้องปรับตัวตาม ยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการปรับเมนูให้ เหมาะสมกับพฤติกรรมและความต้องการของ ผู้บริโภค การสร้างความแตกต่าง โดยการนำ ลักษณะเด่นของสินค้าและบริการมาเป็นจุดขาย และกำหนดอัตลักษณ์เฉพาะของตน เพื่อสื่อสาร และสร้างความสนใจให้ลูกค้าได้รับรู้ รวมถึง การเพิ่มช่องทางที่หลากหลายในการเข้าถึงร้าน อาหาร ดังนั้น การสร้างความแตกต่างให้ธุรกิจ ถือเป็นความสำเร็จในแง่ของการตลาด สามารถทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความพิเศษ ซึ่งในการสร้างความแตกต่างนั้น จะสร้างได้ในหลากหลายรูปแบบ แต่เป็นการบอกถึงความพิเศษในแง่มุมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี (ภูวนารถ ถาวรศิริ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2558, หน้า 2184) กอปรกับการขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารทุกวันนี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและข่าวสาร ซึ่งเป็นหัวใจหลักที่จะ ช่วยให้การดำเนินธุรกิจอยู่รอดและสร้างรายได้ เปรียบในเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนท่ามกลางสภาวะ การแข่งขันที่รุนแรง โดยการสร้างสรรค์เมนู อาหารให้มีความหลากหลายและน่าสนใจอยู่เสมอ เพื่อเป็นตัวเลือกในการดึงดูดลูกค้าให้มาลิ้มลองรสชาติ

ของอาหาร รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการ และพฤติกรรมของผู้บริโภคให้มาใช้บริการอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจ ร้านอาหารสไตล์ฟิวชันได้รับความสนใจและ คนรุ่นใหม่นิยมบริโภค ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับ กลยุทธ์การตลาดและใช้การสื่อสารในหลากหลาย ช่องทางทั้งออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการจากร้านอาหาร ประเภทเดียวกันดังนั้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ของตนเอง และต้องมี จุดขายเฉพาะตัว (unique selling point) ที่ไม่สามารถ หาจากร้านอื่น เพื่อให้กลายเป็นร้านที่ โดดเด่นและมีอัตลักษณ์เหนือคู่แข่งได้ชัดเจน และสามารถดึงดูดความสนใจให้ลูกค้ามาใช้บริการ ได้มากกว่า

อัตลักษณ์ของสินค้าและบริการ หรือธุรกิจ ประเภทต่างๆ จะถ่ายทอดผ่านการสื่อสาร ซึ่งเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถส่งข้อมูลข่าวสาร และรายละเอียด เกี่ยวกับสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภคโดยตรง (ฮัมเดย์ มุดอ และซากิระะ แยนนา เบ็ญฮารูน, 2566, หน้า 119) กระนั้นก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารฟิวชัน จำต้องปรับตัวให้ทันสมัยและพัฒนา ไม่หยุดนิ่ง โดยการสร้างสรรค์เมนูอาหารให้มีความหลากหลายและน่าสนใจอยู่เสมอ เพื่อสร้าง สินค้าและบริการประเภทเดียวกันให้แตกต่างจาก คู่แข่ง และเพื่อให้เป็นที่รู้จักของลูกค้าเป้าหมาย ในวงกว้างขึ้น

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็น ความสำคัญของธุรกิจร้านอาหารฟิวชันในจังหวัด บัตตานีที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคและมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการจำเป็นต้อง กำหนดอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ ที่มีลักษณะเฉพาะของร้านให้ลูกค้าได้รับรู้และ กระตุ้นความสนใจผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ที่สามารถ

เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้อย่างง่ายดายและสะดวกมากขึ้น และผู้ประกอบการสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปกำหนดกลยุทธ์การตลาดและการสื่อสารการตลาดให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการของผู้บริโภคนั้น เริ่มต้นจากการสื่อสารของผู้ประกอบการที่มีกระแสสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเส้นทางของผู้บริโภคจะเริ่มตั้งแต่ก่อนเป็นลูกค้า และได้รับข้อมูลของสินค้าและบริการ จนมีข้อมูลเพียงพอที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ และนำไปสู่การซื้อซ้ำในอนาคต หรือที่เรียกว่า เส้นทางของผู้บริโภค (customer journey) โดยเส้นทางดังกล่าวมีปัจจัยหลายส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของเส้นทางผู้บริโภคที่ประกอบด้วยการสร้างการรับรู้ (awareness) ของลูกค้า การพิจารณา (consideration) กระบวนการซื้อสินค้าหรือบริการ (purchase decision) การใช้สินค้าหรือบริการ (usage) กระบวนการกลับมาซื้อซ้ำ (repurchase) และการสนับสนุน (advocacy) (พงษ์พันธ์ สันติธรรม และปฐมมา สตะเทวิน, 2563, หน้า 107) นอกจากนี้ เส้นทางของผู้บริโภคยังมีความสัมพันธ์กับจุดสัมผัส (touchpoint) มากมายที่ผู้บริโภคต้องพบเจออีกด้วย ณัฐชา ธำรงโชติ (2565) ได้อธิบายถึงจุดสัมผัสที่มีความหลากหลาย เช่น การพบเห็นตราสินค้าตามสื่อต่างๆ ทั้งสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ การค้นหาข้อมูลของสินค้าและบริการ การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่าน

แอปพลิเคชันในโทรศัพท์หรือเว็บไซต์ การดูแลจากพนักงานผ่านช่องทางออนไลน์ และการสนับสนุนตราสินค้าผ่านการรีวิวบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในหลายรูปแบบ อาทิ พงษ์พันธ์ สันติธรรม และปฐมมา สตะเทวิน (2563) ระบุว่า พฤติกรรมและรูปแบบเส้นทางการตัดสินใจซื้อสินค้าอาหารของกลุ่มผู้บริโภค Gen X และ Gen Y มีความคล้ายคลึงกัน ผู้บริโภคมีการรับรู้และเปิดรับข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลของสินค้านั้น รวมถึงสื่อบุคคลด้วย โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านราคาและตราสินค้า ในทำนองเดียวกัน อมรรัตน์ ปรีชารัตน์ และวอนชนก ไชยสุนทร (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่ารายได้ที่แตกต่างกันของผู้บริโภคมีผลต่อค่าใช้จ่ายในการใช้บริการผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยพบว่าผู้บริโภคที่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท มีความถี่ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรีวิวอาหาร 3-4 ครั้งต่อเดือน และมีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการร้านอาหารที่ใช้การค้นหา รีวิวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 500 บาทต่อครั้ง และมีวัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อค้นหา รีวิวร้านอาหาร ดูรูปภาพอาหาร และบรรยากาศในร้านอาหาร มาประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ

นอกเหนือจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการแล้ว สิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการได้เป็นอย่างดี คือ อัตลักษณ์ของสินค้าและบริการ การศึกษาของฮัมเด็ย มูตอ และ

สาเกิเราะ แยนนา เบ็ญฮารุน (2566) ซึ่งให้เห็นถึงการสะท้อนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดปัตตานีผ่านอัตลักษณ์ตราสินค้าของร้านอาหาร Bagus Chicken โดยตราสินค้าของร้านมีลักษณะเป็นรูปไก่ใส่หมวกซอเกาะ ซึ่งเป็นหมวกที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของผู้คนในพื้นที่ ส่งผลให้สามารถสร้างการจดจำอัตลักษณ์ของร้านให้กับผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น อนึ่ง การสะท้อนอัตลักษณ์ของสินค้าและบริการสามารถสื่อสารได้หลายลักษณะ ทั้งรูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการขายด้วยโฆษณาในสื่อกระแสหลัก อาทิ วิทยู โทรททัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ (above the line: ATL) รูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการขายด้วยโฆษณาในสื่อกระแสรอง หรือ การสื่อสารที่ไม่ผ่านช่องทางหลัก (below the line: BTL) เช่น จดหมายการตลาดผ่านอีเมลล์ หรือการจัดแสดงงาน นอกจากนี้ยังมีการโฆษณาแบบ “ผ่านเส้น” ที่เป็นการผสมผสานกลยุทธ์การส่งเสริมการขายและสื่อที่ใช้ในการโฆษณาทั้ง ATL และ BTL เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น (through the line: TTL) เช่น การตลาดดิจิทัล (TBS Marketing, 2023) อาจกล่าวได้ว่าการสร้างความแตกต่างผ่านอัตลักษณ์ของสินค้าและบริการสามารถทำได้หลายแบบ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างอัตลักษณ์ผ่านผู้ให้ข้อมูลและผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นภาพจำที่คนที่ได้มาท่องเที่ยวที่ตลาดหัวป्लीในจังหวัดสระบุรี หรือที่ผู้รับสารเคยเห็นและรับรู้จากรายการโทรทัศน์ที่มีการจดจำภาพของประธานชุมชนการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านพุแค ที่มีกลุ่มที่คาดผมรูปกล้วยอยู่ตลอดเวลา (สวิตา อยู่สุขขี และอรคณางค์ นวลเจริญ, 2565, หน้า 89) ถือเป็น การสร้างและนำเสนออัตลักษณ์การให้บริการของตลาดหัวป्लीได้อย่างชัดเจน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

อัตลักษณ์ของสินค้าและบริการ หมายถึง ชุดของความคาดหวัง และความแตกต่างของ

ผลิตภัณฑ์ เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริโภค ในการเลือกซื้อสินค้า หรือบริการหนึ่งมากกว่า ผลิตภัณฑ์อื่นในประเภทเดียวกัน

การสื่อสารอัตลักษณ์ หมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราว การแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น รวมถึงการมองตนเองและตั้งคำถามว่า ฉันเป็นใคร แล้วมองคนอื่นเพื่อตั้งคำถามว่าเขาเป็นใคร เหมือนหรือแตกต่างจากเราอย่างไร การสื่อสารอัตลักษณ์ในธุรกิจร้านอาหาร ไม่ใช่เพียงแค่การตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเท่านั้น แต่สามารถนำมาเป็นจุดขายของสินค้าประเภทอาหารได้เป็นอย่างดี

ร้านอาหารฟิวชั่น หมายถึง ร้านอาหารที่มีเมนูอาหารหลากหลาย และมีรสชาติที่ผสมผสานหลากหลายวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ประกอบการและพนักงานประจำร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี จำนวน 5 ร้านๆ ละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 10 คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวเป็นจำนวนที่เพียงพอสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณีศึกษา (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559, หน้า 43) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยต้องเป็นผู้เกี่ยวข้อง และ/หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารฟิวชั่นที่เปิดให้บริการมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และร้านอาหารที่เปิดดำเนินการนั้นต้องปรากฏในเว็บไซต์ดวงใน (Wongnai) ซึ่งเป็นเว็บไซต์บริการเครือข่ายสังคมของประเทศไทย สร้างและดูแลโดย บริษัท ดวงใน มีเดีย จำกัด เว็บไซต์ดวงในปรากฏในสื่อออนไลน์ในฐานะเว็บที่แนะนำแหล่งขายอาหารต่างๆ หลายแหล่ง โดยผู้ใช้งาน

เว็บไซต์สามารถค้นหาร้านอาหาร ข้อมูล รูป และคำวิจารณ์จากสมาชิกคนอื่น เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจได้

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและพนักงานประจำร้านอาหารฟิวชั่น เพื่อให้ได้ข้อมูลจากมุมมองที่หลากหลาย และเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าการสื่อสารอัตลักษณ์ของแต่ละร้าน ทั้งผู้ประกอบการและพนักงานได้สะท้อนตัวตน (identity) ของร้านไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลใช้เวลาประมาณ 45-90 นาทีต่อผู้ให้ข้อมูล 1 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างเป็นแนวคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เก็บข้อมูล 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เดือนกุมภาพันธ์-เดือนมิถุนายน 2563 และช่วงที่ 2 เดือนมิถุนายน-เดือนสิงหาคม 2565 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ แล้วอ่านบทสัมภาษณ์ดังกล่าวซ้ำๆ จัดหมวดหมู่กลุ่มคำวลี และประโยคที่มีความหมายเหมือนกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) โดยการตรวจสอบว่าผู้วิจัย 2 คน ได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร และมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ ซึ่งสร้างความเชื่อถือได้ดีกว่าผู้วิจัยเพียงคนเดียว เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) ของข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา (descriptive research)

ผลการศึกษา

อัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี

ในการสร้างอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นทั้ง 5 ร้าน มีจุดเริ่มต้นจากความชอบส่วนตัวและ/หรือบุคคลในครอบครัวของผู้ประกอบการชอบปรุงอาหารรับประทานในครัวเรือน และต้องการมอบอาหารโฮมเมดจากครัวในบ้าน ซึ่งเป็นสูตรของร้านที่รังสรรค์เมนูขึ้นมาเอง และทำด้วยใจรักแบบเปี่ยมล้น ที่สำคัญอาหารโฮมเมดปลอดภัยและมีคุณภาพ เพราะวัตถุดิบจะถูกคัดสรรมาอย่างดี เน้นความสดใหม่ สะอาด และปลอดภัย เหมือนเจ้าของร้านทำกินเอง เพื่อเสริมให้กับลูกค้าได้กินของดีและบริการประจักษ์ตามิตร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คน สามารถอธิบายกระบวนการกำหนดอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คุณภาพของสินค้าและบริการ

อัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพของสินค้าและบริการของแต่ละร้าน ผู้ประกอบการพยายามที่จะนำจุดเด่นของเมนูอาหารที่เป็นสูตรเฉพาะมาเป็นจุดขายที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและไม่ซ้ำใคร โดยนำเสนอผ่านสโลแกน/คำขวัญของร้าน อาทิ Homemade with Love ที่บ่งบอกตัวตนของร้านว่า ต้องการมอบสิ่งดีๆ มีประโยชน์ผ่านอาหารโฮมเมดที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและไม่ใส่สารกันเสีย หรือ Pizza Made Fresh Everyday ที่ทำสดใหม่ทุกวัน เป็นสูตรพิชซ่าที่เจ้าของร้านคิดค้นขึ้นมาและปรับรสชาติให้ถูกปากลูกค้าที่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บางร้านจะชูอัตลักษณ์อาหารสุขภาพและปลอดภัยชูรส โดยใช้วัตถุดิบสดใหม่ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลาอินทรี หรือผักออแกนิกที่มีคุณค่าทางโภชนาการ นำมาปรุงอาหารรสชาติกลมกล่อมแบบปรุงแต่งน้อย ไม่จัดหวานและลดเค็ม หรืออัตลักษณ์อาหารที่ปราศจาก

ไขมันทรานส์ เพราะผู้ขายคำนึงถึงสุขภาพของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าวัตถุดิบที่มีคุณภาพจะราคาสูงกว่าวัตถุดิบทั่วไป และราคาขายอาหารย่อมสูงตามไปด้วย แต่ผู้ประกอบการที่เน้นคุณภาพของอาหารเป็นอัตลักษณ์ของร้าน ผู้ซื้อจะตระหนักถึงคุณค่าและความใส่ใจของผู้ขายว่าให้ความสำคัญกับโภชนาการ ความสะอาด ถูกหลักอนามัย และมีประโยชน์ หากลูกค้าได้รับประทานอาหารเมนูเด็ดของร้านก็ถือว่าคุ้มค่างับราคาที่จ่ายไป

อาหารฮาลาล

อาหารฮาลาล หรืออาหารที่อนุมัติตามบทบัญญัติแห่งอิสลาม ปราศจากสิ่งต้องห้าม และมีคุณค่าทางอาหาร เป็นอีกหนึ่งจุดขายที่เป็นอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าของร้านที่มีเมนูเด่น คือไก่ทอดสไตล์อเมริกันที่ฮาลาล เพื่อรับประกันให้ลูกค้ามั่นใจในคุณภาพและบริการว่า วัตถุดิบทุกชนิดผ่านการรับรองฮาลาล ผลิตและปรุงโดยพี่น้องมุสลิมในพื้นที่ มุสลิมสามารถรับประทานได้โดยไม่ต้องขอกังหา การสร้างอัตลักษณ์ของอาหารฮาลาลนั้น แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดปัตตานี จะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ผู้ประกอบการร้านอาหารฟิวชั่นไม่ได้เป็นมุสลิมทุกร้าน ในยุคแรกก่อนที่อาหารฟิวชั่นจะเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคเฉกเช่นปัจจุบัน ร้านไก่ทอดแบรนด์ดังจากอเมริกาเข้ามาตีตลาดในปัตตานีและพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่น่าเสียดายที่ร้านดังกล่าวไม่มีเครื่องหมายรับรองฮาลาล ผู้บริโภคในพื้นที่จึงไม่มั่นใจที่จะซื้อสินค้านั้นมารับประทาน ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด Bagus Chicken แบรนด์มุสลิมจึงก่อเกิดขึ้นมา และพัฒนาเป็นร้านอาหารสไตล์ฟิวชั่นในเวลาต่อมา เพื่อเป็นทางเลือกให้ลูกค้าได้รับริโภคอาหารและไก่ทอดฮาลาล โดยเจ้าของร้านเป็นมุสลิมที่เข้าใจคนในพื้นที่เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ การกำหนดอัตลักษณ์ของร้านอาหาร

ฟิวชั่นว่า “ฮาลาล” เพื่อการันตีและสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้ามุสลิมเกี่ยวกับสินค้าและบริการ จึงมีความสำคัญยิ่ง เมื่อลูกค้าสามารถรับรู้ถึงอัตลักษณ์เฉพาะของร้านแล้ว ทำให้การตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว กระนั้นก็ตามร้านอาหารฮาลาลไม่ได้ให้บริการเฉพาะลูกค้ามุสลิมเท่านั้น แต่เปิดกว้างให้ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมมาใช้บริการได้เช่นกัน

วัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้

อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอีกปัจจัยที่ผู้ประกอบการร้านอาหารฟิวชั่นนำมาเป็นจุดขายที่สำคัญ ทุกร้านพยายามปรับสูตรอาหารให้ถูกปากคนในพื้นที่ผสมผสานเมนูอาหารให้ทันสมัย และ/หรือตกแต่งร้านให้มีกลิ่นอายความเป็นท้องถิ่น รวมถึงออกแบบตราสินค้าที่สื่อว่าเป็นแบรนด์ของคนในพื้นที่ โดยนำวัฒนธรรมการแต่งกาย หรือภาษามลายู มาออกแบบเป็นโลโก้ อีกทั้งสื่อสารกับลูกค้าด้วยภาษามลายูและภาษาไทยควบคู่กัน เมื่อลูกค้าได้มาสัมผัสกับบรรยากาศของร้านอาหารที่บริการดูญาติสนิทและมิตรสหาย ยิ่งตอกย้ำความรู้สึกของความเป็นกันเองของคนในวัฒนธรรมเดียวกัน ผนวก รวมความทันสมัยในโลกยุคปัจจุบันผ่านแบรนด์เฉพาะของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี

ในการสื่อสารอัตลักษณ์เฉพาะของร้านอาหารฟิวชั่น พบว่าผู้ให้ข้อมูลใช้การสื่อสารหลากหลายประเภท/ช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารด้วยวาจา การสื่อสารด้วยข้อความ การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ การสื่อสารออฟไลน์ หรือการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยสามารถจำแนกวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ ดังนี้

การสื่อสารด้วยวาจา

การสื่อสารด้วยวาจา หรือการสื่อสารด้วยคำพูดในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเมนูแนะนำประจำร้าน หรือเมนูซิกเนเจอร์ (Signature) ที่ลูกค้าควรสั่งเมื่อมารับประทานอาหารที่ร้าน เพื่อสื่อถึงอัตลักษณ์หรือตราสินค้าของร้านอาหารฟิวชั่น โดยอาหารแนะนำที่ลูกค้าไม่ควรพลาดนั้น ต้องมีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและแตกต่างจากร้านอาหารอื่นๆ ซึ่งผู้ขายต้องปรุงแต่งและจัดจานอาหารให้ลูกค้าสามารถจดจำได้ตั้งแต่ครั้งแรกที่มาใช้บริการ เพื่อให้กลับมาซื้อซ้ำเรื่อยๆ หากลูกค้าประทับใจในรสชาติของอาหารและบริการ โอกาสที่ลูกค้าจะบอกต่อไปยังกลุ่มเพื่อนและคนรู้จักเป็นไปอย่างไม่รู้จบ การสื่อสารด้วยวาจาเป็นการสื่อสารสองทางแบบเผชิญหน้าซึ่งผู้ขายสามารถสื่อสารได้ตรงประเด็น ถูกต้อง และชัดเจน รวมทั้งสามารถแสดงออกด้วยท่าทีที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับผู้มารับบริการ ส่วนผู้ซื้อสามารถซักถามได้ทันที หากมีข้อสงสัยหรือความไม่ชัดเจนในประเด็นที่สื่อสาร ในขณะที่เดียวกัน พนักงานที่ให้บริการสามารถสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรสชาติอาหาร การบริการ รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น “ส่วนใหญ่เราจะสื่อสารด้วยการแนะนำเมนูเด็ดของร้าน และเมนูใหม่ๆ ที่เราคิดค้น เป็นสูตรเฉพาะของร้าน เราไม่เคยหยุดนิ่งที่จะพัฒนา”

การสื่อสารด้วยข้อความ

การสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นด้วยข้อความที่ปรากฏในเมนูอาหาร สโลแกนที่ติดตามผนังร้าน หรือข้อความอื่นๆ ที่สื่อถึงตัวตนเพื่อเน้นย้ำให้ลูกค้าที่มาใช้บริการได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์ของร้านว่า ร้านนี้มีจุดขายที่แตกต่างจากร้านอื่นอย่างไร “เมนูอาหาร” เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อธุรกิจร้านอาหารฟิวชั่น ข้อความในเมนูประกอบไปด้วย หมวดหมู่อาหารที่ดูง่าย

คำอธิบายที่สั้น กระชับและชัดเจน ส่วนสโลแกนหรือคำขวัญของร้านจะช่วยเน้นย้ำถึงอัตลักษณ์เฉพาะของร้านได้ดียิ่งขึ้น อาทิ ร้านอาหารโฮมเมด ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ ร้านนี้ปลอดผงชูรส อาหารร้านนี้ปราศจากไขมันทรานส์ ร้านนี้หัวใจสีเขียวที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการใช้บรรจุภัณฑ์และภาชนะรักษ์โลก และ/หรือลดการใช้ถุงพลาสติกและโฟม “เราโฆษณาว่าพิซซ่าของเราสดใหม่ทุกวัน จนมาเป็นคำขวัญประจำร้าน เพราะว่าแป้งเรา สดใหม่ทุกวัน เรานวดทุกเช้า สโลแกนนี้จะติดผนังร้านอย่างเห็นได้ชัด”

การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์

การสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ผ่านโลโก้ สี กราฟิก หรือรูปภาพต่างๆ ที่บ่งบอกตัวตนของร้านอาหารฟิวชั่น ซึ่งโลโก้หรือสีที่ใช้สำหรับภาชนะและบรรจุภัณฑ์อาหาร บรรยากาศและโทนสีในการตกแต่งร้าน การจัดวางโต๊ะและที่นั่งของลูกค้าที่มาใช้บริการ และอื่นๆ ล้วนสื่อถึงอัตลักษณ์ของแต่ละร้านได้เป็นอย่างดี หนึ่ง โลโก้หรือตราสินค้าเป็นสัญลักษณ์ทางการค้าที่แต่ละร้านออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์และโฆษณาไปสู่ผู้บริโภค เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจว่า ร้านนี้มีสินค้าเด่นประเภทไหนให้บริการ เช่น ร้านที่มีโลโก้เป็นรูปพิซซ่าครึ่งซีก สื่อความชัดเจนว่า จุดขายของร้านนี้คือ พิซซ่าโฮมเมด ร้านที่มีรูปไก่ใส่หมวกชอเกาะ (หมวกที่ผู้ชายมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมสวมใส่ในการประกอบศาสนกิจและในชีวิตประจำวัน) บ่งบอกได้ว่าร้านนี้มีดีที่ไก่ทอด หรือร้านที่มีโลโก้เป็นรูปบ้านอบ หมายถึง ขนมปังทุกชิ้นที่มีขายในร้านนี้อบใหม่ทุกวัน เป็นความปรารถนาดีที่เจ้าของร้านพยายามสื่อให้ลูกค้าได้รู้ถึงอัตลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากร้านอื่นๆ นอกจากนี้ รูปภาพอาหารที่ปรากฏในเมนูอาหารหรือสื่อโฆษณาอื่นๆ ที่ทางร้านพยายามดีไซน์ให้มีสีสันและรูปแบบ

ที่น่าสนใจซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการและตัดสินใจซื้ออาหารได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้รูปภาพที่ใช้ในการกระตุ้นความสนใจของลูกค้านั้น คุณภาพของอาหาร รสชาติ และราคาต้องตรงกับรูปที่ปรากฏในสื่อโฆษณาด้วย มิเช่นนั้นจะเป็นการหลอกลวงผู้บริโภค หรือลูกค้าอาจซื้อเพียงครั้งเดียว และจะไม่ซื้อซ้ำอีก เพราะถือเป็นการโฆษณาเกินจริง

การสื่อสารผ่านช่องทางออฟไลน์

แม้ว่าเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน จากเดิมที่เคยบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชน อาทิ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ มาเสฟสื่อออนไลน์มากขึ้น จนทำให้ธุรกิจสื่อมวลชนต้องปรับตัวขนานใหญ่ เพื่อให้เท่าทันเทคโนโลยีสมัยใหม่และเข้าถึงผู้รับสารมากขึ้น กระนั้นก็ตามธุรกิจร้านอาหารประเภทฟิวชันในจังหวัดปัตตานี ผู้ประกอบการยังคงให้ความสำคัญกับการสื่อสารผ่านช่องทางออฟไลน์เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละร้าน อาทิ เมนูอาหารสูตรพิเศษที่ทางร้านคิดค้นขึ้นมาใหม่ เพื่อให้ถูกปากผู้บริโภคให้มากที่สุด ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารออฟไลน์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการส่งสารจากผู้ประกอบการในฐานะผู้ส่งสาร เพื่อส่งข่าวสารไปยังผู้บริโภคเป้าหมายสื่อออฟไลน์ที่ทรงพลังในธุรกิจร้านอาหาร มีดังนี้

การสื่อสารผ่านป้ายไว้นิล รถแห่ และสปอตวิทยุ

การสื่อสารผ่านป้ายไว้นิล และรถแห่ประชาสัมพันธ์ ถือเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ผู้ประกอบการจะใช้สื่อประเภทนี้ในช่วงแรกของการเปิดร้านอาหาร เพื่อสร้างการรับรู้ และเป็นทางเลือกหนึ่งให้คนปัตตานีได้เข้าถึงการบริการใหม่ๆ ของร้านอาหารฟิวชันที่สร้างสรรค์และตกแต่งร้านได้อย่างสวยงาม เพื่อดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการและเช็กอิน “ก่อนหน้านี้ในช่วงแรกก็จะประชาสัมพันธ์

โดยใช้รถแห่รอบเมือง และติดไว้นิลตามจุดต่างๆ ประกาศว่ามีร้านเปิดใหม่ เชิญชวนให้มาใช้บริการ” ในขณะที่สปอตวิทยุจะใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ในช่วงแรกเช่นกัน แต่ขยายกลุ่มเป้าหมายให้เข้าถึงลูกค้าที่อยู่นอกเมืองปัตตานี ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เพราะคนที่อาศัยอยู่นอกเมืองปัตตานี ยังคงฟังฟังข้อมูลข่าวสารจากสื่อวิทยุกระจายเสียงมากกว่าคนที่อยู่ในเขตเมือง

การสื่อสารแบบปากต่อปาก/บอกต่อ

การสื่อสารแบบปากต่อปากหรือบอกต่อถือเป็นการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ แต่มีพลังมหาศาลในกระบวนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของร้านอาหารฟิวชัน เมื่อสินค้าดี บริการเยี่ยม ลูกค้าพึงพอใจ จะนำไปสู่การบอกต่อจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่น เช่น คนในครอบครัว เพื่อน หรือคนสนิทได้ใช้สินค้าแบรนด์เดียวกัน ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย “จริงๆ แล้วจะเป็นการบอกปากต่อปาก เราก็ไม่เคยทำโฆษณาเป็นเรื่องเป็นราว”

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคมส่งผลให้การสื่อสารแบบบอกต่อ ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสื่อสารแบบดั้งเดิมและมีมานานแล้ว ขยายแพลตฟอร์มไปสู่การบอกต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่กระจายข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น “ปากต่อปาก เพราะว่าเร็ว คือ เพื่อนแนะนำเพื่อน เป็นการโฆษณาที่ไม่ต้องลงทุน”

การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อสังคมมนุษย์ ส่งผลให้องค์กรธุรกิจทุกประเภทต่างปรับรูปแบบการสื่อสารให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เข้าถึงเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต

แค่ปลายนิ้วสัมผัส และเชื่อมต่อกับกลุ่มคนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เชื่อมร้อยผู้คนในทุกกระดับเข้าด้วยกัน และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย กอปรกับการดำเนินธุรกิจร้านอาหารจำเป็นต้องใช้การสื่อสารที่รวดเร็ว และเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง ดังนั้น สื่อออนไลน์จึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการโปรโมทอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นให้ติดตลาดและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น จากการศึกษาพบว่า สื่อออนไลน์ที่ผู้ประกอบการร้านอาหารฟิวชั่นนิยมใช้ มี 3 รูปแบบด้วยกัน คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และอินสตาแกรม (Instagram)

เฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในธุรกิจร้านอาหารฟิวชั่นมากที่สุด ถือเป็นเครื่องมือที่ผู้ประกอบการใช้สื่อสารอัตลักษณ์ได้เป็นอย่างดี ต้นทุนต่ำ มีประสิทธิภาพสูง และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย พร้อมทั้งช่วยขยายกลุ่มลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้ขายสามารถสื่อสารข้อมูลของผลิตภัณฑ์ และรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าและบริการได้ครบถ้วน มีภาพที่ (ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว) ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของลูกค้าให้ตัดสินใจซื้อได้ง่ายขึ้น เพราะนอกจากจะได้ข้อมูลของสินค้าแล้ว ลูกค้ายังได้ทราบความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับสินค้าจากกลุ่มคนต่างๆ ที่เคยมาใช้บริการก่อนหน้านี้ หากสินค้าดีมีคุณภาพและบริการเยี่ยม ลูกค้ามักจะบอกต่อโดยการเช็คอิน และแชร์ภาพอาหาร พร้อมบอกเล่าความประทับใจ และบอกพิกัดที่ตั้งของร้านเสร็จสรรพ หากมีการแชร์ต่อๆ อย่างไม่รู้จบ ย่อมกระตุ้นในระดับหนึ่งว่าบริการของร้านอาหารนั้นต้องดีเลิศ อาหารอร่อย ราคาเป็นมิตร สิ่งเหล่านี้ยิ่งกระตุ้นความอยากของผู้รับสารให้มาพิสูจน์ด้วยตนเองมากขึ้น “เฟซบุ๊กไปเร็วมาก โดยที่เรายังไม่ได้สื่อสารอะไรมา

ลูกค้ามาก็แชร์ต่อให้เรา เวลาลูกค้ามา เราจะเช็คอิน”

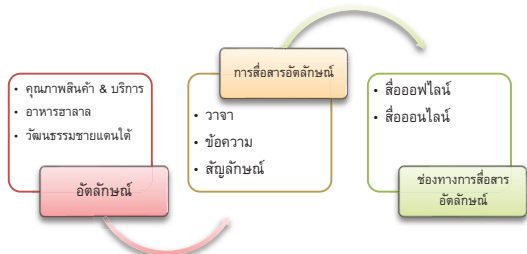
ไลน์

Line@ และ Line Official Account เป็นแพลตฟอร์มของไลน์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารฟิวชั่นใช้สื่อสารกับลูกค้าโดยตรง ข้อดีของไลน์คือ สามารถรองรับจำนวนลูกค้าตอบปัญหาได้มาก ผู้ขายสามารถสร้างข้อความ รูปภาพ วิดีโอ หรือไลฟ์สดผ่าน Line Live ถึงผู้ติดตามได้ในเวลาเดียวกัน และลูกค้าสามารถคลิกไปยังเว็บไซต์เพื่อดูข้อมูลหรือเลือกซื้อสินค้าได้ในทันที “Line@ จะมีคอนเทนต์ของลูกค้าที่เป็นสมาชิก เราสามารถประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง Line@ ยิ่งแค่หนึ่งข้อความ แต่คนรับรู้ร้อยคน Real-time กว่าเฟซบุ๊กและไอจี”

อินสตาแกรม

การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านอินสตาแกรมของผู้ประกอบการร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะความต้องการที่จะเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่ใช้งานอินสตาแกรมเป็นแพลตฟอร์มหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ลักษณะของคอนเทนต์ที่เผยแพร่ในอินสตาแกรมจะเน้นที่รูปภาพและวิดีโอเป็นหลัก ทำให้แต่ละร้านสามารถนำเสนอเมนูอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นและสร้างการจดจำให้ลูกค้าได้ง่ายขึ้น “ส่วนใหญ่ผมจะใช้ไอจี (อินสตาแกรม-ผู้วิจัย) กับเฟซบุ๊กเป็นช่องทางการสื่อสาร จะยังคอนเทนต์ในเรื่องของกาแฟและเมนูพิเศษของร้าน”

ในการกำหนดอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่น สิ่งสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัยนี้ คือเจ้าของร้านต้องทราบแน่ชัดในคุณสมบัติพิเศษของผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาเป็นจุดขาย เช่น คุณภาพราคา หรือวัตถุดิบ และสื่อสารอัตลักษณ์ไปสู่ผู้บริโภคเป้าหมาย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่น ในจังหวัดปัตตานี

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่น เป็นการส่งสารเกี่ยวกับคุณสมบัติพิเศษของสินค้าและบริการที่แตกต่างและโดดเด่นกว่าสินค้าจากแบรนด์อื่น นั่นก็คือสิ่งที่สินค้าของเรามี แต่สินค้าของคนอื่นไม่มี ซึ่งจุดขายนี้เองถือเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และการสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง จะช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เพราะในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค จะต้องมีการประเมินสินค้าและบริการเพื่อให้เกิดความคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไป และตอบโต้ความต้องการให้มากที่สุด

อภิปรายผล

อัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชั่นในจังหวัดปัตตานี จากผลการวิจัยนี้มี 3 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์ด้านคุณภาพของสินค้าและบริการ อัตลักษณ์ด้านอาหารฮาลาล และอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการกำหนดอัตลักษณ์ของแต่ละร้านจะมีจุดขายเฉพาะตัวที่แตกต่างจากร้านอื่นอย่างนั้น ผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงจุดเด่นและคุณลักษณะพิเศษของสินค้าและบริการ เพื่อนำเสนอตัวตนให้เป็นที่น่าจดจำในสายตาผู้บริโภค และสร้างจุดสนใจเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น (ธิดารัตน์ ไร่วิบูลย์, 2552, หน้า 102) ซึ่งการนิยามตนเอง

ว่าตนคือใคร และต่างกับคนอื่นอย่างไร มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) ที่เจ้าของร้านสามารถนิยามตนเองในรูปแบบต่างๆ โดยใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกันในสังคม และมีวิธีการนำเสนอในแบบที่แตกต่างกัน และในความแตกต่างนี้เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลนั่นเอง (เพ็ญนภา วยเวก, 2560, หน้า 90)

อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมและภายในตัวบุคคลเอง การกำหนดอัตลักษณ์เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบความแตกต่างและระบบของความหลากหลาย และส่งผลให้อัตลักษณ์กับสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์ต้องอ้างอิงกับสังคม อัตลักษณ์จะแปรเปลี่ยนตามบริบทของวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้มีระยะเวลาเร่งเร็วขึ้น และมีพื้นที่ที่หดแคบเข้ามาเกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว หลากหลายและซับซ้อน (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546, หน้า 1) และอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มีการก่อรูปขึ้นมาภายในวัฒนธรรมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งประกอบสร้างขึ้นทางสังคม และไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่เป็นวงจรที่เรียกว่า วงจรแห่งวัฒนธรรม (Hall & Du Gay, 1996)

เมื่ออัตลักษณ์ที่แสดงความเป็นตัวตนประจักษ์ชัด ขั้นตอนต่อมาที่สำคัญยิ่งก็คือ กลวิธีในการสื่อสารอัตลักษณ์ไปสู่ผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีสื่อสารอัตลักษณ์ที่ได้จากการวิจัยนี้ มีทั้งการสื่อสารด้วยวาจา การสื่อสารด้วยข้อความ และการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งสื่อออฟไลน์และสื่อออนไลน์โดยเน้นประสิทธิภาพของการสื่อสาร

สองทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเป็นผู้ส่งสารได้ เพียงแค่มีเครือข่ายสังคมออนไลน์และอินเทอร์เน็ต เพื่อทำการสื่อสารการตลาดธุรกิจร้านอาหารด้วยตัวเอง ความนิยมและแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นของการตลาดออนไลน์ ทำให้หลายธุรกิจมีการนำกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ไปใช้ (ศศิมา อุดมศิลป์, 2557, หน้า 1) และกลยุทธ์การสื่อสารแบบปากต่อปากทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับการยอมรับมากกว่าการสื่อสารแบบดั้งเดิม การสื่อสารสองทางมีอิทธิพลต่อความน่าเชื่อถือของลูกค้าที่มีต่อแบรนด์ (Kotler & Keller, 2009; Navavongsathian, 2017) สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุดในการธุรกิจร้านอาหารฟิวชันในปัจจุบันคือ เฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตาแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของรจิต คงหาญ และอนุชิต แสงอ่อน (2561) ที่พบว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถสร้างกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดให้กับร้านอาหารได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก Kelley (2007, p. 1) ระบุว่าเฟซบุ๊กเป็นส่วนหนึ่งของหน้าเวที (front stage) ที่ผู้คนสร้างอัตลักษณ์ให้ปรากฏต่อผู้อื่น และเป็นเครื่องมือที่ทำให้บุคคลมีการแสดงตัวตนที่แตกต่างกับการสื่อสารบนเฟซบุ๊กไม่ได้มีความแตกต่างกับการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา เพราะใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านตัวกลางคอมพิวเตอร์ (computer-mediated communication) ในปัจจุบัน เฟซบุ๊กได้รับความนิยมและยังคงเป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้สามารถแสดงตัวตน แต่ผู้ใช้ต้องระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ทรงอิทธิพลที่ทำให้พื้นที่ในโลกออนไลน์และโลกความเป็นจริงไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน

การสื่อสารอัตลักษณ์ของร้านอาหารฟิวชันในจังหวัดปัตตานี เริ่มต้นจากการสื่อสารผ่านเส้นทางของผู้บริโภค (customer journey) โดยมี

การกระตุ้นพฤติกรรมของผู้บริโภคให้มีการรับรู้อัตลักษณ์ของร้านในทุกช่วงของเส้นทางของผู้บริโภค นั่นก็คือ การสร้างการรับรู้ การพิจารณากระบวนการซื้อสินค้าหรือบริการ การใช้สินค้าหรือบริการ กระบวนการกลับมาซื้อซ้ำ และการสนับสนุน (พงษ์พันธ์ สันติธรรม และประจมา สตะเทวิน, 2563, หน้า 107) และใช้รูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมโดยพิจารณาความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร เพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสารกับผู้บริโภคได้อย่างตรงจุด ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการให้แตกต่างเหนือคู่แข่ง รวมถึงเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับการสื่อสารอัตลักษณ์ของแบรนด์ไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

สรุป

อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ในแต่ละบุคคลอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลายแต่จะมีการเลือกเอาเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ตนยอมรับ และแสดงออกทางการกระทำ หรือพฤติกรรมผ่านการสื่อสารภายใต้เงื่อนไขของบริบท หรือสภาพแวดล้อมในช่วงเวลาและพื้นที่ นอกจากนี้ อัตลักษณ์อาจถูกกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเอง หรือถูกกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลโดยสังคมก็ได้ การกำหนดอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดเกี่ยวกับระบบของความแตกต่าง ความหลากหลาย และการตั้งคำถามว่า อัตลักษณ์ที่จะสร้างขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงกับสังคมอย่างไร ดังนั้น อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม ซึ่งการสื่อสารเป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมให้อัตลักษณ์เป็นที่ยอมรับในสังคมรวมทั้งเป็นเครื่องมือในการธำรงรักษาและต่อรองอัตลักษณ์อยู่ตลอดเวลา

การสื่อสารอัตลักษณ์เป็นการเลือกสรรตัวตนที่โดดเด่นและแตกต่างจากคนอื่น นำเสนอผ่านข้อความหรือสัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกันในสังคม การสื่อสารอัตลักษณ์จึงมีความสำคัญในธุรกิจร้านอาหารฟิวชันในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะในแง่ของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการเพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้าให้มาใช้บริการมากที่สุด ด้วยการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งสื่อออฟไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ สื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงและใช้ต้นทุนไม่มากก็คือ เฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตาแกรม เทคโนโลยีการสื่อสารและอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาตลอดเวลา ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจอื่นๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป สื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นสื่อหลักของผู้คนในโลกปัจจุบันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การสร้างความแตกต่างของธุรกิจร้านอาหาร เริ่มต้นจากการสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและไม่ซ้ำใคร เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ให้เป็นที่จดจำในสายตาผู้บริโภค ซึ่งกระบวนการที่จะช่วยผลักดันให้ธุรกิจร้านอาหารเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและเข้าถึงผู้บริโภคเป้าหมายให้มากที่สุด คือ การทำการตลาดทั้งออฟไลน์และออนไลน์ โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ที่มีบทบาทอย่างมากในยุคดิจิทัล เนื่องจากเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้สะดวกและรวดเร็ว ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญและเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค จะใช้สื่อใดสื่อหนึ่งอาจไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย แต่ควรใช้หลากหลายแพลตฟอร์มและหลายช่องทาง อาทิ เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ยูทูบ

ติ๊กต็อก (TikTok) ในบางครั้งผู้ประกอบการอาจต้องลงทุนสร้างคลิปวิดีโอ และ/หรือการรีวิวอาหารควร์ใช้บล็อกเกอร์ (blogger) หรืออินฟลูเอนเซอร์ (influencer) ที่ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ มีผู้ติดตามและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เพื่อช่วยดึงดูดลูกค้าให้มาซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์แล้ว การตลาดออฟไลน์ก็สำคัญและยังคงมีบทบาทต่อธุรกิจร้านอาหารในปัจจุบัน ข้อดีของการตลาดออฟไลน์ คือ มีความน่าเชื่อถือสูงกว่าการตลาดออนไลน์ สื่อโฆษณาออฟไลน์หรือสื่อดั้งเดิม เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา และสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สามารถครองใจลูกค้าได้ยาวนานและยั่งยืนกว่า คือ รสชาติและคุณภาพของอาหารที่คุ้มค่างับราคา และการให้บริการด้วยใจ ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการต้องหมั่นติดตามและอัปเดตข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพราะข้อมูลข่าวสารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้องในการดำเนินธุรกิจ ไม่เฉพาะข่าวสารด้านการตลาดแต่รวมถึงสภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสถานการณ์โลกปัจจุบัน เพื่อนำพาธุรกิจให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

การสื่อสารอัตลักษณ์เป็นการสื่อความหมายให้เห็นความแตกต่างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและไม่เหมือนใคร เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้รับสาร สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมองว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารอัตลักษณ์ในด้านอื่นๆ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์และพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและกระจายรายได้ในชุมชน และสร้างนวัตกรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญใน

การขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้ตามความถนัด และศักยภาพของตนเอง รวมถึงเป็นสื่อกลางในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ให้มาเยือน จังหวัดชายแดนภาคใต้

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต

ปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2562 สัญญาเลขที่ CMS6203034S และผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เลขที่การรับรอง psu.pn. 2-031/62

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชา ชำรงโชติ. (2565). การประยุกต์ใช้เส้นทางของผู้บริโภคและจุดสัมผัสของผู้บริโภคกับตลาดของร้านค้าปลีกทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคในโลกการตลาดดิจิทัล. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 40(2), 107-122.
- ธิดารัตน์ ไร่วิบูลย์. (2552). *การสร้างอัตลักษณ์และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ผ่าน www.bloggang.com* [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์สารสนเทศ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- บดีนทร์ ศักดาเยียงรงค์. (2559). ธุรกิจร้านอาหาร “เมนูฟิวชั่น” มัดใจลูกค้า. *เดลินิวส์ออนไลน์*. <https://d.dailynews.co.th/article/540132/>
- ประไพพิมพ์ สุธีวินนันทน์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 29(2), 31-48.
- พงษ์พันธ์ สันติธรรม และปฐมมา สตะเวทิน. (2563). เส้นทาง การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (customer journey) Gen X และ Gen Y: กรณีศึกษาแบรนด์นาฬิกาหรู 3 อันดับ: Rolex, Omega และ Patek Philippe. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 38(3), 103-118.
- เพ็ญญา ้วยเวก. (2560). การสื่อสารและการสร้างอัตลักษณ์ด้านสุขภาพผ่านอินสตาแกรม. *สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 16(2), 73-94.
- ภูวนารถ ถาวรศิริ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). กลยุทธ์การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจนำดื่มท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. *Veridian E-Journal, Slipakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(2), 2171-2187.
- ภัทรพล ยินดีจันทร์. (2565). *การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดจันทบุรี* [วิทยานิพนธ์, การจัดการการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รจิต คงหาญ และอนุชิต แสงอ่อน. (2561). กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับธุรกิจร้านอาหารริมทางสมัยใหม่ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(1), 91-103.
- ศศิมา อุดมศิลป์. (2557). *กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดโดยใช้ผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ในธุรกิจร้านอาหาร* [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศุภศิลาปี กุลจิตต์เจือวงศ์. (2560). การวิเคราะห์ผู้รับสารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 34(1), 168-187.
- สวิตา อยู่สุขขี และอรคนางค์ นวลเจริญ. (2565). การสื่อสารการตลาดดิจิทัลเพื่อสร้างการรับรู้ของ OTOP นวัตกรรม บ้านพุด แอ อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 36(2), 83-98.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อมรรัตน์ ปรีชารัตน์ และวอนชนก ไชยสุนทร. (2562). พฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารผ่านการรีวิวจากสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 9(2), 209-219.
- อัมเตีย มุดอ และสากีเราะ แยนา เบ็ญฮารูน. (2566). การวิเคราะห์วัฒนธรรมมายูผ่านอัตลักษณ์ตราสินค้าของร้าน Bagus Chicken บัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 18(2), 112-121.
- Hall, S., & Du Gay, P. (1996). *Questions of culture identity*. Sage.
- Kelley, F. L. (2007). *Face-time: The construction of identity on Facebook* [Honors Thesis, Miami University]. Miami University.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2009). *Marketing management*. Pearson Prentice Hall.
- Krungsri GURU SME. (2019). *ร้านอาหาร-ธุรกิจทำเงินที่มีอนาคต*. <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/restaurant-make-money-future>
- Navavongsathian, A. (2017). An evaluation of factors affecting private label brand awareness through social media in Bangkok metropolitan. *Proceeding of the 11th National Conference on Business Administration* (pp. 537-544). Southeast Bangkok College.
- Sarioglan, M. (2014). Fusion cuisine education and its relation with molecular gastronomy education (comparative course content analysis). *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 5(3), 64-70.
- TBS Marketing. (2023). *What is the difference between ATL, BTL and TTL advertising?*. <https://tbs-marketing.com/difference-between-atl-btl-and-ttl-advertising/>

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-
คณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Action Research for Development of 7th Grade Students' Creative Problem-Solving Abilities in a Special Science-Mathematics Classroom using Problem-Based Learning

สุพรรณษา ชันสัมฤทธิ์¹, ผนวรา สีที²
Supansa Khansumrit¹, Navara Seetee²

Received: 20 June 2023

Revised: 29 August 2023

Accepted: 19 September 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และเพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 30 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ลมฟ้าอากาศรอบตัว แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบบันทึกประสบการณ์ของนักเรียน และแบบบันทึกหลังสอนของครู วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงอุปนัย ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนอยู่ในระดับดีมาก แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้เสนอไว้ในการศึกษาครั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถใช้แนวปฏิบัตินี้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถของนักเรียนได้

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ, แนวปฏิบัติที่ดี

¹ นิสิตหลักสูตร กศ.ม. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ประจำ, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ M.Ed. (Science Education), Faculty of Science, Srinakharinwirot University, Email: mean.supansa@gmail.com

² Lecturer, Faculty of Science, Srinakharinwirot University, Email: suwapid@g.swu.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to compare the creative problem-solving abilities of students in a special science-mathematics classroom before and after learning through problem-based learning, and to study best practice of the problem-based learning to promote the creative problem-solving abilities of the students. Action research was used in this study. The samples were 30 seventh grade students in a special science-mathematics classroom at a school in Samut Prakan province. They were obtained by purposive sampling. Research tools were problem-based learning lesson plans on surrounding weather, creative problem-solving abilities test, interview protocol for students, students' journals, and teacher's note. The quantitative data were analyzed using statistics, such as mean, standard deviation, and percentage. The qualitative data were analyzed by inductive analysis. It was found that the creative problem-solving abilities of the students post-test were higher than pre-test. The ability of the students to solve problems creatively after learning was at a very good level. The best practices of problem-based learning for promoting creative problem-solving abilities of students in special science-mathematics classroom were mentioned. Teachers can use the practices as a guideline for promoting the students' abilities.

Keywords: Creative problem solving, problem-based learning, gifted and talented students, best practice

บทนำ

โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมต้องเตรียมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง โดยต้องมีความสามารถในการปรับตัวและแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ การแก้ปัญหาเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 แต่การแก้ปัญหาได้ อาจจะไม่แปลกใหม่อะไรใครเขาก็ทำได้และเคยทำมาก่อน แต่สิ่งที่คิดและสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหานั้น ควรเหมาะสมกับสถานการณ์และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นในปัจจุบันการคิดแก้ปัญหา มักจะต่อยอดด้วยการคิดสร้างสรรค์ (อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2563) ดังที่ วิจารณ์พานิช (2555) ได้กล่าวว่า “การศึกษาไทยในปัจจุบันเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่ต้องมีทักษะที่สำคัญร่วมด้วย

คือ ความคิดสร้างสรรค์” ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน บุคคลที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีโอกาที่จะไปสู่เป้าหมายได้ดีกว่าผู้ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังช่วยให้สามารถจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Treffinger *et al.*, 2021) ผู้เรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนและเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคม (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556)

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับการคิด ทั้งการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ

ตั้งแต่ทำความเข้าใจปัญหา แสวงหาแนวทาง
แก้ปัญหา เลือกวิธีการแก้ปัญหา และออกแบบ
วางแผนการแก้ปัญหา (Treffinger *et al.*, 2003)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
ได้กำหนดให้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นองค์
ประกอบหนึ่งของทักษะชีวิตที่ควรเสริมสร้างให้กับ
ผู้เรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะใน
ระดับมัธยมศึกษาเป็นต้นไป ประกอบกับตามหลัก
พัฒนาการทางสติปัญญาช่วงอายุ 12-18 ปี จะเริ่ม
คิดแบบผู้ใหญ่ เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม ใช้เหตุผล
เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา เริ่มแสดง
ความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น จึงควรส่งเสริมความสามารถใน
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้แก่เด็กเรียนตั้งแต่
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน
ที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ที่เรียน
ในหลักสูตรห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์และ
คณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จัดตั้ง
ขึ้นโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี (สสวท.) ด้วยความมุ่งหวังที่จะพัฒนา
นักวิทยาศาสตร์เหล่านี้เป็นอาจารย์หรือนักวิจัยเพื่อ
เป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปและคาดหวังว่าผู้เรียน
กลุ่มนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ
แก่ประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ,
2563) ซึ่งการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จะทำให้
ได้สิ่งใหม่ กระบวนการใหม่ ตลอดจนพัฒนา
นวัตกรรมได้ ดังนั้นการพัฒนาความสามารถใน
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในนักเรียนกลุ่มนี้
จึงมีความสำคัญ ถือเป็นเตรียมพร้อมทรัพยากร
บุคคลให้สามารถแก้ปัญหาไปจนถึงการสร้างสรรค์
นวัตกรรมให้กับประเทศต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม นักเรียนกลุ่มนี้ยังคงมีปัญหา
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ตัวอย่างเช่น ภารดี กำภู ณ อยุธยา (2560) ทำ
การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่าง

สรรค์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่า การคิดแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.7 ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.3 ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.9 จากคะแนนเต็ม
18 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.9 62.8 60.3 ของ
คะแนนเต็ม และงานวิจัยของศิริพร แก้วอ่อน (2558)
มุ่งพัฒนาเจตคติและความสามารถในการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนในโครงการห้องเรียน
พิเศษวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มห้องเรียน
พิเศษวิทยาศาสตร์ควรได้รับการส่งเสริมด้าน
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การส่งเสริมความสามารถใน
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ผ่านมาใช้
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Kim, 2009;
นาฏนลิน ภูลสวัสดิ์, 2562; เฟื่องลัดดา จิตจักร,
2558) รูปแบบการเรียนการสอนโครงงานวิทยาศาสตร์
(ยุพาพันธ์ มินวงษ์, 2558) การจัดการเรียนรู้
โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (รุจิราพร รามศิริ, 2558) อย่างไร
ก็ตาม การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน
เหมาะกับรายวิชาที่เน้นการสร้างชิ้นงานอย่างเช่น
วิชาโครงงาน (ฐิญาณา สุภัทธยาภูมิ, 2561; ยุพา
พันธ์ มินวงษ์, 2558) ส่วนการจัดการเรียนรู้โดยใช้
วิจัยเป็นฐานผู้เรียนต้องมีพื้นฐานในกระบวนการ
วิจัยระดับหนึ่ง ซึ่งเหมาะกับนักเรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (รุจิราพร รามศิริ, 2558)
ส่วนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถ
ใช้ได้กับทุกระดับและมีขั้นตอนที่สอดคล้องกับ
ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาความสามารถใน
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน
กลุ่มนี้

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีการใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา (ภารดี กำภู ณ อยุธยา, 2560) แต่งานวิจัยดังกล่าว ไม่ได้ระบุแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียนกลุ่มห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีใช้การจัดการเรียนรู้กับนักเรียนห้องเรียนปกติ (นาฏนลิน ภูลสวัสดิ์, 2562; เฟื่องลัดดา จิตจักร, 2558; อภิชัย เหล่าพิเดช, 2556) ซึ่งยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ดังนั้นในการวิจัยนี้ จึงมุ่งพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้แนวปฏิบัติที่ดี ในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ลมฟ้าอากาศรอบตัว เนื่องจากมีสถานการณ์ปัญหาเหมาะสำหรับนำมาใช้กระตุ้นการแก้ปัญหของนักเรียน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้ครูนำไปใช้หรือปรับใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้อย่างเต็มศักยภาพ ถือเป็นปฏูปพื้นฐานความสามารถด้านการคิดให้กับเยาวชนซึ่งจะเป็นอนาคตของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์

-คณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis and McTaggart (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ช้้นวางแผน 2) ช้้นลงมือปฏิบัติ 3) ช้้นสังเกตและ 4) ช้้นสะท้อนผลการปฏิบัติ ดำเนินการปฏิบัติซ้ำ 3 วงจร

1. กลุ่มที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

2. เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ได้แก่ แบบบันทึกหลังสอนของครู แบบบันทึกประสบการณ์

การเรียนรู้ (อนุทิน) ของนักเรียน และแบบสัมภาษณ์
นักเรียนถึงโครงสร้าง

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐาน เรื่อง ลมฟ้าอากาศรอบตัว ผู้วิจัยเริ่มจาก
ศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
ลมฟ้าอากาศรอบตัว ซึ่งอยู่ในมาตรฐาน ว 3.2
และตัวชี้วัด ว 3.2 ม.1/1 ว 3.2 ม.1/2 ว 3.2 ม.1/4
ว 3.2 ม.1/5 ต่อมาศึกษาขั้นตอนการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการวิจัยนี้เลือก
5 ขั้นตอนของ Arends (2012) เนื่องจากที่ผ่านมา
มีงานวิจัยหลายงานนำไปปรับใช้ในการพัฒนา
ทักษะการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และ
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นพื้นฐานของ
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม
คำอธิบายในแต่ละขั้นตอนยังไม่ค่อยสะท้อน
การส่งเสริมด้านการคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงปรับคำ
อธิบายในแต่ละขั้นโดยสังเคราะห์จากงานก่อนหน้า
(Sihaloho *et al.*, 2017) รายละเอียดมีดังนี้ ขั้นที่
1 การเข้าสู่ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนทำความเข้าใจ
วัตถุประสงค์ของบทเรียน เฝ้าดูสถานการณ์ปัญหา
และมีส่วนร่วมโดยถ่ายทอดแนวความคิดของตนเอง
ครูทำหน้าที่ชี้แจง นำเสนอสถานการณ์ปัญหา
และคอยกระตุ้นนักเรียน ขั้นที่ 2 การกำหนดสิ่งที่
ศึกษา เป็นขั้นที่นักเรียนตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้นใน
สถานการณ์ปัญหา สมาชิกในกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์
ปัญหา สาเหตุของปัญหา นำเสนอปัญหาและแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นร่วมกัน จากนั้นเสนอต่อกลุ่ม
แต่ละกลุ่มตัดสินใจเลือกปัญหาพร้อมเหตุผลสนับสนุน
จากนั้นระบุสิ่งที่ต้องรู้เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา
ที่เหมาะสม โดยครูคอยให้คำแนะนำและกระตุ้น
ขั้นที่ 3 การสำรวจตรวจสอบเป็นรายบุคคลและ
รายกลุ่ม เป็นขั้นที่นักเรียนศึกษา รวบรวมข้อมูล
ค้นหาคำอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา
เป็นรายบุคคลแล้วแลกเปลี่ยนในกลุ่ม จากนั้น
สมาชิกร่วมกันแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

ที่หลากหลาย แปลงใหม่ภายในเวลาที่กำหนด
ร่วมกันพิจารณาและตัดสินใจเลือกวิธีที่เหมาะสม
พร้อมระบุเหตุผลหรือหลักฐานและมีการเปรียบเทียบ
ข้อดีข้อจำกัดของแต่ละวิธีประกอบการตัดสินใจ
โดยครูคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำ ขั้นที่ 4
การพัฒนาและนำเสนอขั้นตอนการแก้ปัญหา เป็น
ขั้นที่นักเรียนร่วมกันนำเสนอความคิดเห็นและ
วางแผนขั้นตอนของการแก้ปัญหาที่ได้เลือกไว้
อย่างเป็นระบบและหลากหลายแผนตาม
กรอบเวลาที่กำหนด จากนั้นนำเสนอแลกเปลี่ยน
ร่วมกัน โดยครูคอยให้คำแนะนำ และขั้นที่ 5
การวิเคราะห์และประเมินผลขั้นตอนการแก้ปัญหา
เป็นขั้นที่สมาชิกในกลุ่มตรวจสอบความรู้
และไตร่ตรองขั้นตอนการแก้ปัญหา นักเรียน
แต่ละกลุ่มนำเสนอกรอบความคิดที่ใช้ใน
การแก้ปัญหา ขั้นตอน และผลที่คาดว่าจะได้รับ
นักเรียนอภิปรายร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสรุ
องค์ความรู้ด้วยตนเองในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง
ครูอธิบายเสริมเพิ่มเติม”

จากนั้นสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
จำนวน 3 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 โอโซนบางลง
(5 ชั่วโมง) แผนที่ 2 พ้อเปียกฝน (6 ชั่วโมง)
แผนที่ 3 ฝุ่น PM 2.5 (6 ชั่วโมง) รวม 17 ชั่วโมง
รวมถึงแบบบันทึกหลังสอน และอนุทินของ
นักเรียน นำแผนไปตรวจสอบความเที่ยงตรง
เชิงเนื้อหาและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าความสอดคล้อง
อยู่ระหว่าง 0.6-1.00 และความเหมาะสมอยู่ใน
ระดับดี-ดีมาก (4.00-4.67)

2.2 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
แล้วกำหนดนิยามความสามารถในการแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงออกทาง
ความคิดทั้งการคิดสร้างสรรค์และการคิดวิ
จารณญาณ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน

และมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ทำความเข้าใจปัญหา แสวงหาแนวทางแก้ปัญหา เลือกวิธีการแก้ปัญหา และออกแบบวางแผนการแก้ปัญหาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ซึ่งปรับมาจากแนวคิดของ Treffinger *et al.* (2003) และ ยุพาพันธ์ มินวงษ์ (2558) ดังนี้ 1) ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา หมายถึง การกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องการแก้ไข ประกอบด้วย การค้นหาปัญหา การระบุสาเหตุ และการตัดสินใจเลือกปัญหา 2) ความสามารถในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา หมายถึง การเสนอแนวคิดหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาที่น่าจะเป็นไปได้ ประกอบด้วย การคิดคล่อง การคิดยืดหยุ่น และการคิดริเริ่ม 3) ความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง การตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมโดยให้เหตุผลสนับสนุน ประกอบด้วย การระบุวิธีการแก้ปัญหา การระบุเหตุผลในการเลือกวิธีดังกล่าว และ 4) ความสามารถในการวางแผนวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง การออกแบบและการวางแผนขั้นตอนการแก้ปัญหาได้หลายแนวทาง และตัดสินใจเลือกแผนการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย การออกแบบแผนการแก้ปัญหา และการตัดสินใจเลือกแผนการแก้ปัญหาพร้อมให้เหตุผล

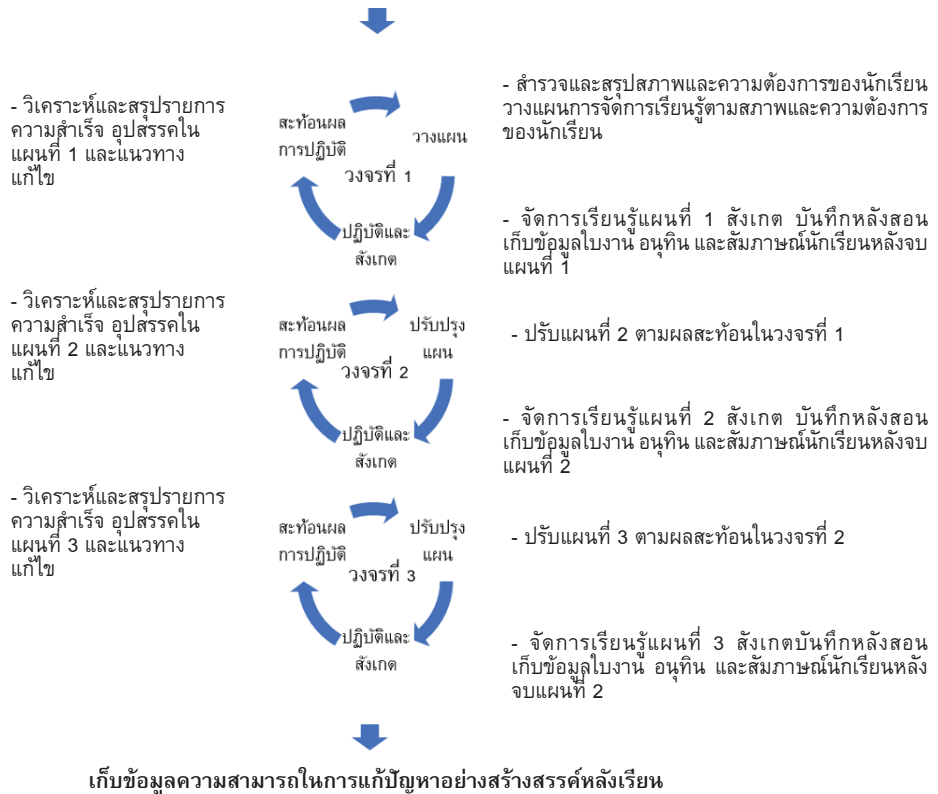
ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ชนิดอัตนัย พร้อมเกณฑ์การให้คะแนนทั่วไปและเฉพาะสถานการณ์ โดยเป็นแบบวัดคู่ขนานสำหรับวัดก่อนเรียนและหลังเรียนฉบับละ 2 สถานการณ์ ซึ่งมีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.358-0.478 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.519-0.741 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคู่ขนานมีค่าอยู่

ระหว่าง 0.90-0.95 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างสองฉบับเท่ากับ 0.918 (สุพรรณษา ชั้นสัมฤทธิ์ และ ผนวรา สีที, 2566)

2.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน (กิ่ง โครงสร้าง) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หลังจบการเรียนรู้แต่ละวงจรปฏิบัติการเพื่อนำมาใช้ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านสถานการณ์ปัญหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านทักษะและความรู้ และความสามารถ ด้านอื่นๆ ตัวอย่างคำถาม เช่น “สถานการณ์ปัญหาที่ครูใช้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาทักษะหรือความสามารถในด้านใดบ้างและอย่างไร ยกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะหรือความสามารถนั้น” จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์นักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา พบว่าค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สุดท้ายปรับปรุงแก้ไขตัวอย่างคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์นักเรียนที่คัดเลือกมาแบบเจาะจงให้ครอบคลุมระดับความสามารถเก่ง กลาง อ่อน โดยพิจารณาจากคะแนนก่อนเรียนและจากการสังเกตในแต่ละวงจรกลุ่มละ 3 คน รวมสัมภาษณ์ครั้งละ 9 คน

3. การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นไปตามหลักจริยธรรมวิจัย (SWUEC/E/G-486/2564) รายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงาน แสดงดังภาพที่ 1

เก็บข้อมูลความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนเรียน

ภาพที่ 1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การตอบวัตถุประสงค์ การวิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียน หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนำค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 และหาร้อยละของจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 สำหรับการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงอุปนัย โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลการปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ประสบความสำเร็จนำไปสู่การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสังเกตจากหลายๆ เหตุการณ์และ

หลักฐานจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ บันทึกหลังสอนของครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน และอนุทินของนักเรียน แล้วจึงลงข้อสรุป

ผลการศึกษา

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

จากการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แบบคู่ขนาน ฉบับละ 2 สถานการณ์ๆ ละ 30 คะแนน รวมคะแนนเต็มแต่ละฉบับ คือ 60 คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน จากนั้นเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนพร้อมหาคะแนนพัฒนาการพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียน ($\bar{X} = 49.00$, S.D. = 7.40) ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 37.00$, S.D. = 5.50) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

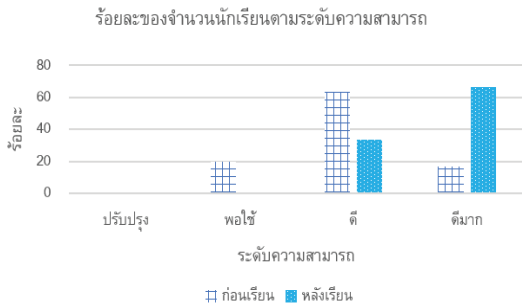
เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยแยกตามองค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (ดังตารางที่ 1) พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกองค์ประกอบ องค์ประกอบด้านความสามารถในการวางแผนวิธีการแก้ปัญหามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากเดิมมากที่สุดถึง 1.90 คะแนน ขณะที่ความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ 0.90 คะแนน

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยรายองค์ประกอบความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

องค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	คะแนนพัฒนาการ
1. ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา	9	6.50	7.90	1.40
2. ความสามารถในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา	9	5.80	7.60	1.80
3. ความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา	6	4.50	5.40	0.90
4. ความสามารถในการวางแผนวิธีการแก้ปัญหา	6	2.70	4.60	1.90
รวม	30	19.50	25.50	6.00

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมาจัดระดับความสามารถโดยใช้เกณฑ์ที่ปรับมาจากภราดรดี กำภู ณ อยุธยา (2560) และอภิชัย เหล่าพิเดช (2556) ดังนี้ 46-60 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก 31-45 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี 16-30 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับพอใช้ 0-15 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับปรับปรุงพบว่า ระดับของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยภาพรวมหลังเรียนอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

เมื่อนับจำนวนนักเรียนและหาร้อยละของจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถ แล้วนำไปสร้างแผนภูมิแท่งเพื่อเปรียบเทียบร้อยละของจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน (ดังภาพที่ 2) พบว่า ก่อนเรียนระดับของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 63.33) รองลงมาคือระดับพอใช้ (ร้อยละ 20.00) และน้อยที่สุดคือระดับดีมาก (ร้อยละ 16.67) แต่หลังเรียน ระดับความสามารถของนักเรียนส่วนใหญ่ขยับไปอยู่ในระดับดีมาก (66.67) รองลงมาคือระดับดี (ร้อยละ 33.33) และไม่มีระดับพอใช้อีกเลย

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงร้อยละ
ของจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถ
ก่อนเรียนและหลังเรียน

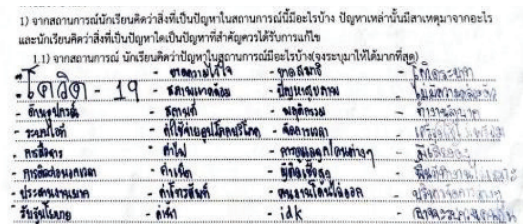
2. แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ผู้วิจัยตีความและสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัยจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแต่ละวงจรที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จัดประเด็นและสรุปเป็นแนวปฏิบัติที่ดีได้ 10 รายการ ดังนี้

(1) ใช้สถานการณ์ปัญหาที่คลุมเครือ ผู้วิจัยออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องกับเนื้อหา เกิดขึ้นได้จริง หรือพบได้ในชีวิตประจำวัน และใกล้ตัวนักเรียน โดยไม่ระบุรายละเอียดมากเกินไป ปรับเนื้อหาในสถานการณ์ให้ไม่เจาะจงไปที่ปัญหาใดปัญหาหนึ่งและไม่ใส่คำตอบลงไป สถานการณ์ พบว่า สถานการณ์ปัญหาที่ใช้ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตุ้นการสืบค้นหาความรู้ “ช่าวน่าสนใจ ได้ความรู้รอบตัว” (อนุทินในวงจรที่ 3, S15) ได้พัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ “คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์” (สัมภาษณ์ในวงจรที่ 2, S6) “มีทักษะการเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด รู้จักการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์” (อนุทินในวงจรที่ 2, S10)

(2) จัดกลุ่มนักเรียนแบบคละความสามารถ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและคอยช่วยเหลือกันในการคิดแก้ปัญหาให้ได้จำนวนมาก หลากหลาย และแปลกใหม่ จากการสังเกตพบว่า ในช่วงการสืบค้นมีนักเรียนบางคนไม่เข้าใจเพื่อนในกลุ่มคอยช่วยอธิบายให้ฟัง จากการสัมภาษณ์และอนุทิน นักเรียนสะท้อนว่าสิ่งที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม “ได้ทำงานกลุ่มกับเพื่อน” (อนุทินในวงจรที่ 1, S3) “งานกลุ่มเพราะได้ช่วยกันทำกับเพื่อน” (สัมภาษณ์ในวงจรที่ 2, S5) “ทำงานกลุ่มกับเพื่อนในห้อง” (อนุทินในวงจรที่ 2, S7)

(3) กระตุ้นนักเรียนด้วยคำถามปลายเปิดครูคอยกระตุ้นการคิดของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมด้วยคำถามปลายเปิด เช่น ในการระบุปัญหา ครูใช้คำถามกระตุ้นว่า “นักเรียนคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์มีปัญหอะไรบ้าง” “มีอะไรเพิ่มอีกบ้าง” (บันทึกหลังสอนของครู) ทำให้นักเรียนคิดและระบุปัญหาเพิ่มเติมได้มากขึ้นกว่าเดิม (ดังภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 การระบุปัญหาในแผนที่ 1

(4) ชี้แจงเกณฑ์การประเมินและคอยย้ำเกณฑ์อยู่เสมอ ครูชี้แจงเกณฑ์เพื่อให้นักเรียนรู้ว่าควรตอบคำถามอย่างไรจึงจะผ่านเกณฑ์ ทุกครั้งก่อนทำกิจกรรมและขณะทำกิจกรรม จากการสังเกตและบันทึกหลังสอนของครูพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นและทำไปงานได้คะแนนผ่านเกณฑ์มากขึ้นในแผนที่ 2 โดยจากการตรวจ

ไปงานนักเรียนระบุปัญหา สาเหตุ และตัดสินใจ
ในเลือกปัญหาได้คะแนนเต็ม 9 คะแนน

(5) เสริมเทคนิคการแข่งขัน ในแผนที่ 1 และ 2 นักเรียนคิดหาคำตอบ เช่น ปัญหา วิธีแก้ปัญหามีหลากหลาย ขาดความกระตือรือร้น ในการช่วยเหลือกันทำงานกลุ่มให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ในแผนที่ 3 ครูจึงใช้เทคนิคการแข่งขัน “กลุ่มใดช่วยกันเขียนคำตอบได้มากที่สุดจะชนะ” จากการสังเกตพบว่า นักเรียนกระตือรือร้น ช่วยกันคิด และจากการตรวจใบงาน (ภาพที่ 4) พบว่า สามารถระบุปัญหาและเสนอวิธีการแก้ปัญหาได้จำนวนมากและหลากหลายมากขึ้น

4. จากปัญหาที่นักเรียนเลือกในข้อ 3. ให้นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้ได้จำนวนมากที่สุด

- ไร่รักไปป่า มทร. รักษ์แก้ว รก โหมป่าต้น เทสลา
- ทักไปหาคุณลุงที่บ้าน
- ไปดูโรงงานที่ขึ้น สรรพสิ่ง สดๆ ๐๐๑๑
- ทดสอบรถเก่า ประหยัดมาก
- ล้างมือบ่อย, ปิดแม่เหล็กไฟ PM 2.5

ภาพที่ 4 เสนอวิธีการแก้ปัญหาในแผนที่ 3

(6) เสริมแรงด้วยการให้คะแนนพิเศษหรือคำชมเชย จากบันทึกหลังสอนของครูพบว่าทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการคิดวิธีการแก้ปัญหาไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น

(7) เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน ในแผนที่ 3 ครูให้นักเรียนนำเสนอแนวคำตอบของตนเองต่อกลุ่มหรือของกลุ่มต่อชั้นเรียน จากบันทึกหลังสอนของครูพบว่าทำให้นักเรียนพยายามคิดเพิ่มเติมเมื่อเห็นแนวคิดที่เพื่อนเสนอ และพยายามคิดให้แตกต่าง ส่งผลให้การแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายแปลกใหม่ มากยิ่งขึ้น ประกอบกับคำตอบของนักเรียนในใบงานเริ่มมีจำนวนและ หลากหลายมากขึ้น

(8) ออกแบบใบงานที่ครอบคลุมสถานการณ์ปัญหา ประเด็นคำถามกระตุ้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พร้อมเกณฑ์การให้คะแนน ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาอย่างมีระเบียบแบบแผนเป็นขั้นตอนและสร้างสรรค์มากขึ้น ดังที่นักเรียนสะท้อนในอนุทินว่า “คำถามจากใบงาน เช่น ให้ตอบคำถาม ยกตัวอย่าง ได้คิดหลายวิธี มีความคิดสร้างสรรค์ การใช้เหตุผล” (อนุทินในวงจรที่ 2, S4) “ใบงานเข้าใจง่าย” (อนุทินในวงจรที่ 2, S18)

(9) ชี้แจงหลักการและยกตัวอย่างในการทำภาระงาน เพื่อให้นักเรียนทราบแนวทางการคิดหาคำตอบ จากบันทึกหลังสอนของครูและใบงานนักเรียนพบว่า ในวงจรที่ 3 นักเรียนสามารถวางแผนขั้นตอนการแก้ปัญหาได้สูงสุด 3 แผน และเขียนเป็นขั้นตอนได้มากขึ้น

(10) แจกใบงานให้นักเรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม ในวงจรที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยแจกใบงานเป็นรายกลุ่ม แต่พบปัญหาสมาชิกในกลุ่มบางคนไม่มีส่วนร่วม ทำให้จำนวนวิธีการแก้ปัญหาและแผนการแก้ปัญหายังไม่หลากหลายแปลกใหม่เท่าที่ควร ซึ่งต้องเกิดจากนักเรียนช่วยกันคิด จึงปรับในวงจรที่ 3 เป็นแจกใบงานให้นักเรียนทุกคนและสำหรับกลุ่ม เพื่อให้ให้นักเรียนเขียนคำตอบของตนเองลงใบงานก่อนร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม จากการตรวจใบงาน พบว่า นักเรียนเสนอวิธีแก้ปัญหาและวางแผนการแก้ปัญหาได้มากขึ้น เช่น เดิมในวงจรที่ 2 เสนอวิธีการแก้ปัญหาได้ 3-6 วิธี วางแผนแก้ปัญหาได้ 2 แผน วงจรที่ 3 หาวิธีการแก้ปัญหาได้ 5-7 วิธี และวางแผนการแก้ปัญหาได้ 3 แผน

สรุปและอภิปรายผล

ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และสอดคล้อง

งกับงานวิจัยก่อนหน้าที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (เฟื่องลัดดา จิตจักร, 2558, นาฏนลิน ภูลสวัสดิ์, 2562, อภิชัย เหล่าพิเดช, 2556) เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา 2) ความสามารถในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา และ 4) ความสามารถในการวางแผนวิธีการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนสูงขึ้นจากก่อนเรียนทุกองค์ประกอบ แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ทั้งในภาพรวมและในทุกองค์ประกอบ เนื่องจากขั้นตอนการเรียนรู้ที่เริ่มจากการกระตุ้นด้วยสถานการณ์ปัญหา (ในขั้นที่ 1) ดึงดูดให้นักเรียนเกิดความหลงใหลในปัญหา (Torp & Sage, 1998) ต้องการที่ยอยากจะทำปัญหาดังกล่าว (เฟื่องลัดดา จิตจักร, 2558) ประกอบกับสถานการณ์ปัญหาที่ใช้ นั้นไม่ได้รับูปปัญหาอย่างชัดเจน การที่นักเรียนจะแก้ปัญหาได้จึงต้องใช้การคิดสร้างสรรค์ในการระบุปัญหาจากสถานการณ์ให้ได้ก่อนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง โดยใช้การคิดนอกกรอบ การคิดในมุมกว้าง การมองในหลากหลายมิติ จากนั้นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อตัดสินใจเลือกปัญหาเพียง 1 ปัญหาที่สำคัญที่สุด โดยเป็นปัญหาที่เมื่อได้รับการแก้ไขแล้วปัญหาอื่นจะหมดไปหรือลดน้อยลง (ในขั้นที่ 2) เมื่อได้ปัญหาแล้วนักเรียนก็ต้องหาวิธีการแก้ปัญหา แต่ว่านักเรียนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น นักเรียนจึงต้องทำการสืบค้นหาข้อมูลด้วยตนเองแล้วแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่มจนมีความรู้เพียงพอ จากนั้นนักเรียนจึงเริ่มหาวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้การคิดสร้างสรรค์ คือ เสนอวิธีการแก้ปัญหาหลายๆ วิธี หลากหลายมิตินอกกรอบ และแปลกใหม่ไม่เหมือนใคร แล้วใช้การคิดวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจเลือกวิธีการ

แก้ปัญหาโดยมีการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธีเพื่อใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนการตัดสินใจ (ในขั้นที่ 3) เมื่อเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้แล้วนักเรียนจะต้องพยายามคิดแผนการแก้ปัญหาหลากหลายแผน โดยการใช้การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณเช่นเดิมเพื่อตัดสินใจเลือกเพียง 1 แผน ที่มีความเหมาะสมกับบริบทและมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลหรือการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียก่อนตัดสินใจ แล้วนำเสนอแลกเปลี่ยนร่วมกันในชั้นเรียน (ในขั้นที่ 4) สุดท้ายนักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้มาคิดทบทวนอีกครั้งว่าแผนการแก้ปัญหาที่เลือกไว้เหมาะสมหรือไม่ และได้เรียนรู้อะไร (ในขั้นที่ 5) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมตามองค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่ได้นิยามไว้อย่างชัดเจน

องค์ประกอบด้านความสามารถในการวางแผนวิธีการแก้ปัญหามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากเดิมมากที่สุด เนื่องจากก่อนเรียนนักเรียนไม่สามารถวางแผนวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายและไม่สามารถเลือกแผนการแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้ กล่าวคือ นักเรียนยังขาดการคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อนักเรียนเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามที่บรรยายในย่อหน้าก่อนหน้า จะเห็นว่า นักเรียนได้ฝึกด้านการคิดสร้างสรรค์ คือ คิดให้ได้จำนวนมาก หลากหลายแปลกใหม่ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การตัดสินใจเลือกบนพื้นฐานของเหตุผล ประกอบกับเป็นองค์ประกอบที่นักเรียนสะท้อนในการสัมภาษณ์และอนุทินว่ามีปัญหา ในการจัดการเรียนรู้ครูจึงคอยแนะนำให้ตัวอย่างบ่อยครั้ง ส่งผลให้หลังเรียนองค์ประกอบด้านนี้ของนักเรียนจึงมีคะแนนสูงขึ้นมาก ในขณะที่ความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาจะคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น

น้อยที่สุด เนื่องจากจากองค์ประกอบด้านนี้ก่อนเรียนนักเรียนพอจะทำได้ ขณะเรียนเนื่องจากนักเรียนช่วยกันทำเป็นกลุ่มเมื่อประเมินใบงานพบว่านักเรียนสามารถทำได้ ประกอบกับการสัมภาษณ์และอนุทินนักเรียนไม่ได้สะท้อนปัญหาด้านนี้ ทำให้ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจึงไม่ได้เน้นย้ำมากนักจึงอาจเป็นสาเหตุให้นักเรียนได้คะแนนหลังเรียนสูงขึ้นน้อยที่สุด

ระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์หลังเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 เนื่องจากในงานวิจัยนี้เป็นนักเรียนห้องเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ที่มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีอยู่แล้ว ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของอภิชัย เหล่าพิเดช (2556) ที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยปัญหาเป็นฐานพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้องเรียนปกติ พบว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ที่สรุปได้จากงานวิจัยนี้มี 10 ประการ ดังนี้ (1) ใช้สถานการณ์ปัญหาที่คลุมเครือ ในที่นี้คือ ความไม่ชัดเจนของปัญหาในสถานการณ์นำไปสู่การคิดหาปัญหาให้ได้มากที่สุด แผลกใหม่ หาสาเหตุ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุด ถือเป็น การกระตุ้นให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (การตัดสินใจเลือกบนพื้นฐานเหตุผล) ตั้งแต่ขั้นแรก คงความอยากรู้ และนำมาซึ่งการค้นหาและสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้อง (2) จัดกลุ่มนักเรียนแบบละความสามารภ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (อภิชัย

เหล่าพิเดช, 2556) ระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งยังทำให้เกิดความหลากหลายของวิธีการแก้ปัญหา เหตุผลของการตัดสินใจเลือก หลากหลายแผนการแก้ปัญหา ดังที่ นาฏนลิน ภูลสวัสดิ์ (2562) และ เพ็ญลัดดา จิตจักร (2558) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มจะทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย (3) กระตุ้นนักเรียนด้วยคำถามปลายเปิด จะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาคำตอบเพิ่มเติมให้ได้จำนวนมาก หลากหลายแตกต่างจากที่มี (การคิดสร้างสรรค์) คิดหาเหตุผลมาสนับสนุนการตัดสินใจ (การคิดอย่างมีวิจารณญาณ) ดังที่ ทรงยศ สุกุลยา (2563) กล่าวว่า การใช้คำถามปลายเปิดทำให้นักเรียนสามารถตอบคำถามได้อย่างไม่จำกัดและตอบได้อย่างหลากหลายคำตอบทำให้ได้คำตอบจำนวนมากกว่าคำถามแบบเจาะจง (4) ชี้แจงเกณฑ์การประเมินและคอยย้ำเกณฑ์อยู่เสมอ ทำให้นักเรียนทราบหลักการในการคิดหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และบรรลุผลสำเร็จ (5) เสริมเทคนิคการแข่งขัน ทำให้นักเรียนสมาชิกในกลุ่มมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือกันทำงานกลุ่มให้สำเร็จทันเวลาที่กำหนดและเป็นไปตามเงื่อนไข ด้วยช่วงวัยของนักเรียนจะมีความกระตือรือร้นในการทำงานได้เร็วมากขึ้นเมื่อมีการแข่งขันหรือเกมเพิ่มความมีสีสันในชีวิต (6) เสริมแรงด้วยการให้คะแนนพิเศษหรือคำชมเชย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนในการพยายามแก้ปัญหาได้ถูกต้องตามหลักการและสร้างสรรค์ ดังงานวิจัยของ นลินทิพย์ชพพงษ์ (2561) พบว่า การเสริมแรงทางบวกให้แก่ นักเรียน เช่น การปรบมือ การให้คำชมเชย การแสดงความชื่นชมยกย่อง สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีผลงานหรือแสดงพฤติกรรม การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างบรรยากาศในการจัด

การเรียนรู้และสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดำเนิน
พฤติกรรมที่เหมาะสมไปได้อย่างต่อเนื่องและ
ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย (7) เปิด
โอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการแก้ปัญหา
ร่วมกัน โดยให้นักเรียนทุกคนที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม
ได้เสนอความคิดเห็นของตนเองต่อกลุ่ม (ยุพาพันธ์
มินวงษ์, 2558) เกิดการระดมความคิดเห็นร่วมกันเพื่อ
เสนอวิธีการแก้ปัญหาให้มากที่สุด หลากหลาย
ที่สุดแปลกใหม่ที่สุด เพื่อจะได้มีวิธีการแก้ปัญหา
หลากหลายทางเลือก นำไปสู่การแก้ปัญหาได้
อย่างมีประสิทธิภาพไม่ซ้ำใคร สอดคล้องกับที่ นลิน
ทิพย์คชพงษ์ (2561) ได้มีการเน้นย้ำให้สมาชิกทุก
คนในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยไม่มี
การตัดสินหรือประเมินความคิดเห็นไม่ว่ากรณีใดๆ
ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้นเกิดความมั่นใจ
กล้าที่จะนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ (8) ออกแบบใบงาน
ที่ครอบคลุมสถานการณ์ปัญหา ประเด็นคำถาม
กระตุ้นการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ พร้อมเกณฑ์
การให้คะแนน ทำให้นักเรียนได้รับการส่งเสริม
การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ
ยิ่งขึ้น ไม่หลงประเด็น (9) ชี้แจงหลักการและ
ยกตัวอย่างในการทำภาระงาน เพื่อเป็นแนวทาง
ให้นักเรียนในการคิดเพื่อแก้ปัญหาโดยไม่หลง
ประเด็น (10) แจกใบงานให้นักเรียนรายบุคคล
และรายกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม
ทางความคิดกับกลุ่ม (นาฏนลิน ภูลสวัสดิ์, 2562)
โดยช่วยให้นักเรียนได้บันทึกสิ่งที่เขาคิดออกมาได้
ก่อนที่จะล้มประเด็นนั้นไป และมีแนวความคิดไป
แลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม ทำให้กลุ่มประสบ
ความสำเร็จในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผล การวิจัยไปใช้

1. นักเรียนมีปัญหาในการวางแผน
ขั้นตอนการแก้ปัญหา แม้ว่าในแผนสุดท้ายจะสำเร็จ

ตามเกณฑ์แล้ว แต่มีนักเรียนบางส่วนที่มีปัญหาอยู่
ดังนั้นควรยกตัวอย่างการวางแผนขั้นตอน
การแก้ปัญหาและเกณฑ์การประเมินเพื่อเป็น
แนวทางให้นักเรียนตั้งแต่แผนแรก

2. นักเรียนมีปัญหาในการให้เหตุผล
โดยให้เหตุผลไม่สมเหตุสมผลเท่าที่ควร ดังนั้น
ในการจัดการเรียนรู้ควรเน้นย้ำ ยกตัวอย่าง และ
คอยให้คำแนะนำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. เนื่องจากก่อนเรียนนักเรียนไม่มีปัญหา
ในด้านการเลือกวิธีการแก้ปัญหา แต่หลังเรียน
พบว่านักเรียนได้คะแนนสูงขึ้นกว่าเดิมน้อยที่สุด
ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญ
อยู่เสมอ แม้ว่านักเรียนจะไม่มีปัญหามากก็ตาม

4. นักเรียนชื่นชอบการวาดภาพ
ระบายสี ดังนั้นควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วาดภาพ ระบายสี เพราะ
นักเรียนรู้สึกได้ผ่อนคลาย

5. นักเรียนมีความชอบเกี่ยวกับการได้
ทดลองหรือใช้อุปกรณ์ทดลองทางวิทยาศาสตร์
ดังนั้น กิจกรรมในขั้นการสำรวจตรวจสอบเป็น
รายบุคคลและรายกลุ่ม ควรออกแบบให้มีการ
ทดลอง ได้หยิบจับหรือใช้อุปกรณ์ทาง
วิทยาศาสตร์

6. หากมีการนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้ใน
กลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ครูควรพิจารณาปรับการช่วยเหลือ
และการเน้นย้ำในแต่ละองค์ประกอบให้สอดคล้อง
กับกลุ่มผู้เรียนโดยอิงจากข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้มีเพียง 3 แผน ระยะเวลา 17
ชั่วโมง เมื่อดำเนินการครบแล้ว พบว่ายังมีนักเรียน
ที่ต้องการพัฒนาด้านการวางแผนแก้ปัญหา
อย่างเป็นขั้นตอน ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควร
ศึกษาจำนวนแผนหรือระยะเวลาที่ใช้ในการจัด

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เหมาะสมสำหรับส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน

2. การวิจัยนี้วัดความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคลก่อนเรียนและหลังเรียนเท่านั้น แต่ไม่ได้วัดระหว่างทางหลังจบแต่ละแผน ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหลังจบแต่ละแผนการจัด

การเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลและมองเห็นแบบแผนความก้าวหน้าของการเรียนรู้

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างกลุ่มควบคุมที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาผนวกแนวปฏิบัติที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- จิฎาณา สุภัทรชยาภูมิ. (2561). *ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โครงการที่เน้นจิตสังคมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทรงยศ สกุลยา. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การประยุกต์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(4), 88-100.
- นลินทิพย์ คชพงษ์. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 14(2), 1-12.
- นาฏนลิน ภูลสวัสดิ์. (2562). *การจัดการเรียนรู้เรื่องเซลล์และการหายใจระดับเซลล์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฟื่องลัดดา จิตจักร. (2558). *ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ปฏิกริยาเคมีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแบบแผนการทดลองแบบสี่กลุ่มของโซโลมอน* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภารดี กำภู ณ อยุธยา. (2560). การศึกษาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และความคิดสร้างสรรค์ในเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 11(2), 123-135.
- ยุพาพันธ์ มินวงษ์. (2558). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนโครงการวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* [วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- รุจิราพร งามศิริ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัยทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *Silpakorn Educational Research Journal*, 7(1), 110-122.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริพร แก้วอ่อน. (2558). การพัฒนาความสามารถและเจตคติในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 7(1), 187-197.
- สุพรรณษา ชันสัมฤทธิ์ และ ณวรา สีที. (2566). การสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์. *วารสารราชพฤกษ์*, 21(1), 200-215.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2563-2564)*. <https://qr.go.page.link/i9WhX>
- อภิชัย เหล่าพิเดช. (2556). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปัญหาทางสังคมของไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสาร Veridian E-Journal*, 6(3), 757-774.
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2563). *การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ Creative Problem Solving*. <https://lms.thaimooc.org/courses/course-v1:CU+CU012+2018/about>
- Arends, R. I. (2012). *Learning to teach* (9th ed.). McGraw-Hill Companies.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner*. The Deakin University.
- Kim, J-S. (2009). The effect of problem-based learning on creative problem-solving skills and achievement in elementary science. *Journal of Korean Elementary Science Education*, 28(4), 382-389.
- Sihaloho, R. R., Sahyar, S., & Ginting, E. (2017). The effect of problem-based learning (PBL) model toward student's creative thinking and problem solving ability in senior high school. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSRJRME)*, 7(4), 11-18.
- Torp, L., & Sage, S. (1998). *Problems as possibilities: Problem-based learning for K-12 education*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Treffinger, D. J., Isaksen, S. G. & Dorval, K. B. (2003). *Creative problem solving (CPS Version 6.1TM) a contemporary framework for managing change*. Orchard Park.
- Treffinger, D. S., Selby, E. C., & Schoonover, P. F. (2021). *Educating for Creativity & Innovation: A Comprehensive Guide for Research-based Practice*. <https://doi.org/10.4324/9781003234784>

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

The Development of Learning Management Models to Enhance Learning Management Competencies for Teacher Students of Bachelor of Education Program on Rajabhat University in Lower Northeastern Region

สุพัตรา คำสุข¹, ปิยาภรณ์ พิชญากิรติ², ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์³

Supattra Kamsuk¹, Piyaporn Pitchayapirath², Bhombhong Jomhongbhibhat³

Received: 6 July 2023

Revised: 15 September 2023

Accepted: 25 September 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต และ 3) หาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ตัวอย่างการวิจัย ประกอบด้วย ระยะเวลาที่ 1 คือ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้หรือรายวิชาที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ด้านการสอนในรายวิชาที่พหุ กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 17 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ระยะเวลาที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงและระยะเวลาที่ 3 คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 หมู่เรียน รวมทั้งสิ้น 63 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) จากนั้นสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับฉลากเพื่อจัดตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยจับฉลากครั้งแรกกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองซึ่งจับได้ Section 13 จำนวน 30 คน และส่วนที่เหลือ 2 Section จัดเป็นกลุ่ม

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
E-mail:supattra.teacher@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹ Student for Doctor of Education Program in Curriculum and Instructional Development,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

² Assistant Professor, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

³ Associate Professor, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

ควบคุม คือ Section 11 และ Section 12 จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ระยะเวลาที่ 1 คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างต่อสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ระยะเวลาที่ 2 คือ 1) แบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) แบบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ระยะเวลาที่ 3 คือ 1) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ดัชนีความต้องการจำเป็น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการหาค่า PNIModified พบว่า ทั้ง 7 ด้าน มีค่า PNIModified อยู่ระหว่าง 0.14-0.27 ซึ่งด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบทบาทของผู้เรียน มีค่า PNIModified เท่ากับ 0.27 2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีชื่อว่า “LCCRA MODEL” มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎี พื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ (5.1) กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้าง (5.2) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน (5.3) กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะ (5.4) กระบวนการสะท้อนผลการเรียนรู้ และ (5.5) กระบวนการประเมินตามสภาพจริง 6) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างพลังความรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 เติมเต็มการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ขั้นที่ 3 ผลิตผลงานสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ขั้นที่ 6 การสะท้อนการเรียนรู้ และขั้นที่ 7 ประเมินผลการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ และ 7) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = .02) 3) ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the current situation and the necessary requirements of teachers teaching the Bachelor of Education Program at Lower Northeastern Rajabhat University, for developing a Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students, 2) develop a Learning Management Model to enhance learning management competence of the students, and 3) investigate the effectiveness of a Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students. The research sample consisted of Phase 1: The samples were chosen by purposive sampling method, including 17 instructors from the Faculty of Education at Lower Northeastern Rajabhat University. These instructors taught subjects related to learning management or subjects associated with the teaching profession and curriculum development. They had at least five years of teaching experience in these subjects. Phase 2: The purposive sampling method was used to select 5 experts as the target samples. Phase 3: 63 students in the Bachelor of Education Program, Surindra Rajabhat University were selected by cluster random sampling method. They were second-year students who registered in the Learning Management Science course in the second semester of the 2022 academic year. Then, a simple random sampling method was used by drawing lots to create experimental and control groups. In the initial drawing, Section 13, consisting of 30 students, was designated as the experimental group, while the remaining students, were divided into two sections, namely Section 11 and Section 12, each comprising 33 students, were assigned to the control group. The research instruments used in Phase 1 included the needs analysis questionnaire conducted among instructors of the Bachelor of Education program at Lower Northeastern Rajabhat University. This questionnaire aimed to assess the current situation and gather the necessary requirements for developing a Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students. Phase 2 included two research instruments: 1) an assessment questionnaire for the suitability of the draft Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students, and 2) an assessment questionnaire for the consistency of the draft Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students. Phase 3 consisted of two research instruments: 1) an assessment questionnaire for the competence in implementing the Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students, and 2) a satisfaction questionnaire for students regarding the Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students. The statistical methods used for data analysis included the necessity index, percentage, mean score, standard deviation, t-test, and content analysis.

The research findings were as follows: 1) The analysis of the necessity level for developing the Learning Management Model using the PNIModified method revealed that all seven dimensions had PNIModified values ranging from 0.14 to 0.27. The dimension with the highest necessity level was the “learner’s role,” with a PNIModified value of 0.27. 2) The development of the Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students, named the “LCCRA MODEL,” comprised seven components: (1) concept, theory, and foundation, (2) principles, (3) objectives, (4) content, (5) learning management processes, consisting of five sub-processes: (5.1) Learning to Create Process (L), (5.2) Creative Productivity Process (C), (5.3) Competence Strengthening Process (C), (5.4) Reflection on Learning Results Process (R), and (5.5) Authentic Assessment Process (A), (6) learning activity management steps, including seven steps: step 1, Empowerment of knowledge by yourself; step 2, Fulfill learning with research processes; step 3, Creative production; step 4, Strengthen learning management competencies; step 5, Exchange of knowledge using technology-base; step 6, Reflection on learning; and step 7, Evaluate learning outcomes based of competencies, and (7) measurement and evaluation. Overall, the Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students was assessed by experts as highly suitable ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .02). The effectiveness evaluation of the Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students found that there was a statistically significant difference in learning management competence between the experimental and control groups at the 0.05 significance level. The experimental group had a higher mean score than the control group. Additionally, students in the experimental group expressed a high level of satisfaction with the use of the Learning Management Model to enhance learning management competence for Bachelor of Education students. Overall, their satisfaction level was high.

Keywords: Learning management model to enhance learning management competence for Bachelor of education students, Bachelor of education students, learning management competence

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทั้งจากการวิจัยและต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม อีกทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคมซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้าง สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งฐานความรู้ เป็นแหล่งผลิตความรู้ กำลังคน นวัตกรรม เทคโนโลยี ให้สามารถแข่งขันได้ใน

สภาวะของโลกปัจจุบัน (ปาริญา รักษาทรัพย์และนิษฐวดี จิโรจน์ภิญโญ, 2563) โดยสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการและส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการและนอกประจำการให้มีความรู้และมีสมรรถนะทางวิชาชีพ เป็นผู้ยึดมั่นในค่านิยม

อุดมการณ์ มีจิตวิญญาณความเป็นครู และสมรรถนะทางวิชาชีพครู

จากผลการศึกษาปัญหาเชิงคุณภาพด้านการผลิตครู พบว่า บัณฑิตครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังพบว่า นักศึกษาครูมีความรู้ด้านวิชาการอยู่ในระดับน้อยในด้านเทคนิควิธี ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ด้านการจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้เกิดผลจริง ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการนำแผนการจัดการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบทบาทของผู้เรียน และยังพบปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งพบหลังจากที่นักศึกษาครูสำเร็จการศึกษาแล้วไปประกอบอาชีพคือ นักศึกษาครูไม่สามารถนำความรู้ แนวคิดหลักการและทฤษฎีต่างๆ ที่ได้เรียนไประหว่างฝึกหัดครูมาใช้ในการจัดการเรียนสอนหรือการปฏิบัติงานในชั้นเรียนจริง จึงขาดทักษะการนำความรู้ไปใช้ปัญหานี้ถือเป็นปัญหาที่

สำคัญเพราะจะทำให้ให้นักศึกษาไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่างเนื้อหา (content) กับการเรียนการสอนได้ (pedagogy) ผลที่ตามมาคือ นักศึกษาครูก็จะสอนโดยมุ่งเน้นแต่เนื้อหาไม่ได้คำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนกลายเป็นการสอน “หนังสือ” แต่ไม่ได้สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการเรียน (learn how to learn) ทั้งนี้ปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นล้วนส่งผลกระทบต่อการผลิตและพัฒนาบัณฑิตครูให้มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน (กฤติยา อริยา, 2559 ; สมบัติ ศรีทองอินทร์. 2549 ; อุบลวรรณ ส่งเสริม, 2555 ; เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2556; ณัฐมน พันธุ์ชาติ. 2559)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวคณะ ครุศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา และเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตครู จำเป็นต้องมีกระบวนการผลิตครูให้มี

คุณภาพ โดยต้องปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตั้งที่สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2558) ได้เสนอแนวทางการผลิตครูในอนาคตด้านกระบวนการในการผลิตครูไว้ในรายงานผลการศึกษาสภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทยไว้ว่ากระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ต้องลดบทบาทการสอน ทำหน้าที่เป็นกระบวนการ (facilitator) ลดการบรรยายในชั้นเรียน ใช้สื่อเทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูลเพิ่มขึ้น เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้กระบวนการกลุ่ม การจัดการความรู้ การฝึกประสบการณ์ในการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะอื่นๆ ที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพครูและการดำรงชีวิต เสริมประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนของนักศึกษาครูตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีสุดท้าย จัดกิจกรรมให้นักศึกษาครูได้เรียนนอกชั้นเรียน นอกสถานที่มากขึ้น นอกจากนี้ Lingam, Lingam et al. (2014) และ ณัฐมน พันธุ์ชาติ (2559) ได้กล่าวไว้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพของนักศึกษาครู โดยผ่านประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติการสอนพบว่า การเตรียมนักศึกษาครูให้มีความพร้อมและคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอนจริงที่เกิดขึ้นตามโรงเรียน จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษาครูได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การฝึกปฏิบัติการสอนของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการผลิตบัณฑิตครู การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาครูให้มีความรู้ในด้านทฤษฎีอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ การได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการฝึกปฏิบัติการสอนจะทำให้ นักศึกษาครูสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาพัฒนาตนเองได้ โดยผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาบัณฑิตครูจำเป็นต้องให้ผู้ที่เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

จากแนวทางการผลิตและพัฒนา นักศึกษา
ครูดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแบบการจัดการ
เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร บัณฑิตขึ้น
เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาการเรียนรู้อะและเสริม
สร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและ
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแบบการ
จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
ของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนล่าง
2. เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับ
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
3. เพื่อหาประสิทธิผลของรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา
(research and development) ผู้วิจัยออกแบบ
การดำเนินการวิจัย เป็น 4 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา
และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแบบ
การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร
บัณฑิตของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนล่าง และศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต (research1 : R1) ประกอบด้วย
2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา
และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแบบ
การจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต ของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียง
เหนือตอนล่าง รูปแบบการวิจัยใช้วิธีวิจัย
เชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ
จำเป็นในการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับ
นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ประชากร
คือ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาชีพครู กลุ่มวิชา
หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน
5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 40 คน ตัวอย่าง คือ
อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้
หรือรายวิชาที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้
มีประสบการณ์ด้านการสอนในรายวิชาชีพครู กลุ่ม
วิชาหลักสูตรและการสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี สังกัด
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวัน
ออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 17 คน ที่ได้จาก
การเลือกแบบเจาะจง เครื่องที่ใช้ในการวิจัย คือ
แบบสอบถามความต้องการจำเป็นของอาจารย์
ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างต่อสภาพ
ปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาแบบการ
จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
ที่ผ่านการประเมินคุณภาพความสอดคล้องของ
เครื่องมือ (index of item objective congruence

: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6-1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในสถาบันการศึกษาที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยวิธี Priority Need Index ใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index และขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งรูปแบบการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับนำไปใช้ในการออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยเป็นแหล่งข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การวิจัยระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (development : D₁) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผลสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย

ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และ 2) ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ขั้นที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเอกสารรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในด้านองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้มาด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงและกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน หรือการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรมีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และ มีความเชี่ยวชาญหรือมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) แบบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (item-objective congruence index : IOC) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ขั้นที่ 3 สร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการจัดการเรียนรู้ สำหรับ นักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีจำนวน 4 ชนิด ได้แก่ 1) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 4 ชุด หาประสิทธิภาพเครื่องมือโดยการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (index of item objective congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 และประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 4 ชุด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70, S.D. = .45, \bar{X} = 4.86, S.D. = .26, \bar{X} = 4.94, S.D. = .13, \bar{X} = 4.95, S.D. = .07$) และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 2) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หาประสิทธิภาพโดยการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ฉบับร่าง (index of item objective congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อ เท่ากับ 1.00 และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40, S.D. = .10$) 3) บันทึกการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 3 ชุด หาประสิทธิภาพโดยการประเมินความสอดคล้องของบันทึกการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (index of

item objective congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของบันทึกการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งบันทึกการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับร่าง ทั้ง 3 ชุด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73, S.D. = .37, \bar{X} = 4.96, S.D. = .07, \bar{X} = 4.99, S.D. = 0.1$) และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หาประสิทธิภาพ โดยการประเมินความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (item-objective congruence index : IOC) และการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ขั้นที่ 4 ศึกษาสำรวจ (pilot study) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานำร่อง และตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 4 หมู่เรียน เครื่องมือวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการ

การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (2) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ (3) บันทึกการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ (2) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การวิจัยระยะที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ไปใช้ (research₂ : R₂) ประกอบด้วย 1 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข มีวัตถุประสงค์เพื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้และตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ใช้การวิจัยกึ่งทดลอง แบบ Pretest-Posttest Randomized Design และออกแบบการวิจัยโดยใช้หลัก Max Min Con ดังนี้ 1) Max (maximization of independent variable variance) คือ การทำให้ความแปรปรวนหรือความแตกต่างของตัวแปรอิสระมีค่าสูงสุด โดยการจัดกระทำตัวแปรอิสระแตกต่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในการ

วิจัยครั้งนี้ คือการทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งใช้กับกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่เรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ Section 13 และ (2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ ซึ่งใช้กับกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่เรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ Section 11 และ 12 โดยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบปกติจะดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนการเรียนรู้ของรายวิชา โดยให้ผู้เรียนได้ทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพียง 1 วงรอบ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มทดลองที่ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 วงรอบ คือ มีการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง ทั้งนี้พยายามให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบแตกต่างกันมากๆ เพื่อจะทำให้ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีโอกาสแตกต่างกันมากขึ้น เมื่อใช้สถิติทดสอบก็จะพบว่าตัวแปรตามทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) Min (minimization of error variance) คือ การกระทำให้ความแปรปรวนหรือความแตกต่างอันเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนมีค่าต่ำสุด ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาสอนในช่วงเวลาใกล้เคียงกันทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อให้ความแปรปรวนเกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด โดยจัดคาบสอนของกลุ่มทดลอง คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 Section 13 จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียน

เรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 Section 11 และ Section 12 จำนวน 33 คน ไว้ในตารางเรียนวันเดียวกันทั้งหมด 3) Con (control of extraneous variable) คือ การควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นไม่ให้มีผลต่อตัวแปรตาม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถเท่ากัน โดยการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนักศึกษามีคะแนนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนไม่แตกต่างกัน และได้พิจารณา พื้นฐานความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาทุกคนว่าต้องผ่านการเรียนรู้รายวิชาการพัฒนาหลักสูตรในภาคเรียนที่ 1/2565 และพิจารณาเฉพาะนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2/2565 เป็นครั้งแรก เพื่อไม่ให้พื้นฐานความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนแตกต่างกัน ประชากรที่ใช้ในการทดลอง คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต พุทธศักราช 2562 (หลักสูตร 4) ปีการศึกษา 2562-2563 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 6,093 คน ตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 หมู่เรียน

รวมทั้งสิ้น 63 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) จากนั้นสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับฉลากเพื่อจัดตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยจับฉลากครั้งแรกกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองซึ่งจับได้ Section 13 จำนวน 30 คน และส่วนที่เหลือ 2 Section จัดเป็นกลุ่มควบคุม คือ Section 11 และ Section 12 จำนวน 33 คน กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ รายละเอียด ดังตารางที่ 1 เครื่องมือวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1)รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ (3) บันทึกการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาและระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้

ครั้งที่	เนื้อหา	ระยะเวลา (ชั่วโมง)	หมายเหตุ
1	บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้	4	
2-3	บทที่ 2 หลักการเรียนรู้และจิตวิทยาการเรียนรู้	8	
4-5	บทที่ 3 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการนำไปใช้ในชั้นเรียน	8	*
6	บทที่ 4 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	4	
7	บทที่ 5 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 :วิธีการและสื่อ	4	*
8	บทที่ 6 การศึกษาเรียนรู้รวมและการบริหารจัดการชั้นเรียน	4	
9-10	บทที่ 7 การออกแบบการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	8	*
11-13	บทที่ 8 การปฏิบัติการสอนแบบจุลภาค	12	*
14-16	การปฏิบัติการสอนในสถานการณ์จริง	12	*
รวม		64	

หมายเหตุ * จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้

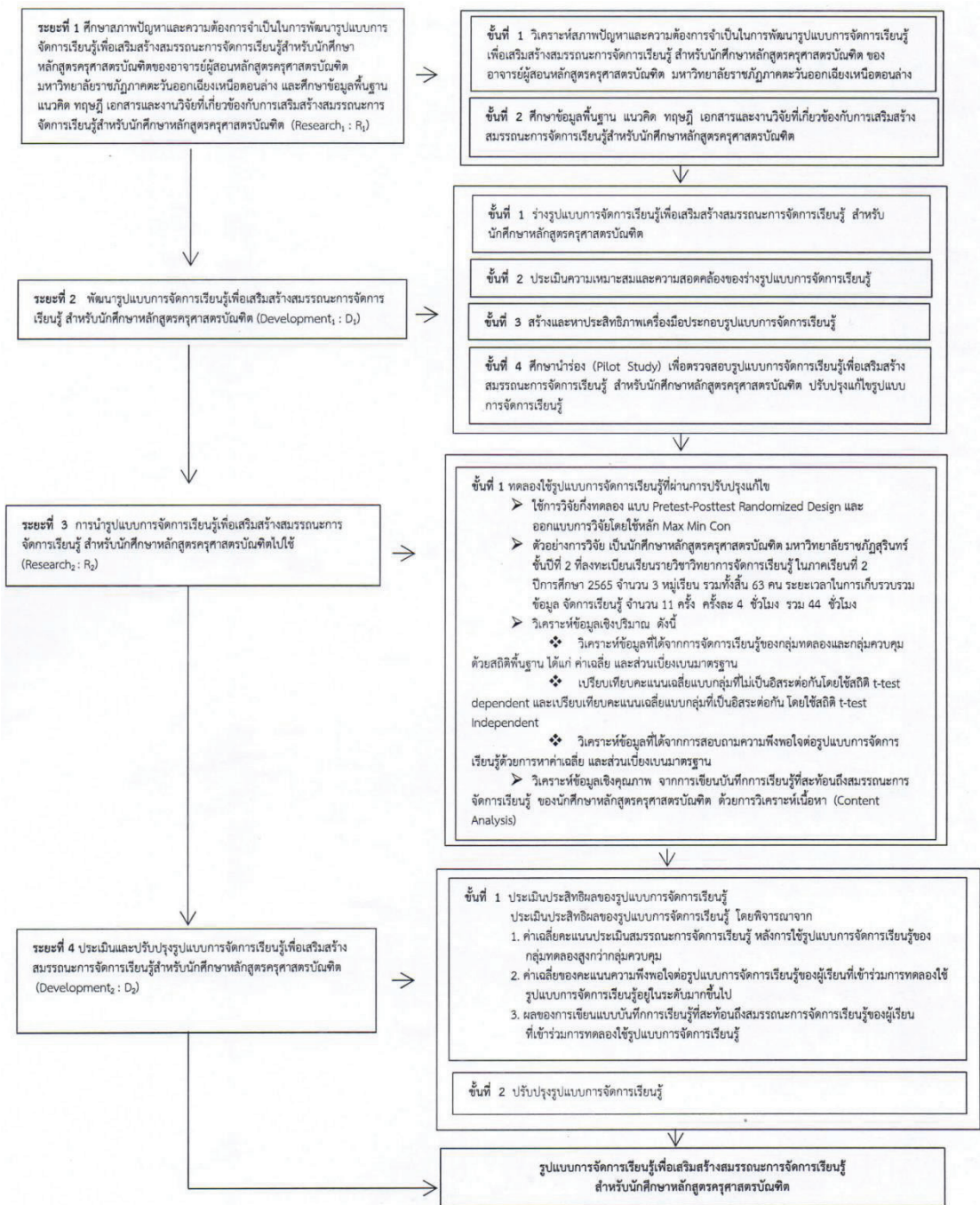
การวิจัยระยะที่ 4 ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (development₂ : D₂) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ประเมิน ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดย รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ผลการประเมินจากนักศึกษา และ 2) ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (item-objective congruence index : IOC) และการวิเคราะห์

เนื้อหา (content analysis) และขั้นที่ 2 ปรับปรุง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบขั้นสุดท้ายเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ฉบับสมบูรณ์ โดยนำผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ และ ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มาใช้ประกอบการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ทั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการหาค่า $PNI_{Modified}$ พบว่า ทั้ง 7 ด้าน มีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.14-0.27 ซึ่งด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบทบาทของผู้เรียน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.27 ลำดับ

ที่ 2 คือ ด้านการวัดและประเมินผู้เรียน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.19 และลำดับ 3 มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน ด้านเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้ และด้านบทบาทของผู้สอน รายละเอียด ดังตารางที่ 2

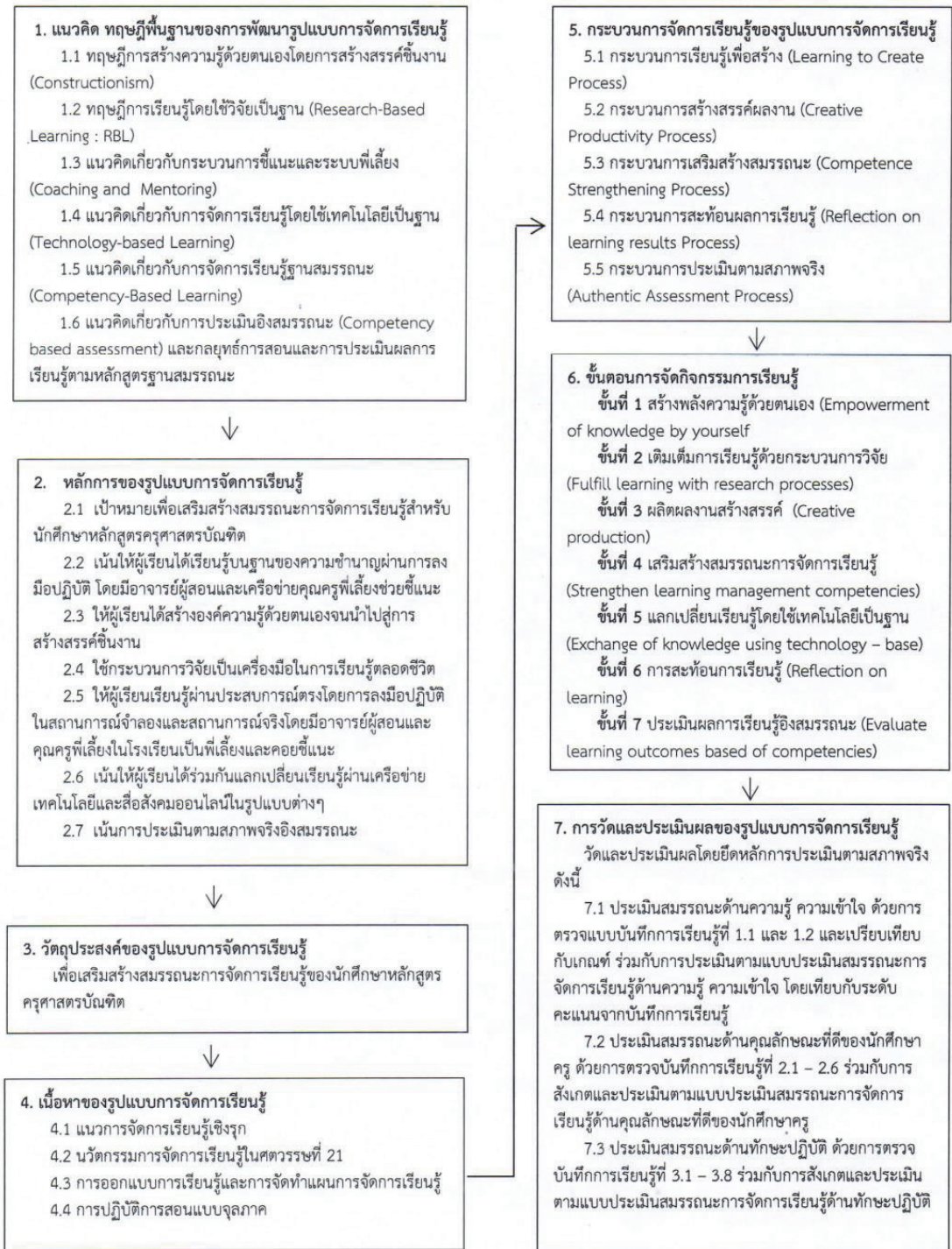
ตารางที่ 2 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI)	ลำดับ
ด้านหลักการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน	4.03	0.51	4.69	0.45	0.16	3
ด้านวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้	4.08	0.71	4.71	0.59	0.15	4
ด้านเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้	4.15	0.70	4.81	0.40	0.16	3
ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.14	0.63	4.70	0.46	0.14	5
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.83	0.59	4.57	0.62	0.19	2
ด้านบทบาทของผู้สอน	4.02	0.51	4.68	0.47	0.16	3
ด้านบทบาทของผู้เรียน	3.71	0.59	4.70	0.45	0.27	1
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	3.99	0.54	4.69	0.46	0.18	

และเมื่อพิจารณาการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับหรือมากกว่า 0.30 ถือว่ามีความจำเป็นในการพิจารณา พบว่า มีจำนวน 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ผู้เรียนของท่านมีการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ($PNI = 0.44$) ลำดับที่ 2 มี 2 ข้อ ได้แก่ ผู้เรียนของท่านเป็นผู้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนของท่านเคารพและเห็นคุณค่า

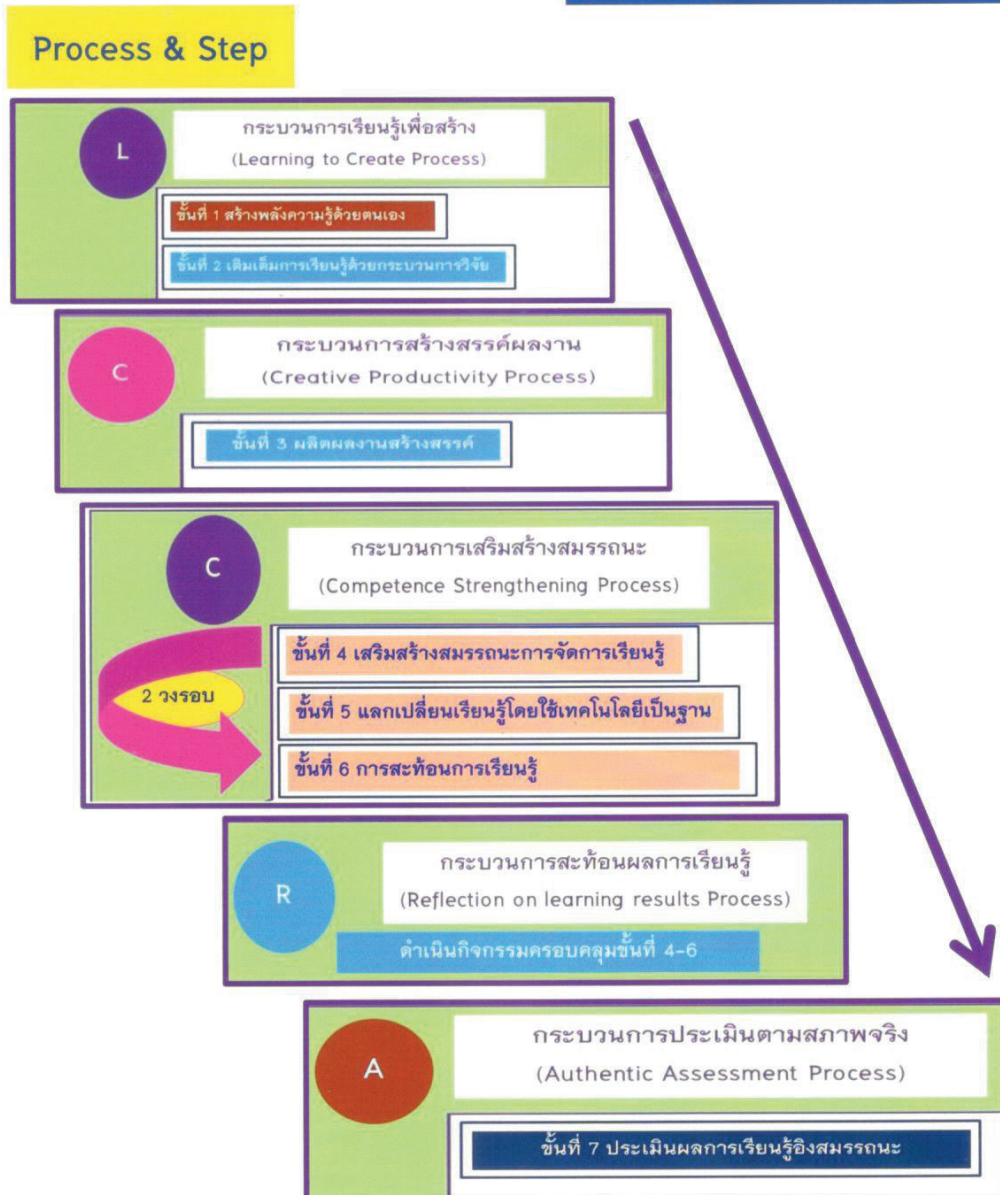
ของผู้อื่น สร้างบรรยากาศเชิงบวกในการเรียนรู้ร่วมกัน ($PNI = 0.34$) และ ลำดับที่ 3 คือ ท่านมีการให้ผู้ร่วมวิชาชีพได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนตามระบบพี่เลี้ยง (mentoring) และกระบวนการชี้แนะ (coaching)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ปรากฏผลดังแผนภาพที่ 2 และ แผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL

กระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL

แผนภาพที่ 3 กระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL

จากแผนภาพที่ 2 และ แผนภาพที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มีชื่อว่า “LCCRA MODEL” มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎี พื้นฐานของการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อ 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้อของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อ ซึ่งประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ (5.1) กระบวนการเรียนรู้อเพื่อสร้าง (learning to create process : L) (5.2) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน(creative productivity process : C) (5.3) กระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะ (competence strengthening process : C) (5.4) กระบวนการสะท้อนผลการเรียนรู้อและ (5.5) กระบวนการประเมินตามสภาพจริง (reflection on learning results process : R) 6) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้อ 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างพลังความรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 เติมเต็มการเรียนรู้อด้วยกระบวนการวิจัย ขั้นที่ 3 ผลิตผลงานสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อ ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้อโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ขั้นที่ 6 การสะท้อนการเรียนรู้อ และขั้นที่ 7 ประเมินผลการเรียนรู้อ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อ					
กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t
ควบคุม	33	153.15	15.94	51.089	5.499*
ทดลอง	30	170.83	8.90		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะ และ 7) การวัดและประเมินผล

ทั้งนี้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL ได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเหมาะสมในระดับมาก($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .02)

3. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL ปรากฏผล ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษา กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 170.83 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.90 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 153.15 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 15.94 รายละเอียดดังตารางที่ 3

3.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต :

LCCRA MODEL โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($X = 4.40$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลตามรูปแบบ LCCRA MODEL โดยมีความพึงพอใจในระดับมาก ($X = 4.43$, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ LCCRA MODEL ($\bar{X} = 4.41$, S.D.=0.56) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL

รายการที่ประเมิน	X	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ LCCRA MODEL	4.41	0.56	มาก
ด้านกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ LCCRA MODEL	4.36	0.56	มาก
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ตามรูปแบบ LCCRA MODEL	4.40	0.81	มาก
ด้านการวัดและประเมินผลตามรูปแบบ LCCRA MODEL	4.43	0.67	มาก
รวม	4.40	0.59	มาก

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการหาค่า PNI^{Modified} ทั้ง 7 ด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านบทบาทของผู้เรียน และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้เรียนของท่านมีการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง มีระดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าอาจารย์ผู้สอนรายวิชาชีพครูใหม่วิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เห็นว่าผู้เรียนรายวิชาชีพครูในปัจจุบันยังมีบทบาทในการวางแผนการเรียนรู้

ด้วยตนเองและรับผิดชอบการเรียนรู้การเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย ดังนั้นจึงคาดหวังว่าในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เพราะการที่ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองจะส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดจนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี สอดคล้องกับ อารีรัตน์ โนนสุวรรณ

และคณะ (2564, หน้า 1075) กล่าวว่า หากผู้เรียนสามารถกำกับตนเองในการเรียนรู้ได้ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมด้วยความกระตือรือร้น เกิดแรงจูงใจ และนำมาซึ่งการปฏิบัติ ซึ่งถือเป็น กระบวนการบังคับตนเอง (self directive process) ที่ผู้เรียนเปลี่ยนรูปความสามารถด้านจิตใจไปยังทักษะทางวิชาการ นั่นคือผู้เรียนสร้าง สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ของตนเองจากเป้าหมายของตนเอง เพื่อให้กระบวนการกำกับตนเองมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นการเรียนรู้บนฐานของการแสดงออก ดังนั้นการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับอารีย์รัตน์ โนนสุวรรณ และคณะ (2564, หน้า 1065-1066) เรื่องผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกและการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย พบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกและการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยการได้รับคำแนะนำจากผู้สอนอย่างใกล้ชิด ผู้สอนได้ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและหากผู้เรียนมีความสามารถในการกำกับตนเองในการเรียนรู้จะส่งผลให้การวิจัยในชั้นเรียนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎี พื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) เนื้อหาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 6) ขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แหม่มณี (2553, หน้า 221-222) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น 2) มีการบรรยายอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ และ 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความชัดเจน มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับลักษณะของการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ

การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

3. ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL ไปใช้ พบว่า นักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ค่าเฉลี่ยคะแนน ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้เพราะ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL มีกระบวนการ จัดการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการจัด การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาอย่างชัดเจน ใช้หลักการ ในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา ที่สัมพันธ์กับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัด การเรียนรู้ และมีการควบคุมกำกับในแต่ละ ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ เป้าหมาย โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นขั้นตอนชัดเจน กล่าวคือ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต : LC- CRA MODEL ประกอบด้วย กระบวนการสำคัญ 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้าง (learning to create process) 2) กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน (creative productivity process) 3) กระบวนการเสริม สร้างสมรรถนะ (competence strengthening process) 4) กระบวนการสะท้อนผลการเรียนรู้ (reflection on learning results process) และ 5) กระบวนการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment process) มีขั้นตอนการจัดการ

เรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างพลังความรู้ด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 เติมเต็มการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ขั้นที่ 3 คือ ผลิตผลงานสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 เสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยน เรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ขั้นที่ 6 การสะท้อนการเรียนรู้ และขั้นที่ 7 คือ ประเมินผล การเรียนรู้อิงสมรรถนะ โดยการจัดลำดับกระบวนการ เรียนรู้และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้คำนึง ถึงหลักการในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้แนวคิด ทฤษฎี 6 แนวคิด ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการ สร้างสรรค์ชิ้นงาน (constructionism) 2) ทฤษฎี การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (research-based learning :RBL) 3) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ ชี้นำและระบบพี่เลี้ยง (coaching and mentoring) 4) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคโนโลยีเป็นฐาน (technology-based learning) 5) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (competency-based learning) และ 6) แนวคิด เกี่ยวกับการประเมินอิงสมรรถนะ (Competency based assessment) และกลยุทธ์การสอนและ การประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยได้นำเอาจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้ในแต่ละ วิธีการมาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ (กัลยา ชนะภัย และคณะ, 2562, หน้า 1-13 ; เกษกนก วรรณวัลย์, 2562, หน้า 97-102 ; ชรอยวรรณ ประเสริฐผลและคณะ, 2556, หน้า, 43-53 ; ชูชีพ ประทุมเวียง, 2563 : 576-587 ; ประยูร เขาวินนาท, 2560, หน้า 634-643 ; รัชพล กลัดชื่นและ กฤษ สินธนะกุล, 2562, หน้า 117-127 ; เรวณี ชัยเชาวรัตน์, 2560, หน้า 143-164 ; แรกขวัญ นามสว่าง, 2559, หน้า 287-299 ; วิชิต ศรีโลห้อย, 2562, หน้า 177-183 ; สุตหทัย รุจิรัตน์, 2558, หน้า 183-197 ;

อพันธ์ พูลพุทธา. 2561 : 182-191 ; อริศดา ประสาร และนवल กรรณณณิลิต. 2564 : 1-15) ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ พบว่า สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ ได้รับการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งยังพบว่านักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้โดยนำแนวคิดทฤษฎีมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง และนักศึกษาให้ความเอาใจใส่แก่นักเรียนคำนึงถึงศักยภาพที่แตกต่างของนักเรียนแต่ละคน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL พบว่า นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ผู้เรียนได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ จากลงมือปฏิบัติจนทำให้เกิดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนทำให้ผู้เรียนได้แนวทางสำหรับการปรับปรุงสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างช่วยกระตุ้นและสร้างพลังการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพราะผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจนนำไปสู่การสร้างสรรค

ผลงานได้อย่างมั่นใจ อีกทั้งยังมีการยืดหยุ่นสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษกนก วรณวัลย์, 2562, หน้า 102) กล่าวว่า ความยืดหยุ่นของกิจกรรมและการประเมินผลที่หลากหลาย ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียน และผลการวิจัยดังกล่าว ยังสอดคล้องกับอรอุมา รุ่งเรืองวณิชกุล (2556, หน้า 196) เรื่องการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัยด้วยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ สำหรับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่าความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัย ด้วยการบูรณาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาชีพครู ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต: LCCRA MODEL ไปใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แก่นักศึกษาได้ โดยผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของกระบวนการและขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจนเพื่อประกอบการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับรายวิชาชีพครูที่เน้นการเสริม สร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ รายวิชา

วิทยาการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน หรือรายวิชาชีพครูอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ โดยสามารถยืดหยุ่นเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของรายวิชา

1.3 ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายผู้ร่วมวิชาชีพ ดังนั้นก่อนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ควรวางแผนและประสานงานกับเครือข่ายผู้ร่วมวิชาชีพ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด

1.4 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในช่วงการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ควรให้เวลาผู้เรียนสำหรับการเตรียมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 วงรอบ ให้เพียงพอ โดยเฉพาะในวงรอบที่ 1 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งแรกของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ซึ่งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกขาดความมั่นใจ ผู้สอนจึงควรให้เวลาและช่วยแนะนำเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความผ่อนคลายและพร้อมสำหรับการปฏิบัติกิจกรรม

1.5 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในช่วงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน สามารถยืดหยุ่นทั้งรูปแบบและวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามความสะดวกและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานที่ โดยสามารถใช้นำเสนอในรูปแบบออนไลน์หรือการบันทึกวิดีโอเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ในรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไปทดลองใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาชีพครูอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต : LCCRA MODEL ในรายวิชาวิทยาการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้ง 2 ท่าน ที่ให้การดูแลแนะนำด้วยความเป็นกัลยาณมิตร และขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างทั้ง 5 แห่ง ผู้บริหารโรงเรียนร่วมผลิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ทั้ง 2 แห่ง เครือข่ายคุณครูพี่เลี้ยงนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตตลอดจนผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยทุกท่านที่สนับสนุนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คุณงามความดีที่พึงมีจากงานวิจัยนี้ ขอมอบให้กับบิดา มารดาผู้ให้ชีวิต ครู-อาจารย์ทุกท่านในทุกระดับชั้นการศึกษาที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาให้จนได้มีโอกาสนำมาใช้ในการดำเนินงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). รายงานผลการศึกษาศาสนาภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. พริกหวานกราฟฟิค.
- กฤติยา อริยา, วาริรัตน์ แก้วโอไร และเพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(2), 1-17.
- กัลยา ชนะภัย, วิมลรัตน์ จตุรานนท์, อาพันธ์ชนิต เจนจิต. (2562). การพัฒนาแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(31), 1-13.
- เกษกนก วรรณวัลย์. (2562). การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมสำนักสากลสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่แห่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาความสามารถในการเป็นพี่เลี้ยง (mentoring) นิสิตนักศึกษาครู. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรอยวรรณ ประเสริฐผล, อนุชา กอนพ่วง, วิทยา จันทร์ศิลาและฉลอง ชาตुरुประชีวิน. (2556). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(ฉบับพิเศษ), 43-53.
- ชูชีพ ประทุมเวียง. (2563). ความเป็นครูเชิงสมรรถนะของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(1), 576-587.
- ณัฐมน พันธุ์ชาติ. (2559). การสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 12. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร เขาวินนาท. (2560). การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการชี้แนะสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2 (RMU GRC 2017) (pp. 634-643). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปาริญา รักษาทรัพย์และ นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ. (2563). การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภายใต้กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาแนวใหม่. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(1), 308-319.

- รัชพล กลัดชื่น, กฤษ สินธนะกุล. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบผสมผสานตามแผนการสอนฐานสมรรถนะด้วยกระบวนการ MIAP รายวิชาการสื่อสารข้อมูลและเครือข่าย. *วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร*, 2(2), 117-127.
- เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (2560). สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(4), 143-164.
- แรกขวัญ นามสว่าง. (2559). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิจิต ศรีโลห. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดเชิงระบบที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมบัติ ศรีทองอินทร์. (2549). รูปแบบการพัฒนาลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องแนวทางการผลิตครูให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ. 23 พฤศจิกายน 2556. ณ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุดหทัย รุจิรัตน์. (2558). รูปแบบการเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนระดับประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อพันธ์ พูลพุทธา. (2561). การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 37(5), 182-191.
- อรธิดา ประสาร และนพพล กรรณมณีเลิศ. (2564). การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 16(1), www.tci-thaijo.org/index.php/OJED.
- อรอุมา รุ่งเรืองวานิชกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัยด้วยการบูรณาการเรียนรู้ สำหรับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 [วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารีย์รัตน์ โนนสุวรรณ, ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์, นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2564). ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนด้วยแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกและการกำกับตนเอง เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(3), 1065-1078.

- อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2555). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Lingam, G.I., Lingam, N., Raghuwaiya, K. (2014). Professional development of pre-service teachers : The case of practicum experience. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation*, 8(7), 2093-2099.

สิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542

Rights of The Government Official Who Has Been Sued Under the Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedure, B.E. 2542 (1999)

อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์ นิ่มหนู¹
Amonrat Ariyachaipradit Nimnoo¹

Received: 1 February 2023

Revised: 25 May 2023

Accepted: 16 June 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ทราบแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครอง 2.เปรียบเทียบสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายของต่างประเทศรวมถึงกติการะหว่างประเทศ 3. เสนอแนะแนวทางพัฒนากฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองได้อย่างเป็นธรรมและมีมาตรฐาน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงพรรณนาโดยการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์และประมวลผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินคดีของศาลปกครองมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการดำเนินคดีของศาลยุติธรรม โดยศาลปกครองใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีปกครองซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนหรือข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางการปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง ซึ่งคดีปกครองส่วนใหญ่จะเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการฟ้องคดีและการดำเนินคดีปกครอง แม้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นฝ่ายถูกฟ้องในคดีปกครองจะไม่มีปรากฏถึงการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องในคดีปกครองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว อันสอดคล้องกับกฎหมายในต่างประเทศที่ไม่ได้มีการกำหนดสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีเช่นกัน เนื่องจากการที่คู่กรณีในคดีปกครองนั้นอยู่ในฐานะไม่เท่าเทียมกันโดยเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องในคดีปกครองอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าเอกชนเนื่องจากเป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองในการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดตามกฎหมาย อนึ่ง แม้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 อันเป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ทั่วไปในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการออกคำสั่งทางปกครองว่าจะต้องเตรียมการและดำเนินการอย่างไรเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้เป็นหลักในการปฏิบัติราชการ ขณะเดียวกันได้วาง

¹ รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำภาควิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Associate Professor, Lecturer of Law at the department of Public Law, Faculty of Law Mahasarakam University

หลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชนด้วย อันถือเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิสิทธิเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องในคดีปกครองในการใช้อำนาจทางปกครองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสมและมีมาตรฐาน แต่ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องในคดีปกครองไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ด้วยเพื่อเป็นการส่งเสริมธรรมาภิบาลและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายในคดีปกครองเช่นกัน

คำสำคัญ: สิทธิ, เจ้าหน้าที่ของรัฐ, คู่กรณี, คดีปกครอง

Abstract

The purposes of this research were.-(1) to know the legal concepts and theories concerning the rights of government officials accused in administrative lawsuits; (2) to compare the rights of government officials accused in administrative lawsuits under Thai law with those of foreign countries, including international rules. (3) to propose legal development guidelines to effectively protect the rights of government officials accused in administrative lawsuits. Fair and standard. This research was qualitative research using descriptive research methodology by reviewing relevant academic papers for synthesizing and processing by descriptive analysis.

The results of the study revealed that the litigation of the Administrative Court has special characteristics that are different from the litigation of the Court of Justice. Administrative courts use the inquiry system to consider administrative cases which are disputes between administrative agencies or government officials and private persons, or are disputes between administrative agencies or government officials themselves. Most administrative cases are disputes between private individuals and administrative agencies or government officials. There is an Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedures BE 2542 (1996) that prescribes the criteria and conditions for litigation and administrative proceedings. Although government officials are the parties charged in administrative cases, there is no protection of the rights of government officials sued in administrative cases under that Act, which is consistent with the law in foreign countries that does not specify the rights of government officials being prosecuted. Because the parties in an administrative case are in an unequal position with a government official who is sued in an administrative case who would be in a superior position than a private person, that is from the use of administrative power in issuing rules, orders or actions. other as required by law. Incidentally, although Thailand has the Administrative Procedures Act B.E. 2539 (1996) (which is a law that lays out general rules for the performance of official duties of administrative officials, especially the issuance of administrative orders on how to prepare and proceed for administrative officials to use as a basis for practice official duty), at the same time, various rules were laid down to protect the rights of private individuals and these laws are regarded as protecting the rights of government officials

who are accused in administrative cases in the exercise of administrative power as specified by law appropriately and with standards. But it should be has the provisions protecting the rights of government officials accused in administrative cases should be amended in the Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedure, B.E. 2542 (1999) to promote good governance and create fairness. to all parties in administrative cases as well.

Keywords: The rights, government officials, parties, administrative cases

บทนำ

ประเทศไทยใช้ระบบศาลเดี่ยวโดยมีศาลยุติธรรมเป็นองค์กรศาลที่มีหน้าที่ในพิจารณาพิพากษาคดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครองหรือคดีประเภทอื่น ต่อมาจึงมีการจัดตั้งศาลปกครองเป็นเอกเทศแยกออกจากหากจากระบบศาลยุติธรรม โดยได้มีการออกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 เพื่อจัดตั้งศาลปกครองขึ้นซึ่งจัดให้มีศาลปกครอง 2 ชั้นศาล คือ ศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด ทั้งนี้ศาลปกครองได้เปิดทำการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม 2544 เป็นต้นมาเพื่อแก้ปัญหาข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีสถานะคู่กรณีที่มีความไม่เท่าเทียมเพื่อให้ประชาชนสามารถสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองได้โดยง่ายและมีความเป็นธรรม โดยศาลปกครองใช้ระบบการไต่สวนในการพิจารณาคดีจึงจำต้องอาศัยตุลาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมายปกครองโดยเฉพาะ เนื่องจากคดีปกครองเป็นคดีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับทางราชการและข้อพิพาทส่วนใหญ่เป็นกรณีที่ฝ่ายเอกชนฟ้องทางราชการจึงทำให้มุมการต่อสู้คดีพิพาทดังกล่าวเป็นเหตุทำให้เอกชนมีโอกาสชนะคดีได้ยากเพราะเอกสารหลักฐานในคดีอยู่ในความครอบครองของทางราชการ (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2558, หน้า 98)

จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามกฎหมาย

สำหรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการฟ้องคดีปกครองเบื้องต้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในข้อพิพาทที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี ซึ่งผู้ฟ้องคดีจะต้องมีความสัมพันธ์กับเหตุที่นำมาฟ้องและเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบกระเทือนหรือได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ในกรณีที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะการฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้นหรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด กล่าวคือ ถ้าในเรื่องที่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 42 วรรค 1 ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายมีกฎหมายกำหนดให้มีการดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีแล้วผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจะฟ้องคดีในเรื่องนั้นได้จะต้องดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองตามที่กำหนดไว้ก่อน และเมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ได้สั่งการอย่างใดหรือมิได้สั่งการภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือในเวลาอันควรจึงจะมีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองได้ โดยกำหนดเวลาการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองมีกฎหมาย

บัญญัติไว้ซึ่งผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย จะต้องดำเนินการภายในเวลาตามกฎหมาย หากมิได้ดำเนินการในเวลาดังกล่าวจะส่งผลให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองมิได้เพราะมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกทั้งหากคำฟ้องใดที่มีรายการไม่ครบหรือไม่ชัดเจนหรือไม่อาจเข้าใจได้ สำนักงานศาลปกครองจะให้คำแนะนำแก่ผู้ฟ้องคดีเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องนั้นให้ถูกต้อง และกฎหมายให้ถือวันที่ยื่นฟ้องครั้งแรกเป็นหลักในการนับอายุความ หากผู้ฟ้องคดีไม่ยอมรับคำฟ้องคืนไปเพื่อแก้ไขเจ้าหน้าที่ของศาลปกครองต้องรับคำฟ้องนั้นไว้จะปฏิเสธไม่ได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ แม้การดำเนินคดีอาญาและการดำเนินคดีแพ่งจะมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน แต่การดำเนินคดีทั้งสองประเภทนี้ยังมีการบัญญัติถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีไว้ตามกฎหมาย แต่คดีปกครองอันเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันกลับไม่ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิของผู้ถูกฟ้องคดีไว้ โดยหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในคดีปกครอง เนื่องจากเป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองในการดำเนินกิจกรรมทางปกครองที่เกี่ยวข้องกับประชาชน กรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจทางปกครองไปในลักษณะที่ขัดหรือเกินกว่าสิทธิที่ได้รับมอบตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของเอกชนได้ ประกอบกับสถานะของคู่กรณีที่มีความไม่เท่าเทียมกันในดำเนินคดีย่อมทำให้เอกชนเสียเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 อันเป็นกฎหมายหลักใน

การดำเนินคดีปกครองจึงมีการกำหนดสิทธิของผู้ฟ้องคดีปกครองแต่ไม่ปรากฏสิทธิของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกฟ้องคดีแต่อย่างใดซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดการโต้แย้งการใช้ดุลพินิจของศาลปกครองในการพิจารณาคดีและคำพิพากษาขึ้นได้ จึงควรมีการกำหนดสิทธิของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกฟ้องในคดีให้ปรากฏตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนและความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายนั่นเอง

การที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดกระบวนการวิธีพิจารณาความของศาลปกครองไว้โดยเฉพาะซึ่งมีการศึกษาวิจัยกันอย่างแพร่หลายในประเด็นของสิทธิของผู้ฟ้องคดีปกครอง แต่ประเด็นเรื่อง “สิทธิของผู้ถูกฟ้องคดี” กลับไม่ได้มีการศึกษาวิจัยกันมากนัก หากมองอีกมุมหนึ่งจะพบว่าบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองอาจถูกกล่าวหาต่อศาลปกครองเพื่อให้เกิดการโต้สวนว่าการกระทำทางปกครองชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีจึงควรมีสิทธิในกระบวนการวิธีพิจารณาความเช่นกันเพราะอาจมีกรณีของการใช้วิธีการฟ้องคดีปกครองอันเป็นเทคนิควิธีการในทางคดีมากกว่าการหวังผลคือการมุ่งตรวจสอบการกระทำทางปกครองอย่างแท้จริงก็เป็นไปได้ ผู้ศึกษาวิจัยจึงทำการศึกษารื่องของสิทธิของเจ้าหน้าที่ผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 เพื่อจะได้เสนอแนวทางพัฒนากฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครอง

2. เพื่อเปรียบเทียบสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ รวมถึงกติการะหว่างประเทศ

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนากฎหมาย เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ถูกฟ้องคดีปกครองได้อย่างเป็นธรรมและมีมาตรฐาน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยนำแนวคิดและทฤษฎีตามหลักการสากลและการดำเนินคดีทางปกครองของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองมาทำการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนากฎหมาย เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองได้อย่างเป็นธรรมและมีมาตรฐาน

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยผู้ศึกษาวิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร (documentary research) โดยรวมจากการค้นคว้าอันได้มาจากบทบัญญัติของกฎหมาย หนังสือ ตำราทางวิชาการ บทความ งานวิจัย ข้อมูลสารสนเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องทางวิชาการที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์และประมวลผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 พบว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 64 และมาตรา 68 มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่จะได้รับการพิจารณาคดีไว้โดยได้กำหนดให้รัฐดำเนินการตามกฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินและจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รัฐจึงต้องพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัดปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทนายความให้ซึ่งมีความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่มีบัญญัติให้มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) อันปรากฏใน Article 1 of Universal Declaration of Human Rights 1948 ซึ่งมีความหมายถึงคุณค่าในความเป็นมนุษย์อันเป็นลักษณะเฉพาะที่ผูกพันกับความเป็นมนุษย์ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2562, หน้า 89) อันเป็นแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติที่มุ่งคุ้มครองคุณค่าของความเป็นมนุษย์ซึ่งตามธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนย่อมมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในฐานะที่เป็นมนุษย์อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนอย่างเสมอกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันไม่ต้องคำนึงถึงถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะ

ทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง เงื่อนไขเดียวของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็คือ ความเป็นมนุษย์ (นิตยา จงแสง, 2559)

การที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจทางปกครองในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อ มีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้งและเพียงเท่าที่ กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้นอันเป็นแก่นสาระของ หลักนิติธรรมเพื่อจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพ ในการกระทำโดยชอบด้วยเหตุผลและเป็น ธรรมอันมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) บรรดา การกระทำทั้งหลายขององค์กรฝ่ายบริหารจะต้อง ชอบด้วยกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวคือ องค์กรฝ่ายบริหารจะมีอำนาจสั่งการให้ ประชาชนกระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการอย่าง ใดได้ก็ต่อเมื่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้ อย่างชัดแจ้งและจะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่ กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น 2) บรรดากฎหมายทั้งหลายที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นจะต้องชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะกฎหมายที่ให้อำนาจ แก่องค์กรฝ่ายบริหารล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิ เสรีภาพของประชาชนจะต้องระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ให้องค์กรฝ่ายบริหารองค์กรใดมีอำนาจล่วงล้ำเข้าไป ในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ในกรณี ใดและในขอบเขตอย่างไร กฎหมายนั้นต้องไม่ให้อำนาจแก่องค์กรฝ่ายบริหารล่วงล้ำเข้าไปในแดน แห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินขอบเขตแห่ง ความจำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ และ 3) การควบคุมไม่ให้การกระทำขององค์กรฝ่าย บริหารขัดต่อกฎหมายก็ติดต้องอาศัยอำนาจหน้าที่ ขององค์กรฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระจากองค์กรฝ่าย บริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติในการทำหน้าที่ ควบคุมความชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณา พิพากษาคดีนั้น (สุรพล ศรีวิทยา, 2558, หน้า 24)

โดยบทบาทของศาลปกครองในการผดุง หลักการดังกล่าวได้ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดใน การพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งฝ่ายตุลาการมีภาระ หน้าที่สำคัญในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยคำนึง ถึงหลักการดังกล่าว สำหรับการพิจารณาพิพากษา คดีของศาลปกครองโดยมากเป็นข้อพิพาทระหว่าง หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับ เอกชนซึ่งผู้ฟ้องคดีจะทำการฟ้องว่าหน่วยงานทาง ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วแต่กรณีได้มี การใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการออกกฎ คำสั่งหรือกระทำการอื่นใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำ สั่งให้เพิกถอนกฎ คำสั่ง หรือห้ามกระทำการนั้น ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน และหรือพิพากษาหรือ มีคำสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของ รัฐเยียวยาความเสียหายให้แก่ตนโดยสั่งให้ใช้เงิน ส่งมอบทรัพย์สิน หรือให้กระทำการหรือดเว้น กระทำการ(วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2557)

อนึ่ง นอกจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล ปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ในการดำเนินคดีปกครอง ปัจจุบันยังมีพระราช บัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการ ยุติธรรม พ.ศ. 2565 โดยอาศัยมาตรา 258 ง.แห่ง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่ให้มีการกำหนดระยะเวลา ดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความ ยุติธรรมโดยไม่ล่าช้าเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทราบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะ พิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จ สิ้นเมื่อใด รวมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าได้ อัน จะยังประโยชน์ให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม โดยสะดวกและรวดเร็วด้วย

อีกทั้งยังพบว่ามีความคิดและทฤษฎีอัน เกี่ยวข้องกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดี ปกครอง อาทิเช่น

หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองและการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย (มานัส สุดตะพรม, 2559, หน้า 18-20) หมายความว่า รัฐ องค์การรัฐ หน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายนั้นเป็นผู้ที่ใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายต้องปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัดและไม่ใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายไปละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่เช่นนั้นแล้วอาจถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ชอบและไม่เคารพต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายและหลักนิติรัฐ กฎหมายดังกล่าวอาจปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย เช่น กฎหมายจารีตประเพณี หลักทั่วไปซึ่งหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองนี้ (*principe de légalité des actions administratives*) เป็นหลักการพื้นฐานที่ทำให้องค์การของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องผูกพันตนต่อหลักเกณฑ์ที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดขึ้นและเป็นมาตรการที่บังคับให้องค์กรของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทางปกครองให้เป็นไปตามกฎหมาย (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2556, หน้า 429)

ส่วนการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองนอกจากจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายในเรื่องหลักความเสมอภาค (*equality principle*) หลักความพอสมควรแก่เหตุ (*Übermassverbot*) และหลักความได้สัดส่วน (*Principle of proportionality*) กล่าวคือ ภายใต้หลักความเสมอภาคในการวินิจฉัยเรื่องต่างๆ ที่ไม่ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน เมื่อฝ่ายปกครองได้เคยใช้ดุลพินิจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และได้กระทำการทางปกครองให้แก่ประชาชนคนใดไปแล้วย่อมผูกพันที่จะวินิจฉัยเรื่องอย่างเดียวกัน การจะเปลี่ยนแปลงการกระทำทางปกครองที่ออกให้ใหม่จะต้องมีและแสดงเหตุผลพิเศษภายใต้หลักความสมควรแก่เหตุหรือหลักแห่ง

ความได้สัดส่วนการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์จะต้องเหมาะสมจำเป็นและได้สัดส่วนกับเป้าหมายที่จะได้รับอำนาจดุลพินิจอีกด้วย (จิรนิติ หะวานนท์, 2558, หน้า 133)

สำหรับการตรวจสอบควบคุมฝ่ายปกครองหมายถึง การตรวจสอบฝ่ายปกครองที่อาจกระทำการทางปกครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและการแก้ไขความเสียหายแก่ประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการกระทำของฝ่ายปกครอง ถือเป็นการคุ้มครองประชาชนจากการกระทำของฝ่ายปกครอง ซึ่งหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองหรือการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมายหมายถึง ฝ่ายปกครองย่อมผูกพันตนต่อกฎเกณฑ์แบบแผนที่ตนเองเป็นผู้กำหนดขึ้นและฝ่ายปกครองจะกระทำการใดที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือประโยชน์อันชอบธรรมของเอกชนคนหนึ่งคนใดได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและจะต้องกระทำการดังกล่าวภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดทั้งต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายด้วยแสดงให้เห็นว่ากฎหมายจึงเป็นทั้งแหล่งที่มา (*source*) และเป็นข้อจำกัด (*limitation*) ของฝ่ายปกครอง (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2547, หน้า 15-41)

หลักความได้สัดส่วน (*principle of proportionality*) ถือเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจบังคับให้ผู้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอประมาณ (*moderation*) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรฝ่ายปกครองมีดุลพินิจเลือกกระทำกรณั้น การกระทำทางปกครองจะชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อองค์กรฝ่ายปกครองพิจารณาเลือกกระทำกรณทางปกครองภายใต้ขอบเขตของหลักแห่งความได้สัดส่วน อันประกอบด้วยหลักความ

สัมฤทธิ์ผล (principle of appropriateness) หลักความจำเป็น (principle of necessity) และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (principle of proportionality stricto sensu) กล่าวคือ เป็นหลักที่บังคับให้ฝ่ายปกครองออกมาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับที่ให้อำนาจได้จริง (หลักความสัมฤทธิ์ผล) แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อความเสียหายแก่ราษฎรน้อยที่สุด (หลักความจำเป็น) และห้ามมิให้ฝ่ายปกครองออกมาตรการใดๆ ซึ่งหากได้ลงมือบังคับใช้แล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนน้อยมาก ไม่คุ้มกับความเสียหายที่จะตกแก่ราษฎรและ/หรือแก่สังคมโดยรวม (หลักความได้สัดส่วน ในความหมายอย่างแคบ) (บรรเจิดสิงคะเนติ, 2558, หน้า 20-25)

นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการถูกฟ้องคดีตามหลักการสากลยังพบว่า มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม อันได้แก่

1. การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (universal declaration of human rights) เป็นหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญาโดยเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองด้วยเหตุผลที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

2. การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (international covenant on civil and political rights หรือ ICCPR) เป็นหลักคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในฐานะเป็นปัจเจกบุคคลที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเสมอภาคตามกฎหมาย

แต่หลักการสากลข้างต้นเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อเท็จจริงและข้อกล่าวหาอันถือว่าเป็นหลักประกันขั้นต้นที่ต้องดำเนินการอย่างเสมอภาคกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันว่าผู้ต้องหาต้องได้รับทราบและเข้าใจถึงข้อกล่าวหาที่นำไปสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างถูกต้องและเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้ต้องหาสามารถใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการถูกฟ้องคดีตามหลักการสากลเป็นไปตามแต่ละประเทศได้กำหนดไว้

ส่วนขั้นตอนและการดำเนินคดีปกครองของศาลปกครองในต่างประเทศนั้น ผู้ศึกษาวิจัยพบว่า

ประเทศฝรั่งเศส ศาลปกครองมี 3 ชั้นศาล อันได้แก่ ศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ และศาลปกครองสูงสุด ซึ่งแต่ละชั้นศาลมีกระบวนการพิจารณาคดีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และมีข้อแตกต่างกัน ในการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการทำคำสั่งทางปกครองนั้นต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายโดยการทำความสั่งทางปกครองต้องจัดให้มีเหตุผลประกอบการออกคำสั่งทางปกครองจึงจะทำให้คำสั่งทางปกครองนั้นมีผลสมบูรณ์โดยชอบด้วยกฎหมาย และต้องมีเหตุผลประกอบในการมีคำสั่งดังกล่าว ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอันเป็นมูลเหตุพื้นฐานของการออกคำสั่งนั้นต้องเป็นเหตุผลที่ถูกต้องด้วย หลักการนี้ปรากฏในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

การดำเนินพิจารณาพิพากษาคดีปกครองของประเทศฝรั่งเศสมีประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง (code de justice administrative) ซึ่งเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2544 เป็นต้นมา โดยมีวิธีพิจารณา

การไกล่เกลี่ย (procédure de médiation) อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบ 2008/52/CE ของสภาแห่งสหภาพยุโรป และของที่ปรึกษาซึ่งเป็นการประสานประโยชน์ในลักษณะทางแพ่งและพาณิชย์เข้ากับลักษณะทางปกครองด้วย โดยนำหลักความสมัครใจของคู่กรณีที่เป็นลักษณะทางแพ่งและพาณิชย์มาพัฒนาหลักกฎหมายปกครอง ทั้งนี้เพื่อสร้างประโยชน์ในแบบของทางเลือกเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการขจัดความขัดแย้งในด้านกฎหมายปกครอง (conflits en droit administratif) (พัชฉา จิตรมหีมา, 2560, หน้า 1-20) ส่วนเงื่อนไขในการฟ้องคดีปกครองของศาลปกครองฝรั่งเศส (Condition de Recevabilité) ได้แก่ (บัญชา แสงจันทร์, 2559, หน้า 31-34)

1. ต้องมีการร้องเรียนภายในฝ่ายปกครองก่อน (le recours administratif) กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียหายจากการกระทำทางปกครองต้องร้องเรียนภายในองค์กรฝ่ายปกครองเพื่อเรียกร้องให้องค์กรของรัฐแก้ไขเยียวยาสถานะทางกฎหมายของตนให้ถูกต้องและวิธีการร้องเรียนทุกวิธีที่จัดให้มีขึ้นตามกฎหมายด้วย

2. ต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะมีสิทธิฟ้องคดี (L'intérêt à agir) ความมีส่วนได้เสียของบุคคลจะพิจารณาจากคำฟ้องและคำขอของผู้ฟ้องคดี ณ เวลาที่มีการยื่นฟ้องคดี ซึ่งกรณีที่บุคคลจะมีส่วนได้เสียนั้นต้องเข้าทฤษฎีเงื่อนไข กล่าวคือต้องเป็นกรณีที่ความเสียหายเป็นผลจากการกระทำหรือมาตรการของฝ่ายปกครองโดยตรง

3. ระยะเวลาหรืออายุความในการฟ้องคดีปกครอง (Le délai de recours contentieux) ตามมาตรา R. 421-1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีปกครอง (Code De justice administrative) ซึ่งได้กำหนดให้ระยะเวลาการฟ้องคดีปกครองมีกำหนด 2 เดือน นับแต่วันที่มีการแจ้งหรือประกาศคำสั่งอันเป็นเหตุให้ฟ้องคดี

ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวหมายถึงในกรณีคำสั่งทางปกครองมีลักษณะเป็นกฎ (acte partculier) ระยะเวลาการฟ้องคดีจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ประกาศ แต่ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองมีลักษณะเป็นคำสั่งต่อกลุ่มบุคคล (act collectif) ระยะเวลาการฟ้องคดีจะเริ่มนับเมื่อประกาศให้ผู้รับคำสั่งทราบ ส่วนกรณีคำสั่งทางปกครองมีลักษณะเป็นคำสั่งเฉพาะกรณี (acte particulier) ระยะเวลาการฟ้องคดีเริ่มนับเมื่อมีการประกาศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและหากเป็นคำสั่งทางปกครองเฉพาะราย (acte individuel) ระยะเวลาการฟ้องคดีจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการแจ้งคำสั่งให้ทราบ ส่วนระยะเวลาสิ้นสุดถึงวันที่คำฟ้องถึงศาลเป็นหลัก ดังนั้นแม้จะส่งคำฟ้องทางไปรษณีย์ภายในระยะเวลาการฟ้องคดีก็ตาม แต่หากคำฟ้องมาถึงศาลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว ศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนั้นไว้พิจารณา เว้นแต่จะมีกฎหมายหรือแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาของศาลกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น แต่อย่างไรก็ดีหากการแจ้งคำสั่งทางปกครองไม่ได้ระบุวิธีการและระยะเวลาการฟ้องคดีไว้ก็ไม่สามารถยกเรื่องการสิ้นสุดกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีขึ้นโต้แย้งผู้ฟ้องคดีได้ ตามบทบัญญัติในมาตรา R.421-5 แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าว กรณีเป็นการฟ้องคดีที่พิพาทเกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดในทางปกครอง กฎหมายปกครองฝรั่งเศสไม่ได้กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นผู้ฟ้องคดี ต้องยื่นคำร้องขอต่อฝ่ายปกครองที่รับผิดชอบโดยตรงภายในกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีปกครอง

ส่วนการอุทธรณ์นั้นต้องเป็นการอุทธรณ์โดยผู้มีสิทธิอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา R811-1 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายศาลปกครองที่ให้ผู้ความทุกฝ่ายในคดีหรือคู่ความที่ร้องสอดเข้ามาในคดีหรือคู่ความที่ถูกเรียกเข้ามาในคดี แม้จะมีได้มีการต่อสู้คดีเลยสามารถยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นนั้นได้แต่มีใช้คู่ความจะ

อุทธรณ์คำพิพากษาได้ทุกเรื่องในบางเรื่อง เช่น การที่ศาลปกครองชั้นต้นได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการเตรียมการเลือกตั้งคำวินิจฉัยนี้ยังไม่อาจอุทธรณ์ได้ จนกว่าจะมีการเลือกตั้งซึ่งจะเป็นการอุทธรณ์ ผลการเลือกตั้ง หรือการที่ศาลปกครองชั้นต้นได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการปฏิเสธ ไม่ออกหลักฐานการสมัครรับเลือกตั้งให้แก่ ผู้สมัครก็ยังไม่อาจอุทธรณ์ได้ หรือการที่ศาลปกครองชั้นต้นได้วินิจฉัยในเรื่องวิธีการชั่วคราวก่อนการ พิพากษามาตรา L 521-1 มาตรา L 521-3 มาตรา L 521-4 มาตรา L 522-3 มาตรา L 551-1 และมาตรา L 551-2 แห่งประมวลกฎหมายศาลปกครองที่กฎหมายกำหนดให้คำวินิจฉัยเป็นที่สุดและให้ฎีกาได้เลย ซึ่งมีวิธีพิจารณาคดีของศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ แบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ การขอทุเลาเวลา การปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น หลักฐานของวิธีการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ กระบวนการพิจารณาคดีการแสวงหาข้อเท็จจริง การนั่งพิจารณา และการพิพากษา

อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองยังได้กำหนดช่องทางในการโต้แย้งไว้หลายช่องทาง ได้แก่ การคัดค้านคำวินิจฉัย (l'opposition) การคัดค้านคำวินิจฉัยโดยบุคคลภายนอก (La tierce opposition) การร้องขอให้แก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงอันเป็นสาระสำคัญในคำวินิจฉัย (le recours en rectification d'erreur matérielle) และการร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ (Le recours en revision) อันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 75 (2) (เอกบุญวงศ์สวัสดิกุล และบรรเจิด สิงคะเนติ, 2549, หน้า 267-270) ซึ่งศาลปกครองสูงสุดของไทยได้วางหลักไว้ว่า ศาลฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดต้องเป็นกรณีที่ศาลปกครองไม่ได้รับฟังข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสำนวนหรือรับฟังโดยคลาดเคลื่อน (คำสั่งศาล

ปกครองสูงสุดที่ 191/2553)

ประเทศเยอรมัน ศาลปกครองในประเทศเยอรมันเป็นระบบศาลคู่ขนานไปกับระบบศาลอื่นๆ คือระบบศาลยุติธรรม ระบบศาลภาษีอากร ระบบศาลแรงงานและระบบศาลสังคม ซึ่งแต่ละระบบศาลจะมีศาลสูงของตัวเอง ซึ่งการจัดโครงสร้างของศาลปกครองเยอรมันปรากฏในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครอง (verwaltungsgerichtsordnung 1960-VwGO) ซึ่งกำหนดให้ศาลปกครองมี 3 ชั้นคือ ศาลปกครองชั้นต้น (verwaltungsgerichte) ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ (oberwaltungsgerichte) และศาลปกครองสหสัมพันธ์ (bundesverwaltungsgericht) โดยให้ศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองชั้นอุทธรณ์เป็นศาลระดับมลรัฐ ส่วนศาลปกครองสูงสุด หรือศาลปกครองสหสัมพันธ์เป็นศาลปกครองระดับสหพันธ์ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2547, หน้า 26-30) โดยหลักแล้วศาลปกครองยึดหลักอำนาจฟ้องคดีปกครองอย่างกว้างขวางโดยมาตรา 19 วรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองในมาตรา 40 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความปกครองของศาลว่าศาลปกครองมีเขตอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในทางปกครองทุกคดี เว้นที่มีบทบัญญัติพิเศษกำหนดให้ขึ้นสู่ศาลพิเศษอื่น ซึ่งหลักการฟ้องคดีปกครองอย่างกว้างขวางของศาลปกครองเป็นเพียงบทสำรองในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเท่านั้น (กมลชัย รัตนสกาวงศ์, 2544, หน้า 62) ไม่ได้ระบุถึงขอบเขตอำนาจศาล ซึ่งมาตรา 40 บัญญัติว่าข้อพิพาททางกฎหมายมหาชนทุกอย่าง ยกเว้นกฎหมายรัฐธรรมนูญให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครอง เว้นแต่มีบทบัญญัติพิเศษกำหนดให้ขึ้นสู่ศาลพิเศษอื่น ซึ่งมีศาลพิเศษอื่นที่มีอำนาจพิจารณาคดีปกครองตามกฎหมายของศาลนั้น ได้แก่ ศาลปกครอง ศาลภาษีศาลสังคม และศาลแรงงาน

สำหรับการฟ้องคดีต่อศาลปกครองในประเทศไทยเยอรมันต้องเป็นข้อพิพาทตามกฎหมายมหาชน ซึ่งหมายถึง ข้อพิพาทที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้รัฐหรือนิติบุคคลมหาชนอื่น ๆ เป็นผู้มีอำนาจมหาชนหรือเป็นผู้ที่ถูกผูกพันต่อกฎหมายที่มีลักษณะของการใช้อำนาจมหาชน (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558, หน้า 55) โดยแบ่งประเภทของคำฟ้องออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ คำฟ้องโต้แย้งนิติกรรมทางปกครอง (anfechtungsklage) คำฟ้องขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองออกนิติกรรมทางปกครอง (verpflichtungsklage) คำฟ้องขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกระทำการ (Iristungsklage) คำฟ้องขอให้พิสูจน์สิทธิ (feststellungsklage) และคำร้องขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของกฎหมายลำดับรอง (antrag auf normenkontrolle) (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2562, หน้า 67-68) โดยศาลปกครองในประเทศไทยใช้คำว่า “ผู้เข้าร่วมในคดี” (beteiligigten) คือ บุคคลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 43 VwGO อันได้แก่ ผู้ฟ้อง (klaeger) ผู้ถูกฟ้อง (beklagter) ผู้ได้รับหมายให้เข้าร่วมในคดี (beigeladener) นอกจากนี้ยังรวมถึงอัยการของสหพันธ์หรือตัวแทนผลประโยชน์ของมหาชน (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558, หน้า 71-72)

ส่วนเรื่องอำนาจฟ้องคดี (klagebefugnis) เป็นเรื่องที่กำหนดไว้จะต้องนำมาพิจารณาในมาตรา 42 วรรคสอง VwGO ซึ่งมีกฎเกณฑ์เรื่องอำนาจในการดำเนินคดีในลักษณะที่เป็นฝ่ายกระทำอยู่แล้ว (die active prozessfuehrungsbefugnis) ส่วนอำนาจในการดำเนินคดีในลักษณะที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ (passive prozessfuehrungsbefugnis หรือ passivlegitimation) ปรากฏในมาตรา 78 วรรคแรก ข้อ 1 ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นหลักทั่วไปว่าการฟ้องที่มุ่งหมายที่จะฟ้องต่อนิติบุคคลมหาชน

องค์กรใดองค์กรหนึ่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวที่ออกนิติกรรมทางปกครองหรือที่ได้ปฏิบัติที่จะออกนิติกรรมทางปกครองย่อมตกเป็นผู้ที่ถูกฟ้องในคดีดังกล่าว ในกรณีที่ได้มีการกล่าวอ้างถึงเจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็ถือว่าเป็นการเพียงพอ โดยหลักทั่วไปแล้วกรณีนี้ย่อมนำมาใช้แม้ว่านิติกรรมทางปกครองนั้นจะถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงในชั้นที่มีการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง นอกจากการโต้แย้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ที่อาจแยกออกได้เป็นอิสระจากนิติกรรมทางปกครองเดิม ส่วนกฎเกณฑ์ตามมาตรา 78 วรรคสอง และ มาตรา 79 วรรคสอง VwGO ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้มีคำวินิจฉัยอุทธรณ์และจากคำวินิจฉัยอุทธรณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลที่สามต้องถือว่าเจ้าหน้าที่วินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 78 วรรคสอง VwGO นั้นเป็นเจ้าหน้าที่ในความของมาตรา 78 วรรคแรก VwGO เช่น ในกรณีที่องค์กรปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการก่อสร้างและต่อมาเพื่อนบ้านของบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ทำการก่อสร้างนั้นโต้แย้งใบอนุญาตให้ก่อสร้างและมีผลกระทบให้มีการยกเลิกใบอนุญาตก่อสร้างดังกล่าวซึ่งตามมาตรา 78 วรรคสอง หากผู้รับอนุญาตให้ก่อสร้างจะฟ้องจะต้องฟ้องเจ้าหน้าที่ของมลรัฐ มิใช่ฟ้ององค์กรปกครองท้องถิ่นเพราะมลรัฐเป็นเจ้าหน้าที่ที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์นั้น (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2562, หน้า 73-74)

อีกทั้งการฟ้องคดีปกครองบางประเภทตามมาตรา 68 ได้กำหนดให้ดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนที่จะยื่นฟ้องคดีโต้แย้งนิติกรรมทางปกครอง (anfechtungsklage) รวมทั้งคดีฟ้องขอให้ออกนิติกรรมทางปกครอง (verpflichtungsklage) กระบวนการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อให้ฝ่ายปกครองได้ ตรวจสอบความชอบด้วยวัตถุประสงค์ (zweckmaessigkeit) ของนิติกรรมทางปกครอง

อีกครั้งหนึ่ง การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง (widerspruchsverfahren) ในด้านหนึ่งนั้นเป็นกระบวนการภายในฝ่ายปกครองและในขณะเดียวกันก็เป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การพิจารณาคดี (sachentscheidungs voraussetzung) ด้วยนั้น (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558, หน้า 87-88) โดยเงื่อนไขเวลาในการฟ้อง (klagefrist) ตามมาตรา 74 VwGO บังคับเฉพาะการฟ้องโต้แย้งนิติกรรมทางปกครอง (anfechtungsklage) และการฟ้องให้ฝ่ายปกครองกระทำการ (verpflichtungsklage) เท่านั้น ส่วนการฟ้องประเภทอื่นๆ นั้น โดยหลักการทั่วไปแล้วไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้แต่อาจถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขอื่นๆ สำหรับการฟ้องคดีโต้แย้งนิติกรรมทางปกครองและการฟ้องให้ฝ่ายปกครองออกนิติกรรมทางปกครองนั้น โจทก์จะต้องยื่นฟ้องภายในระยะเวลา 1 เดือน หลังจากที่ได้รับทราบนิติกรรมทางปกครองในกรณีที่ไม่จำกัดอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง เงื่อนไขในการฟ้อง สำหรับกรณีที่ฝ่ายปกครองไม่กระทำใดๆ ภายในระยะเวลาอันเหมาะสม ในกรณีนี้บุคคลนั้นอาจเสนอคำฟ้องได้ภายหลังระยะเวลา 3 เดือน นับจากที่ได้มีการยื่นอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง หรือนับจากที่ได้มีการยื่นคำร้องเพื่อให้ออกนิติกรรมทางปกครอง ในกรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษอื่นๆ บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องได้ก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้ (มาตรา 75 VwGO) (บัญญัติ แสงจันทร์, 2559, หน้า 57)

สำหรับประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดเงื่อนไขการฟ้องคดีและการดำเนินคดีโดยมีขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้ โดยศาลปกครองใช้วิธีพิจารณาระบบไต่สวนในการดำเนินคดี (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 55

วรรค 3 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 5 ข้อ 61 และ ข้อ 64-68) ซึ่งศาลปกครองมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับคดีโดยไม่จำกัดเฉพาะที่เสนอโดยคู่กรณีเพื่อที่ศาลปกครองสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมที่จำเป็นต่อการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างครบถ้วน การที่ศาลปกครองใช้ระบบไต่สวนจึงทำให้สามารถดำเนินคดีได้อย่างเท่าเทียมกับคู่กรณีที่เป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันถือเป็นหลักประกันความยุติธรรมที่คู่กรณีจะได้รับจากการดำเนินคดีถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีมาตรฐานอันช่วยสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายในคดีปกครอง อีกทั้งการดำเนินคดีปกครองเป็นวิธีพิจารณาที่เรียบง่าย ประหยัด และรวดเร็ว คู่กรณีจะดำเนินการด้วยตนเองหรือจะมอบอำนาจให้ทนายความดำเนินการแทนก็ได้ และโดยหลักแล้วการฟ้องคดีปกครองไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่เป็นการฟ้องคดีขอให้สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดี (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4)) อีกทั้ง การดำเนินคดีปกครองของประเทศไทยเป็นวิธีพิจารณาที่ใช้เอกสารเป็นหลัก(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 55 วรรค 3 และมาตรา 61 (2)) ในกรณีที่ไม้อาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นหรือเพราะเหตุอื่นใด ผู้ฟ้องคดีต้องระบุเหตุที่ไม้อาจแนบพยานหลักฐานนั้นไว้ด้วย (ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 32 วรรคแรก)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องคดีปกครองตามกฎหมายไทย และต่างประเทศพบว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ของประเทศไทย และประมวลกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางปกครองของประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันนั้นมิได้มีการกำหนดสิทธิของผู้ถูกฟ้องคดีไว้โดยเฉพาะ อันแตกต่างจากสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในศาลยุติธรรม

แม้ศาลปกครองจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องคดีได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีนายความกระทำการแทนให้หรือประชาชนสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนตนได้ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

ด้วยเหตุที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายอยู่ในฐานะไม่เท่าเทียมกันยอมทำให้ฝ่ายเอกชนเสียเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร ศาลปกครองจึงใช้ระบบไต่สวนในการดำเนินคดีปกครองและใช้เอกสารเป็นหลักอันปรากฏตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 55 วรรค 3 และมาตรา 61 (2) และในกรณีที่ไมอาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นหรือเพราะเหตุอื่นใด ผู้ฟ้องคดีต้องระบุเหตุที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานนั้นไว้ด้วย ในการดำเนินคดีอันถือเป็นหลักประกันความยุติธรรมที่คู่กรณีจะได้รับจากการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน

นอกจากนี้ ศาลปกครองของประเทศไทยยังเป็นวิธีพิจารณาที่มีการถ่วงดุลอำนาจของตุลาการ (ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 37) กล่าวคือ ในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองกระทำโดยองค์คณะ ซึ่งการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะของศาลปกครองชั้นต้นจะประกอบด้วยตุลาการศาลปกครองชั้นต้นอย่างน้อย 3 คน ส่วนองค์คณะของศาลปกครองสูงสุด จะประกอบด้วยตุลาการศาลปกครองสูงสุดอย่างน้อย 5 คน องค์คณะ แต่ละองค์คณะจะมีตุลาการหัวหน้าคณะ 1 คน ซึ่งตุลาการหัวหน้าคณะจะแต่งตั้งตุลาการเจ้าของสำนวนโดยคัดเลือกจากตุลาการคนหนึ่งในองค์คณะของตน ส่วนการแต่งตั้งตุลาการผู้แถลงคดีซึ่งเป็นตุลาการที่ไม่ใช่ตุลาการในองค์คณะที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ประธานศาลปกครองสูงสุดหรืออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นจะเป็นผู้แต่งตั้งแล้วแต่กรณี ตุลาการเจ้าของสำนวนจะดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำชี้แจงของคู่กรณี และรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริงและความคิดเห็นนำเสนอต่อองค์คณะก่อนวันนั่งพิจารณาคดี ในขณะที่ตุลาการผู้แถลงคดีจะทำหน้าที่สรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และเสนอความคิดเห็นของตนในการวินิจฉัยคดีเรียกว่าคำแถลงการณ์ต่อองค์คณะเพื่อประกอบการพิจารณาคดี ซึ่งคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีถือเป็นความเห็นโดยอิสระไม่ผูกพันองค์คณะในการจัดทำคำพิพากษาหรือคำตัดสินชี้ขาดในคดี ซึ่งเฉพาะคำตัดสินขององค์คณะเท่านั้นที่จะถือว่าเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่ง ดังนั้นระบบวิธีพิจารณาคดีปกครองจึงเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจระหว่างตุลาการด้วยกันอันจะทำให้องค์คณะใช้อำนาจตัดสินคดีอย่างรอบคอบและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ถือเป็นหลักประกันความเป็นธรรมของคู่กรณีในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองนั่นเอง

ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มีการกำหนดเงื่อนไขการฟ้องคดีและการดำเนินคดีโดยมีขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้โดยเฉพาะ ซึ่งผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครองจะต้องเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 โดยมีการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้นและต้องมีคำขอบังคับทำคำฟ้องอันเป็นคำบังคับที่ศาลมีอำนาจกำหนดได้ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 และมาตรา 72) ซึ่งการเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายในคดีปกครองเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ฟ้องคดีที่กว้างกว่าการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม เพราะบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองหรือเสียหายต่อสิทธิประโยชน์หรือสถานภาพทางกฎหมายของตนหากปรากฏว่าถูกกระทบกระเทือนจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองอันแตกต่างจากผู้ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมที่จะต้องเป็นผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น

อนึ่ง แม้ศาลปกครองของประเทศไทยจะมีเพียงศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุดอันแตกต่างจากประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมันที่มี 3 ชั้นศาลก็ตาม แต่หลักการเดียวกันในการฟ้องคดีปกครองจะต้องปรากฏว่ามีลักษณะคดีเป็นข้อพิพาททางปกครองตามกฎหมาย ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.

2542 มาตรา 9 และแม่สิทธิของเจ้าหน้าที่ผู้ถูกฟ้องคดีปกครองจะไม่ปรากฏตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่พบว่าศาลปกครองของประเทศไทยและต่างประเทศได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีปกครอง โดยผู้ฟ้องคดีจะต้องมีการโต้แย้งคำสั่งหรืออุทธรณ์คำสั่งทางปกครองดังกล่าวเสียก่อนภายในเวลาที่กำหนดเพื่อตรวจสอบคำสั่งทางปกครองว่าควรเพิกถอนคำสั่งหรือทบทวนตามคำขอของคู่กรณีผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองที่อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองดังกล่าว รวมทั้งกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐฟ้องกันเองซึ่งต้องดำเนินการเพื่อยุติข้อโต้แย้งกันภายในฝ่ายปกครองโดยปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ.2561 ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงเป็นกฎหมายสำคัญในการควบคุมตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองทำให้ระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองมากขึ้น และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครองมีความโปร่งใสถูกต้องตรวจสอบได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อพิพาทในคดีปกครองส่วนมากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกฟ้องคดีมักเป็นการใช้อำนาจทางทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าเจตนารมณ์ตามหลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐ อีกทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมในหมวด 4 วิธีพิจารณาคดีปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง

และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกฟ้องในคดีปกครองที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ดังนี้

1. ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เป็น การคุ้มครองสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ถูกฟ้องใน คดีปกครองไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ด้วย กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรค 2 ได้รับรองหลัก สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (presumption of innocence) ว่าเป็นหนึ่งในสิทธิของปวงชน ชาวไทย กล่าวคือ “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และ ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้ กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็น ผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งตามหลักการนี้ ผู้กล่าวหาต้องมีภาระต้องพิสูจน์ข้อกล่าวหา นั้น (burden of proof) ด้วยการเสนอพยานหลักฐาน ตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่ปรากฏอยู่ใน กฎหมายระหว่างประเทศ (กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ข้อ 11 และอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน มาตรา 6(2)) ซึ่งได้รับรองไว้ว่าทุกคน ที่ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน ตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่เนื่องจากการฟ้องคดีในศาลปกครองของประเทศไทยและ ต่างประเทศใช้วิธีการไต่สวน จึงอยู่ในอำนาจศาล ที่จะแสวงหาพยานหลักฐานข้อเท็จจริงซึ่งได้ มีการกำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีไว้สำหรับ ผู้ฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 42 ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ถูกฟ้องในคดี ปกครองย่อมทำให้สังคมเกิดการตั้งประเด็นคำถาม ถึงการใช้อำนาจทางปกครองของรัฐว่าชอบด้วย

กฎหมายหรือไม่ จึงควรนำสิทธิดังกล่าวมากำหนด เพิ่มเติมในการดำเนินคดีทางปกครองเพื่อคุ้มครอง สิทธิของผู้ถูกฟ้องคดีไว้จนกว่าศาลจะพิสูจน์ได้โดย ไม่กระทบต่อหลักการดำเนินคดีทางปกครอง โดย กำหนดเพิ่มเติมในส่วนที่ 2 ของหมวด 4 วิธีพิจารณาคดีปกครองว่า “ในคดีปกครอง ให้สันนิษฐานไว้ ก่อนว่าผู้ถูกฟ้องคดีไม่มีความผิด และก่อนมีคำ พิพากษาหรือคำสั่งใดเป็นที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้ กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็น ผู้กระทำความผิดมิได้”

2. ควรจัดตั้งศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ และศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ภาคโดยแก้ไข พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ดังเช่นศาลประเทศ ฝรั่งเศสและประเทศเยอรมันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ หลักเกณฑ์การยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง จากการที่กำหนดให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือ คำสั่งไปยังศาลปกครองสูงสุดให้เป็นการยื่นอุทธรณ์ ไปที่ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์หรือศาลปกครองชั้น อุทธรณ์ภาคตามหลักเกณฑ์และตามขั้นตอนที่ กฎหมายกำหนด อันช่วยถ่วงดุลองคคิที่จะเข้าสู การพิจารณาของศาลปกครองสูงสุดและตรวจสอบ การใช้อำนาจทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ถูกฟ้องคดีด้วย แม้ศาลปกครองของประเทศไทย จะมีวิธีพิจารณาที่ถ่วงดุลอำนาจของตุลาการโดย กำหนดให้มีตุลาการผู้แถลงคดีซึ่งเป็นตุลาการที่ ไม่ใช่ตุลาการในองค์คณะที่จะพิจารณาพิพากษา คดีนั้นด้วยก็ตามอันเป็นการส่งเสริมหลักประกัน ความเป็นธรรมของคู่กรณีในกระบวนการยุติธรรม ทางปกครองให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

3. ควรเน้นการประชาสัมพันธ์และการ ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องผ่าน หลายช่องทาง อาทิเช่น เว็บไซต์ศาลปกครอง สื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อโทรทัศน์ และจัดอบรมให้ ความรู้แก่ประชาชน เช่น บุคลากรภาครัฐ บุคลากร

ในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชน ภาคเอกชน ฯลฯ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลปกครองและคดีปกครองมากขึ้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยอาจมีการจัดทำโครงการ หรือพัฒนาหลักสูตรต่างๆ ระยะเวลาสั้นๆ ที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมกับประชาชนเพื่อให้ทราบถึงสิทธิของผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดี

ดังนั้น แม้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 อันเป็นกฎหมายหลักในการดำเนินคดีทางปกครอง

ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่ดีอยู่แล้วและถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีมาตรฐาน แต่การไม่มีการกำหนดสิทธิของผู้ถูกฟ้องคดีไว้ตามกฎหมาย อาจส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารราชการไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร แม้จะอยู่ในสถานะอันได้เปรียบกว่าเอกชนโดยเป็นผู้อำนวยการทางปกครองก็ตาม จึงควรมีการกำหนดสิทธิเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกฟ้องในคดีให้ปรากฏตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและในทางปฏิบัติเพื่อความชัดเจนอันช่วยส่งเสริมธรรมาภิบาลและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายในคดีปกครอง

เอกสารอ้างอิง

- กมลชัย รัตนสกาวงศ์. (2544). *หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน*. ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2556). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). วิญญูชน.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2558). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง (ภาคทั่วไป)*. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2558). *คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 9). วิญญูชน.
- นิตยา จงแสง. (2559). *วิทยานิพนธ์เรื่องการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: ศึกษากรณีการกำหนดสถานะของสภาพบุคคล* [นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคดีปกครองเยอรมัน*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). *รายงานวิจัยเรื่องหลักความได้สัดส่วนในการตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550)*. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- บัญญัติ แสงจันทร์. (2559). *วิทยานิพนธ์เรื่อง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองของประชาชน: ศึกษากรณีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากระบบศาลและวิธีพิจารณาคดีปกครอง*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พัชฉา จิตรมหีมา. (2560). *แนวคิดและหลักการไกลเกลี่ยข้อพิพาทในศาลปกครองฝรั่งเศสที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ค.ศ. 2016 ตามประมวลกฎหมายความยุติธรรมทางปกครองของสาธารณรัฐฝรั่งเศส*. <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act294.pdf>.

- มานัส สุดตะพรม. (2559). สารนิพนธ์เรื่องปัญหาการลงโทษทางวินัยแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่พ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติชี้มูลความผิด. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2557). เอกสารวิชาการส่วนบุคคลเรื่องศาลปกครองกับการดำรงหลักนิติธรรม. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2547). หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง. เอกสารประกอบการอบรมพนักงานคดีปกครอง ระดับต้น รุ่นที่ 1.
- สุรพล ศรีวิทยา. (2558). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรภาครัฐตามหลักนิติธรรม ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- เอกบุญ วงศ์สวัสดิกุล และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องวิธีพิจารณาคดีปกครอง เปรียบเทียบ. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

**หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(Instructions for the Authors)**

บทความและบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดี๋ยวนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New ขนาด 16 ตัวอักษรย่อนี้

3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย ไม่ควรเกิน 15 หน้า

การเรียงลำดับเนื้อหาบทความ และบทความวิจัย

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่ คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2. **ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่** ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

3. **บทคัดย่อ (Abstract)** ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ไม่ควรเกิน 500 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

4. **คำสำคัญหรือคำหลัก (Keyword)** ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

5. **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

6. **วิธีการศึกษา (Method)** ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

7. **ผลการศึกษา (Results)** แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางที่ แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. **วิจารณ์และสรุปผล (Discussion and conclusion)** ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

9. **ตารางที่ รูป รูปภาพ และแผนภูมิ (Table, Figure, Graph)** ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นแยกออกจากเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตารางที่ คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

10. **กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)** ระบุสั้น ๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยและความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

11. **เอกสารอ้างอิง (References)** สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

11.1 การเขียนเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามรูปแบบ “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. หนังสือ (ในรูปแบบรูปเล่ม)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). *ชื่อเรื่อง*(พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

วิธาน ฐานะวุฒม์. (2547). *หัวใจใหม่-ชีวิตใหม่*. ปิติศึกษา.

2. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ-สกุล. (ปี พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, เลขของปีที่ (เลขของฉบับที่), เลขหน้า. /<https://doi.org/เลขdoi>

ตัวอย่าง:

มานะ สินธุวงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารครุศาสตร์*, 18(2), 115-116.

3. รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

ชื่อ-สกุล. (ปี). ชื่อบทความ. ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. *ชื่อการประชุม* (น. เลขหน้า). ฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง:

พัชราภา ดันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. *การประชุมวิชาการและเผยแพร่ ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ-สกุล. (ปี, /วัน/เดือน). ชื่อคอลัมน์. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เดลินิวส์ว่าไรดี: 'สื่อพิพิธภัณฑ' เชื่อม ยุคสมัย เข้าถึงด้วย 'มิติใหม่' อินเทอร์เน็ต. *เดลินิวส์*, 4.

5. หนังสือ (ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์)

ชื่อ-สกุล. (ปีพิมพ์). *ชื่อเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่). URL

ตัวอย่าง:

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3-5 ปี*. http://drive.google.com/file/d/1HiTWiRh1Er73h_VYIMh1cYWzQiaNI_Vc/view

6. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง [ชื่อระดับการศึกษา, ชื่อมหาวิทยาลัย]. องค์กรหรือมหาวิทยาลัยที่เผยแพร่.
กฤษณา ทรัพย์สมบูรณ์. (2560). การศึกษาการปฏิบัติบทบาทผู้นำการพยาบาลทางคลินิกของพยาบาล
วิชาชีพ หอผู้ป่วยวิกฤต โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

Reference are written in “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)

1. Book

Mertens, D.M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). SAGE.

2. Academic Journal

Herbst-Damm, K.L., & Kulik, J.A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology, 24*, 225-229. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

3. Conference Proceeding

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

4. Newspaper / Online Newspaper

Brody, J.E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. <http://www.nytimes.com>

5. E-book

Dahlberg, G., & Moss, P. (2005). *Ethics and politics in early childhood education*. <https://epdf.tips/ethics-and-politics-in-early-childhoodeducation-contesting-early-childhood.html>

6. Thesis/Dissertation

Earnhart, C.L. (2018). *Evaluating an on-line education module for autism screening in pediatric primary care in Arizona* [Doctoral dissertation, University of Arizona]. ProQuest Nursing & Allied Health Database.